cela varlam

SĂ NU-MI LUAȚI TEMNIȚA

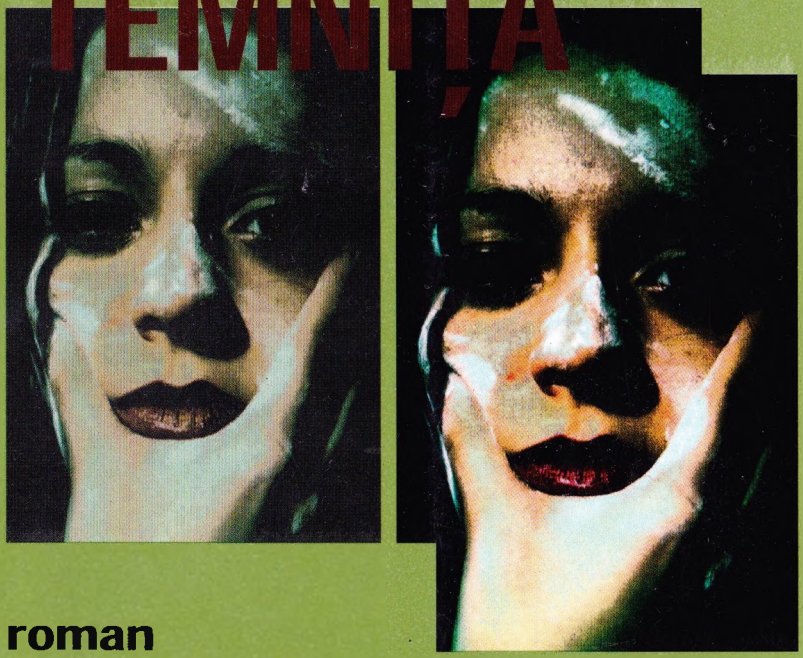

roman

ALBATROS

De acelaşi autor:

Trec rânduri, rânduri muritorii,
Editura Viitorul Românesc, 1998
Premiul USR pentru debut în proză

„Literatură autentică, prin precizia cuvântului, subtilitatea frazei, siguranţa economică a ductului narativ, această carte demonstrează încă o dată că viul şi adevărul unei epoci pot fi surprinse nu în documente seci sau în filipice de gazetă, ci în artă şi numai în artă."

Magdalena Popescu,
la prezentarea cărţii, iunie 1998

„Propunându-şi o materie excesiv de diversă, *Trec rânduri, rânduri muritorii* este o carte a romanelor promise şi abia schiţate: romanul idilei imposibile în condiţii de vis egeean, romanul de moravuri post-decembriste, romanul de familie, romanul adolescenţei etc."

Geo Vasile,
în *Tomis,* 1998

„O remarcabilă ştiinţă a «construcţiei» de carte, care să se impună cât mai multor «segmente» de cititori, gustul pentru descrierile baroc-tactile ori în filigran, personaje «credibile», ieşite de sub zodia oricăror experimente... de dragul textului şi o foarte bună, dramaturgică, vie «construcţie» a dialogurilor recomandă o prozatoare de la care sunt de aşteptat surprize în viitor."

Cornelia Maria Savu,
în *Curierul Naţional*, 1998

Cela Varlam

SĂ NU-MI LUAȚI TEMNIȚA

Scrisorile conținute în volum
sunt inspirate din corespondența cu Sergiu

Editura Albatros
București • 2005

ISBN 973-24-1075-2

1992. Hotărâsem împreună cu Caesar să vindem un album filatelic primit de tata, în 1987, de la președintele Republicii Togo. Introdus într-un suport robust, din aceeași piele arămie ca și coperțile lui care își închideau unghiurile cu „colțare" din metal auriu, albumul, de dimensiuni 30cmx35cmx10cm, avea încrustat pe copertă, cu litere la fel de strălucitoare ca și metalul galben aplicat pe piele, următoarele:

„République Togolaise
ALBUM PHILATELIQUE
SOUVENIR
Offert par
son Excellence
le Général GNASSINGBE EYADEMA
Président Fondateur du R.P.T
Président de la République Togolaise"

Mizam pe faptul că avea pe prima pagină, pe lângă politicosul anunț *„Avec mes compliments"*, semnătura unui președinte de stat, fie el și african. Ne despărțeam cu greu de o amintire. Volumul era impresionant și nu semăna cu nici unul dintre cadourile primite de tata în viața lui de demnitar: statuete din lemn, cusături naționale, bibelouri, truse de birou, albume de pictură, de fotografii, diplome-papirus, butoni, brâuri late bătute cu mărgele colorate, cuțite de vânătoare cu prăsele de os, obiecte din lut lucrate manual, brichete, cărți. Niciodată nu primise timbre. Se vede că, de data asta, tata încălcase regula strictă introdusă de Celmare, care îi obliga pe demnitari să predea *Gospodăriei de partid* orice cadou primit în deplasările lor în

străinătate. În acest fel, ne-am ales cu o moștenire în care ne puneam acum speranțe. Nu găsisem încă drumul pe care să o pornim după „cădere“ și bâjbâiam ca în întuneric. Eu eram ceva mai calmă decât Caesar, pentru că, odată încheiate evenimentele „de stradă“ din decembrie '89, totul îmi părea istorie. Istorie aveam în spate, nu doar pe cea a țării, dar și pe cea personală, a familiei, istorie aveam în față, chiar dacă noi, în acea perioadă, nu aveam dreptul la perspectivă. Îmi trăiam cu un fel de voluptate noua și neașteptata situație socială, mă interesau reacțiile celor apropiați, de la familie și până la prieteni sau vecini. Pe de o parte, funcționam ca un animal normal suferind de primele privațiuni materiale, pe de altă parte priveam la mine și la ai mei, așa cum de multe ori o făcusem în copilărie și adolescență, cu un ochi străin, al celuilalt, încercând să deslușesc șirul de imagini noi. În mintea mea, devenisem mult mai interesanți acum, în poziție de „acuzați“, „investigați“, „anchetați“, cu bunurile puse sub sechestru, împinși la zidul oprobriului public.

Caesar purta, ca întotdeauna, pe umeri responsabilitatea unei familii căreia coordonatele i se schimbaseră în câteva ore, și nu în bine. El calcula valoarea dezastrului concret: școala copiilor, serviciile noastre, descinderile la domiciliul tatălui meu aflat în detenție, casa în care locuiam noi, mașina, congelatorul cu multe sertare din pivniță, garderoba de lux cu care mama mergea la recepțiile de la Palatul Primăverii și care fusese pusă în saci de rafie după moartea ei, riscurile care ne pândeau la tot pasul. Mie mi se păreau de luat în seamă procesele, tribunalul, rechizitoriile, avocații, întâlnirile cu familiile „celorlalți“ pe coridoare obscure. În acest context, fiecare zi scursă, pentru mine, însemna un aport de liniște. Ne îndepărtam încetul cu încetul de miezul vulcanului erupt. Timpul, iarăși timpul, mă obișnuia cu lumea nouă în care intrasem și pe care o descopeream cu din ce în ce mai mult interes. Aveam o vârstă „bună“ pentru o asemenea „întâmplare“. Știam lucruri ciudate despre viață și moarte și aveam acum ocazia unei confruntări existențiale serioase. Totul se desfășura deocamdată pe două planuri: în timp real, trebuia să găsim mijloacele

de supraviețuire, în „celălalt“ timp, cel al analizei, amestecam haotic datele parțiale și improbabile pe care le aveam. Am început să ne evaluăm avutul, să vedem cât puteam să obținem pe ce ne dăduse tata, pe ce îmi lăsase mama.

După decembrie '89, nu puțini erau cei care se interesau de obiecte, indiferent ce fel de obiecte, provenite din casele foștilor șefi comuniști. Asemenea comerț începuse chiar să treacă granițele. Achizițiile dobândite din istoria proaspăt prăbușită erau deci la modă, iar noi eram parte vie a acestei istorii. Erau deja bine cotate volumele omagiale dedicate Celuimare, scrierile care-l proslăveau, tablourile „tematice“, fotografiile și filmele de familie sau de „grup politic“, hainele, cravatele pionierești și insignele care stătuseră prin colecțiile tinerilor, ruginind de la o generație la alta, costumele de șoimi ai patriei, dar și obiectele primite cadou de demnitari cu ocazia întâlnirilor oficiale în țară și în afara țării. Ei se întâlneau de obicei cu personalități marcante ale statelor respective, fie președinți, fie prim-miniștri sau șefi de partide cu care România întreținea legături politice și diplomatice. Se întâmplase ca, după vizita făcută în România de către primarul orașului Tokio, tatăl meu, pe atunci primar al Bucureștiului, să fie invitat, în contrapartidă, într-o vizită oficială în capitala Japoniei. Această vizită i-a fost interzisă, cu toate că primarul nipon trimisese la București chiar și biletul de avion pentru părintele meu. În aceste condiții, tata a fost „despăgubit“ moral cu o plecare în Togo. Orice călătorie este, de bună seamă, o șansă. Așa încât și tata și noi ne-am bucurat. În plus, în Japonia tata n-ar fi putut să fie primit de către împărat, așa cum a fost primit în țara africană la cel mai înalt nivel, și nici nu i s-ar fi făcut în țara „soarelui răsare“ un dar pe care eu și Caesar îl bănuiam atât de valoros. Astea erau gânduri de demult. Venise însă vremea să transformăm bucuria de-atunci în ceva practic.

Am răsfoit, așadar, după mai mulți ani, albumul cu timbre. Primele pagini ne puneau în temă cu exploatările de fosfați din subsolul zonelor muntoase, cu complexul de procesare a zahărului și cu barajul de la Nangbeto. Pe fiecare timbru în parte, pe

care era anunțată o valoare oscilând între 50F și 500F, era plasat un „medalion" cu figura „neprețuită" a președintelui de partid și de stat, domnul care semna, cu o mână sceptrală, plecarea în toate colțurile lumii a sintezei realizărilor togoleze. Urmau în ordine un monument al păcii, casa din Kara a partidului lor unic — o construcție lungă și robustă ca o clădire de guvern din estul Europei —, campania de vaccinare infantilă, dar și parcul național de la Keran, unde puteam vedea animale exotice în păduri, luminișuri și delte. Alte pagini ne arătau hoteluri, lupte corp la corp, ciuperci pastelate cu denumirile lor latinești, cupa mondială la fotbal din Mexic 1986, căsătoria prințului Andrew cu prințesa Sarah Ferguson, ananas, mango, avocado și papaia, apoi cometa Halley, aniversarea a 100 de ani, în 1986, a statuii Libertății și foarte multă pictură. Pagini întregi cu timbre frumoase care reproduceau lucrări celebre ale lui Botticelli, Veronese, Tintoretto, Rafael. Tema predilectă, tratată cu venerație, era „Madona". În afara învingătorilor la Jocurile Olimpice din 1984 — Los Angeles, a vizitei în ianuarie 1983 a președintelui Mitterand în Togo, a instrumentelor muzicale tradiționale și a Anului Internațional al Tineretului, cele mai multe ediții erau dedicate „prieteniei germano-togoleze". De acolo aflam întreaga istorie a protectoratului german în această parte a Africii și despre felul în care „s-au întâlnit" pe acest teritoriu interesele Franței, Britaniei și Germaniei. Mie, însă, cel mai mult mi-a plăcut reproducerea după vitraliul „Crucificarea" din Catedrala din Norwich.

Era cu adevărat frumos acest obiect și, orice s-ar fi putut spune, în afara calității de a aparține unei familii de „fost nomenclaturist", era el în sine deosebit: conținea o întreagă istorie în imagini, te făcea să înțelegi că exista o noimă în tot ce se făcuse de-a lungul vremii acolo, în plus, acest album spunea ceva și despre o frântură a istoriei noastre — felul în care politica externă românească înțelegea să cerceteze toate zonele geo-politice care ar fi putut-o avantaja.

Aveam toate motivele să fim și eu, și Caesar optimiști. Să credem că aveam să obținem un preț bun pe albumul filatelic,

în așa fel încât să putem ieși din înțepeneala primelor săptămâni grele. Am apelat la unul din bunii noștri prieteni care se ocupase întotdeauna cu comerțul de tip „consignația", „antichități", „obiecte speciale". L-a văzut, l-a luat și l-a dus, la rândul său, la un specialist. Răspunsul n-a fost îmbucurător. Ni s-a spus că albumul nu avea decât o valoare sentimentală, că putea rămâne doar în familie, altfel nu reprezenta nimic. Am fost dezamăgită, în primul rând pentru că crezusem că această „carte" frumoasă nu era una oarecare. Mai mult decât faptul ca n-am obținut bani pe obiectul nostru special, m-a durut decăderea lui din „raftul cu demnități". Pe de altă parte însă m-am bucurat în taină că nu l-am înstrăinat. Fără voia noastră, ne păstram încă istoria de familie. Așa s-a făcut că, vrând-nevrând, mai degrabă neștiind ce și cum să facem, am luat-o pe altă cale a reconstrucției.

Până în decembrie 1989, îmi trăisem viața ca pe un dat asupra căruia nimeni nu putea interveni. Existam într-o lume ciudată și asta era evident pentru mine. Atât de ciudată, încât se cerea investigată, lucru care mi-a luat foarte mult timp și destulă energie. Era ca și cum m-aș fi născut într-un laborator de cercetare. Tot ce mă înconjura într-o asemenea incintă mă trăgea, intuiam vag, în afara vieții, dându-mi repere „de cameră". N-am știut ce este libertatea. Nici nu-mi trecea prin cap să mă gândesc la asta. Nu-mi trecea prin cap că aș fi putut descoperi ceva care să conteze mai mult decât un univers concentrat, pe care trebuia să-l întorc pe toate fețele și să-l ajut să mă uimească mai departe. El îmi hrănea existența, vitalitatea, iar eu mă simțeam nevoită să-l răsplătesc vârându-mă din ce în ce mai tare în tainele lui. Făceam așa ceva încă din copilărie, evident, din instinct. Sesizam cu adâncul ființei mele destul de plăpânde că eram diferită. Diferită de cine? Nu admiteam comparația, în timp ce admiteam cu ușurință aberația. Eram, pur și simplu, diferită. Această caracteristică a mea a funcționat în două sensuri. Pe de o parte, aparțineam „încarcerării", iar pe de altă parte, m-am trezit trăgând cu ochiul prin fisura deschisă către o altă realitate. Și am ieșit puțin câte puțin, pe bucățele. La primele contacte parțiale cu ceea

ce se chema „viața obișnuită", totul părea mult mai puțin interesant decât înăuntru. Cu timpul însă, reușind să fac din prima fisură o adevarată ușă pe care intram și ieșeam după bunul meu plac, m-am trezit că în ambele spații mă simțeam la fel de bine și că acceptam să duc o viață dublă.

Abia acum începea pentru mine marea aventură. Un spațiu încarcerat spart, nu se știe din ce direcție, dinăuntru sau dinafară, și un alt spațiu întins, nesfârșit și colcăind de povești surprinzătoare. Acolo am aflat câte ceva despre „libertate". Despre cum cred oamenii că sunt liberi, despre cât de mult își doresc această libertate, despre felurile ei, despre cum se poate ajunge la ea și, în fine, la ce folosește. A trebuit să aflu mai întâi definiția libertății și n-am ajuns mai departe de a socoti că elementele de bază ale acestei definiții ar fi: nesupunere în fața rigorilor, curiozitate, destul curaj, dar și acceptare, chef de aventură, îndoială, neliniște, nemulțumire și speranță. Puse cap la cap, aceste elemente pot construi o personalitate-robot care, în loc să aibă piele, are scheletul învelit cu uși. Cineva în care bate veșnic vântul, care moare de cald sau de frig, dar nu moare de-adevăratelea pentru că e imun la orice atac. E călit și se călește până la ultima limită. Descoperă lumea pământeană pe orizontală, prin experiențe nemijlocite. Într-un univers concentrat, nu poți beneficia decât de o cunoaștere pe verticală, prin lucrarea bună sau rea a spiritului. Ca să ajungi la ea însă îți rupi coloana întinzându-te până la rafturile pe care se aliniază istoriile aberante. Mi-a venit în cap judecata privind „aberația", formulată de mine însămi când, privind la televizor transmisia în direct a nu știu cărei Conferințe Naționale, m-am simțit copleșită de două stări: prima era beatitudinea de a-mi vedea tatăl reconfirmat în prezidiul demnitarilor și a doua — un păianjen cleios țesând pânze scurte în fiecare ungher al ființei mele — era rușinea care le striga prietenilor și colegilor să nu se uite la acea transmisie, să nu vadă ce vedeam eu. Vedeam o sală mare, pe care toți „cetățenii țării" o știau mai bine decât își știau propriile apartamente înghesuite și în care oameni tineri și maturi se supuneau unui exercițiu de-

ment, ridicându-se și așezându-se de sute de ori între crize prelungite de aplauze și scandări delirante. Era vorba despre singurul nume care fusese înțepenit pe frontispiciul României. Mai vedeam, pe lângă interminabilele ore în care acel singur om își mișca buzele și mâna dreaptă printre flăcările focului interior ce-l pârjolea, alți oameni, lipsiți de morbul revoluției, care mimau lamentabil apartenența la aceeași stirpe a făcătorului de istorie. Iar în spatele tribunei de la care se spuneau vorbe ieșite din matrița limbajului omenesc, vedeam prezidiul format din mai multe rânduri suprapuse de mese lungi, la care stăteau înșirați „aleșii". Ei trebuiau să pună în practică vorbele acelei alte limbi, dar și lucruri care țineau de supraviețuirea „nevorbită" a unui neam. Un spațiu al nebuniei și al istoriei fantastice, în jurul căruia se simțea deja mirosul de cadavru și de cenușă, dar care, asupra mea încă mai exercita „mirajul covorului roșu", simptom al unei boli ce produce aceleași duhori, indiferent de organismul în care se declanșează. Boala bătrână și tânără cu miros fetid se numește ***putere***. Ajunge câteodată să fii bolnav ca să îți prevezi propria descompunere. Simpla ideea de boală îl scoate pe om din parametrii vitali obișnuiți. Mai întâi groaza, apoi numai spaima, încet-încet acceptarea și, odată cu ea, intrarea în rândul marii familii purtătoare de stigmat. Bolnavii parcurg dintr-o parte în alta propria lor cale, iar de la umilință și până la fluturarea în văzul lumii a handicapului ca pe un stindard, nu trece multă vreme. Ei se instalează în psihologia răutăcioasă a suferinței ca pe un jilț care trebuie dus în spate de alții, curățat, retapițat, decorat. Poziția de superioritate devine indispensabilă. Plata pentru această cădere „din regn" trebuie făcută însă de alții, iar facturile emise sunt dese și mari. La un moment dat, nici nu știi dacă cel atins de boală mai dorește să revină la viața normală. Urgisirea creează instinct de dominare, iar mijloacele sunt specifice, lesne de recunoscut și foarte precise. Puterea e o altfel de boală doar în măsura în care ea nu începe cu suferința fizică, mai precis nu doare, nu trimite la analize și investigații medicale, nu cheamă salvarea.

Puterea începe cu o criză euforică mută. Cineva care urmează să decidă asupra multor lucruri lumești și prin asta să știe că viețile altora depind de capul și faptele lui știe să mocnească când îi vine să chiuie. Dar senzația creșterii și umflării organelor interne, ba chiar și a celor externe — de ce nu?, este unul dintre primele simptome ale acestei altfel de boli. Se umflă plămânii, ficatul, inima și burta. Bărbaților le crește bărbăția, iar femeilor pieptul și apetitul sexual. Transformări mai grave decât la pubertate, menopauză sau andropauză agresează bietele organisme inconștiente deocamdată de marea trecere în lumea unicei boli râvnite. Ajunși în această situație, oamenii puterii au pătruns și ei într-o lume pe care nimeni nu o poate înțelege din povestiri. Noile repere trebuie îngurgitate și digerate, creierul atacă alte căi decât cele de până atunci, relația cu semenii se cerne prin sticlă sau vată, vocile oamenilor oarecare sosesc cu ecou și reverberație, sunt distorsiuni de toate felurile de jur-împrejur, „puternicii" nu mai pot fi atinși și simțiți. Cu fiecare zi însă locuința nouă și mare ce le-a fost atribuită în virtutea funcției devine „modestă" și prietenoasă, mașina cu șofer începe să semene cu bicicleta din copilărie, telefonul special să aibă semnificația unui simplu aparat de ras, serviciile puse la dispoziție să fie ca alintul bunicii.

Viața s-a schimbat din rădăcini, dar criza scurtă a trecerii conduce spre tihna mincinoasă și oarbă. În curând, bolnavul de putere țipă la ceilalți crezând că vorbește, comandă imaginându-și că e gentil, se grăbește convins că salută pe toată lumea, se înconjoară de croitori, pielari, stiliști sub narcoticul visării. Îmi era rușine să fiu dintre cei care călcau „covorul roșu", dar mă simțeam ocrotită. Eram de fapt ocrotită de un întreg sistem care stătea la dispoziția celor aflați în înalte poziții politice: mâncare, spital, haine, mașină. Mai mult decât orice însă senzația de siguranță venea din faptul că noi știam ceea ce restul populației nu avea habar. Nu neapărat secrete de stat, ci detaliile funcționării teribilei mașinării ascunse care este politica regimului în care trăiești. Mai interesant decât atât, o asemenea cunoaștere

îți pune în mână cheia cu care desfaci înaintea altora cifrurile amețitoare ale oricărei politici, de orice sorginte, având în vedere că există și aici, ca în orice realitate umană, matrice obligatorii în jurul cărora crește fiecare ideologie. Nu știu când am aflat despre mine că îmi era bine să trăiesc în incompatibilitatea dintre euforia și rușinea care împachetau poziția mea socială cu aceeași fundă, dar din însăși această aberație îmi luam și frământam materialele de construcție pentru ciudata mea alcătuire. Devenise un fel de sport extrem consumat sub efluvii de adrenalină să încalec cele două lumi aflate la ani lumină distanță. Dar nimic din ceea ce simțeam nu avea, cu siguranță, nici o legătură cu libertatea. Dimpotrivă, eram captivă din două părți și dependentă de punerea lor împreună. Așa se face că, la un moment dat, mi-am pus și diagnosticul de „întemnițată" de bunăvoie, gata să consum experiența până la capătul ei.

Această nebunie a debutat brusc, ca o criză fără preaviz, la Congresul zece al PCR, adică la al doilea congres al Celuimare, când, tot într-un fel de criză decizională, tata a fost proiectat în marea protipendadă a politicii de vârf, în răstimpul a două ore. Atâta cred că a durat ca Celmare să citească nesfârșitele liste ale „numiților" în funcții din ce în ce mai impresionante.

Aveam șaptesprezece ani. Eram o adolescentă chinuită de transformările fizionomice, datorită cărora lumea care mă știa de mic copil nu mă mai recunoștea. Nici eu, de altfel. A fost un prim moment când, de foarte departe, mi s-a transmis o informație pe care aveam să o țin în buzunarul de la piept pentru totdeauna: puterea hormonilor nu poate fi egalată de multe puteri pe lumea asta, poate doar de cea a politicii. Când le vine vremea să se trezească și să descopere că a mai apărut un trup pe care să-l slujească, dar de care să și beneficieze cu lăcomie, atacă năprasnic și prea rar se întâmplă să iasă cineva victorios din bătălia asta. Figuri noi, mai frumoase sau, vai!, pentru totdeauna urâțite, dimensiuni incontrolabile, părți ale corpului dezvoltându-se rapid și lăsând restul în urmă, somnul copleșitor cu visele lui erotice în care trăiești o intensă viață sexuală fără să

o fi cunoscut încă, mintea împuținată și lenevită, cu chef de orice altceva decât de examene și studiu în asalt, caraghioasa ițire a personalității când te trezești țipând la părinții în fața cărora până mai ieri te controlai desăvârșit, războiul cu o lume pe care n-o mai înțelegi. Toate astea venite din umori care și-au dat drumul la izvor și care se simt cu adevărat bine prăvălindu-se pe traseele lor definitiv cucerite. Tulburată de o dragoste tânără și furioasă, trăită în orașul meu de împrumut, visam cu disperare să mă întorc în București. Ca să venim „acasă", trebuia ca tata să fie urcat într-o funcție suficient de mare încât să fie obligat să și-o exercite în capitală. Congresul zece. Umblau zvonuri că Celmare n-ar fi nemulțumit de prestația tatălui meu desfășurată la Brașov și că „pusese ochii pe el". Dar de la a spera că ne întoarcem în București și până la a ne trezi aruncați într-o navetă spațială fără pregătire la sol, drumul era inimaginabil și a devenit, cel puțin pentru o perioadă, o realitate imponderabilă. Venise clipa în care întreaga noastră viață s-a schimbat. Am ajuns astfel să facem parte dintre cei cărora le este dat să cunoască mărirea și decăderea precum imperiile istoriei.

Și totuși, povestea mea începuse deja în copilărie.

Îl știam pe Boris de când eram mici. Eram colegi la căminul „CC al Partidului". Asta era o grădiniță cu circuit închis. Personalul de acolo avea grijă de noi ca de florile rare. Aveam cea mai bună mâncare, mergeam la cei mai buni doctori și ne făceau mereu analize și radiografii. Ne dădeau des untură de pește. Stăteam încolonați unul în spatele celuilalt, cuminți, fiindcă știam că nu scăpăm de la „tratament". Deschideam gura, dar ne era tare frică să nu vomităm de față cu ceilalți copii. Până la urmă merita, pentru că primeam castravete murat sau măslină sau lămâie. Vara ne duceau „în colonie" la mare și la munte trei luni. Eram luați de lângă părinți, fiindcă ei erau foarte ocupați, eram duși în spatele unor garduri înalte, foarte groase și dormeam în niște hale uriașe. Erau paturi multe în dormitoarele noastre, multe mese la cantină și așteptam nerăbdători să scăpăm de-acolo, să ieșim afară. Afară vedeam marea, nisipul, soarele, luna și ste-

lele sau munții. Nu vedeam niciodată oameni, alți oameni. Le cunoșteam doar pe educatoare și pe tovarășele de serviciu. Voiam să sărim o dată peste gard și să-i vedem pe ceilalți, dar asta nu se întâmpla. Nu toți eram cuminți. Boris le făcea probleme părinților și educatoarelor, fiindcă nu putea să stea ore întregi „întemnițat". A început cu fugile de la cămin când avea doi ani și jumătate. Bunicii erau de partea lui. Aveam și eu bunici, dar locuiau la Roman, în Moldova. Până să se mute definitiv la noi, când eu împlinisem șapte ani, am stat cu Băbica, o femeie bătrână din Oltenia, care avea grijă de mine. Mă ducea în fiecare dimineață la cămin și venea să mă ia după-amiaza, pe la cinci. Am iubit-o mult și după aceea am vrut s-o uit. Pe ea poate că am uitat-o, dar povestea zace în același loc...

Mă tăvăleam pe jos și urlam. Durerea dinăuntru era atât de mare încât mi se părea că focul se întinde pe mine. Eram singură în casa părăsită de Băbica. De câte ori nu mâncam, nu mă îmbrăcam, nu ascultam, îmi spunea că pleacă. De ce o iubeam atât de tare? De ce? Nici nu mai știam cum arătau părinții mei. Purta o broboadă neagră, iar pielea feței îi era ca un pământ uscat. Era mică, nici grasă, nici slabă. Simțeam că sunt lipită de ea cum erau lipite în umeri mâinile ei. Știam că dacă Băbica pleacă de lânga mine, eu mor. Mă uitam fără să clipesc la ea când mă îmbrăca. Mă pregătea pentru mersul la cămin. Mă suia în picioare pe patul dublu al părinților și umbla cu mâinile și picioarele mele, unul câte unul, cu răbdare, până ce le trecea pe toate prin mâneci și craci de pantaloni. Mă miram totuși de ce altcineva trebuia să umble cu corpul meu. Dar nu-mi trecea prin minte să încerc să fac ceva. Mama și tata nu erau lângă mine. Aveau treabă multă, erau veșnic plecați, dar puternici și bucuroși că aveau un copil bun pe care educatoarele de la cămin îl lăudau. N-am crezut niciodată un singur cuvânt din ce se spunea despre mine, fiindcă eu nu simțeam că făceam ceva bun. Nici măcar că făceam ceva. Ba chiar e foarte sigur că nu făceam nimic. Cum adică eram cuminte? Eram toți niște păpuși-fete și păpuși-băieți care executau ce li se spunea. Toți același lucru. Copiii răi erau cei care

se jucau mai mult și erau mai roșii în obraji. Sau erau cei care aveau curajul să răspundă obraznic educatoarelor. Erau copiii care aveau alte idei decât ale celor mari. Cu mine nu era totul bine, așa simțeam. Știam că mai trebuia să cresc ca să întreb ce voiam să aflu, mă miram de multe lucruri și aveam răbdare.

Pentru că nu voisem să-mi pun pe deasupra jachețica roz, Băbica mi-a spus iarăși că pleacă și că o să rămân singură. Dar că de data asta e de-adevăratelea. N-am crezut nici o iotă, pentru că Băbica mea nu putea să se despartă de mine. Cineva pe care eu îl iubeam atât, dar atât de mult, n-avea cum să se despartă de mine. Noi două eram lipite. Mi-am văzut mai departe de joacă. Adesea plângeam pentru că nu eram încă școlăriță, că nu aveam încă un toc cu peniță și caiete. Mama își ținuse promisiunea și-mi cumpărase o călimară. În timp ce, rând pe rând, îmi muiam degetul arătător și pe cel mijlociu de la mâna dreaptă în cerneala sinilie, Băbica s-a strecurat pe ușă și a plecat. Da, chiar a plecat. Am auzit ușa trântindu-se. Am început să o strig. Tăcere. Băbica era supărată pe mine și nu voia să-mi răspundă. M-am dus după ea să o trag de mânecă și să o rog să vorbească cu mine. Nu puteam suporta supărarea ei. Casa era goală. M-am dus iarăși prin toate încăperile, sigură că nu căutasem bine și că ea se ascundea de mine ca să mă sperie. Dar de ce să vrea cineva care te iubește cel mai mult și pe care îl iubești cel mai mult să te sperie? În closet, nu. În cămară, nu. În debara, doar mătura, cârpe, găleata, perii de pantofi, cutii și borcane. În casă eram doar eu. Îmi tăiase burta fără anestezie, altfel decât la operația de apendicită. Nu putea să fie adevărat. Nu știam să judec nimic. Oare începusem să mor? Lacrimi mai fierbinți ca oricând au țâșnit din ochi odată cu un urlet străin. În holul mare și întunecos m-am rostogolit pe covor țipând și implorând-o pe Băbica să se întoarcă. I-am făcut toate promisiunile din lume, printre sughițuri de plâns, cu voce tare. Băbica nu mi-a răspuns, dar ea mă auzea de-acolo, de departe. Știa că voiam să mor. N-a mai interesat-o. Târziu, femeia cu broboadă neagră a apărut. A venit și m-a luat în brațe.

Eu însă trecusem în altă vârstă. Știam deja ce să fac cu mâinile și cu picioarele mele. Nu o puteam îmbrățisa. Îi vedeam adâncituri din obraji și mi-era milă de fața ei. Îi vedeam pentru prima dată ochii și erau străini. Între trupurile noastre îmbrățișate forțat curgea scrum. La scurtă vreme după această întâmplare, n-a mai fost nevoie să fiu supravegheată acasă în mod special. Știam acum să-mi înnod singură șireturile la ghetuțe, ciorapii stăteau impecabil pe sub rochie sau pantalon, mă duceam singură la policlinică cu autobuzul 31, mâncam sau nu mâncam pe cont propriu. Pentru nemâncare eram certată doar duminica, de mama și tata, față în față. Prima mea mare iubire fusese trăită până la capăt. După mulți ani, pe când aveam vreo unsprezece, Băbica a făcut un popas în București și a trecut să ne vadă. Am avut nevoie de mai mult de jumătate de oră ca să mă hotărăsc să intru în casă să dau ochi cu ea. S-a întâmplat totuși. Gol. Un gol fără capăt. În fața mea nu era nimeni. Abia după plecarea ei, amintirile s-au pornit să curgă.

Dar pe Boris, oare îl uitasem?

Într-o zi, pe la mijlocul lunii iulie a anului 2001, întorcându-mă acasă, am trecut de poartă cu impresia că nu privisem suficient de atent la cutia poștală. M-am întors, am scos cheița din geantă și am deschis-o. Înăuntru se afla o scrisoare expediată de Boris Blum. Ar fi prea puțin să spun doar că m-am mirat, dar n-am să spun totuși mai mult de atât. Am desfăcut în grabă „capacul" din hârtie bine lipit și am scos scrisoarea:

13 iulie 2001

Bună, prințeso!
Ți-aduci aminte cum ne-am certat pentru coroana ta atunci, la mare? Au trecut ceva ani, trebuie să recunoaștem. Dar știi, te-am văzut într-o fotografie făcută de gașca noastră din liceu la întâlnirea voastră „de 30 de ani". Mi-a plăcut cum arăți. Țin minte că în clasă mă întrebam mereu cum de reușeai să stai atât

de răsucită: picior peste picior, amândouă orientate către interiorul băncii, trunchiul, dimpotrivă, bine răsucit în partea opusă, adică extrema stângă a băncii, iar capul în direcția picioarelor, spre dreapta sau chiar întors la banca din spate, depinde cu cine vorbeai. O adevărată contorsionistă. Cum făceai asta? De fapt, dacă stau bine și mă gândesc, și când erai mică te mișcai ușor. M-aș bucura să știu mai multe despre tine. Dacă poți, scrie-mi, mi-aș dori să corespondăm.
Cu drag,
Boris Blum
PS. Fără îngăduința ta, și îmi cer scuze pentru asta, îți pun în plic o poveste legată de sosirea mea în Israel, unde mă aflu de un număr bun de ani. Sunt doctor. Îmi plac poveștile. Voi fi atent să văd dacă și ție. Poate mai vorbim despre asta.

Nerăbdătoare și uimită, am continuat să citesc paginile următoare:

În 1981, când tocmai venisem în Israel și am trimis toate „hârtiile" ca să primesc actele de identitate, a trebuit să trec pe la rabanut (forul suprem al rabinilor) și să fac o declarație. Nu știu ce se aștepta de la mine acolo. În fața mea erau trei „religioși" îmbrăcați în haine negre, cu chipa neagră pe cap și cu perciuni care le cădeau până la umeri.
După ce s-au uitat la actele mele și au încercat să vorbească cu mine (erau foarte surprinși că eram de aproape o săptămână în Israel și încă nu știam să vorbesc limba...), m-au întrebat care e numele meu. Am răspuns că e Boris. Cel care stătea în mijloc (și care părea să fie șeful lor) a spus: „bine, lasă asta, care e numele tău?" (de data asta începuse să vorbească cu mine în engleză). Am spus încă o dată că e Boris. S-a strâmbat puțin și a spus: „ăsta nu e nume evreiesc". Nu l-am contrazis. Am spus: „altul nu am". Au vorbit ceva între ei (evident nu am înțeles ce), după care mi-a spus că o să mă înregistreze ca Sa'adia.

Nu am înțeles ce vorbește, așa că mă uitam la el fără să spun nimic. Mi-a repetat că vrea să mă înregistreze cu numele de Sa'adia. Nu prea îmi suna mie bine numele ăsta și după ce așteptasem destul de multă vreme până să intru și nervii mei erau cam prea întinși, i-am spus că poate s-o înregistreze pe mama lui cu numele ăsta. Și că să nu îndrăznească să schimbe ceva în numele meu. Se pare că nu a prea fost mulțumit de răspuns, dar nu a avut încotro. Eu trebuia să semnez pe „permis" și era scris cu litere latine... Așa că am rămas cu numele meu! Am să încerc acum să-ți explic cam ce e cu numele ăsta. Vrei? ... Sigur că vrei! Am încredere în curiozitatea ta.

Sa'adia e nume pur yemenit. Prin anii '50 au emigrat (de fapt ar trebui să spun imigrat) în Israel yemeniți. Un val destul de numeros. Ei au adus numele ăsta. Nu cunosc nici o altă... hai să-i spun grupare etnică în care să existe numele de Sa'adia. (De fapt, până acum nu m-am întrebat niciodată ce semnifică. Am s-o fac și am să-ți scriu când am răspunsul.)

Am să încerc să ți-i descriu puțin pe yemeniți. Sunt cunoscuți ca familii mari, cu mulți copii. Trăiesc în colectivități destul de închise și nu prea au legătură cu cei veniți din alte părți. Foarte devotați familiei, cu un respect deosebit pentru cei bătrâni (părinți, bunici și în primul rând frații mai mari). Sunt, relativ, primitivi. Generațiile ulterioare s-au mai adaptat și au „ieșit" din familie. Există acum și căsătorii mixte.

Sunt foarte religioși. Au obiceiuri care le sunt specifice. Sunt foarte talentați la muzică. Vorbesc de muzică vocală. Mulți dintre cântăreții celebri de aici sunt de origine yemenită. Ca un exemplu, Ahinoam Nini. Oare voi ați auzit de ea în România? Fetele sunt frumoase și subțiri, dar „îmbătrânesc" repede, așa că pe la douăzeci și cinci de ani își pierd frumusețea și subțirimea, iar fața li se zbârcește de timpuriu. La patruzeci de ani arată ca de șaptezeci (nu exagerez). Bărbații arată bine, de obicei micuți de statură, cu păr foarte cârlionțat sau buclat și extrem de negru. Și pielea lor e foarte închisă la culoare. Nu sunt ca

africanii (sudanezii) de negri, dar ar putea fi folosiți ca „piese de schimb" pentru ei și aproape că nu s-ar vedea diferența în „asamblaj". ... Acum, de câte ori mă gândesc înapoi, îmi vine să râd. Cum mi-ar fi stat mie cu numele de Sa'adia?...
Boris
P.S. Sa'adia s-ar traduce: „cu ajutorul lui Dumnezeu" sau „cu sprijinul Lui".

La finalul textului erau marcate cu litere groase adresa locuinței sale, ca și cea electronică. Am rămas ca trăsnită de uimire din trei motive. Primul: de ce o scrisoare prin poșta clasică? Mi se mai întâmplase să primesc vești de la foști colegi, dar numai prin poșta electronică. Computerul se afla deja în casele celor mai mulți, iar un e-mail avea valoarea unui gest drăguț, dar la îndemână. O scrisoare expediată prin poștă se putea însă transforma într-un compliment: „îmi face plăcere să fac un efort pentru tine", similar de altfel cu parfumarea scrisorii din secolele deja moarte. Al doilea motiv ținea de conținutul părții a doua a scrisorii: ce naiba avusese în cap băiatul ăsta ca să se-apuce să-mi scrie mie despre numele ăla ciudat ales de rabini sau, mai rău, despre yemeniți? Nu că n-ar fi fost interesant, ba dimpotrivă, dar cum să spui așa ceva hodoronc-tronc după treizeci de ani de înstrăinare? Al treilea motiv era ceva mai delicat: oare își adusese cu adevărat aminte doar despre „coroana de prințesă" sau se cenzurase cu privire la scurta, dar dureroasa noastră poveste de iubire din adolescență? Trebuia să încerc să-l „cunosc" pe Boris, să-l recunosc mai bine spus?! Și totuși, dacă ar fi să mă întorc în timp cu suficientă răbdare, să-mi aduc aminte de tot ceea ce făcea în copilărie, parcă nici n-aș mai avea prea multe motive să mă mir...

N-am stat mult pe gânduri și am fugit la computer să-i răspund la scrisoare. Într-un fel, mă chinuiam: ce să-i scriu eu despre mine doctorului cu care împărțisem o suferință importantă la vârsta când asemenea experiențe lasă cicatrici urâte? Că sunt mai deșteaptă decât promiteam să fiu pe vremuri? Că am familie și

am mirosit destule dintre miresmele, dar și din miasmele vieții? Că nu mi-a plăcut catedra și am luat-o pe un alt drum? N-aveam chef să o iau iarăși de la capăt cu poveștile „drumului" meu. Singurul lucru pe care am dorit să i-l spun a fost că încă nu scrisesem nici o carte. Asta era în acel moment tot ce știam cu exactitate despre mine. Sau singurul lucru pe care doream să i-l comunic. Spre el mi-a pornit mintea pe care o simțeam destul de uscată, de istovită, de scârbită. Și i-am scris:

Dragă Boris,
Mi-aduc atât de bine aminte cum îmi răsuceam trupul în bancă, încât simt și acum în coloana vertebrală și în mușchii picioarelor senzațiile de-atunci. Habar n-aveam că asta era ceva deosebit și cu atât mai puțin că cineva ar fi avut de ce să observe poziția mea preferată. Îmi plac amănuntele în general, iar cele care se așează în mințile ocupate și obosite ale oamenilor rezistând peste ani (zeci de ani) mă impresionează de-a dreptul. Nu știu să-ți spun cum sunt acum. Spui/scrii că m-ai văzut într-o fotografie și că nu ți-a displăcut. Bine. Sinceră să fiu, nu mă aflu într-un moment în care să mă gândesc prea mult la ce se vede „pe-afară", deși asta nu m-a caracterizat în viață. Și totuși... e realitatea mea de-acum. Tu știi, Boris, câte realități sunt pe lumea asta? Tot atâtea câți oameni sunt pe pământ? Da' de unde! Mult mai multe, dar nu vreau să-ți stric ziua cu nebuniile mele și cu atât mai puțin să te sperii. Mă bucur nespus că mi-ai scris. Nu știu dacă ai aflat, am terminat filologia și am făcut câteva lucruri interesante, nu formidabile, dar mulțumitoare. Totuși, n-am reușit până în ziua de azi să scriu o carte. Îmi place să scriu. De ce nu fac ce ar trebui să fac? Îmi poți pune un diagnostic, domnule doctor Blum? A propos, *de ce n-ai venit și tu la întâlnirea noastră de la liceu după atât de mulți ani de la absolvire? Mi-a făcut plăcere să-mi reamintești despre coroana mea de prințesă...*
Cu drag,
Lukiana

Nu pot spune că mi-a fost ușor să scriu un text din care să nu răzbată în nici un fel amintirea episodului când strangulasem, chinuindu-mă, la rându-mi, dragostea ce tocmai ne mângâiase, cu petale de miracol, pe mine și pe Boris, în ultimii ani de liceu. Totuși, el nu pomenise nimic despre asta, poate că uitase sau poate că îmi propusese un cod al tăcerii pe care ținea să-l respectăm. Mi-am impus să mă supun acestei presupuse condiții până ce el ar fi dat un semn care să schimbe regula jocului. Pe de altă parte, ideea că acum aveam de-a face cu un medic chirurg, care se apropiase și mai mult de zonele morții prin medicina de terapie intensivă, mi-a stârnit un fel de furtună în creier și mintea mea a pornit-o de una singură la niște exerciții de fantezie, dar și de ordonare a gândurilor pe care nu le avusese în program. Boris Blum își vâra deja de-atâta vreme ochii, mâinile, emoțiile, împreună cu ustensilele necesare, în litri întregi de sânge, în zeci de kilograme de carne desfăcută, în toate umorile produse de organismul uman ajuns la limita dintre viață și moarte. Am crezut întotdeauna că un om sănătos produce mai puține „zemuri" decât unul bolnav. Dar poate că bolnavului doar i se văd scursorile pentru că trebuie „întors pe dos", în timp ce ceilalți trăitori le târăsc după ei fără să aibă habar de uzina fluidelor ce ocupă atâta spațiu în trupul nostru precar. I-am scris despre asta și s-a oferit imediat să-mi stea la dispoziție cu o mulțime de povești. A mai adăugat că niciodată nu se poate ști de unde are să țâșnească un subiect de carte. Și că el, în numele copilăriei și al tinereții petrecute cumva împreună, dorește să participe la efortul meu de a mă descoperi. De la epistola lui ca un fulger, la spațiul virtual al internetului, totul devenea un amestec de lumi vechi și noi între oameni și aparatură, între subiectiv și obiectiv, între suflet, memorie și butoane, încât îmi părea caraghios câteodată să cred că în spatele tuturor acestor întâmplări alerte, departe de tot, abia după ce dădeam timpul la o parte, existam noi doi, la fel de mici, dar foarte diferiți, el — inițiatorul și eu — „victima". Ce-am spus despre timp? Ce era cu timpul? Un fel de farsă. Nu mai știa să se împartă între trecut, prezent și viitor. Sfida legile pe care omul

i le-a impus. Timpul, în fond, nu știe nimic despre sine, iar noi ne chinuim să ne organizăm viețile luându-l ca reper și scobind în el ca într-o groapă cu nisip ce mereu e gata să se umple din nou... S-au scurs mai multe săptămâni până ce am avut iarăși o veste de la doctorul Blum.

1 septembrie 2001

Lukiana, eu am acum ceva timp liber și vreau să-ți scriu. Sper ca detaliile tehnice să nu te plictisească prea tare. Și, evident, aștept comentariile tale. O colegă de-a mea, de fapt o fostă „elevă" de-a mea (și-a făcut ultimii patru ani de specialitate la noi în secție și eu am fost tutorul ei), cu care am rămas în relații foarte bune, m-a sunat să-mi ceară ajutorul. (În paranteză fie spus, ea lucrează la un spital de copii, care ține de același Centru Medical unde lucrez și eu.) Mi-a spus că nu are „inimă" să se ocupe de o pacientă și dacă pot să o ajut câteva ore... Ce nu faci pentru prieteni... Era vorba de o fetiță de cincisprezece-șaisprezece ani, programată la o operație de mare anvergură: transplant de ficat.

[Încă o digresiune: este una din cele mai mari și mai grele operații la care mă pot gândi — din punctul meu de vedere. Și nu în ceea ce privește tehnica chirurgicală, ci în pregătirea pacientului înainte de și susținerea lui în timpul și după operație. În câteva cuvinte, pacienții ăștia sunt foarte „compromiși", din toate punctele de vedere. Medical, problemele de ficat ajunse în stadiul să necesite un transplant s-au extins și la alte sisteme/aparate mai mult sau mai puțin vitale din corp (cardiac, nervos, respirator, renal, endocrin, vascular...). Deci vezi că aproape tot corpul suferă. Sau pe scurt „multi-organ-failure". Pacienții ăștia au nevoie de multe investigații (mai mult sau mai puțin dureroase) și, în plus, trebuie „echilibrați" (adică aduși într-o stare cât de cât apropiată de ce numim „optimală") în vederea operației. Și nu uita că e vorba de o fetiță de cincisprezece ani. Gândește-te cum copiii de vârsta ei se bucură de viață,

fac sport, merg la mare, soare, excursii... și ea nu poate face nimic din toate astea... Gândește-te cum colegii ei mănâncă ce vor, tot felul de pizza, ouă, hamburger, beau bere și cola... și ea poate doar să-și imagineze gustul lor... Gândește-te cum colegele ei se fardează, merg la petreceri, au câte un prieten cel puțin... și ea arată fizic ca un copil de zece-unsprezece ani, cu ochii galbeni, cu păr și unghii friabile, cu degete deformate, cu glezne umflate, cu piele galbenă, îngroșată și scorțoasă... Îți imaginezi care e starea ei de spirit... Deci, pe scurt, din punct de vedere fizic e „dărâmată", mental e în pragul depresiei, iar în ceea ce privește „pragul durerii" e foarte scăzut (... aproape la pământ)... Și, în plus, știe că singura ei șansă de a supraviețui e transplantul de ficat].

*Deci, ca să revin, colega mea m-a rugat să o ajut să pregătească copila asta pentru operație. Tehnic, pregătirea asta înseamnă acces la câteva vene periferice (cu catetere cu diametrul de 2-5 mm — deci foarte groase), o arteră și cel puțin două vene centrale (una pe partea laterală stângă a gâtului și una în spațiul 1 intercostal drept, care și ele au între 4-5 mm diametru...) În plus, are nevoie de câteva investigații (*cut-down biopsy *din ficat, etc.) Toate astea trebuie făcute în ajunul operației. Deși toate astea se fac sub anestezie locală, nu sunt tocmai plăcute nici măcar pentru un pacient cu mai puține probleme. Toate pregătirile astea durează câteva ore bune...*

Evident, m-am dus s-o ajut. Între timp, ea a făcut toate pregătirile birocratice.

Și am venit la spital să-mi cunosc pacienta... Pot să-ți spun că ți se rupe inima când vezi un copil care suferă de când se știe, care n-a avut aproape nici o zi liniștită de când se ține minte și care deja nu mai are răbdarea și puterea să suporte înțepături, tăieturi, personal medical... Și am făcut cunoștință, și am început să vorbim, și încet-încet mi-a povestit „experiența" ei de „pacient vechi"... și mai în glumă, mai în serios, am ajuns amândoi la concluzia că nu avem încotro și că trebuie să facem fiecare (adică ea și eu) tot ce se poate ca operația să poată începe. I-am

spus exact ce am de făcut, i-am spus că doare, dar că am să fac în așa fel să sufere cât se poate de puțin... S-a gândit și a acceptat tot ce i-am propus, cu o singură condiție: să-i spun o poveste care să dureze cât toată pregătirea pentru operație. M-am simțit ca Sheherezada...

Cam ce aveam de făcut, de fapt, eu de făcut și ea de suportat, ți-am spus ceva mai sus. Pe deasupra, și o biopsie din ficat, sub CT (Computer Tomograf).

Ce poveste puteam să-i spun?... La un moment dat îmi spusese că-i place istoria. Nu de mult citisem despre Cruciade. Și am început să-i povestesc despre a III-a Cruciadă, despre Papa Eugen II, Louis VII, Barbarossa, Salah-A-Din. Richard Lion-Heart... și am ajuns la Robin Hood... Și i-am spus „adevărata" legendă a lui Robin of Locksley, cum a ajuns să fie ce a fost. Nu am să te plictisesc cu toată povestea, ci doar cu sfârșitul: Lady Marian a intrat la mânăstire, King Richard s-a întors din prizonierat, Robin și șeriful din Nothingam au îmbătrânit „hărțuindu-se" tot timpul. Și ca să rezolve o dată pentru totdeauna problema lor, s-au hotărât să se întâlnească în duel doar ei doi — Robin și Șeriful — să vadă cine va învinge pe cine. Și înțelegerea a fost ca oricare ar fi cel învingător, haiducii lui Robin să fie lăsați în pace să se întoarcă în satele lor. Și s-au bătut (zi de vară până-n seară...) și cu toate că Robin a câștigat, oamenii șerifului nu și-au ținut promisiunea. Șeriful a murit în luptă, Robin a fost grav rănit, dar a reușit să fugă și să se refugieze la mânastirea unde stareță era Marian. Ea l-a primit, l-a curățat, l-a hrănit, l-a îngrijit, dar rănile erau prea numeroase, pierderea de sânge prea mare... și pe patul de moarte, uitându-se spre dealurile dimprejur, Robin cere arcul și săgețile sale. Le-a primit, și a cerut cu limbă de moarte să fie îngropat în locul unde va cădea săgeata lui. Cu ultimele puteri, a întins arcul, a tras săgeata și s-a stins din viață... Și acum începe marea problemă... marea dilemă... cum să-l înmormânteze... săgeata ajunsese în spatele dulapului.

Cam asta a fost povestea (ei i-am povestit-o mai pe larg, cu mult mai multe amănunte, mai colorată). În timp ce-i povesteam, din când în când, mă uitam la ea. Asculta cu interes. La sfârșit, nu a spus nimic, dar am văzut că o lacrimă îi curgea din ochiul drept...
Și cam o dată cu povestea s-a terminat și pregătirea pentru operație și tot atunci și „datoria" mea. De aici intrau în acțiune câteva echipe de anesteziști, chirurgi, interniști, tehnicieni, surori... care s-o treacă prin operație.
Cu drag,
Boris
P.S. Pacienta mea nu a supraviețuit operației... Probabil că transplantul a venit prea târziu...

I-am fost recunoscătoare lui Boris pentru prima lui „poveste medicală". Era evident că fostul meu coleg purta în el virtuți de Seherazada, așa cum unii oameni sunt purtători de microbi fără să se îmbolnăvească vreodată. „Boris totuși e bolnav de povești" — am gândit mândră că pusesem și eu un diagnostic, exact ca un medic bătrân, care bâjbâie din ce în ce mai puțin când simptomele îi sunt destul de clare. Evident, îmi adusesem din nou aminte de scrisorile pe care mi le scria pe când fusese îndrăgostit de mine: în fiecare zi, un „te iubesc" și o poveste nouă.

M-am simțit obligată să reiau de nu știu câte ori e-mailul doctorului, scotocind în mintea mea după un fir care să pornească urzeala unei cărți inspirate de drama bietei fetițe. Mă enervam. Nu vedeam nici o sclipire pe nicăieri și acest fel de orbire nu făcea decât să mă arunce într-o și mai mare neputință. Nu reușeam să ies de sub impresia relatării și problema mea se lega tot mai tare de realitatea insuportabilă a vieții și morții acelui copil. Nu cred nici în îngerii care ar fi luat-o la cer în cine știe ce lume paradisiacă, nici în liniștea de după chin, doar faptul că se pierduse o viață mică, nepornită, neizbucnită, îmi zguduia pieptul, rărunchii. Cum era oare împărțit norocul pe lumea asta? Dar ce era, de fapt, norocul? E cu adevărat un noroc să trăiești

până la adânci bătrânețe? Ce mișcări neștiute se petrec în organismul unui om sănătos și ce altfel de mișcări dau buzna peste trupul celor ce se sfârșesc în chinuri? Biciuită de asemenea întrebări, memoria a făcut un salt în urmă cu douăzeci de ani și mi-a adus-o pe mama, la câțiva ani după operația de cancer de sân. Când mama mea făcea, la șaizeci de ani, supravegheată de mine, exerciții de scriere a alfabetului, sperând că va reînvăța să scrie și să citească, mintea îmi era prea ocupată să reziste în fața unei noutăți absolute, ca să poată emite judecăți de valoare. Mă lăsam trasă de timp de pe o zi pe alta. În urma atacurilor cerebrale, mama paraliza și-și pierdea capacitatea de a rosti, de a citi și de a scrie. Tratamentele îi subțiau sângele și, încet-încet, mama își revenea pentru scurtă vreme. Neputincioasă, încerca să salveze ceea ce numise, nu cu mulți ani în urmă, ca fiind „unul din sensurile existenței sale" — lectura. Speranța era ceva din ce în ce mai complicat de înțeles și de întrevăzut. Și cu toate astea, în fiecare după-amiză, la întoarcerea mea de la serviciu, aveam „oră" cu mama, așa cum ai o meditație cu un copil. Când ajungeam acasă, o găseam pe mama așezată în scaunul ei „medical", frumos aranjată la păr, dată cu o urmă de ruj, îmbrăcată cu un capot cochet și impecabil călcat, privindu-mă cu două lasere în loc de ochi. Sensul uităturii ei se schimbase de când ajunsese o „campioană" a afaziei, cum spusese cineva din proximitatea imediată a Celormari. Expresia mamei era modificată. Spaimă?, neputință?, revoltă?, speranță?, uimire?, disperare?, iminența finalului?, unde-i viața și ce e moartea?, în ce s-a transformat raportul între ea și noi?, femeie sau nimic?, mamă?, bunică?, dar Grigore? Începeam „lecția" și mă bucuram de câte ori apărea, la un moment dat, jena față de mine. Era semnul că e vie și că nu admite încă prabușirea. Erau zile mai bune și altele mai rele, progresa câte puțin, apoi cădea din nou. Mai am și acum caietele ei de atunci. Lucrurile nu au mers spre bine și scrisul s-a pierdut definitiv. Mamei i-a rămas însă neștirbită dorința aprigă de a trăi prin carte. Pe măsură ce pierdea această capacitate, s-a dezvoltat obsesia de a ne face să credem că totul rămăsese

neschimbat. Cerea cărți, i le aduceam. Mă miram și nu prea, sperând că pasiunea ei avea să o întoarcă la o funcțiune normală a creierului. Într-una din zile, când eu și Caesar ne-am întors din oraș, am aflat că mama „citea" încă de dimineață și nu voia să lase cartea din mână. Clipă de bucurie. Ușa deschisă încet. Zâmbet. Mama cu cartea în mână. Marin Preda. Am recunoscut-o după culorile și desenul de pe copertă. Mâinile mamei strânse încă și mai tare pe volum. Privirea neclintită pe pagina din fața ochilor ei. M-am așezat lângă ea fără să scot un cuvânt. Am continuat să privesc și eu la cartea care ne despărțea. Ea vedea foile, eu vedeam coperta. De pe acea copertă însă literele titlului cădeau cu capul în jos în poala dichisită a mamei, de unde nimeni nu le mai putea culege ca să le mai întoarcă vreodată cu capul în sus, așa, doar așa cum orice om sănătos poate să citească. Până și literatura, în preajma acelei boli, își pierduse direcția. De-atunci încolo, îi schimbam mamei cărțile periodic și figura, îmblânzită acum de o altă lume în care o adusese boala, i se lumina.

Moartea a reușit s-o despartă pe mama de carte.

De la moartea mamei au trecut atâția ani încât am avut timpul să găsesc o stea în care s-o așez și cu care să mă-mpac. Și de câte ori privesc spre mama, îmi spun că, cu siguranță, în corpul omului e mai multă chimie decât se crede și mai multă fizică decât se știe. Că suntem praf de stele nu e chiar o metaforă sută la sută. Iar fetița care a murit după ce Boris i-a spus povestea, știa mai multe decât toți oamenii mari și sănătoși.

Cineva, cândva, îmi spusese despre Boris că o să se facă doctor chirurg, fiindcă îi plăcea să mânuiască unelte ascuțite. Nici nu știu cât de atentă am fost atunci la ce mi se spusese și totuși aceste vorbe mi-au rămas în minte. Mi-a apărut în fața ochilor figura bătrânului cu care stătusem de vorbă. Povestea s-a petrecut în perioada când Boris nu vorbea cu mine. Învățam în clase paralele. Ne întâlneam rar, chiar și pe coridor, și totuși, din când în când, dădeam cu ochii unul de altul. Fiecare dintre noi, ca fulgerat, își schimba direcția privirii. Ascultam atentă ce vorbeau copiii despre el și am aflat că băieții din clasa lui încercau

să-l urmărească fiindcă, după ore, câteodată, pleca undeva și nu spunea nimănui ce făcea acolo. Pentru că încă eram legată sufletește de primul meu prieten, mi s-a părut că aveam dreptul să aflu ceva despre asta. Am fost sigură că făcea drumul pe jos, deoarece știam că nu se urca aproape niciodată în autobuze sau tramvaie. Dar unde se ducea? Am vorbit cu Ileana R., să mă ajute să aflu. Era vecina mea din blocul de pe Aviatorilor, mai mică cu doi ani decât mine și învăța la „Petru Groza". Ileana R. a fost imediat de acord să participe la o aventură. Am pus-o să vină într-o zi la școala mea, înaintea unei ore de sport. Trebuia să intre în clasa lui Boris și să-i fure geanta, iar apoi să vină cu ea, învelită într-un balonzaider, în parcul „Lupoaica", unde eu o așteptam pe o bancă. Nu putea să ne vadă nimeni. Fata a ajuns cu bine, iar eu m-am năpustit să desfac fiecare compartiment. Geanta părea mai mare pe dinăuntru decât pe dinafară. Unul dintre „buzunare" era închis cu fermoar. În acel loc secret se aflau două bricege și o daltă mică, obiect care îmi era cunoscut din trusa de meseriaș a bunicului meu, scândurele, sfoară și niște lame de ras, un fluier și o praștie. Plus trei cozi de linguri de lemn sculptate. Într-unul din compartimentele libere se aflau câteva caiete și două cărți în franceză. Asta era tot. Am ținut minte locul fiecărui obiect și le-am pus înapoi în aceeași ordine. Am expediat-o pe Ileana R. în mare viteză să ducă geanta înapoi. Ce păcat că nu puteam vorbi cu el! Aș fi vrut să-mi spună mie, numai mie, ce însemnau toate astea. Am simțit iarăși, ca pe vremuri, la cămin, că băiatul ăsta e de pe altă lume, că nu seamănă cu ceilalți copii, că secretele lui nu puteau fi înțelese de nimeni. În fiecare zi, când plecam de la școală, vecina mea, care învăța „în tură inversă" cu mine, mă aștepta în fața școlii și plecam împreună să-l urmărim pe Boris. Păstram corect distanța între noi și el, știam perfect să ne fofilăm printre oameni. Într-o miercuri, mi-aduc precis aminte de asta, în loc să intre în casă, a luat-o spre Ștefan cel Mare. Venise ziua cea mare. Am mărit viteza, el mergea din ce în ce mai repede. De pe Ștefan cel Mare a luat-o spre Obor. Noi două, la o oarecare distanță, după el.

Transpirasem de emoție și concentrare. Pe la Lizeanu a virat pe o străduță la stânga. Am rămas mai în spate de teamă să nu stricăm totul. Erau puțini oameni. Am văzut unde a intrat. O casă mică, o poartă maron ruginită și flori pe care le-am văzut prin gard. Am memorat adresa ca să merg altă dată direct acolo. M-am întors chiar a doua zi, tot cu Ileana R. după mine. Am intrat în curte și am sunat la ușă. Ne-a deschis un om bătrân cu un cap mare și păr bogat. Părul era alb-gălbui, iar el era uriaș. Și avea mâini mari, pline de cicatrici. I-am spus că mă cheamă Lukiana și că sunt prietena lui Boris. M-a privit foarte atent câtva timp. M-a întrebat de unde am știut să vin la el și cine era fata de lângă mine. I-am răspuns sincer la toate întrebările. Se vede că și-a dat seama că nu-l mințeam, fiindcă m-a invitat în casă. Doar pe mine. Înăuntru era un atelier de lemnărie sau de sculptură. Erau foarte multe linguri de lemn cu cozi sculptate. Domnul în vârstă mi-a întins mâna cu multe urme de tăieturi și mi-a spus că pe el îl cheamă Niculae, dar că Boris îi spune „Domno".

— Nu „Domnul"?

— Nu. „Domno". Nu știu de ce, așa vrea el. A vrut să-mi spună „Nea", dar nu l-am lăsat.

Mi-a arătat ce lucrase Boris. Erau niște segmente de lemn destul de mici, foarte fine, și niște sfere imperfecte. Eram tare mirată. „Domno" s-a dus în altă încăpere și a adus o marionetă.

— Pinocchio?!

Uimirea creștea. O păpușă de lemn așa de frumoasă? Și sfori avea, picioarele și brațele erau articulate, se puteau mișca. Iar nasul ăla ascuțit era așa de caraghios!

— Burattino, nu Pinocchio. Lui Boris îi place mai mult Burattino și m-a înnebunit să-l învăț să-l facă. Nici nu știu cât l-am învățat eu și cât l-a făcut singur. Le facem pentru teatrul de păpuși. Să mergi să vezi, o să le recunoști. Mi-a mai spus că băiatul mânuia foarte bine toate uneltele și că el crede că se va face chirurg sau artist. Că e bine că exersează și că mai câștigă și un ban de buzunar. Că vine o dată pe săptămână să ia materiale

de la el, dar că lucrează acasă. „Domno“ m-a întrebat dacă nu vreau să vin miercurea viitoare la ora la care vine și Boris acolo.

— Nici vorbă, nici vorbă.

— Vrei să nu-i spun c-ai venit?

— Nu știu. Cum vreți dumneavoastră. Dar parcă aș prefera să nu știe.

— Vrei o coadă de lingură făcută de Boris?

— Aș vrea o păpușă, dar știu că nu se poate.

— Nu, nu se poate, așa e.

— Atunci vreau o lingură cu coadă sculptată de dumneavoastră.

A fost încântat de răspunsul meu. A zâmbit. Mi-am luat lingura și-am plecat. Bună treabă făcusem. Parcă Boris intrase în pielea mea. Îi descoperisem secretul. Era un secret frumos, eu făcusem un lucru urât, dar îmi părea bine că aflasem toate astea.

Cam în aceeași perioadă, eu și mama ne lăsam „târâte“ de tatăl meu în ascensiuni moderate care lui îi făceau mare plăcere. Mie la fel. Mama se străduia să facă față, dar ar fi preferat, era clar, să rămână în camera casei de odihnă și să citească o carte. Urcușurile destul de grele, având gustul luptei cu propria neputință, dar și miros de rășină, aer purificat, frăguțe coapte mai mult pe-o parte, pași de urs, erau promisiunea unei șederi de câteva ceasuri pe un vârf pe care omul n-avea dreptul decât să-l vadă. Nu știam ce era în mintea alor mei, dar cu siguranță mama nu era fericită nici lângă cer, nici departe de el, în timp ce tata ar fi putut trăi oriunde și tot ar fi găsit sensul cel bun, chiar dacă greu de dus, al vieții. Pentru tata contau în ordine: urcușul propriu-zis, cu cât mai dificil cu atât mai satisfăcător, norii și soarele, florile rare de-acolo, de sus, iarba, copacii. Se simțea un învingător și fluiera șlagare ale vremii, încercând să-și înveselească consoarta. Mama făcea eforturi mari să-l bucure. Această luptă cu muntele se desfășura în timpul concediilor lor de vară. Eram întotdeauna cazați la vila Geizer de la Timiș. O casă frumoasă, care se desfășura pe o suprafață foarte întinsă

cu toate funcțiunile impecabil proiectate de un fost proprietar gospodar. De la uriașa sală de mese și până la salonul de distracție unde se aflau mese, fotolii, canapele, ecran de film, jocuri de table, șah și șubah, de la bucătăria bine dotată și până la camerele cu iz de cabană, dar cu băi mari, de la sala de ping-pong și până la popice sau piscină, totul era o poveste care pornea din curtea fără margini, cu alei largi și copaci seculari în jurul cărora te puteai așeza pe bănci rotunde. Întâlneam acolo oameni din Occident care făceau parte din partidele comuniste ale țărilor de unde veneau. „Vila Geizer" era cumva ascunsă trecătorilor de pe Valea Prahovei, de fapt, inaccesibilă lor. Plasată într-o văioagă largă, îți dădea și prin poziția geografică un plus de senzație de separare de lume. Toți cei de-acolo vorbeau aceeași limbă politică, nu trebuiau să se ferească unii de alții, se cunoșteau între ei și totul se desfășura ca într-o familie. Iar când se săturau unii de alții, drumul le era deschis spre dormitoare sau plimbări în direcții diferite. N-am vorbit niciodată cu mama și tata despre senzația mea că mă aflu pe o platformă mai înaltă, că am un loc de pe care îmi place să privesc la restul lumii, că îmi plăcea să stau acolo, cu mâinile proptite în balustrada țeapănă, dar că mi-ar fi fost rușine să mă vadă colegii de școală, vecinii sau prietenii de-acasă. Așa că ascunzișul îmi prindea bine. Ai mei nu știau totul despre mine și nici nu credeam că ar fi trebuit să fie altfel. Nu ascundeam nimic, dar nici nu cred că ei ar fi dorit să pătrundă mai adânc în sufletul meu. Oricum, eram în fiecare an impresionată de gestul tatei, care deși avea două mâini stângi — cum se spune — se apuca, în mijlocul coborârii de pe munte, să muncească. Făcea pe artistul plastic și ne sculpta în lemnul bradului bastoanele cele mai frumoase. Îi lua ceva vreme, iar noi ne minunam de cum folosea briceagul. Făcea modele geometrice, diferite de fiecare dată, după care încrusta numele noastre pe acele obiecte transformate. Regret că nu mai am nici unul dintre ele. Ne-am mutat de prea multe ori și, cum nu puneam mâna pe nimic din ce era muncă fizică, mereu o făceau alții pentru mine, am pierdut obiecte dragi. Îi arătasem, când sfârșisem clasa a patra,

un asemenea toiag lui Boris și m-a întrebat dacă tata nu se tăia în palmă. Nu. El a spus că tata știa să-și protejeze bine mâinile. Nu cred. Eu nu l-am văzut să fie atent la mâinile lui când lucra. M-am întrebat dacă, de-a lungul timpului, copilul devenit bărbat și-a mai adus aminte vreodată de ce vorbeam noi despre părinții noștri, dacă a mai vorbit cu părinții lui despre copilărie, dacă treceau vreodată în revistă amintirile acelei vârste. Nu știu dacă răspunsul la aceste întrebări era ce așteptam eu în primul rând. Sigur este că pe lângă ele, apărea obsedant gândul că, ajunși adolescenți, noi doi nu mai făceam parte din aceeași „grupare" socială. Stinghereala mea în fața cunoscuților creștea odată cu adâncirea aberațiilor pe care sistemul le inventa cu din ce în ce mai multă încrâncenare și bolnavă fantezie. Complexele mele creșteau în fața prietenilor și față în față cu amintirile unei copilării pe care încă n-o înțelegeam.

3 noiembrie 2001

Dragă Lukiana,
E o poveste foarte tristă, pe care nu am putut să o uit în toți anii ăștia.
Eram student în anul V și făceam pediatria la spitalul „23 August" (nu-mi amintesc cum se numea cartierul unde era spitalul — cred că Pantelimon; ajungeam acolo cu tramvaiul 14 și mi se părea că e la capătul pamântului...). În perioada asta fusese trimisă la spital o femeie de vreo douăzeci și cinci de ani, dintr-un sat de țigani de la poalele muntelui Paduchiosul (nu cumva greșesc?). Numele de familie era Pădurice. Ea era însărcinată (în săptămâna a douăzeci și opta de sarcină) și avea mari probleme: pierdea lichid amniotic — îngrijorător. Secția de „prematuri" de la spitalul ăsta era foarte bună și dacă femeia ar fi născut cu mult înaintea termenului, aici ar fi putut primi cel mai bun ajutor posibil.
Trebuie să ți-i descriu pe cei doi soți Padurice: ea era mică de înălțime și rotundă peste tot. Față rotundă, corp rotund, mâini

mici cu degete boante, picioare cu labă lată, cu pielea de pe tălpi crăpată și unghii galbene (nu aș spune că era o frumusețe); purta tot timpul o basma înflorată (legată așa cum vedeam noi la piraații din filme) și era plină de bijuterii (inele pe multe degete, lanțuri la gât, câteva brățări și niște cercei uriași). El era tot mic de înălțime, slab, negricios, cu gât lung, mâini și degete lungi, cu ochi bulbucați și dinți putrezi.
După cam două săptămâni de internare, femeia a născut un făt care cântărea nouă sute de grame. Din câte îmi amintesc, doctorii din secție s-au dat peste cap să-l salveze (dar șansele lui erau egale cu zero) și, după patruzeci și opt de ore, copilul a murit. Femeia era la prima ei sarcină și a primit foarte greu vestea. Tatăl a venit să-și ia fiul, să-l îngroape în sat. Dintr-un motiv sau altul, secția nu a vrut să i-l dea. A făcut el ceva scandal și a fost dat afară din spital. După câteva ore s-a întors, a reușit să intre în spital și a furat copilul mort. L-a învelit în niște cârpe, l-a băgat într-o cutie de pantofi și a plecat să ia trenul spre casă. Tot ce voia el era să ajungă acasă și să-și îngroape copilul... În Gara de Nord, avea de așteptat un timp până la trenul lui. A intrat în restaurant și a început să bea. S-a îmbătat și a început să plângă și să facă scandal. Au fost chemați cei da la pază, i-au tras o bătaie bună și l-au luat la poliție. Acolo i-au deschis cutia de pantofi și au găsit copilul mort. Și se pare că iar l-au bătut. Până a doua zi, când au venit la spital să cerceteze faptul, l-au ținut la ei...
Cele întâmplate la spital le știu pentru că eram acolo în momentele alea, restul îl știu de la poliție — cei care au venit să ancheteze cazul. Din câte îmi amintesc, și anchetatorii au fost emoționați când au aflat toată povestea.
Gata! Te rog să-mi spui dacă ai primit.
Boris

Mititelul din cutia de pantofi a scurtat drumul spre moarte. A cunoscut venirea din neant, a trăit unica fericire deplină a vieții

intrauterine, a cunoscut împlinirea fără să ajungă în spațiul unde avea, în mod ireversibil, să o uite.

Cât de bine i-o fi grăuntelui viu în uterul matern, fără să știe că odată va trebui să respire singur același aer cu ceilalți oameni, împărțindu-l, că va trebui să vadă soarele și luna și stelele, să ia cunoștință despre prezența cerului pe care nu-l va putea atinge, în timp ce în nacela lui de făt pune mâna pe cerul lui privat, că nu va mai găsi nicicând culoarul care-l leagă de mama, nici măcar când va suge încă la sânul ei, că s-a născut ca să găsească și el vreo cale spre moarte de unul singur, absolut singur, în mirobolanta amăgire care-i adună pe oameni împreună? Aerul pe care-l are „acolo" e doar al lui. Hrana pe care o primește este doar pentru el. Nimeni și nimic nu-l poate atinge. Învelișul în care trăiește are temperatură și conținut constante. Nu îi e frig, nu îi e cald. Nu vede pe nimeni, nu e văzut de nimeni. Are voie să facă orice, tocmai fiindcă ceea ce poate să facă nu atinge nici binele, nici răul. E înainte de ele, pe propria lui scenă, desăvârșită așa cum nici scena teatrului nu ajunge să fie. Ani de-a rândul trăisem cu ideea că spațiul perfecțiunii este totuși teatrul. De ce?

În prag de treizeci de ani, urmare a unei conjuncturi personale fericite, am fost angajată ca secretar literar la Teatrul B. Și odată cu asta a început procesul lung și foarte anevoios de ridicare a vălului de pe ochii și creierul meu. De-acum încolo nu mai exista cale de întoarcere. Acolo am aflat că focul te face scrum chiar dacă există „corpul A" al spitalului Elias, că o mașină în viteză te omoară indiferent de cum ești îmbrăcat, că dacă muncești se vede și dacă nu muncești se vede altceva, că dacă vorbești frumos cu oamenii nu înseamnă că ei vor avea mai multă pâine pe masă, că oameni foarte valoroși, ca și oamenii simpli nu au, pentru copiii lor, portocale de Crăciun, că frigul și întunericul se suportă mai degrabă la gramadă, unii într-alții, corp la corp, gând la gând, că... Acolo am aflat gustul unei palme peste minte sau peste suflet, fiindcă așa era normal să fie, oamenii pe lumea asta se și bat pentru supraviețuire, pentru idei, pentru prioritate sau te bat ca să te pedepsească. Că pedeapsa merită să fie aplicată doar

dacă e aprigă și onestă, altfel e o mângâiere deghizată care te lasă mai departe în formol. Că o pedeapsă adevarată doare până dincolo de propria ființă, până la rădăcinile strămoșilor, de unde începe să crească rușinea în fața alor tăi și a lumii întregi. Am mai aflat că prietenia adevărată doare și că munca în echipă este în același timp un altfel de familie, un basm și un război al soldaților din toate timpurile, că ea lasă sechelele unei operații mari, profunde, grele și o cicatrice vizibilă pentru totdeauna, care va face, pentru cei ce înțeleg, dovada unei mari victorii la care ai fost părtaș. În Teatrul B. sângele nu se îndoia cu apă, creierul nu admitea dizlocarea sau perierea, inima nu se supunea terapiilor, visele bântuiau libere între voalul speranței și electroșocul nebuniei, limbajul își avea prorpiul dicționar și propria academie. De ce, Doamne, de ce m-am simțit acolo din prima clipă ca în uterul mamei?

Ar fi momentul să-i răspund, în sfârșit, doctorului la întrebările despre viața mea în teatru. O să-i „spun" ce-mi tece prin cap. O să las amintirile să vină peste mine, să mă înece, așa cum se întâmplă când scap hățurile și nu mai sunt atentă la mine. Pornirile mele au fost întotdeauna prea romantice, patetice, exagerate, emoționate dincolo de măsură. Dacă voi reuși din când în când să-mi dau câte una peste mână și să mă trezesc la realitate, cu atât mai bine. Dacă nu, să se înece și el, ce-o să fie, știe meserie, să se salveze de unul singur!

Miercuri, toamna, primii ani după 2000

Dragă Boris,

Faptul că în afara relației de muncă, ajunsesem foarte repede să fiu adoptată de cei din teatru îmi dădea o stare de beție. Ba aș putea spune chiar periculoasă, întrucât fereastra prin care priveam de-acum viața se mutase pe alt perete. Gândește-te bine: era vorba de actori și regizori care până în ziua de azi sunt supranumiți „monștri sacri". O pleiadă de creatori al căror

talent n-ar fi putut fi contestat nici de Dumnezeu, dar care erau, tocmai din acest motiv, ținuți sub lupa cenzurii și nu numai. Teatrul B. era sub o dublă subordonare: Consiliul Culturii și secția de cultură a Municipiului București, altfel spus, Primăria. Cine crezi tu că era primarul capitalei noastre pe atunci? Exact: tatăl meu. Știu că știai, dar taci și-ascultă! Vezi în față o baricadă care ne despărțea pe ei și pe mine la modul ireconciliabil? Dacă o vezi, îți spun că nu ești pe drumul cel bun. Dar cum știu că ești deștept, ai să aștepți să-ți explic cum stăteau lucrurile. La început, lumea mă privea cu reținere, sfială sau stânjeneală. Nu sunt sigură că aleg termenii cei mai potriviți. Încetul cu încetul, pe măsură ce veneam la serviciu și în special după ce am lucrat și tipărit primul meu caiet-program, privirile s-au schimbat, salutul de dimineață era din ce în ce mai plăcut de auzit, dialogul se deschidea. Alternativ, îmi făceam munca în birou și asistam la repetiții. Pe măsură ce trecea vremea, îmi dădeam seama că nimic nu mă interesa mai mult decât să înțeleg cum se desfășoară procesul de creație. Tot ce se întâmpla pe scenă și în jurul ei mă fascina cum nimic altceva nu a mai reușit vreodată să o facă. Într-o frază am să-ți spun, chit că mi-e rușine până și de mine să recunosc — pentru a câta oară? — că această pasiune a luat locul conștiinciozității de care aș fi făcut dovadă dacă mintea nu mi-ar fi fost tulburată în așa măsură. Concomitent cu toate astea, se mai petrecea ceva la fel de gav, de important. Realizez acum că ființa mea era agresată și mângâiată cu aceleași două palme: aflam că viața era altceva decât știusem eu până atunci și mai aflam că realitatea nu tropăie de una singură prin lume, ci e învelită în alte și alte realități pe care arta are dreptul să le multiplice la infinit. Cerurile coborâseră asupra mea sau mă ridicam eu, nebună, până la ele?

Stăteam deci în sală, ei repetau. Îmi alegeam locul pe care-l doream. Nu întotdeauna aceleași, încercam unghiuri diferite. Trebuie să-ți spun că printre multele atribuții ale secretarului literar este și prezența la repetiții. Doar așa el poate să înțeleagă cu adevărat ce se întâmplă acolo și să gândească la o lansare

corectă a „produsului artistic", să îl așeze în propriul „depozit informațional", nu doar în dulapurile din birouri. Totuși, eu trecusem peste orice fel de măsură. Esențial pentru mine era să fiu cu ei. Să-i văd, să-i aud, să-i simt, să-i cunosc. Ei, actorii, regizorii, maestrul de lumini ca și cel de sunet, coregraful, compozitorul și toți cei pe care ți i-am înșirat deja alcătuiau noua mea lume sensibilă. Ei erau stimulii, iar eu vibrația. Zi de zi, săptămână de săptămână simțeam cum progresez pe o cale despre care nu era încă vremea să-mi pun întrebări. Știam foarte bine că era riscant. Mă lăsam dusă de val. Cred că imaginile cu sporturi extreme pe care le vedem în ultima vreme la televizor îți pot da o idee despre ce făceam și ce simțeam eu atunci. Presupun că nu puțini erau cei care se mirau de interesul meu adânc și sincer, pe mulți însă îi deranja. Și știu sigur că greșeam față de munca mea de la birou. Dar mie mi se deschisese ușa de la colivie, cine putea să reziste în fața unei asemenea întâmplări? În plus, paradoxul în care deja mă instalasem, funcționa din toate balamalele. Oricine altcineva în locul meu ar fi fost sever admonestat pentru timpul imens petrecut în sală, cu prețul întârzierilor de diferite feluri. Pe mine nu mă certa nimeni. Altfel spus, privilegiul de a fi fost fată de ștab mi-a permis să fac primul pas pe cealaltă planetă. Iar cealaltă planetă era aceea unde s-au declanșat pentru prima dată la modul cel mai serios întrebările despre cine eram eu, de unde veneam, ce meleaguri părăseam — dacă le-aș fi părăsit cumva — către ce m-aș fi îndreptat, alături de cine, ce fel de fascinație lăsam în urmă și din ce era făcută noua fascinație care mă clătina, atât de diferită de prima, și multe altele. Ai înțeles, Boris, cam cum mi se amestecau gândurile și în ce răscruce mă pregăteam să intru fără nici cea mai mică putință de-a mai renunța. Era un miraj absolut. O revelație. O credință nouă. Nu sunt cuvinte mari. Nimeni nu știa ce se întâmpla cu mine, fiindcă cutremurul meu interior era atât de adânc, încât nici eu nu eram pe de-a-ntregul conștientă de semnificația lui. Am crezut la început că de vină era doar uimirea și fericirea că mă pot afla în laboratorul atât de mare și de plin

al creației propriu-zise. Ție trebuie să-ți spun altfel: cum crezi că ar fi să te trezești într-o zi că poți vedea evoluția intrauterină a fătului, nu prin intermediul ecografului, din afară adică, ci alături de el, de embrion, în lichidul amniotic, privind la transformările în toate fazele informe sau aparent diforme ale unui om în construcție: schița viitoarelor membre mișcând haotic pe-acolo, urâciunea capului care încă nu folosește la nimic, cordonul ombilical atât de gros și de scârbos la privit prin care se întâmplă ce știi că se întâmplă, primele semne că în fostul viermuș au pornit a se dezvolta organe vitale, primele semne că „ciudățenia" capătă un sens, apoi ochii, apoi simțirile, apoi reacții, răspunsuri la împrejurul pe care să-l perceapă, ca până la urmă să devină stăpânul spațiului și al timpului interior, știind parcă despre importanța lui absolută, emițând pretenții și cerându-și drepturi, făcând tot ce i se dă voie să facă întru dobândirea perfecțiunii? Îți garantez că oricâtă imaginație ai avea, nu poți să-mi răspunzi la această întrebare. Un singur lucru ar trebui să intuiești totuși și anume că ai trăi riscul imens de a te afla prea aproape de dumnezeire. Ei, cam asta se întâmplă când nu ești tu însuți una din celulele fătului, așa cum eu nu eram, în timp ce actorii, regizorii și toti ceilalți care fac spectacolul erau celulele vii ale unei creații în devenire. Să vezi de afară toate astea, este, precum îți spuneam mai sus, periculos. Îți dai seama că urmele acestui proces lung prin care am trecut au fost definitive și „reformatoare". Nu știu cât de repede s-a văzut transformarea mea, când adică și-au dat seama cei din jur că încep să am ochi în plus, să capăt altă formă. Nu mă refer la oamenii de teatru, pentru că „intrarea" mea în laboratorul de creație, văzută de la ei, ar fi putut să treacă neobservată tocmai fiindcă înțelegeam ce era acolo și eram trup și suflet în jurul alchimiei lor din care sorbeam, de câte ori puteam, fie și câte o picătură, nemaicontând dacă aveam sau nu să mă otrăvesc. Doream otrava aceea. Apropo, de curiozitate, ce se poate întâmpla dacă înghiți lichid amniotic, Boris? La modul concret. L-o fi „gustat" cineva vreodată?

Am să întrerup scrisoarea aici. Am obosit. Revin.
Lukiana

Am expediat epistola electronică. Aveam nevoie de o pauză, mă invadaseră iarăși amintirile și stările acelea îmbătătoare pe care știu că nu le voi mai trăi niciodată. Dar mintea fugea vioaie și către întrebarea pe care i-o pusesem doctorului. Ce poate să-mi mai treacă și mie prin cap! Sau poate că, dimpotrivă, ar fi foarte normal să ne treacă asemenea lucruri prin cap, iar faptul că nu se întâmplă asta, e dovada că mecanismele noastre cerebrale, dacă nu cumva e vorba de cele vitale, au nevoie de o anumită „reducție a intensității". Să spun altfel: din punct de vedere fizic am fost creați în drastice limite. Doar mintea și sufletul pot s-o ia razna depășind — credem noi — orice fel de limite. Mă gândesc că totuși, există un sistem subtil care reglează potențialul real al creierului, în așa fel încât totuși să nu se ajungă la un abis fatal între o parte și alta a ființei noastre, între limita fizică și zborul imaterial. Nu știm, cred eu, să vrem mai mult fiindcă asta asigură disciplina speciei. Mă rog, sunt nebună sau nu, asta l-am întrebat pe Boris și, culmea, el mi-a răspuns așa:

M-ai întrebat ce se întâmplă dacă înghiți lichid amniotic, ce e și din ce e format (ce conține).
Am să încep invers:
Fluidul amniotic e secretat de placentă, în general, și de corion (tot un element care se dezvoltă odată cu sarcina) și „învelește" fătul tot timpul vieții intrauterine. Îl face să plutească în el. Din el trage o parte din nutrienți și în el deșartă secrețiile.
E de fapt un transudat al plasmei. Adică are toate elementele de bază care sunt și în plasmă (astea fiind partea maternă a lichidului) și în plus, elemente de la făt. La o analiză de amănunt se găsesc: proteine, glucide, lipide, minerale. Asta în stadiul inițial. Cu dezvoltarea sarcinei, fătul folosește lichidul (îl trece prin el și îl elimină urinar sau fecal). Deci, în lunile avansate ale sarcinii, apar în afară de cele înșirate mai sus și: fragmente

de păr, celule descuamate și toate excrețiile fătului. În plus sunt anticorpi (e o combinație de anticorpi materni și fetali).
Dacă e înghițit (și aici înțeleg că vorbești de o persoană oarecare și nu de făt, care tot timpul îl înghite), în afară că e foarte scârbos, nu se întâmplă mare lucru.
Dacă însă e aspirat în căile respiratorii, poate da o pneumonie destul de serioasă.
Dar cea mai mare complicație (care într-un procent foarte mare e letală) e dacă se produce embolie cu lichid amniotic. Toate elementele de mai sus duc la complicații foarte severe, iar anticorpii (în special cei fetali) pot da anafilaxis. Parturienta care la naștere (spontană sau prin operație cezariană) se complică cu genul ăsta de embolie, are nevoie de foarte mult noroc și de un tratament cu adevărat intensiv și dedicat ca să iasă din asta...
Cam asta e foarte pe scurt.
Boris

Boris mi-a răspuns, pur și simplu, la întrebare, a înțeles că îmi pot trăsni prin cap diverse lucruri ciudate, dar, în afară de asta, având o meserie științifico-umanistă și o formație de om curajos, cred că într-un anume fel, curiozitățile îi plac mai degrabă decât să-l mire sau să-l deranjeze. Mie mi-au plăcut „poveștile" și știu precis că informația îmi va rămâne în cap. Am însă datoria să-i continui gândurile mele, introspecția la care m-am pornit.

Continuare, tot duminică, după scrisoarea ta, pentru care îți mulțumesc în mod deosebit.

Și totuși, de câte ori intram pe ușa casei mele și mă așezam cu toți ai mei la masă, de cum începeam să intru în atmosfera grijilor din familie, eram acolo, onestă, respectând fără efort toate regulile noastre interioare de existență comună. Mama era în plină boală, tata era șef, Caesar, pe vremea aceea, era scenograf la televizune, socrii mei munceau și se străduiau să

ne preia din griji. Dușa continua să fie a doua mamă a mea, femeia de serviciu intrată în sânul familiei era din ce în ce mai devotată casei noastre, șoferii prezenți la datorie erau ca frații vitregi ai tatei, aghiotanții securiști își făceau și ei treaba, și așa mai departe. Despre cum creșteau copiii noștri îmi impun să nu vorbesc până ce nu voi afla din gura lor ceea ce, sunt sigură, cândva va răbufni. Iar eu eram bine și normală în familia mea, făcând față tuturor obligațiilor, mai bine, mai rău, atâta cât puteam, atâta cât eram în stare. Nu-mi venea nici să fug de-acasă, nici nu simțeam că nu mai aparțin acelui loc, stăteam de vorbă cu tata ore întregi despre problemele lui infernale de la serviciu, politica lor îmi era ca o mare binecunoscută în care înotam din copilărie, mai degrabă ca o meduză decât ca un om, vreau să spun că alunecam, nici un efort, nici o opinteală, pluteam inconștient, dusă de baletul membrelor inumane, moi, gelatinoase și unduitoare.

Sau, mai exact, aș putea spune că în viața mea privată, de familie, înotam în propriul lichid amniotic, cu care, iată, nu aveam cum să mă înec, ci doar să mă hrănesc. Și, precum fătul, mă hrăneam și cu dejecții, evoluând către o lume în deplină necunoștință de cauză. Dar se pare, dacă te iau în considerație până la capăt, dragă prietene, că de respirat, nu prea respiram decât prin „sistemul-mamă". Ei, asta da, revelație. Faci diferența între cele două medii pomenite, nu-i așa? La teatru — lichidul amniotic al unui făt străin, adică nefirescul minunii care te poate mistui, iar acasă — apa mea fără taine. Ce să spun acum, că eram sau că devenisem o ființă duplicitară? Parcă nu. Mai degrabă înclin să cred că marile răscruci spre care te poartă viața îți propun alegerea unui drum, dar nu te obligă să devii altcineva odată cu schimbarea direcției. Desigur, schimbând drumul, peisajul și ritmul, dar și alte multe lucruri care derivă din astea, te poți trezi la un moment dat că nu mai ești chiar ca la început. Că o altă busolă mentală și sufletească îți modifică date ale personalității. Dar asa ceva durează, sunt ani de trudă cu tine însuți, ore, nenumărate ore de scrutare în adâncuri de toate felurile,

nu doar cele ale propriei ființe. Și până să înțelegi cam ce ți s-a întâmplat, sari de multe ori, tăiat în două, de pe un taler pe altul al balanței judecății tale.
O lungă perioadă de vreme, simțind acea fericire de care îți pomenesc, am fost convinsă că și eu făceam parte din lumea lor. Mi se părea că ajunsesem să cunosc legitățile ei. Înghițeam hulpavă „nutrienți" străini, anticorpi străini, trăiam „intra-uterin", mă lăsam într-o a doua gestație tardivă, conștientă și plină de noroc. Și totuși, să vrei să fii creat a doua oară nu se poate, e o trufie nepermisă. Interesantă este forța care se pune în mișcare ca să poți trăi concomitent și inconștient în două lumi. Mai ai nevoie de putere și ca să nu ajungi la balamuc când îți dai seama ce ți se întâmplă. Trebuie apoi să ai răbdarea să afli de la tine însuți pe care dintre lumi o vei alege. Până la ora când îți scriu, încă nu am o conluzie. Știi ce vreau să-ți mai spun? Am plecat din teatru când tata era în pușcărie după revoluție. N-am mai făcut față. Între biografia mea și pasiunea pentru ce făceam, m-am lăsat răpusă de prima. Am trădat oare în acest fel intrarea mea în lumea „celor vii"? Mă amăgisem poate în toți acei ani, rămânând de fapt produsul sistemului pe care tata îl slujea? Nostalgia ireparabilă cu care trăiesc și acum e dovada că am un picior pe care încă nu mi l-am „luat acasă"? O fi doar un picior amputat? Mi-am dus viața în teatru până la capăt așa cum am crezut sau nu? Cât de mult am înțeles lumea părinților mei? Era și a mea prin acceptare conștientă sau doar prin reverberație și comoditate? Gândește-te și tu când ai timp, eu continuu să o fac.
Lukiana

Într-un fel, poate că atinsesem discret amintirea poveștii noastre din tinerețe, ucisă de otrava unui alt fel de duplicitate, pe de altă parte însă mă bucuram de relația din ce în ce mai clară și mai lipsită de substraturi periculoase. Intram — se vede — într-o altă „normalitate", care îmi ușura sufletul. Încerca el să-mi

reducă sentimentul de culpă pe care, cu siguranță, îl știuse sau întreaga lui personalitate căpătase repere noi din cauza meseriei?

Boris, prin meseria lui, se ocupa de cu totul altfel de amputări: cele concrete, adevărate, cele pentru care nu e nevoie să apelezi la metafore sau comparații. Eu vorbeam despre un „picior lăsat" în altă parte, continuând să pășesc cu ambele picioare peste tot unde viața mă purta. Doctorul Blum, când spunea despre un organ lipsă, avea în mâini sau în fața ochilor omul „cioplit", împuținat, redus. A fost interesant și crud să realizez cât de ușor vorbeam eu în „metafore corporale", cum am numit de-atunci încolo referirile mele la suferințele omenești, altele decât cele „obiective" — cum spun doctorii. Scrisoarea care mi-a pus în față această realitate se referă la perioada în care însuși doctorul se afla în mijlocul răscrucii vieții lui, înainte de plecarea definitivă în Israel, poate că zece ani după terminarea liceului și mai bine de unsprezece de când mama îmi spusese că Boris și întreaga lui familie aveau să plece definitiv în acea țară:

Când mi-am depus actele ca să vin în Israel, eram exact după ce terminasem specializarea în chirurgie, și începusem să lucrez în București. Și pentru că dosarul meu era așa de antisocial, am fost dat afară de la spitalul unde lucram și trimis la un spital din Moldova. Trebuie să ți-l descriu puțin. Clădirea era (vorbesc de începutul anilor '80) nouă și foarte modernă și inaugurarea fusese doar cu 6-8 luni în urmă. Era tipul standard de spital din anii ăia. Avea o secție de interne, una de obstetrică-ginecologie și una de chirurgie. Pediatria rămăsese în localul vechi. Secția de chirurgie deservea tot ce era de domeniul „sângeros" (chirurgie generală și traumă cu ortopedie minimală) și avea, până să vin eu, doi chirurgi și un stagiar (care nu prea era interesat de ce se întâmpla în secție), vreo cincisprezece paturi și două săli de operație (moderne, dar relativ modest utilate). Unul dintre ei (cel care funcționa și ca șef) era destul de tânăr, dar avea ceva experiență. Celălalt era un soi de animal. Bețiv, tot timpul pus pe ceartă, cu un talent nebun să facă cel mai

nepotrivit lucru în cel mai nepotrivit moment. Dar când l-am văzut prima dată operând, am avut surpriza să constat că e chirurg și că știe foarte bine ce face. Dintr-un motiv sau altul, eu păream să fiu singurul cu care mai schimba câte o vorbă și cu care era dispus să intre în operație.

Statutul meu acolo era destul de neclar. Vorbisem cu directorul spitalului că eu, de fapt, aștept plecarea, drept care mi s-a permis să primesc o cameră în spital și nu un apartament în oraș. Interesul era al meu, dar cine urma să profite de asta erau toți colegii mei de muncă (sună pompos, dar ai să vezi că am dreptate). Tot ce cerusem eu era un sfârșit de săptămână lung (de miercuri până luni dimineața) o dată la trei săptămâni. Eu fiind tot timpul în spital, acopeream în gardă tot ce era chirurgie (inclusiv ginecologia). La TV nu se putea prinde nimic, la radio nu era nimic de prins, filme nu erau, așa că....

Nici prea multă muncă nu era. Operațiile programate electiv erau în general de mică anvergură, iar în timpul gărzii se puteau număra pe degete. Accidentele de circulație mergeau la Bacău, chiuretaje eu nu făceam, deci de prea multă activitate nu mă puteam plânge. Ce mai apărea pe timp de noapte era vreo catastrofă care nu putea fi amânată sau câte ceva care să mă facă să mă „joc" puțin. Și cu asta am să încep:

Într-o sâmbătă seara, a fost adus un bărbat în jur de patruzeci și cinci de ani (care atunci mi se părea foarte „matur"), mare și voinic, complet beat, care urla ca un animal și voia să-i bată pe toți din jur. Avea mâna stângă bandajată cu un prosop (de o curățenie îndoielnică), plin de sânge. Nu știu cum l-am convins să-mi arate ce are. S-a liniștit, a desfăcut prosopul și mi-a spus că s-a supărat pe mama lui și a pus degetul mic pe butuc și l-a tăiat cu toporul. Într-adevăr, degetul de la mâna stângă era tăiat și atârna legat doar de o bucată de piele și puțină carne. Nici până azi nu știu cum a reușit așa o tăietură. Toți din jur mă sfătuiau să-l trimit la Bacău. Dar eu mă plictiseam și aveam nevoie de activitate. Am comandat sala de operație. Nu voia să se întindă pe masa de operație (voia să șadă pe scaun în fața

mea și să se uite să vadă ce îi fac). Nici o problemă atâta timp cât nu mă deranjează și nu are de gând să leșine. O asistentă mă ajuta și eu aveam tot timpul de pe lume. L-am curățat am improvizat un tourniquet *(să oprească sângerarea), i-am injectat ceva anestezie locală (dar era așa de băut încât se putea și fără asta) și am trecut la lucru. Tot timpul plângea sau râdea și țipa să-l tai, că dacă eu nu-l tai îl taie el. Că oricum nu are nevoie de toate degetele. Cu toate astea, mă lăsa să-l tratez fără să se opună și, spre marea mea surpriză, nici nu-mi dădea indicații ce să fac.*

Nu știu dacă asta te interesează, dar am să-ți spun ce i-am făcut. Tăietura era la mijlocul falangei proximale (cea mai apropiată de palmă) și osul complet secționat. Tot ce era esențial (vezi: vase de sânge, nervi, mușchi, tendoane) erau tăiate. În timp ce mă pregăteam să încep, i-am spus că sunt ceva șanse ca degetul să se repare, dar că dacă nu reușesc, rămâne cu nouă degete. Continua să-mi spună să-l tai: „taie-l dracu' că nu e bun" ... Am luat un ac de seringă mai lung (avea 8-9 cm lungime) și după ce i-am desfăcut articulația dintre falangele 1 și 2 (numărătoarea începe de la palmă spre periferie), i-am băgat acul pe canalul medular din centrul osului. Am trecut prin partea tăiată, am trecut și de partea bună și am intrat până pe la mijlocul metacarpului respectiv (leagă oasele încheieturii mâinii cu falangele degetului). Capătul acului (cel care s-ar fi putut adapta la o seringă) l-am înfundat cu gips (să nu poată intra în oase vreo infecție). Și m-am apucat să suturez ce era în jur. Am început cu tendoanele și cu vasele de sânge pe care le puteam distinge (la vârsta aia nu aveam nevoie de ochelari...). Am apropiat bucățile de nervi pe cât era posibil și la urmă am cusut și pielea în jur. Toată treaba asta a durat în jur de patru ceasuri. Pe parcurs, a trebuit să mai desfac din când în când tourniquet-ul să văd care sunt arterele și să dau puțin sânge (!?!?) extremității. La sfârșit, i-am pus palma în ghips cu degetul îndoit și am lăsat o fereastră pe unde ieșea capătul acului din articulație.

Nu a vrut să rămână în spital. Neașteptat, mi-a mulțumit, mi-a pupat mâna și a fugit din spital. Cam după o săptămână a venit să-i scot acul. Peste încă trei săptămâni, i-am scos și ghipsul și mâna arătă bine. Degetul s-a „prins" bine. Mișcările erau limitate (flexie/extensie doar 30-45 de grade), degetul nu era drept, nici nu-l putea îndrepta, dar era bucuros că e degetul lui. M-am întâlnit cu el pe stradă după un timp, și de pe trotuarul de vis-à-vis mi-a arătat mâna și mi-a strigat: „e al meu, e al meu"...
Colegii mi-au spus că nu am făcut bine. Că trebuia să-l fi trimis la Bacău, că pacientul e cunoscut ca „trouble-macker", și așa mai departe. Pe de altă parte s-au minunat de rezultate. Iar eu eram mulțumit de ce făcusem.
Boris
Suntem în 23 decembrie 2001. De ce oare îți spun asta?

Mi-e prea milă de bețivul care și-a tăiat degetul. Mi-e milă că ajunsese în halul acela de mizerie umană, mi-e milă că nu a reușit să-și taie degetul până la capăt de vreme ce asta își dorise într-o clipă intensă a vieții lui, în fine, mi-e milă că s-a supus docil intervenției chirurgicale și că nu i-a venit să-i dea una-n cap doctorului. În fond, mai mult sau mai puțin, bețivul fusese un subiect de „revitalizare profesională" pentru doctorul Blum, decât un pacient salvat. Dacă chirurgii ar fi și psihologi, ar mai lăsa pe câte unul să moară sau l-ar ajuta să-și ducă automutilarea până la capăt. Cine știe dacă nu cumva bețivul, fără al cincilea deget de la mâna lui stângă, n-ar fi ajuns să trăiască fericit cu nevasta și cu mama și cu soacra, transformat astfel într-o victimă minoră, dar autentică, în ochii familiei? Ar fi devenit, mă gândesc, un fel de „*erou* începător" și *secvențial*, care ar fi fost gata oricând să dea jos puțin câte puțin din carnea dată lui de Dumnezeu, demonstrându-și disperarea și curajul totodată. Ce-ar fi putut să-și mai pună sub topor? Alte degete de la ambele mâini, pe rând, până ar fi ajuns să nu mai aibă cu ce manevra ustensila criminală, degetele de la picioare, poate chiar înaintea celor de la membrele

superioare, organul sexual, un antebraț, eventual un picior. Capul ar fi fost, cu siguranță, păstrat, pentru că el era cel care ar fi reușit să-l transforme dintr-un târâtor de viață în *eroul secvențial* al orașului în care trăia sau poate chiar al întregii zone de nord a țării.

Nu sunt deloc sigură că îi voi scrie prietenului meu despre aceste gânduri ciudate. S-ar putea să nu guste un mini — *thriller* mioritic, care, în plus, ar avea legătură cu o perioadă de răscruce majoră a vieții lui. Dar ceva trebuie să-i scriu, în primul rând pentru că vreau să-i scriu, așa, pur și simplu, și în al doilea rând pentru că mi-l tot imaginez pe *eroul secvențial* trecând pe stradă și făcându-și cruce în fața spitalului în semn de recunoștință adresată în același timp celui care l-a creat și celui care, fie și imperfect, l-a recompus. O cruce mică, mâzgălită, grăbită. Dar de ce își fac oamenii oare semnul crucii atât de mic, de chircit, înghesuit într-un sfert de trup, ba câteodată chiar mai puțin, într-un sfert de piept, fără să se mai înțeleagă de fapt desenul măreț al simbolului pe care ei doresc să-l venereze? Eu îmi fac semnul crucii cât pot de mare și încă nu pot să îl fac atâta cât aș vrea, pentru că ar trebui să mă aplec până la picioare și totul ar deveni hilar. Oricum, lumea se uită la mine ciudat când trec prin fața bisericilor cărora le împărtășesc crucea mea, fiindcă dacă îți deschizi atunci mintea sau sufletul, canalul ce-ți e la îndemână către Dumnezeu, n-ar trebui să-i arăți Lui acest lucru altfel decât făcându-L să înțeleagă că ai priceput măcar atât: *oameni suntem*.

Mai pe larg: provin dintr-o familie mixtă formată din mama mea de origine iudaică și tatăl meu creștin ortodox. Amândoi au pornit de tineri ca membri ai mișcării comuniste, venind fiecare din acele medii care alcătuiau rapid și sigur componența viitorului partid unic: tata — dintr-o familie de țărani, mai degrabă săraci, iar mama dintr-o familie de evrei moldoveni chinuiți, speriați și fără cheag. Am fost crescută în conformitate cu ideologia specifică, deci într-o desăvârșită atmosferă ateistă. Ajunsă la vârsta primei maternități, relația mea cu lumea s-a schimbat în decursul câtorva luni. Odată cu sămânța ce creștea în mine,

transformându-se într-o fetiță blondă cu ochi albaștri, se deschidea, cu un scrâșnet lent, câștigând milimetru după milimetru, fereastra pe care avea să pătrundă până la mine *dumnezeul meu*. Îmi permit să comit o asemenea impietate în numele convingerii că Dumnezeu admite să-și împartă unitatea și unicitatea în atâtea părți câte sunt necesare pentru ca fiecare vârf de suflare lumească, fiecare moleculă de materie aparent imobilă, fiecare fir de praf stelar să-și ia pentru ele cantitatea de dumnezeire care să asigure echilibrul creației. Aveam și eu dreptul, o spun și astăzi, la *partea mea de dumnezeu*, la *forma mea de dumnezeu* sau la d*umnezeul meu*. Se spune că, pentru a-L găsi pe Dumnezeu, trebuie să lași ușa deschisă, ca El să poată intra. Când și cum de lăsasem eu ușa, fie și doar întredeschisă? Un singur răspuns se impunea fără putință de tăgadă. Nimic până la acea oră nu îmi încărcase ființa cu responsabilitatea grijii față de viața altcuiva. Nu eu trebuia să am grijă ca părinții să-mi fie sănătoși și să-mi trăiască, nu eu trebuia să am cea mai mare grijă pentru ca eu însămi să fiu sănătoasă și să trăiesc normal. Alții pentru mine, mereu alții în locul meu. Și deodată, ființa mea a aflat că duce cu ea o teribilă capacitate de a apăra o altă viață, chiar înainte ca acea „altă viață" să fie adusă printre noi. Era nevoie de o cu totul altă „căptușeală" interioară. Nu-mi mai era suficientă mătasea pe dinăuntru, aveam nevoie de piatră. Simțeam că mă căptușesc cu stânci, cu cascadă, cu transparențe noroase, cu soare. Mi se arăta de la o zi la alta că asemenea „materie" adusă înlăuntrul tău cine știe cum, trebuia folosită la ocrotirea celor dimprejur care trăiau doar cu puterea țesuturilor vii. Îmi apăram viitorul copil, dar începeam să înțeleg că dacă aș fi putut-o face și pentru alții, aș fi avut cu ce. Concluzia de acum este că unii oameni trebuie, pentru că pot asta, să aibă grijă de cei care trăiesc cu strictul necesar. Iar strictul necesar e insuficient ca să te apere în fața „stihiilor" cu care Dumnezeu nu întotdeauna se luptă.

Pentru oamenii cei mulți, înțelepții lumii au adus biserica și poveștile — cărțile sacre — și propovăduitorii, ca să-i poată duce de mână către Dumnezeu. Este întotdeauna mai ușor să ai lângă

tine un învățător, o poveste bine spusă, un decor care să pună imagini în mintea ta prea chircită, o muzică pe care nu o poți auzi direct din sferele celeste. La celălalt capăt, revelația, iluminarea, respirația conectată la univers, te duc lângă Dumnezeu fără să trebuiască să o iei pe drumurile pământene. Poate că asta te privează de cultură, de informație, de contactul cu istoria civilizațiilor, de contactul direct cu oamenii la sfânta slujbă... În fond însă toate acestea sunt recuperabile. Lipsită total deci de educație religioasă, în loc să mă apuc să mi-o construiesc pe cea tradițională, am lăsat timpul să treacă peste mintea mea, peste adâncurile ființei mele, înțelegând că aveam să construiesc de una singură *ceva*-ul meu, mai degrabă mistic decât religios, din care aveam să cresc altfel mai departe. Concret vorbind, m-am trezit că în fața creștinismului îmi fac cu fervoare cruce, dar că intru în Sinagogă pătrunsă de spiritul divin la fel de viu, deși cu „alt gust", și că sunt oricând capabilă să îl știu pe Dumnezeu acasă la el într-o moschee, pe un pat de spital, într-un cort sau sub cerul liber. Ce înseamnă totuși crucea mea? — m-am gândit, la un moment dat, mai atent. Pe loc, tăindu-mi țeasta în două cu un fulger, mi-a sosit următorul răspuns: „crucea este fiecare dintre noi, adică omul". În vremurile *acelea*, răstignirea pe cruce era o modalitate cunoscută de pedeapsă fatală. Ca să poți omorî un om ținându-l la verticală și bătându-i piroane în mâini și picioare, trebuia așezat pe ceva care să aibă forma trupului său. Trupul uman cu brațele desfăcute este o verticală întretăiată de orizontala brațelor desfăcute la o treime măsurată de la cap sau la două treimi de la picioare. Am știut atunci că eu mă închinam supremei creații divine, omului oarecare, acela care, răstignit, oricine ar fi fost el, are formă de cruce. Mai cred că Dumnezeu nu poate face totul oricând, adică exact în momentele în care noi, aici jos, avem nevoie de intervenția Lui. Trebuie să existe niște căi, niște trasee care pot traversa universul și care nu sunt întotdeauna funcționale. Pentru ca „drumurile" de la și înspre ceruri să fie deschise și să-i fie și Domnului mai ușor, omul trebuie să-și aducă contribuția. Să facă eforturi de concentrare, de simțire, de conec-

tare. Unii reușesc să facă asta simplu, natural, cu bucurie — hăruiții. Alții învață. Iar ceilalți nu vor reuși niciodată. Aceștia din urmă au nevoie de ajutor. Iar dacă Dumnezeu e obosit sau nu găsește, la nevoie, calea pentru vreunul dinte ei, s-ar putea ca El însuși să aștepte „acțiunea umană". În fond, El i-a dat omului toate datele să facă mult mai mult decât face, decât omul crede că poate face. Dumnezeu are și el nevoie de ajutor. Mă chinuie și acum gândul că, dacă cineva ar fi știut cum se face asta, L-ar fi ajutat pe Cel de sus să o poată salva pe mama.

Nu știu cât să fi trecut de când m-am lăsat alunecând înăuntrul minții mele și ce-am făcut în timp ce-am împletit, așa cum împletești cu andrele un pulover, atâtea cuvinte nerostite și nescrise. Dar bine că n-am făcut-o, nu așa ceva trebuia să-i scriu eu lui Boris. Doream să-l întorc în timp cât mai mult și să descopăr încet-încet cărămizile care lipseau din construcția relației noastre speciale. Memoria, de data asta, mi-a fost bun partener și a scos din cufăr ceva plăcut:

Învățătoarea Teodora Andrei, o femeie înaltă, cu părul alb și ochi albaștri, pe care am iubit-o așa cum toți cei treizeci și ceva de copii au iubit-o, ne-a pus în aceeași bancă pe mine și pe Boris, spre a ne da drept expemplu clasei întregi. Eram amândoi cuminți și atenți la explicații. Boris se uita de obicei în toate părțile, parcă ar fi căutat ceva, și toți credeau că e neatent. Dar oricând îl întreba tovarășa învățătoare ceva, el răspundea repede și tare, ca un soldat. Și ce spunea era corect. Se vădea astfel că el era atent și concentrat la tot ce se afla în jurul său. Pe mine mă interesau din când în când și codițele mele prinse cu funde albe deasupra urechilor. Deși nu era ceva frumos, îmi plăceau mai mult elasticele înnodate de bunica, pe care le răsuceam de două-trei ori la rădăcina părului strâns, reușind astfel să-mi mut cozile mai sus sau mai jos ca pe niște buchete de iarbă fină, după cum mi se părea mie că-mi stă mai bine. Șorțul alb nu-mi plăcea, îl voiam pe cel negru, care, deși plin de volane și el, mi se părea mai elegant. Gulerul rotund, prins în nasturi cu butoniere groase de jur-împrejurul gâtului era urât și nu puteam să uit de această

problemă serioasă. Îl rugam, din când în când, pe Boris să-mi așeze câte un nasture sau să se uite dacă bretelele șorțului nu erau răsucite la spate. El nu se omora de plăcere să mă asculte fiindcă nu înțelegea deloc de ce unii oameni sunt atenți la hainele lor, când astea nu erau bune decât să ne acopere, să nu fim văzuți goi. În sfârșit, era clar că fetele sunt altfel făcute decât oamenii, așa că mă asculta plictisit. Într-o bună zi, Boris a venit la școală cu zâmbetul pe buze și mi-a spus că voia să vorbească ceva cu mine, că era un foarte mare secret, pe care nimeni nu trebuia vreodată să-l știe. Înnebunită de curiozitate, l-am tot sâcâit până am reușit să-l fac să-mi spună ceva. Era ca în urmă cu ani, când la cămin, trecusem împreună, din cauza lui, prin întâmplări ca dintr-o carte.

— Tu ai buzele albe și asta nu e bine.

A avut grijă să-mi spună asta înainte ca învățătoarea să strige catalogul.

— Ba nu am buzele albe.

Copiii din jurul nostru m-au auzit și ne-au privit curioși. Învățătoarea noastră știa că suntem foarte cuminți și nu i-a venit să creadă că așa ceva se putea întâmpla acolo, în prima bancă a rândului de la fereastră. S-a uitat la mine cu o privire care m-a tăiat ca o lamă și eu am înțeles că trebuia să rămân aceeași fetiță bună și cuminte. Dar Boris, în acea dimineață, era vesel, plin de nerăbdare și nimic nu-l putea potoli:

— Ba da, Luka, ai buzele albe.

A continuat:

— M-am uitat la mama mea. Și ea are buzele roșii pentru că și le unge cu un ruj.

— Taci, măi, odată, că ne dă afară.

Mă făceam de râs. Deja îmi era frică și rușine.

— Am adus ruj de la mama și o să vezi cum e. Bine?

Tovarășa învățătoare, mirată de ce se întâmpla, se opri din explicații și din scrisul pe tablă și, cu glasul tremurând de nervi, ne spuse:

— Ieșiți amândoi afară din clasă. Discutăm în recreație.

Am izbucnit în hohote de plâns. Cu capul în jos, atât de jos încât bărbia îmi intra în piept , m-am grăbit să deschid ușa și să scap mai repede de privirile colegilor. Le simțeam ochii ca pe o mătură țepoasă care îmi lovea spatele. În urma mea, Boris pășea încet și zâmbea.

Coridoarele Liceului Caragiale erau foarte lungi. La fel era și coridorul pe care ieșisem împreună cu Boris. M-am proptit lângă ușa clasei și mă uitam cum îmi picurau lacrimile pe vârful pantofilor. Dar Boris, cu aceeași mutră zâmbitoare, m-a smuls zdravăn de mână, m-a dezlipit de zidul cel gros și a pornit-o la fugă de parcă aruncase cineva o bombă în spatele lui. Eram moale ca o cârpă și abia de înțelegeam ce mi se întâmpla. Nu era nimeni pe coridoare, nici pe scări, nicăieri. Toată lumea în clase. Iar eu și Boris tropăiam ca niște cai la circ. Pe el nici nu-l interesa că făceam zarvă. În fine, în fața ochilor mei a apărut holul cel mare care despărțea cele două intrări: cadrele didactice și elevii. Din această încăpere imensă pornea scara spre subsol și ea avea vreo douăsprezece trepte. Oare pe-aici n-aș fi putut să scap?... Când am ajuns în dreptul ei, Boris a sărit de cealaltă parte a mea ca o pisică fugărită. Asta mi-a plăcut și, brusc, am uitat de învățătoare și colegi. Boris a întors capul și i-am văzut fața, care acum era foarte serioasă. Ținându-ne de mâini, am ajuns până la urmă în subsolul mare al școlii. Eu mă uitam și la dreapta și la stânga și iarăși la dreapta și la stânga, cum vedem la teatrul de păpuși. Cunoșteam subsolul pentru că aici veneam să ne dezbrăcăm pentru orele de „educație fizică și sport". În afara vestiarelor, nu mă uitasem însă niciodată la nici o altă ușă. Boris m-a tras într-o încăpere mare cu ușa larg deschisă și despre care eu am crezut că era wc-ul băieților. Dar în „camera aceea" nu erau cabine, asa cum găseai la wc-urile pe care le știam eu. Acolo se aflau niște adâncituri mari și albe, ca un fel de scoici făcute din material de closet și lipite pe perete una alături de alta. M-am mirat extraordinar de tare când am văzut acele obiecte despre care nu știam nimic. Boris, văzând ochii mei ficși, îmi spuse repede și clar:

— Aici se pișă băieții.

O secundă de tăcere. Am tras aer în piept:

— Și tu?

Eram speriată că o să mă bâlbâi, dar am căutat totuși să mă uit la fața lui, ca să-l prind dacă minte. Mi se mișca iarăși capul de la stânga la dreapta. În timp ce eu cercetam fiecare pupilă în parte și așteptam să găsesc acolo, în ochii lui, ceva mai sigur decât cuvintele, Boris mi-a răspuns scurt:

— Da. Și astea se numesc pisoare.

M-am simțit rușinată, dar eram din ce în ce mai curioasă. Am trecut cât am putut de încet prin fața fiecărui pisoar și m-am uitat foarte atentă înăuntru. Credeam că acolo am să înțeleg totul despre Boris și despre restul băieților.

— Lukiana, vino-ncoace odată, ce ai?! Am furat rujul maică-mii, vino să-ți arăt.

Am întors într-o doară capul spre el și mi-am văzut mai departe de treabă. Trebuia să văd bine toți pereții, întreaga cameră unde ne aflam. Acolo, în afară de mine, nu fusese niciodată vreo altă fată. Eram mândră de asta și nu puteam să las să treacă pe lângă mine acest noroc. Boris o ținea una și bună că aveam buzele albe și că el o să-mi arate cât sunt de frumoasă. Mă plictisisem să tot aud aceeași placă și m-am dus lângă el să scap mai repede de „datoria" mea. I-am întins buzele, dar în timp ce prietenul meu îmi desena gura cu rujul luat de la mama lui, am zărit deasupra unuia din vasele albe un ciob de oglindă care atârna destul de sus.

— Vai, cât ești de frumoasă, Lukiana! Ți-am spus eu că aveai buzele prea albe. Acum ești perfectă.

M-am grăbit să mă cațăr pe pisoar cu gândul că voi ajunge să-mi văd „frumusețea" în ciobul de oglindă atârnând.

Boris n-a apucat să mă oprească la timp. Am alunecat și am căzut cu zgomot. Țipăt scurt. A țâșnit sângele. M-am ridicat speriată de jos. M-am șters la gură cu mâneca uniformei o dată, de două, de trei ori. Mă durea.

— Ce faci, ce faci, îți iei rujul!

Striga ca din gură de șarpe.

— E sânge, nu e ruj, că e cald și sărat.

Boris s-a albit la față. Parcă era un om făcut din gheață. Era foarte trist. Tot ce aranjase el cu bucurie s-a transformat în frică. Am văzut că-i tremura mâna când a scos din buzunar batista albă dată de mama lui. Mi-a șters gura lovită.

— O să mă fac doctor și o să te vindec.

Vocea lui era moale. „Ce nebun e copilul ăsta! O să se facă doctor peste o sută de ani și o să mă vindece pe mine de rana de-acum"..., m-am gândit.

— O să te vindec de orice.

Îmi răspunsese fără să mă audă. „Ce nebun e copilul ăsta!"

Boris și-a revenit, m-a luat încet de mână și, fără să mai ocolească vreo ușă, am ieșit împreună în stradă, unde se afla o țâșnitoare cu apă rece, bună. A udat batista și mi-a pus compresă pe gură, am traversat în parcul „Lupoaica", m-a așezat pe bancă și a fugit la covrigărie. Părinții mei au sosit înainte să se întoarcă Boris. Tovarășul director al școlii sunase și la sediu la tata, dar și la familia Blum să anunțe că noi doi dispăruserăm. Am fost urcată într-o mașină maron. M-am uitat prin geamul din spate și am văzut pe cineva care îl luase după umeri pe prietenul meu. Am crezut că el tremura.

29 ianuarie 2002

Lukiana,

Prin clasa a VIII-a, am început cu Muzeul Antipa. Ai să vezi despre ce e vorba. N-am avut chef să mă duc la lecții, am plecat spre Piața Victoriei și am intrat la muzeu. Nu-mi mai amintesc dacă m-am dus special pentru Muzeul Antipa, cert e că am intrat. Era unul dintre muzeele la care se intra pe gratis și copiii erau aduși acolo de părinți, bunici, școală... Cred că prima dată am fost acolo cu bunicii mei (din partea mamei), după care părinții m-au dus când aveau timp pentru „prostiile mele". Probabil că

mi-a lăsat o oarecare impresie ca să mă facă să mă întorc singur, la vârsta aceea.
După aia, mi se întâmpla așa: plecam spre școală (eu locuiam pe strada Brazilia) și când ajungeam la str. Rozelor (azi Washington), în loc să continuu drept înainte, o luam la stânga spre Piața Paris și Piața Victoriei. Pe atunci mi se părea un drum extrem de lung. Ajungeam cam cu o oră înainte de deschidere și asteptam în parcul de peste drum ('Groapa Leului" — dacă-mi amintesc bine). Intram la muzeu și începeam să mă învârt prin el, așa, fără nici o țintă precisă. Fusesem deja de câteva ori în anul ăla. Cred că era spre sfârșitul anului școlar când m-a oprit un om care făcea parte din personalul muzeului și m-a întrebat dacă eu caut ceva anume. M-am cam speriat și aproape că mi-a venit să o iau la fugă... și nici nu știu de ce nu am făcut-o. Era ceva mai în vârstă, cu părul foarte rar și era îmbrăcat frumos. I-am răspuns că nu caut nimic special, doar mă uit în jur. Mă văzuse de câteva ori în muzeu imediat după deschidere, remarcase că eram în uniformă, cu matricola pe mânecă și cu geantă și credea că fac o lucrare pentru școală. Nu-mi amintesc cum venise vorba, dar m-a întrebat de ce nu vizitez muzeul „sistematic" și dacă aș vrea să fac așa. I-am spus că da și el mi-a adus un plan al muzeului pe etaje și mi l-a dat. Am fost foarte impresionat. M-a învățat cum să mă descurc și de unde să încep și unde să ajung (adică în ce ordine ar fi indicat să o pornesc). Să încep cu pietre/roci, după care insecte, pești, păsări, mamifere... L-am mai văzut de câteva ori și ne-am salutat de fiecare dată, după care el a dispărut.
Când trecusem în clasa a IX-a, învățam după-amiază și era mai ușor. Nu trebuia să aștept deschiderea. Planul pe care îl aveam „îmbătrânise", dar îl reținusem pe dinafară și am încetat să-l iau cu mine (...mi-ar fi plăcut să-l mai am acum...) Câteodată se mai închidea câte o sală pentru renovări și făceam un ocol să merg unde îmi propusesem. Ajunsesem să cunosc locul, cred, mai bine decât cei care lucrau acolo. Până la sfârșitul liceului,

de câteva ori pe trimestru, chiuleam de la școală și mergeam acolo. Și niciodată nu am simțit că m-am săturat.
Ce e interesant (acum când mă gândesc în urmă) e că aproape niciodată nu-mi plănuiam dinainte să merg la Antipa. Era ceva spontan. Ieșeam din casă și în drum spre școală decideam că e vremea de muzeu. Nu conta că era cald sau frig, ploaie sau soare sau zăpadă. Ținea doar de cheful meu.
M-am jenat sau temut sau... să iau pe încă cineva cu mine. Cred că ar fi fost mult mai frumos în mai mulți, dar la vârsta aia, dacă spuneam ceva prietenilor mei... nu mai ieșeam „din gura lor". M-ar fi terorizat și știam că dacă aș face-o, aș regreta-o tot timpul. Așa că am continuat să merg singur...
Ai mei n-au știut de asta. Soră-mea îmi scria „motivarea" pentru școală și totul era „sub tăcere". (După mulți ani le-am spus și nu sunt convins că m-au luat în serios.)
Cam atât despre asta. Mai vorbim...
Boris

Aflasem că urma să plec pentru un timp nedeterminat, împreună cu părinții mei, la Brașov. Eram în clasa a opta și urma să se încheie trimestrul întâi. Iată că se scurseseră mai bine de trei ani și jumătate de când Boris nu mai vorbea cu mine. Parcă nici nu existasem vreodată. Nu înțelegeam cum de putuse să mă taie din mintea lui în acest fel. Cu bisturiul și n-ar fi fost mai definitiv. În fine, la vârsta aceea, țesuturile de orice fel se refac mai lesne decât mai târziu. Elasticitatea e suficient de mare ca să poți trece de la un grup de prieteni la altul, sufletul încă neformat ca să poată fi păcălit. Existau totuși, mi-am dat eu seama atunci, subiecte față de care organismul se comporta ca la maturitate, adică nu putea ierta, nu putea uita, ducea cu el durere. Am avut noroc că pubertatea este ceva atât de radical încât aproape că dizloca întregul pentru a-l rearanja, remodela, reface după legi cu totul neașteptate, iar la capătul acestui proces mistuitor te trezești că ești altcineva. Boris se rătăcise în labirintul minții mele. Aveam două mari coordonate care îmi umpleau viața de pre-ado-

lescentă: prietenia cu fetele, din care extrăgeam concluzii ca după o privire într-o oglindă adâncă și primul gust al voluptății senzuale, când mă bucuram deja să chinui băieții care mă iubeau. Și totuși, înainte de plecare, am simțit că trebuie să-l anunț pe Boris despre ce urma să se întâmple. Fusese și el o coordonată a vieții mele de copil. Dar așa cum ne aducem aminte de leagănele în care ne balansăm primii ani de viață, de vizitele la bunicii de la țară sau de figurile tinere ale părinților, mi-a venit în cap, ca imaginea unui portret sculptat, figura de copil a lui Boris, brusc maturizat când s-a supărat pe mine „pentru totdeauna". Mi-am spus că venise momentul să-l îmbunez sau măcar să-i arăt că el făcea parte dintre toți cei de care trebuia să mă despart civilizat, spunându-le măcar „la revedere".

Bine înfofolită, cu stomacul strâns, așa cum mă simțeam de când aflasem că plec, am ieșit de la școală și am pornit către Muzeul Antipa, unde speram să-l întâlnesc așa, ca printr-o minune. Bănuiam că își petrecea ore multe în acea incintă. Mi s-a părut drumul până acolo interminabil. Îmi era și foame, ningea și ochii mi se împăiănjeneau, geanta care ținea loc de ghiozdan îmi părea prea grea. Când, în sfârșit, am intrat înăuntru, m-am simțit izbăvită. Locul îmi era familiar. Cei de la cămin, la o vârstă fragedă, ne duseseră în această vizită aproape obligatorie pentru toți copiii Bucureștilor de-atunci. Părinții, la rândul lor, făcuseră și ei cu mine același lucru. Dar mie nu-mi plăcuse în mod deosebit nimic din ce văzusem acolo. M-am mirat de mărimea mastodonților, de scheletele ciudate, de animalele urâte și înspăimântătoare. De ce aș mai fi repetat experiența? Nu era pentru mine. Scările, holurile mari, vitrinele, chiar și exponatele îmi erau cunoscute. Și m-am decis să încep cu subsolul. Dar cineva de la poartă mi-a atras atenția că în sala din stânga mea se afla o expoziție nouă de pești. De la distanță am văzut culori. Am intrat și nu m-am putut desprinde de acvariile mici preț de vreo jumătate de oră. Asta era mult pentru mine. Văluri roșii ca sângele traversau apa într-un balet fără muzică, pe care îl urmăream cu respirația tăiată. Puncte galbene, negru intens, gurile mușcând

delicat apa de parcă vorbeau fără glas, atingerile dintre ei, moi, flexibile, unduioase, iarăși galben, verde reflectorizant, plante suple care se dădeau la o parte, ochi bulbucați, săruturi, roșu corai de data asta, așa de diferit de prima culoare pe care o văzusem. Am numărat acvariile, nu mai știu câte erau, dar depășeau cifra zece. Am ieșit din acea sală cu gândul că la plecare aveam să mai intru încă o dată. În afara acestui gând, mi l-am imaginat pe Boris la subsol, atent la vitrinele încărcate cu exponate și am luat-o la fugă pe scară. Am făcut un tur al muzeului în mare grabă, ca să-l găsesc pe el. Nu l-am găsit și am plecat bosumflată, fără să-mi iau rămas-bun de la pești. A doua zi m-am dus din nou. La fel, după o săptămână. Nu făceam nimic organizat, nu gândeam, nu socoteam, cum oare puteam să cred că-l voi întâlni pe băiat așa, pur și simplu, doar pentru că mergeam eu acolo? Poate că el se ducea dimineața, chiulind de la școală. Nici măcar de asta nu mă interesasem. Sau poate că iarna nu se ducea deloc. În fine, am făcut ce ar fi trebuit să fac de la bun început. M-am dus la portarul care mă îndrumase în prima zi spre acvarii și l-am întrebat dacă nu cunoaște cumva un băiat blond care vine des pe acolo, fiindcă îi plac științele naturale și pierde mult timp privind la tot ce era expus. Mi-a spus că nu numai că-l cunoaște, dar că i-a dat și un plan al muzeului și l-a învățat cum să studieze sistematic, nu așa, alandala, cum începuse el și cum mă văzuse și pe mine că făceam. Îi dăduse cadou acel desen de care Boris trebuia să se țină în peregrinările lui prin erele evoluției speciilor. Totuși, omul n-a știut să-mi spună despre un eventual program al colegului meu. Neîmpăcată, am mai coborât încă o dată, încercând de data asta să îmi organizez vizita acolo și să înțeleg și eu ceva mai mult. M-am oprit în special la minereuri. Mi-a plăcut asta. Ametistul cel mare cât un munte mi-a dat fiori. M-am uitat și la diamant, am citit despre el și m-am mirat că ceea ce au oamenii în cap despre acele obiecte atât de rare sau scumpe nu are nimic de-a face cu pământul care, în străfundurile sale, inventează, produce și ascunde de om cele mai minunate lucruri care pot exista. După ce m-am gândit destul de mult la viscerele

pământului, uitând aproape de ce mă aflam acolo, am hotărât să plec. Restul nu mă interesa. Nici fluturii frumoși, nici păsările, nici cine din cine s-a tras, nici mamuții, poate doar șerpii mi-au mai atras privirea ceva mai îndelung. Mă înspăimânta grozav moartea împăiată. Nu puteam trece pe lângă ceva care fusese cândva viu, cu ochi mișcători ca cei pe care vizitatorii de acum îi aveau în timp ce priveau la ele, la exemplare, cu o inimă care bătea, cu un sistem respirator, indiferent cât de neevoluat ar fi fost cândva, cu aripi care au bătut cerul, cu culori care se schimbau în funcție de cum erau reflectate de lumina soarelui, cu instinct de împerechere. Să defilez într-un muzeu al morții în care, e drept, aflai despre ce se petrecuse înaintea ta pe pământ, dar din care lipsea viața însăși, a însemnat pentru mine o experiență încheiată. „Să studieze Boris ce are de studiat, eu aici nu mai vin". Iarăși plecam de lângă el fără să-l pot face să înțeleagă de ce. Credeam că totuși i-ar fi făcut bine să mă întâlnească și să vadă că nu mă despărțisem de el dintr-un capriciu, că, în fond, îl respectam. Afară ningea iarăși. Gerul era însă mai blând și nu mai era așa de mult până acasă.

8 martie 2002

La tine începe primăvara. Am uitat demult de mărțișoare, chiar și de ziua femeii. Îmi readuc aminte de tine. Oare atunci când am încercat să te fac să-mi înțelegi iubirea, nu-ți adusesem mărțișorul pe care ți l-ai dorit? Cine știe?...
Am să-ți fac un cadou astăzi. Îți prezint niște prieteni de-ai mei. Nu am mulți, dar cei pe care îi consider așa sunt de nădejde. Cel mai apropiat de mine e Morris. E cu doi ani mai tânăr decât mine. Născut la Paris, din familie de origine tunisiană (dar și părinții lui — născuți și crescuți la Paris). Fizic, nu arată mai bine decât șobolănuții din pozele pe care ți le-am trimis. E mic de înălțime, grăsuț, cu ochelari groși și când mănâncă face zgomot ca fanfara militară. Vorbește „din tot corpul" și e în permanență bine dispus. Oricât ar fi „hrănit" de cei din jur cu

rahat (te rog, nu te supăra de așa un cuvânt urât, dar nu-l pot evita și, crede-mă, asta i se face din plin), e mereu cu zâmbetul pe buze și cu o vorbă bună în gură. Are umorul bine dezvoltat și e cinic în măsură moderată. Numele lui de familie e Cohen. E religios, dar nu „misionar" (nu încearcă să atragă pe nimeni spre religie). Mai are doi frați. Cel mare, de vârsta mea și celălalt cu doi-trei ani mai mic decât el.

Când eu am ajuns la „Hadassah" el lucra acolo deja de un an și ceva. Cam la vreo trei săptămâni după ce ne-am cunoscut, a fost un atentat terorist în Jerusalem și am fost chemați amândoi (ca „mână de ajutor") la spital. Am avut noroc și treaba s-a terminat repede. Pe vremea aia noi aveam o singură mașină și ea era la nevastă-mea, așa că Morris mi-a propus să mă ducă până acasă. Așa am constatat că suntem vecini. Casele noastre erau aproape spate în spate... pe străzi paralele, cam la 50-100 de metri distanță. De atunci, ne invitam unul la celălalt aproape săptămânal... dar niciodată nu reușeam să ne întâlnim în afara spitalului. La un an și jumătate de la prima noastră întâlnire, am început „rotația" la terapie intensivă. Împreună. Și timp de șase luni am fost singurii care am „ținut în spate" ICU-ul (Intensive Care Unit). În prima zi, profesorul (șeful de la ICU) ne-a invitat la o cafea, ne-a dus în curtea spitalului și ne-a arătat soarele. A spus: „uitați-vă bine, că n-o să mai vedeți lumina zilei până ce terminați rotația la mine'... S-a ținut de cuvânt! După ce am terminat cafeaua, ne-a întrebat dacă ne-a plăcut și Morris i-a spus: „da, așa să ne-o faci în fiecare dimineață..." Și asa am început, „cu piciorul drept" rotația. Faptul că eram singuri și munca era foarte grea (12-14 paturi, cu bolnavi în stare critică) ne-a obligat să ne ajutăm foarte mult. Diferența dintre noi era că eu venisem în Israel cu „antecedente" de chirurg, iar Morris, de anestezist.

Mi-am dat seama destul de repede cu cine am de-a face. E genul căruia dacă îi dai puțin, îți dă înapoi cu vârf și îndesat. Nu-mi amintesc dacă există în românește expresia: „dacă îi dai un

deget, îți ia toată mâna"? El e altfel: îi ceri o unghie, îți dă ambele mâini...
Ca doctor, e extraordinar de bine pregătit. E un talent. E dintre puținii care nu văd organul (plămân, inimă etc...) în fața ochilor când consultă, ci văd pacientul în întregime, ca un tot. Eu spun că gândește „sănătos". Până să-l cunosc pe Morris, știam doar doi doctori în genul ăsta.
După ce am terminat rotația la terapie intensivă, am început să ne și vizităm. La puțin timp după asta, tatăl lui s-a îmbolnăvit și a trebuit să fie operat. Un cancer de vezică urinară, iar prognosticul era rău. Eu l-am trecut prin operație și l-am tratat în primele două săptămâni (la noi la ICU). A făcut tratament chemotherapic și a început să se complice. Morris era dărâmat. L-am convins să-și ia o vacanță de o săptămână și i-am promis că am eu grijă de tatăl lui. Am „petrecut" acolo multe nopți... Nu uită asta. Cam cu jumătate de an mai târziu, a murit...
Apoi, ne-am pregătit împreună pentru examene și după, el a continuat să lucreze la Hadassah, iar eu am venit aici, unde sunt și acum. Profesional, ne întâlneam la terapie intensivă. Extra-profesional, cu toate că eu m-am mutat din cartier, ne vedem des (la el sau la mine) și de fiecare dată e o plăcere. Când cineva din familia mea a avut de trecut prin operații la Hadassah, el s-a ocupat. I-am dat mână liberă. Am avut încredere deplină în tot ce și-a propus să facă.
Mama lui ține foarte mult la mine. Spune că are patru băieți... Trei negricioși, micuți de statură și cu păr închis la culoare și unul e blond și deschis la culoare... Ți-am spus mai sus că sunt religioși. Așa că respectă regulile de „casherut". Prima dată când m-a invitat la ei la masă, m-a întrebat (destul de jenată) dacă și eu mănânc casher. I-am răspuns: „mănânc și casher..."
A râs cu lacrimi...
Boris

Bunicii mei moldoveni spuneau „cusher" și nu „casher", ca și „motzes" în loc de „matzot", mai spuneau „tziker" și „mem".

Nu mi-aduc aminte să mă fi mirat vreodată de faptul că auzeam și nu înțelegeam. Și nici nu credeam că ei se fereau de mine. Totul părea normal. Era un dat. Cam același lucru cu frământatul cozonacului care nu mă interesa câtuși de puțin și, cu toate astea, ajungeam să-l văd pe masă, în fața ochilor mei, cald, cu miros de nucă și de gospodărie. Puteam să mă înfrupt din el oricând voiam, nimeni nu mă oprea. Dar, de obicei, îl priveam îndelung. Era un „produs" deosebit. Eu îl numeam *obiect*. Până să fie tăiat, era un *obiect* ca de vitrină: crusta maronie, conturul accidentat, forma spre care aspirase, conținutul ascuns. De aici încolo începea agitația simțurilor. Mirosul, pipăitul, în fine — gustul. Dar cozonacul meu ar fi putut rămâne intact. Eu, oricât de mică eram, așa mă gândeam: că „el" exista mai întâi în mintea mea și în fața mea. Mult mai târziu, îmi făceam o bucurie din a-l mânca. Păcat. La fel de păcat a fost să nu încerc să aflu ce vorbeau bunicii mei cu acele cuvinte pe care le aveam la îndemână, ca pe o masă, în fața căreia ședeam.

Câți ani aveam oare când fusesem dusă prima oară în Moldova, acasă la ei? Un ghem. Acum eram mare deja. Nouă ani. Eram în vacanță și împreună cu părinții mergeam prin țară în așa-numitele „circuite". Era al doilea an cu acest program și înțelegeam că vor urma și alții. Nu eram prea fericită. Aveam rău de mașină. Vomitam mereu, nu la un număr fix de kilometri, ci la răstimpuri fixe — o oră și jumătate. Ai mei erau pregătiți sufletește pentru opririle în care mă puneau să trag guri mari de aer curat în piept. Mie însă îmi venea să vomit din altă parte, nu din piept. Stomacul mi se întorcea pe dos cu multă vreme înainte de a vomita. Începea încet-încet să mi se rotească în burtă, întocmai ca butoiașul colorat de la leagănele din parc, pe care trebuia să-l pui în mișcare cu picioarele, în timp ce stăteai agățat ca un liliac de o bară ruginită fixată deasupra capului. Și deși te aflai în poziție normală, senzația era exact pe dos: parcă butoiul ar fi fost deasupra ta, tu cu picioarele spre cer, iar mâinile atârnând dedesubtul acestui număr prostesc de circ. Și greață. După ce stomacul se răsucea încet, învățând probabil o anumită

mișcare ca pe un exercițiu de gimnastică, devenea din ce în ce mai priceput în acest sport și începea să se grăbească. Urma ceva ca o amețeală a înăuntrului meu, burta care voia să dea pe-afară și eu înghițind din ce în ce mai des. Toate astea până ce mama, care stătea cu mine pe bancheta din spate a mașinii, o „Volga" maronie, vedea efortul de a mai ține în mine scârboșenia de care eram și eu sătulă.

În aceste „circuite" îmi plăcea să îl privesc pe tata, fiindcă se bucura de tot ce vedea, îi plăcea și vremea bună, dar și ploaia, vorbea mult despre lucrările pamântului pe câmpurile verzi sau galbene, ne oprea pe malul fiecărei ape, mângâia florile, „vorbea" cu caii și cu vacile din curțile oamenilor sau de pe drum, le dădea nume caraghioase și eu râdeam și-l rugam să le mai spună câte ceva. Mă uitam curioasă la tot ce făceau ai mei. Mama tânjea după traseele culturale, în timp ce tata avea grijă să nu lase vreo bucată de natură nevăzută. Amândoi cunoșteau țara pentru că revoluția socialistă se făcuse în special mergând pe teren: pentru colectivizare, pentru „învățământul obligatoriu la orașe și sate", pentru electrificare, pentru ședințe. Mersul pe teren era ca și mersul până la sediul din București. Trenurile cu care bătuseră țara în lung și-n lat în tinerețe , mai apoi mașinile puse la dispoziție îi purtaseră pe fiecare dintre ei dus-întors de sute de ori către locuri mai aproape sau mai departe de casă. Indiferent unde se afla, tata știa să învârtească în cap globul pământesc ca la mișcarea de rotație și de revoluție. Știa oriunde și oricând ce aveam deasupra capului, pe cer — constelații, feluri de ploaie sau zăpadă —, după locul din care soseau norii. Știa să spună ce producție agricolă urma să fie la grâu, porumb și cartofi, sădea în curte sau pe balcon numai plante cărora le mergea bine în anii următori. Putea să povestească despre orice țară din străfundurile lumii și despre orașe pe care le văzuse sau despre care doar auzise. Adulmeca vântul, briza sau mirosul izvorului, cum fac animalele. Pentru tata apa avea gust și miros. Îmi spunea că simte de oriunde deșertul sau vârfurile de munți „înfipte în zăpezi veșnice", despre care îmi povestea adesea. Natura nu se ascundea

în fața lui și de aceea, la cutremure și la inundații, știa ce trebuie făcut ca să nu mori. După gustul mamei ne opream să vizităm mânăstirile, dar și bisericuțe mici, necunoscute, abia zărite din fuga mașinii. Parcurgeam coridoarele tuturor muzeelor importante, ne opream în zonele unde avuseseră loc celebre bătălii împotriva imperiilor cuceritoare. Mama făcuse studii de istorie și asta o trăgea la povești pe care tata le știa, iar eu mai puțin. Dar nici nu mă omoram de plăcere ascultându-le, fiindcă încă nu-mi plăceau poveștile. Nu voiam să aud despre lucruri care se petrecuseră tare de demult, să accept că timpul e atât de lung în urma noastră încât mintea nu poate să înțeleagă ce înseamnă „acum 1000 de ani". Voiam doar să știu că timpul în care trăiam eu și-ai mei era nesfârșit și că în fața noastră se întindea, ca un fir de cer colorat, timpul viitor. Și când ei simțeau că m-am plictisit, suna ora mesei: o pătură întinsă pe iarbă, brânza telemea și legumele cumpărate în orașul prin care trecuserăm cu câteva ore mai devreme, fructele dăruite de țăranii în curțile cărora eram invitați cu plăcere și ... numărul de haz rămas în cronica familiei noastre — „salamul cioplit". Feliile de salam zburau din briceagul tatei, ca și din cuțitul tovarășului Fântână — șoferul, mult mai departe decât hotarele păturii noastre și râdeam cu toții de alimentul bun la gust, dar încăpățânat ca o fiară de pădure — ursul din care fusese preparat.

După ce cu un an în urmă parcursesem întreaga Moldovă, pas cu pas, deal cu deal, de data asta ne aflam în Ardeal, la Sibiu. Nu-mi aduc aminte ce biserică anume ținuseră părinții mei să vădă, deși mie îmi era și foame și somn. Era amiază. O zi plăcută de toamnă, nici cald, dar nici rece, cu un soare puternic, așa cum se întâmplă adesea, când natura se zbate să treacă, dureros, către amorțire. Eram suficient de mică pentru a mă putea strecura printre picioarele adulților cu gândul să scap de intratul în biserică. Nu puteam înțelege în ruptul capului de ce trebuia să vedem atâtea biserici, de ce îi plăceau mamei așa de mult, de ce tata stătea minute în șir cu capul ridicat spre cupola interioară, iar apoi de vorbă cu preotul. Învățasem de la ei, de mic copil, că

în biserică nu e voie să intri, fiindcă acolo se vorbește despre Dumnezeu care nu există. Era o învățătură scurtă și definitivă. Când Băbica a vrut să mă ducă fără știrea lor la biserica de la Statuia Aviatorilor, ei au aflat și s-au supărat foarte rău. Înțelesesem că noi nu credeam în Dumnezeu și că oamenii care credeau în El erau neșcoliți sau că nu avusese cine să le explice materialismul dialectic. În condițiile astea, ce rost avea să te mai duci într-un loc în care se vorbea de Dumnezeu? În ziua aceea, la Sibiu, revolta creștea în mine mai repede decât febra în caz de boală. Mă uitam la părinții mei cu revoltă. Cum se împăca tot ce îmi băgaseră în cap până atunci cu pasiunea vizitelor pe care le făceam deja de doi ani?

Observasem că, aproape de fiecare dată, preotul era o persoană inteligentă, știa o gramadă de lucruri pe care nu aveai altfel de unde să le afli, despre domnitori și despre ctitorii, iar tot ce era în jurul lui strălucea sau era oricum impresionant: lespezi de morminte, încrustări în piatră, picturile imense de pe pereții înalți, icoanele poleite cu aur, altarul cu lucrătură de care nu mai văzusem niciodată, veșmintele preoțești mai spectaculoase decât văzusem în filme și la teatru. Dar nu puteam să fiu atentă la ce mi se arăta, ceva dinăuntrul meu mă împingea ca un arc să ies mai repede de acolo. Se vede că aveam nevoie de timp, pentru că nu m-am încumetat să spun nimic despre toate astea și mă interesam cu încăpățânare de „obiectivele turistice fără probleme“ doar ca să le atrag atenția alor mei asupra nemulțumirii mele. Câteodată, noaptea, mă trezeam nelămurită și, din cauza asta, speriată. Dar însingurarea mea se accentua de la o oră la alta și mă simțeam trasă de ei într-o expediție pentru sufletele lor. Credeam deja că eu nu contam. Îmi mai trecea prin cap că eram „produsul“ lor de care nu aveau cum să scape și mă târau după ei pentru că n-aveau încotro. Pe mine nu mă întrebau nimic despre locurile pe care aș fi vrut să le văd, despre unde aș fi vrut să merg sau să stau. Poate n-aș fi știut să răspund la o asemenea întrebare, dar cu siguranță, bine nu mă simțeam. Preferam să vomit decât să fiu o păpușă de cârpă trasă pe sfoară.

Când mama a observat că nu eram lângă ei în biserică, a intrat în panică. A ieșit, m-a căutat, a strigat după mine, tata la fel. M-au găsit ascunsă după un colț de casă. Erau speriați și foarte mirați. Nu m-au întrebat ce s-a întâmplat, mama m-a luat doar de mână să intrăm împreună. N-am vrut. M-a tras. M-am lăsat. Am ajuns înăuntru și m-am lipit de ușa de unde n-am mai vrut să continuu mersul. Nici un pas în plus. Mama a înțeles că nu era o glumă. I-am spus că o să-i părăsc pe amândoi la școală că m-au târât prin biserici și că îmi părea tare rău că nu-mi luasem cu mine cravata de pionier. Eram sigură că dacă aș fi avut la gât cravata roșie, nu m-ar fi obligat să fac așa ceva. Am întrebat-o atunci dacă există sau nu Dumnezeu. Am întrebat-o dacă colegii și părinții ei știau că ea stătea numai prin biserici. Și dacă le spune tuturor acestor popi despre limba pe care o vorbește ea acasă cu rudele ei.

— Lukiana, înțeleg ce întrebi și nu e cazul să vorbești așa de tare. Îți promit că vom discuta despre tot ce dorești, dar te rog să fii cuviincioasă și să aștepți să terminăm vizita. Dacă vrei să rămâi aici, rămâi. Te rog doar să nu ieși, nu mai durează mult.

Nu m-am clintit.

Nimic nu s-a schimbat în continuarea expediției noastre după întâmplarea de la Sibiu. Totuși, mama și tata erau mai atenți la dispoziția mea, la ce și cât mâncam, în plus, se uitau unul la altul des, pregătiți parcă în fiecare moment să răspundă la întrebările mele. Sigur că se sfătuiseră unul cu altul despre „acea discuție". De ce au decis să nu vorbim încă despre asta, abia acum pot înțelege. De unde să o fi apucat? Ce să-mi fi spus despre Dumnezeu, ateism și biserică, doar văzuseră și ei că fusesem o desăvârșită elevă a lor și a celor din jurul meu. Asta m-a îndepărtat de ei și mai tare, iar accesele mele de vomă s-au îndesit. S-au adăugat somnolența, drept pentru care automobilul Volga s-a transformat într-un leagăn ideal. Cântecul de leagăn traversa poala mamei în care îmi puneam capul, venind din adîncurile ei de ființă bună. Iar mie îmi era dor de bunicii care mă așteptau acasă fără să poată face prea multe lucruri într-o zi, acum, că

anii le încetiniseră ritmul, le luaseră pofta de orice, lăsându-le în schimb sufletul liber pentru o iubire apărută târziu în viața lor: eu, unica nepoată.

Pe bunica Klara și bunicul Lupu îi văzusem pe când eram foarte mică, iar cele două surori, mama și Dușa, mă duseseră în Moldova lor natală, la Roman, să le prezinte nepoțica proaspăt venită pe lume. E drept, nu mai era chiar atât de proaspătă venirea mea pe lume de vreme ce eram deja îmbrăcată în rochiță și pieptănată, cu funde în păr. Bunica era obeză, nu se putea deplasa, iar drumul între mine și ei putea fi parcurs într-o singură direcție. Încă îmi amintesc curtea în care am intrat atunci, casele modeste, pe pământ, care dădeau impresia unui zid scund în partea stângă a acelei incinte foarte mari. Oare covorul verde din curte, găinile umblând bete de colo-colo, beciul adânc și lung ca o grotă în care se-nșirau borcane de murături, dulceață și gem fuseseră adevărate sau doar mi le-am imaginat atât de multe și de colorate? Nu o dată ascultasem, citite de Dușa, scrisorile bunicilor către mine. Port și acum inelul de aur suplu și cu monogramă pe care mi l-au trimis bunica Klara și bunicul când am împlinit cinci ani.

Când s-au mutat la București, bunicii au locuit în camera din față a apartamentului de pe fostul bulevard Stalin. Din vestibul se deschideau trei uși: una către un hol de trecere, neluminat, dar mare cât o cameră, alta către bucătărie și ieșirea de serviciu și o a treia care te introducea într-o încăpere luminoasă, cu vedere spre bulevard, dar și spre casele de pe strada Grigore Mora. Camera avea un balcon mare, pe care bunicu' își pusese trusa cu scule, jardinierele în care sădise ardei iuți colorați și pătlăgele. Lipit de un zid scurt, răcitorul. Adică o ladă mare de lemn, în care bunicu' punea calupuri de gheață pe care nu știu de unde le cumpăra, pentru a-și face provizii proprii, altele decât tot ce se afla în cămara și frigiderul casei. Deși ne hrăneam cu toții din același loc, chiar dacă mâncam la ore diferite, el voia cu orice preț să aibă o „avere personală": să-și aibă și ei propriile produse alimentare luate din pensia lui, cu care să-l servească pe tata, ginerele lor creștin, când și când — ceva sardele afumate și un

pahar de vin. Erau clipe plăcute pe care tatăl meu le înțelegea și juca cu seriozitate rolul pofticiosului și al musafirului. Îi strângea, la final, socrului său mâna, ca între doi bărbați care fuseseră împreună la o bere.

În această cameră, în afara orelor când tata era acasă și ne întâlneam cu toții, se vorbea o altă limbă: idiș. Acest fapt nu mă luase prin surprindere, de vreme ce, de mic copil, urechea îmi fusese obișnuită cu înșiruirea aceea diferită de sunete, când mama și Dușa, singure pe lângă mine, vorbeau fără ca eu să înțeleg o iotă. Unele lucruri din viața adulților nu trebuie înțelese de către copii și cei mari recurg la orice mijloace pentru a-i păcăli pe micuți. Admisesem faptul cu mult înainte să știu că asta făceam. Observasem totuși că Dușa vorbea mai bine, mai fluent decât mama acea limbă „a bunicilor". Mai observasem și că bunica încerca să mă învețe câte un cuvânt-două când și când. Îmi plăcea ce făcea, dar, nu știu de ce, nu o luam în serios. Fie că o consideram ca pe un cod interzis mie și atunci bunica, fără să realizeze, comitea o greșeală, fie că eram încă de pe atunci fascinată de limba franceză, lângă care nu mai încăpea nimic. Madame Frunzeanu venea la mine acasă de trei ori pe săptămână și eu îmi făceam temele conștiincioasă, câștigând o pronunție din ce în ce mai bună și îmbogățindu-mi vocabularul spre marea satisfacție a mamei, care, probabil că își imagina că pe la vârsta de zece ani aveam chiar să pot conversa. Limba vorbită de bunicii mei nu semăna cu nimic din ce îmi era până atunci cunoscut. Existau cuvinte care mi-aduceau aminte de germană, dar cele mai multe îmi sunau ca ceva inventat de copii în joacă, cu consoane apărute brusc unde nu trebuia, cu „l'-uri calde, cu „h'-uri „groase" care băgau mult aer în plămânii bunicii Klara. Credeam despre ea că iubea mai mult acea limbă decât bunicu'. În același timp, ascultam cu plăcere cât de frumos vorbeau amândoi românește. La același capitol, al lucrurilor pe care le aflam, pur și simplu, intra și „bucuria de primăvară", când în casa noastră apăreau cutiile de carton în care, ca niște cărți bine rânduite într-o bibliotecă, stăteau pătratele de pască evreiască. Mama avea o

oarecare stinghereală în acea perioadă și nu mă lăsa să mănânc în fața altor copii foile mai gustoase decât orice prăjitură. Când totuși am întrebat-o de ce nu trebuia ca ceilalți copii să știe că eu rodeam cu atâta plăcere din tăblițele de „motzes", ea mi-a răspuns că ei nu aveau așa ceva și că le-aș fi făcut poftă.

— Tata, tu nu vrei să mănânci foi de dictando?

Foaia de pască evreiască avea forma unui pătrat și era făcută din aluat nedospit. Pe ea erau trasate zeci de mici orificii, ca cele lăsate de acul înfipt în textura unui material croit. O mașină de cusut care trecuse prin pâinea necrescută, ca să poți — probabil — să o împarți și cu alții, să o rupi, pe urmele însăilate, mai ușor. Distanțele între rândurile înțepate erau egale și mici și semănau cu pagina unui caiet dictando. Pentru tata cumpăram foarte multe cutii de pască, fiindcă el era convins că, mâncând-o în loc de pâine, va slăbi.

— Am, Lukiana, am și eu, nu-mi duce grija. Mănâncă tu cât îți place, lasă-ne pe noi, ne descurcăm.

În acele perioade auzeam rostindu-se în camera bunicilor cuvântul „sinagogă" fără ca cineva să-mi explice ce înseamnă. Nici eu nu întrebam, dar cred că înțelegeam. În acea cameră nu auzisem însă niciodată de biserică, de cruce, sfinți și icoane. Din cauza asta, credeam că bunicii mei din Moldova erau mai aproape de ceea ce învățasem eu acasă și la școală în legătură cu religia. Altfel se petreceau lucrurile însă în dormitorul meu. Pe studioul cel mare, dormeam cu bunica Aneta, mama tatei, când venea pe la noi în vizită, și o vedeam cum citea din Biblie, își făcea cruce și săruta seara o iconiță ascunsă în buzunarul capotului. Iar când credea că eu am adormit, se ridica în fund și spunea o rugăciune. Pe ea nu mă supăram niciodată, ea nu-mi spunea nici că Dumnezeu există, nici că nu există. Era bună, blândă, iubitoare, nu certa niciodată pe nimeni, avea o față albă și niște ochi chiar mai albaștri decât ai bunicului Lupu. De ea îmi era milă. Când își uita ochelarii acasă, o ruga pe mama să-i citească din Biblie, iar mama o întreba dacă dorea ceva anume sau dacă o lăsa pe ea să aleagă. Atunci am auzit cuvintele „apocalipsă",

„Adam", „psalm", „vietăți", „deșert", dar și cuvântul „cer" care însemna altceva decât știusem eu până la acel moment. Poveștile din Biblie erau mai frumoase decât *Capra cu trei iezi* sau *Scufița roșie*, pe care Dușa mi le tot spusese și care mă plictiseau întotdeauna.

Bunicii din Moldova și bunica Aneta erau prieteni. Ea se hotăra greu să-și lase gospodăria de pe malurile Prahovei doar pe mâna fiului cel mic și să vină la noi pentru două sau trei săptămâni. Când se întâmpla asta, mergea să facă niște controale medicale, iar în restul timpului stătea de vorbă cu Klara și Lupu, povesteau o grămadă de întâmplări din viețile lor și râdeau. Odată, singura dată când tata și mama au vrut să divorțeze, bunicii mei de-acasă au anunțat-o pe Aneta să vină grabnic. Împreună au reușit să-i împace.

Într-o noapte, mi s-a făcut frică și am fugit din patul meu spre camera bunicilor. Trebuia să trec prin holul neluminat, despărțit printr-un glasvand de dormitorul părinților. M-am pus pe burtă să nu cumva să fiu văzută. Mama m-a simțit și a venit să vadă ce se întâmplă. Mă așteptam să mă certe, să mă pedepsească. Nimic din toate astea. M-a luat în baie, a aprins lumina, m-a lipit de ea și m-a întrebat de ce eram speriată. Am întrebat-o dacă în camera parinților ei există Dumnezeu. I-am mai spus că eu cred că bunica Aneta îl aduce pe Dumnezeul ei în patul meu când vine la noi și doarme cu mine. Mama mi-a spus ca în casă nu eram decât noi și că o să mai discutăm despre asta. Dar că n-am de ce să fiu speriată. Am crezut-o. Mi-a mângâiat buclele scurte, i-am simțit iarăși căldura dulce a trupului, moliciunea sânilor sacrificați pentru mine și mi s-a făcut somn. Umblam câteodată cu gândul între cele două camere, ca pe un coridor de clădire veche și publică, încoace și încolo, între pâinea de vatră și pasca nedospită, între o limbă neînțeleasă și alta care era a noastră, a tuturor, între o bunică slabă și alta grasă, între doi ochi albaștri și doi verzi. Doar dragostea lor pentru mine era una.

Ca de-atâtea ori, nu voi avea nici acum răbdarea să-i scriu lui Boris despre toate astea, deși aș fi avut intenția și chiar și

motive să o fac. Mi-am adus aminte însă de o întâmplare care, povestită în secret, a trecut prin ființa mea ca un trăsnet, lăsând în urmă o cicatrice importantă. Am să-i scriu deci lui Boris despre noaptea de Paști, când, coborât la parter să ia un sifon, Caesar a găsit-o pe mama ascunsă în cămară, înconjurată de mai multe lumânări aprinse. Paștele evreiesc sau cel creștin?... Îmi pot imagina orice. În spațiul pe care-l parcurgeam către maturitate, Dumnezeul meu se apropia unic, total, de necuprins, alungând cu blândețe întrebările fără răspuns țâșnite din cele două camere cu bunici care aveau câte un Dumnezeu diferit.

...Celălalt prieten de care vreau să-ți povestesc este doctorul Aziz. Am să continuu, chiar dacă tu te-ai plictisit. Îmi face plăcere să-mi aduc aminte de toate cele pe care ți le voi scrie, în plus este unul din foarte rarele momente când am ceva vreme. Sper, ca de atâtea ori, să nu intervină ceva neprevăzut...
După ce mi-am terminat serviciul militar obligatoriu și am început să fac „miluim" (ți-am scris deja ce e asta), mi s-a propus să-l fac ca anestezist la spitalul din Marj-Aiun. Făceam parte dintr-un grup de vreo douăzeci, care ne schimbam între noi, în așa fel încât să acoperim trei sute șaizeci și cinci de zile pe an. Eu preferam lunile de vară.
[O mică paranteză: pe data de 6 iunie 1982 a început războiul din Liban. Data o țin minte bine pentru că era una din primele mele gărzi în spitalul „Rambam" din Haifa. Dar asta e altă poveste. La noi, după model american, fiecare acțiune militară poartă un nume. Războiul ăsta s-a numit „milhemet shlom hagalil" — adica „războiul pentru păstrarea păcii în Galil" (Galil e regiunea din nordul Israelului la granița cu Libanul). Dar și asta e un alt subiect, fără legătură cu povestea de azi. Dacă vrei...]
Când am ajuns la Marj-Aiun pentru prima dată, am constatat că sunt singurul (dintre doctorii israelieni care făceau „miluim" aici) care vorbește franceza. În Liban, franceza e a doua limbă, iar Beirutul (înainte de a începe acolo războiul între creștini și

musulmani) era considerat ca „Parisul Orientului Mijlociu". Cam la câteva ore după ce am „intrat în pâine" am fost chemat la o operație. Nu-mi amintesc ce era, doar că era vorba de un bărbat tânăr și musculos care avea nevoie de o laparotomie (adică trebuia să i se deschidă burta). Chirurgul s-a prezentat ca Dr. Aziz — ăsta fiind numele lui mic (numele de familie nu cred că l-am aflat vreodată) și a fost plăcut impresionat că nu e nevoie „să-și strâmbe iar gura în engleză". Pacientul era sub anestezie când, spre sfârșitul operației, Aziz mi-a spus că nu are suficientă relaxare musculară. I-am spus că trebuie să se mulțumească cu ce a primit. Mi-a spus că așa nu poate să închidă burta. Am răspuns că asta e tot ce pot face și că nu mi se pare că e vreo problemă. Mi-a spus că dacă sunt deștept să încerc eu să-i închid burta. M-am spălat și am terminat eu operația. De atunci am rămas în relații bune. De fiecare dată când ajungeam la Marj-Aiun mă invita la o masă (la ei se cheamă „hafla") la el acasă, și pentru mine tăia un miel... De la el am aflat că era originar din Beirut, că era creștin și că învățase (școala, liceul, Facultatea de medicină și specializarea în chirurgie) în Lyon și Paris. Când l-am cunoscut eu, avea în jur de 60 de ani. Fizic, era de înălțime medie, puțin adus de spate, cu părul bogat, negru și lucios, și cu fața măslinie și ochi închiși la culoare. Ce m-a frapat de la prima privire era că avea brațele exagerat de lungi. Încet-încet am ajuns să ne cunoaștem și să-l apreciez. Era unul dintre cei mai talentați chirurgi pe care i-am cunoscut (dacă nu cumva „cel mai...").

Și pentru că ce ți-am scris până acum e doar introducerea, am să trec la povestea pe care voiam să ți-o spun.

De multe ori l-am văzut pe Aziz salvând cazuri care nu mai aveau nici o speranță. Unul dintre ele va urma acum.

Cam prin vara lui 1995 (când ne cunoșteam de mai bine de zece ani) a fost adus la spital un pacient care fusese împușcat. Era un soldat „tzadal" (armata Libanului de Sud) și glonțul intrase prin flancul drept (în partea dreaptă a spatelui, sub coaste). Glonțul a trecut deci prin rinichiul drept, a rupt lobul stâng al

ficatului și splina, a perforat în câteva locuri intestinul și colonul (adică s-a învârtit puțin prin burtă) și a ieșit prin peretele anterior al abdomenului. La ieșire, glonțul perforase și palma stângă a soldatului. Evident era în stare de șoc foarte avansată. Pierduse mult sânge și cu toate că era vară și afară cald, era într-o hipotermie severă.
Aziz s-a pus pe treabă. El era singurul care opera, ajutoarele (doi chirurgi locali) erau pentru a-i ține depărtătoarele și a-i da la mână ce avea nevoie. În mod normal, o operație ca asta ar avea nevoie de o echipă multi-disciplinară și ar dura multe, multe ore. Dar pentru că Aziz era de-a dreptul talentat, a făcut: nefrectomie dreaptă (a scos rinichiul drept), hepatectomie parțială (a tăiat partea de ficat care fusese rănită), splenectomie (a scos splina), a cusut niște găuri în intestine, a deschis intestinul gros la piele (colostomie — „anus contra naturii") și a pus și ghipsul pe mâna stângă a pacientului, în aproape șase ore.
Am fost încântat de eleganța cu care a lucrat. Nici o mișcare în plus, totul calculat. Ca un balet bine coordonat și regizat. Superb.
După operație, eu am „petrecut" cu pacientul ăsta vreo treizeci și șase de ore la terapie intensivă. După o săptămână, era pe picioare și după încă două săptămâni a fost externat din spital. Asta e povestea.
Boris

Nu făceam diferența între prietenii mei din copilărie și colegii de școală. Îi regăsisem pe aproape toți intrați în altă vârstă, cea pe care nu reușeam încă să o înțeleg nici în ce mă privea. Dar timpul era în fața noastră...

Se întâmplase să mă întâlnesc cu câțiva foști colegi de clasă încă înaintea primei zile de școală. Se știa deja că sosisem în București și că aveam să-mi continuu studiile la Liceul Caragiale de unde plecasem în clasa a opta. Pluteam ca un nor fără ploaie, fie că mergeam pe străzi fără vreun țel anume, fie că mă duceam la librăria din Piața Dorobanți să-mi iau rechizite pentru

școală, fie că vorbeam la telefon cu cei pe care îi revedeam după trei ani de absență sau că adormeam cu gândul la o nouă dimineață ce avea să vină și să mă găsească în orașul copilăriei mele. Legea gravitației mă pierduse din vedere, eu singură eram cea care atingeam cerul fericirii între toți cei care existau pe pământ. Am avut nevoie de câteva săptămâni bune ca să revin la sol și să-mi marchez noile coordonate în funcție de care aveam să-mi organizez viața. Nu știusem până atunci că omul poate simți asa ceva și nu pot spune că vreodată în viață mi-am dorit să mai trăiesc acel tip de „desprindere". Era simplu să-ți dai seama că nu e firesc să treci de mai multe ori în viață prin asta. Nu trebuia să fii nici prea deștept și nici cu prea mare experiență de viață ca să simți că marile cadouri pe care le primești mai presus decât ceea ce tu însuți ți-ai dorit nu fac parte din repetabila respirație a fiecărei zile. Știam că trăiesc un moment de grație și storceam tot ce se putea din el, fără să fac vreun exces vizibil. Totul se petrecea pe dinăuntrul meu, care se decorase ca o cetate a sărbătorii: luminile, surprizele și veselia, dar și întrebări la care nu ai voie să cauți răspunsul, așa cum nu trebuie să încerci să reaprinzi focul artificiilor stinse deja.

15 septembrie. Îmbrăcată într-o uniformă dichisită, atent pieptănată, discret parfumată și puțin fardată, am intrat din nou pe poarta liceului meu în calitate de elevă. Plecasem într-un timp ciudat al ființei mele, un inorog fără drept la acest statut, nici mică, nici mare, nici copilă, nici femeie, cu o promisiune care se învârtea în jurul meu, dar nu-mi spunea ce mă așteaptă. M-am întors conștientă de cine eram și știind destul de bine cam ce voiam. Ajunsesem la Brașov căptușită cu cenușă, umblam acum prin București căptușită cu cărămizi. Dar aveam grijă ca asta să nu se vadă, fiindcă țineam la delicatețea feminină și știam deja să mă joc cu ea. Din această primă zi nu-mi aduc aminte mare lucru. Indiferent de câți colegi noi găsisem în clasa pe care cândva o părăsisem, pentru mine, ea era aceeași. Mă întorsesem „la vatră". I-am privit pe fiecare dintre ei curioasă și iarăși bucuroasă.

Am găsit și indiferență și răceală, dar și emoție. După câteva zile însă, făceam din nou parte din colectiv.

Nu mică mi-a fost mirarea când, după destul de multe ore am înțeles că tânărul suplu, dar bine desenat, la fel de blond ca în copilărie, așezat în banca a cincea de pe rândul de la ușă, era însuși Boris Blum. Boris în clasă cu mine? Cercul se închidea sub ochii mei uimiți. Povestea mea cu Boris, începută în prima copilărie, putea să se încheie acum, odată cu această revedere mută. În câteva zile, colegii mei, fete și băieți, aflaseră deja că eram, ca și ei, în mijlocul unei povești de dragoste cu care venisem de pe meleagurile ce-mi fuseseră atât de ostile. Și-atunci, în acele zile, s-a desfășurat un dialog neașteptat între mine și Boris. Veneam din curtea școlii. Ieșisem să văd toamna într-o zi cu o lumină nefiresc filtrată. Și aerul era mai pătrunzător decât în mod normal în capitală. Privisem la copacii bătrâni din curtea liceului, făcusem câțiva pași în stânga și-n dreapta, atât. Am pornit spre clasa noastră de la parter înainte să se fi sunat de intrare. Nu era aproape nimeni pe coridor, în schimb, Boris stătea sprijinit de perete într-o atitudine perfect relaxată. O mică înțepătură în inimă m-a deranjat. Nu știam ce să fac. Trebuia să mă opresc sau nu? Inevitabil, am ajuns în dreptul lui și l-am privit. Ochii lui au semănat atunci cu cei din copilărie. Au pătruns dincolo de craniul meu.

— Ce faci, Boris, nu ieși pe-afară?

N-am știut să spun altceva și am considerat că trebuia să-i adresez o vorbă. Se încrucișaseră multe gânduri în mintea mea în acel moment. În primul rând, nu voiam să creadă că mi-am schimbat atitudinea față de el din cauza înaltei funcții a tatălui meu.

— Ai un iubit?

Fostul meu prieten lăsase, după atâția ani, ghilotina să cadă. L-am făcut să creadă că nu am înțeles întrebarea. Tacticos, fără grabă și fără emoție, a reluat:

— Ai un iubit?

— Da.

— Îl iubești?

— Tocmai ți-am răspuns, Boris.

— Nu. Mi-ai spus doar că ai un iubit. Acum te întreb dacă îl iubești. Nu-i așa că e o altă întrebare?

Vorbise cu vădită ironie în glas, ba chiar cu răutate, mi s-a părut.

— E drept, e o altă întrebare, dar răspunsul sună la fel. Da.

— Îl cunosc?

— O să-l cunoști, probabil.

— Ramâne de văzut care pe care, Lukiana.

Nu mi-a scăpat jocul de cuvinte pe care, inteligent, îl deschisese ca pe o primă mișcare, atent gândită, într-o partidă de șah cu miză mare. Ajunsă față în față cu Boris, doar noi doi într-o confruntare încărcată ca o furtună neizbucnită, mă temeam de ce avea să urmeze. Eram neliniștită și bucuroasă în același timp. O parte din mintea mea stătea cuminte în mâinile protectoare și gata de un duel feroce ale iubitului meu despre care îi pomenisem lui Boris, iar restul ființei mele vibra ca un diapazon lovit prea tare. La rândul lui, colegul meu se păstra bine așezat în fața tablei cu șaizeci și patru de pătrate, pus pe lupta creierelor înfierbântate. Partida de șah se dezlănțuise având de-a dreapta ei un cronometru grăbit. Imediat în ora următoare, în timp ce atenția îmi fusese iarăși confiscată de expozeurile irezistibile ale dirigintei noastre, profesoara de literatură română, Boris mi-a trimis un bilet: „Te aștept la Expoflora între trei și șapte seara. Avem de vorbit așa de mult! Boris". Ar fi inutil să mă opresc doar la emoția acelei surprize, cum la fel de inutil ar fi să descriu tot ce am simțit și gândit în acele prime momente, ca și în orele ce-au urmat, având în vedere că urmele lăsate de acest episod în memoria mea afectivă au motive de prioritate în fața oricărei alte detalieri sau nuanțări. M-am dus.

Pur și simplu, m-am dus la „Expoflora" — expoziția de plante din Parcul Herăstrău. N-am rezistat încercării de-a mă opune primului impuls, nici celui de-al doilea, nici următoarelor. Voiam să ajung acolo cât mai repede, voiam să știu ce avea să-mi spună

Boris, acele multe lucruri de vorbit, voiam să simt ce aveam să simt în preajma lui după atâta vreme, acum, când mă provoca din nou, acum, când mă iubeam cu un baiat din alt oraș, de a cărui iubire îmi era frică. Am mestecat timpul până la plecare ca pe niște frunze de urzici, supunându-mă unui supliciu deliberat. Am reușit însă să-mi păstrez statutul de „femeie" și nu am ajuns la locul întâlnirii mai repede de ora cinci și jumătate. Era acolo. Stătea în picioare, cu brațele încrucișate la piept, privind liniștit de jur împrejurul său, într-o mișcare de panoramare atentă și bine controlată. Parcă ar fi avut un radar în loc de cap și mijloace tehnice de control topografic. Eram cochetă și ușor provocatoare, îmbrăcată cu o rochie mini, prea mini, și cu cizme din pânză de sac, interesante, făcute de nea' Voicu, după o revistă pe care o răsucisem împreună, la atelierul de cizmărie, pe toate fețele. Pletele mele curgeau. Doar eu mă simțeam toată arcuită ca un semn de întrebare mare cât mine. Ce căutam acolo? Eram legată cu lanțuri în altă parte a adolescenței mele, așteptată și păzită. Doar faptul că iubitul meu se afla în alt oraș putea să mă trimită pe mine într-o altă iubire? De ce făceam asta? Mai aveam vreme să mă întorc — preț de câțiva pași eram încă singură, doar eu cu mine și cu sufletul meu. Fiecare centimetru de asfalt mă lovea ca o piatră în stern, îmi apăsa respirația și totuși înaintam. Fiecare privire aruncată spre Boris mă înștiința despre păcatul pe care-l comiteam, dar continuam să privesc. Ce făceam? Deocamdată, mă întrebam cu disperare și continuam...

Am ajuns lângă el. Ne-am privit ochi în ochi minute în șir, cu sufletele deja fierbinți, gata să explodăm. Din senin, fără cel mai vag avertisment, nici un nor pe un cer albastru fără nuanțe, a început să picure. Boris și-a vârât mâinile în părul meu de parcă ar fi vrut să mi-l pună undeva deoparte, mai departe, să nu mi-l ude ploaia. De ce mi s-au dus și mie degetele pe creștetul lui blond? Poate că dacă stăteam cuminte am fi putut să evităm dezastrul?... Acoperiți fiecare de mâinile celuilalt, ne sărutam fără sfârșit și scoși din lume. Ce mai era oare de vorbit? Buzele nu ni se mai desfăceau, începuseră să se cunoască, să se vrea

așa, împreunate, n-ar fi avut nici un sens să rupem un fruct în două, dacă asta, deja, n-ar mai fi servit nimănui la nimic. S-au scurs câteva ore în care ne-am iubit așa cum, probabil, ne așteptasem unul pe altul când eram mici. Sau poate că ce era acum nu avea legătură cu trecutul? Dar ce mai conta? Un singur lucru conta. Că trebuia să ajung acasă și să „mă trezesc". Eu mă iubeam cu altcineva. De ce venisem aici, de ce putusem să fac asta? Ce, cine era acum în sufletul meu? Doar un hău înspăimântător. Abia acum pentru mine lumea își pierduse marginile.

— Rămâi cu mine, Lukiana, n-ai ce să cauți în altă parte. Nici eu n-am ce să caut în altă parte. Doar împreună.

— ...

— Ți-am spus tot. Nimic în plus nu mai e de spus. Rămâi cu mine.

Cădeam. Nimic nu mă ținea. Doar frica neagră mă făcea să știu unde mă aflu.

— Ține-mă, Boris.

N-a înțeles. A vrut să mă ia în brațe. M-am smuls ca un animal sălbatec.

— Nuuu!

— Ce s-a întâmplat, Lukiana? Găsim noi o soluție. Nu avem cum să ne despărțim. N-o să se poată să trăim unul fără altul, ai să vezi.

— Ba o să se poată, Boris, și încă cum...

Plângeam în mine încet. Știam câtă dreptate aveam. Nu știu dacă spusesem cu glas tare această frază sau dacă fusese doar în capul meu. Dar simțeam că trebuie să fug cât pot de tare, să mă apăr de un dezastru, să mă caut pe mine, eu, cea dinaintea acestei întâlniri, să mă întorc la casa mea, la părinți și la școală, să uit tot și să mă las iubită doar de iubitul meu din alt oraș.

Ploaia se întețise. Din ce în ce mai tare, mai sus, mai amplu, ca un final de simfonie. Îmi venea să mă descalț, să rup cizmele, să calc asfaltul. Mi-am stăpânit toate pornirile. Redeveneam cuminte? Găsisem calea așa de repede? Boris îmi ținea mâna strâns și-mi spunea întruna că eu n-am un iubit, că-l am doar

pe el. L-am lăsat să mă țină de mână, știam că era pentru ultima dată. Acel ceva dinăuntrul meu care mă domina chiar și pe mine când strigam după ajutor se ițise deja și încerca să câștige teren. Știam că urmează suferința, simțeam că inima se fisurase și că trebuia ca de-acum să trăiesc cu o inimă spartă sau cu două inimi. „Încă o anomalie" — mi-am spus. Încă ceva care mă va face să privesc la restul lumii din colțul meu ciudat, traversând cu mintea și cu sufletul un unghi care n-avea nimic a face cu geometria euclidiană.

Târziu am ajuns acasă. Mamei i-am surprins mai întâi îngrijorarea, apoi supărarea. A înțeles însă din prima privire că ceva grav se petrecuse și că orice m-ar fi întrebat, n-am fi vorbit aceeași limbă. Cel puțin nu în acea seară. M-a rugat să mănânc ceva, am mâncat. A stat cu mine, tristă. Începea să mă piardă?

— Vrei ceva?

— Nu, mama.

— Dulceață de cireșe amare. Ceva dulce înainte de culcare.

I-am făcut plăcerea. Dulceață ca ea nu făcea nimeni. Și nici n-am mai mâncat așa ceva nicicând. Apoi am urcat în dormitorul meu. M-am așezat pe marginea patului și un șir de lacrimi fierbinți, binecuvântate, mi-au invadat obrajii. Scânceam în liniște și pășeam tristă peste pragul înalt al unei alte uși ce se deschisese în carnea mea, în lumea mea. N-am putut să adorm până spre dimineață. Dacă n-aș fi ars de nerăbdare să-l văd pe Boris, nu m-aș fi putut da jos din pat o săptămână întreagă. Mă îmbolnăvisem.

Eram în banca mea și încercam să nu privesc mai departe de capătul lemnului pe care îmi așezasem niște cărți. Lumea dimprejur avea altă consistență, alt miros, altă densitate. Nu eram sigură că ce vedeam era unul și același lucru cu realitatea. Întrezăream contururi cunoscute, obiecte și colegi, dar ochii mei, eu toată, trebuia să traversăm mai multe straturi decât până atunci, ca să ajungem la lumea înconjurătoare. Mă aflam vârâtă ca într-o cabină spațială etanșeizată, pe care eram nevoită să o perforez cu forța energiei mele, ca să trec de pereții inatacabili. L-am auzit

pe Boris pășind, apropiindu-se. L-am simțit. Îi simțeam ființa fizică cu o exactitate de aparat. Cred că aș fi știut să-l descriu, cu tot ce avea pe el, fără să întorc capul. În același timp, iubitul meu din alt oraș mă strângea în brațe cu mâinile lui lungi și nimicitoare cât toată distanța geografică care ne despărțea.

— Bună dimineața, Lukiana. Citește asta. Te iubesc.

Mi-a lăsat pe bancă un plic. Faptul ca îmi șoptise că mă iubește nu mă șocase mai mult decât vederea acelui plic. Poate că știam deja sau demult că mă iubește, dar nu mi-l putusem niciodată imagina scriind. Eram convinsă că îmi srisese mie. Ce? Cât? De ce?

— Nu pot să-l părăsesc pe Ian. Nu pot.

Mă trezisem vorbind de una singură, Boris plecase deja. Sau auzise ce nu voia să audă? Am desfăcut „capacul" plicului bine ferecat. Înăuntru erau câteva pagini. Pe prima dintre ele scria mare, cu litere de tipar „TE IUBESC". Pe următoarele, Boris îmi povestea despre cartea pe care tocmai o citea. Nu prea m-a interesat, dar m-a emoționat efortul lui de a fi găsit o formulă să stea, într-un fel, cu mine. Știam că citește mult, că are multă grijă de mintea lui, că e un autodidact. Părea să aibă mai multă încredere în el însuși decât în dascăli. Pe ultima pagină îmi spunea că mă așteaptă între aceleași ore, în același loc. Nu i-am răspuns nici în scris și nici în alt fel. Nu m-am dus la întâlnire. Vorbeam, ca de obicei, ore întregi cu Ian la telefon. Iubitul meu din alt oraș mă ținea în continuare strâns.

După câteva zile de chin, al lui și al meu, Boris a venit, fără știrea mea, să vorbească cu mama. Când m-am întors de la meditația de franceză, i-am găsit pe amândoi în birou. Eram consternată și revoltată. Mi-am reținut pornirea, fiindcă, în felul acela bolnav și duplicitar, îl iubeam. În mama aveam cea mai mare încredere. Am urcat în dormitorul meu și am plâns din nou. După plecarea lui, mama a venit la mine și mi-a spus că Boris și familia lui vor pleca, la un moment dat, cu toții, în Israel.

— Asta ți-a spus el, mamă?

— Nu, Luka, asta cred eu.

— Și de ce-mi spui asta? Doar el nu pentru asta a venit — să te anunțe pe tine că ...

— Nu pentru asta. El te iubește, dar tu știi asta. Vrei să vorbim despre el și Ian?

Aș fi vrut să vorbesc cu mama despre mine. Despre neputința mea de a alege. Despre iubirea mea cu Ian și iubirea mea pentru Boris. Sau despre numele acelor sentimente încurcate care mă îmbolnăviseră.

— Te simți bolnavă, Luka, știu. Orice vrei să vorbim, eu sunt aici, poala mea e pentru tine. Dar trebuie să știi ceva important: o să se mai întâmple asemenea lucruri și nu numai cu iubirea. Mi-e greu să te fac acum să înțelegi. Ai să înțelegi de una singură când îți vei da seama ca ești și tu la fel de tare ca părinții tăi.

Mama știa că tocmai asta era problema. Nu puteam alege. Încercase să mă ajute spunându-mi despre acea plecare a lor în Israel, despre care nici ea nu era sigură. Și mai încercase să-mi spună că, fără voia mea, lumea în care mă născusem avea de mai multe ori să mă împingă în situații duplicitare. Făceam o ucenicie crudă.

Boris a continuat să-mi aducă scrisori în fiecare dimineață, să-mi spună despre iubirea lui și despre ce afla din lecturi. A durat multă vreme. Eram amândoi foarte triști, dar eu îmi jucam rolul ceva mai bine decât el. Mă ajutau venirile lui Ian la București, dar și faptul că nu voiam cu nici un chip ca vreunul dintre colegi să-și dea seama. Nu-i răspundeam la telefoane, mă feream din calea lui când îl zăream așteptându-mă pe undeva sau vorbeam cu el nimicuri, refuzând să intru în subiectul care ne zdrobea pe amândoi. De atâtea și atâtea ori am vrut să-l îmbrățișez și să rămân acolo pentru totdeauna, dar... el avea să plece în Israel și să mă lase singură. Mă apăram cu disperare. A trecut așa mai bine de un an, până ce, în clasa a douăsprezecea, Boris s-a îndrăgostit de o colegă de școală, o fată frumoasă, iar eu m-am despărțit de Ian. Și totul s-a liniștit. O luasem, în sfârșit, după atâta vreme, fiecare pe drumul său, pierzând busola care ne dirijase unul spre celălalt ani de-a rândul.

*

* *

Așadar, eu revenisem în București pentru că tata ajunsese mare ștab, cum se spunea în jargonul vremii. Din acest motiv, locuiam într-una din vilele *Gospodăriei de partid*, instituție care gira fondurile alocate elitei politice. Casa se afla gard în gard cu *Palatul Primăverii*, locația principală unde erau primiți și cazați șefii de stat ce efectuau vizite oficiale în țara noastră. Poziția locuinței era, cum se spune, strategică. Mi-aduc aminte stânjenită, dar și amuzată de povestea intrării noastre în acea locuință impresionantă pentru vremurile pe care le trăiam. Nu se pusese problema să ne mai întoarcem în fostul nostru apartament de pe bulevardul Aviatorilor, pentru că nimeni nu se mai întorcea într-o casă de unde apucase, dintr-un motiv sau altul, de bine sau de rău, să plece. Cu fiecare avansare în funcție sau înlăturare dintr-o anume demnitate, ți se atribuia o altă locuință. Prin aceste case s-au perindat zeci de familii, unele au reușit câte o ședere mai lungă, altele însă și-au mutat viața pe unde i-a împins norocul. Casa în care mă născusem și de unde plecasem la Brașov, dragă la nesfârșit inimii mele, era desigur ocupată cu alți „veniți" în alte funcții. Pe de altă parte însă noua poziție a tatei era atât de înaltă încât pătrunseserăm și noi pe șoseaua privilegiilor absolute. Trebuia deci să alegem ceva la cel mai înalt nivel, în zona rezidențială. O vilă mare, cu o curte foarte mare, ascunsă într-o fundătură știută numai de cei ce ne păzeau. Mie nu-mi venea să cred că poți obține pentru tine, ca într-un joc cu cuburi, o contrucție adevărată, doar bântuind străzile retrase. Cum să ți se pună la dispoziție ceva atât de mare, de scump, de valoros, ceva făcut pentru altul sau alții ? Cum de existau case atât de minunate care erau construite pentru nu se știe cine? Îi simțeam pe ai mei împovărați, dar și îmbătați de aburii spectacolului disproporționat, în timp ce în mine un chicot de râs se juca precum un drăcușor mulțumit, dar și uimit ca în fața unui număr de circ. Până la urmă, alegerea a fost făcută. Strada era scurtă, arcuită și, în mod normal, ar fi trebuit să se numească

„intrare", așa cum se numeau în capitală toate retragerile solitare cu doar câteva locuințe și care nu mai duceau nicăieri, înfundându-se în propria lor fanfaronadă. Strada pe care urma să ne mutăm purta numele unui mare scriitor rus, așa cum, în toată zona respectivă, străzile aveau nume de scriitori, de muzicieni sau de pictori. Stabilită pe strada cea nouă, cu „spectrul" geniului rus în preajmă, îmi compuneam cu răbdare noul univers de „descendentă de ocazie" a unei familii care fusese trasă, nu prin sânge, nici prin alianță maritală, ci altfel, la vârful societății. Eram ca într-un observator instalat pe cer ca să vadă pământul. Natura era alta decât o lăsasem la plecare, toamnele aveau un sens adânc, parcul era primitor și emoționat, nu doar gălăgios și gata de joacă ca pe vremuri, oamenii păreau serioși. Priveam curioasă la casa în care locuiam și începusem să constat că încet-încet ea devenea a mea. Că pe măsură ce împărțeam cu ea mai mult decât cu părinții sufletul meu, îmi devenise parteneră și complice. Telefoanele, întâlnirile de dragoste, prieteniile, școala și profesorii care m-au meditat pentru facultate, lecturile pe care mi le alegeam de-acum singură, indiferent de programa filologică, deciziile, rele sau bune, pe care eram capabilă să le iau, toate astea aveau drept fundal culorile pastelate și diferite în care erau zugrăviți pereții camerelor de acasă: lila deschis în camera goală, ce-o aștepta din când în când pe bunica de la Gherghița, vernil pierdut în dormitorul meu, galben pai în camera care ar fi putut fi numită birou, dacă eu n-aș fi fost încă prea tânără. Nu mă mai uitam obsesiv în ochii rudelor mele ca să știu cum arăt, ci înfruntam oglinda care mă scuipa cu injurii grele sau îmi făcea cu ochiul complice. Pe măsură ce eu desfășuram bătălii nemiloase cu complexele mele fizice, dragostea unor băieți față de mine creștea și, în loc să fiu mirată, acționam împinsă de resorturi ce-mi erau de neînțeles, dar pe care, în același timp, le simțeam parcă trecute prin toate femeile care existaseră înaintea mea. Era răspunsul inconștient, așa cum dorise Dumnezeu să fie, al despărțirii inițiale, când menirea fundamentală a femeii fusese așezată pe trupul său, înlăuntrul lui și în mintea ei. Începusem să înțeleg

că *femeia* trebuie să destabilizeze echilibrul masculin spre buna funcționare a lumii. Ea trebuia să fie frumoasă la vedere și la atingere, la mers și la clipit, la rostire și la mestecat dumicații, la spălat vase și la întins rufe, la condus automobilul și la alăptat, la cearta cu vecinul și la audiență pentru interesele familiei, ea trebuia să fie frumoasă când era frumoasă și când era urâtă, pentru ca el să-și piardă mintea. Pentu câteva minute sau pentru o viață. Am început atunci să simt gustul probelor la croitorie, rochiile serafice și surprinzătoare, deux-pièces-urile tailleur și fustă sau pantalon, încălțămintea cu aer occidental.

Nimeni din generația noastră nu era îmbrăcat și încălțat ca noi, cei care aveam acces în lumea lui „Sesam, deschide-te, închide-te". Nu știu dacă am trecut cu arme și bagaje de partea afișării luxului din motive feminine sau dacă sistemul mă înghițise. Mi-e dor și astăzi de „Demetriade", care nu e un bărbat pus în ghilimele, ci numele unei străzi pe care se afla situată acea parte a „Gospodăriei de partid", care se ocupa cu imaginea vestimentară a nomenclaturii.

La numărul „x" se aflau Thea, croitoreasa de lux, care astăzi ar fi făcut figura unei mari stiliste, tovarășul Radu, croitor de lux și mai mult decât atât, un veritabil talent și, în sfârșit, pentru totdeauna capul de listă în sufletul meu: „Voicu — *cizmarul*", creator de încalțăminte pentru bărbați și femei. El, „Voicu", așa își începuse meseria, ca ucenic cizmar și o și continuase la fel, ca muncitor la fabrica de pantofi de pe malul Dâmboviței. Era conștiincios, dar nu doar atât. Executa cei mai frumoși pantofi. Îi ieșeau bine și nu doar întâmplător, când și când, ci mereu, la fiecare pereche. Pantofii făcuți de Voicu arătau altfel decât ceilalți, chiar dacă aveau același model, erau făcuți din același material și erau același număr. Voicu devenise, în argoul nomenclaturii, mai mult decât numele omului care-l purta. Era o emblemă, o adresă fără stradă și număr, așa cum sunt astăzi, peste tot în lume, marile nume ale modei. Încet-încet, asta a început să se vadă și, când soțiile tovarășilor veneau la fabrică să-și comande pantofi diferiți de cei ce se vindeau în comerțul socialist,

directorul fabricii, care aflase despre nea' Voicu de la șeful de secție, îl aducea pe tânărul cizmar să ia măsurile și să se înțeleagă cu „clienții".

Aveam paisprezece ani când mama a fost de acord cu ideea mea precoce de a-mi face prima pereche de pantofi „cu toculeț". Trei centimetri erau suficienți pentru imaginea pe care mi-o creasem în cap despre mine. Mă transformam în femeie simplu, clasic, firesc, începând de la călcătură, de la nevoia de a-mi ridica fie și cât de puțin călcâiul. Era prima mea izbucnire în ale luxului, așa cum l-am perceput de-atunci încolo. Deși descopeream gustul pentru eleganță, încă puteam să concep o garderobă nepretențioasă, dar nu și orice pantof. Călcâiul ridicat a fost pentru mine un fel de prim semnal hormonal prin care anunțam masculul că odată și odată voi fi disponibilă. Sigur că mică fiind încălțasem pantofii cu toc ai mamei, în care mă simțeam ca în niște bărci, îmi pusesem pe sub tricou ciorapi împăturiți ai tatei ca să obțin în locul toracelui infantil, plat ca o tavă de bucătărie, unduioasa linie a sânilor ce întârziau să-și arate mugurii. Dar experiența fetiței care-și imita mama fusese una trăită parcă în colectiv, cu senzația că toate fetițele de vârsta mea făceau exact același lucru și exact odată cu mine. Un fel de joc școlăresc ca „uliul și porumbeii", în care ne iubeam la grămadă alergându-ne, lovindu-ne, julindu-ne genunchii, toți băieții și toate fetele deodată, începând să simțim aroma sexualității de departe, mult prea departe. Insistența mea pe lângă mama, care prelua mandatul de a-l convinge pe tata că gata!, i-a venit vremea, hai să-i facem un pantofior cu toculeț, depășea orice închipuire. Nu mai aveam nici o urmă de răbdare. Atunci aș fi dat orice să pot să-mi vâr picioarele într-o pereche de pantofi care, ridicându-mă asimteric de pe sol, aveau să-mi aducă în viață un alt fel de echilibru. Gândul la ei îmi dădea un fior mortal, pe care l-am recunoscut, desigur, intensificat și nuanțat, cu ocazia primului sărut.

Fabrica, tovarașul Voicu, măsura, pantofii. Au fost aduse din „secție" modele suficiente din care să-mi aleg perechea potrivită. Nici vorbă! Eu știam ce voiam, doar eu și nimeni altcineva.

Nu era pentru prima dată când mi se făceau pantofi la fabrică, așa că știam despre sistemul comenzii și al descrierii pe care trebuia să te pricepi să o faci cu multe detalii, atât artistice, cât și tehnice. Am descris pantoful pe care îl aveam în cap, nea' Voicu s-a uitat la mine surprins, a rămas puțin în poziția incomodă în care stătea măsurând piciorul numărul 36 și s-a încruntat.

— N-avem așa ceva.

Știam asta, nu era nici un fel de noutate.

— Știu, dar nu-i așa că-i frumos?

— Da, este.

Mi-a mai desenat o dată talpa piciorului și mi-a spus că nu merge așa, că trebuie să scrie ca să nu uite. Eram mândră și aveam senzație de febră. Frison. În două săptămâni m-am dus să-mi iau pantofii. Nu-i voi uita niciodată. Tov. Voicu se străduise să facă ceva încă și mai frumos decât îmi imaginasem eu. Am știut atunci că vom face împreună o lungă carieră de client și creator. Ni se potriveau gusturile. N-am avut nici o îndoială că primul loc unde aveam să-i încalț era școala. Școala? Ei, da. Toată lucrarea privind modestia și egalitatea membrilor societății socialiste, cu grijă țesută de părinții mei și care dublase cutia mea craniană pe parcursul copilăriei și preadolescenței, îmi părăsise capul fluturând, se ridicase cu cei trei centimetri deasupra gândurilor mele și zburase lin, ușor, fără zbucium, părăsindu-mă și lăsându-mă pradă unei singurătăți tulburate. M-am simțit atunci, în clasa a șaptea, călcând pe coridoarele școlii, ca o prințesă din poveștile pe care încă nu le iubisem. Eram unică, eram cea mai... nu eram egala nimănui și nici modestă. Colegii mei mă priveau interesați și mirați, fetele își pierduseră respirația. „Vaaaai, ce pantofi, Lukiana!" Culorile respectau școala: bleumarine și alb. Modelul respecta trecerea mea spre gustul femeii. Călcam altfel și mă transformam cu discreție în ochii mei de dinăuntru. Începeam să mă simt frumoasă, începeam să fiu curioasă în legătură cu trupul meu de-afară și cel din interior. Crescusem încă o dată, la fel de mult ca pe vremuri, când Băbica mă părăsise. Încă o treaptă. Părăseam fetița din mine și teoriile

revoluționare. Și nu mă simțeam vinovată. Și nu-mi puneam întrebări. Ba mai mult, aplecarea mea spre teorie ce funcționase atât de bine în copilărie se prăbușise, lăsând în urmă norul de praf înecăcios de care mă feream. În fond, ai mei fuseseră de acord, așa încât, cine știe, poate se mai schimbase câte ceva în viața partidului nostru? Treaba lui..., treaba lor.

După un timp, tov. Voicu fusese adus la adresa din strada Demetriade, unde erau grupați toți cei ce își puneau talentul în slujba imaginii „tovarășilor din primele rânduri". Tot acolo, pentru o mult mai scurtă vreme, existase și o secție de broderie, unde câteva femei făceau minuni de cusătorie. Fie aplicații pe materiale menite să le îmbrace pe soții, fie fețe de mese cu șervețelele aferente sau minunate seturi de lenjerie de pat. Accesul în atelier era destul de dificil, dar se mai întâmpla să poți arunca o scurtă privire. Atunci am zărit-o pe Tina, tovarășa Tina, cea despre care se spunea că timp de cinci ore nu se ridica de pe scaun, nu-și scotea ochii din lucrătură, nu bea o picătură de apă și nu mânca nimic. După cele cinci ore ale ei, se odihnea plimbându-se în curte de la gard la garaj și înapoi de câteva ori până.ce, neapărat, se apuca din nou de lucru. Și, de obicei, nu pleca acasă înainte de a mai sta încă cinci ore la muncă. O adevărată legendă cu care aveam să mă întâlnesc cândva, în cu totul alte circumstanțe.

Pe când eram eu mică, se numeau sau li se spunea „mileuri". Alții, mai școliți, atrăgeau atenția că ar fi corect să se spună „milieuri". Mult mai târziu, când am început să învăț franceza, ba chiar și mai târziu, când identificam neologisme, am înțeles de unde venea corectura pentru „mileu", cuvânt care mie îmi plăcea și îmi părea corect în sine, neraportat la nimic. Vorbesc despre acele mici și delicate „creații" gospodărești, născute din mână de femeie casnică, făcute cu ață de bumbac sau de mătase, cu acul, croșeta sau cine mai știe ce unealtă care să se preteze la dimensiunile delicateții. În prima mea copilărie, mileurile erau toate albe, mici cât o palmă sau mari cât o farfurie întinsă. Unele, mai pretențioase, aveau în mijloc o bucată rotundă de material

la fel de alb, în jurul căruia erau prinse răsuciturile ciudate obținute din manevrarea acelui mic instrument. Și totul urma să crească precum o plantă bine udată, din ce în ce mai des, mai complicat și mai frumos. Dacă aveai răbdare sau tragere de inimă către așa ceva, puteai privi minute interminabile „lucrarea" respectivă, încercând să înțelegi din ce apăruseră frunzulițe, flori cu număr diferit de petale, arcuri mici de cerc ondulate ca părul mătușii mele prins seara între clame de metal puțin ruginit. Și deslușeai până la urmă „ochiurile", adică fiecare unitate în parte a acestui corp grațios. Un fel de celule sau atomi care nu se mai deosebesc în corpul mare creat decât dacă este neapărată nevoie sau vrei să le studiezi la microscop. O probă de răbdare și fantezie, ca orice creație — mică sau mare, importantă sau oarecare, plănuită sau întâmplătoare — milieurile decorau casele de la oraș sau pe cele ale țăranilor. Moda s-a păstrat multă vreme, iar unele case deveniseră aproape de neprivit. A apărut saturația. Dar ea nu a dus la dispariția lor bruscă, ci la virajul fanteziei care încerca să scape din experiența casnico-estetică și să se aciuieze într-o găselniță cu suflu nou.

Într-o bună zi, la ușa vilei în care locuiam, sună o femeie pe care o mai văzusem cândva, undeva. Am înțeles repede că nu aveam nici un motiv de îngrijorare, fiindcă oricine ajungea să sune la ușa noastră „făcea parte din sistem", într-un fel sau altul. Erai nevoit să treci prin cele șapte porți ale purgatoriului până să pătrunzi în curtea raiului ascuns. Porțile se arătau sub formă de filtre de miliție, de pază, de securitate, de semne de interdicție. Așa că, femeia necunoscută, dacă ajunsese în curtea noastră, era „de-a noastră" sau „de-a lor", cum o fi oare mai corect să spun? Mama era demult bolnavă și ieșită din circuitul activităților sociale sau casnice. Se străduia să supraviețuiască, „să țină locul ocupat" — după cum mi-a mărturisit cândva, într-un pasager moment de luciditate. Tata continua să fie extrem de ocupat și din ce în ce mai bolnav și el. Oricum, mama îl ferise totdeauna de treburile casei, de obligațiile gospodărești pentru că încercase să-i lase intact potențialul pentru țelurile majore cărora li se

dedicaseră împreună. Așa încât, celor care urmau să ne treacă pragul, le răspundeam eu, după ce femeia de serviciu de la sectorul special al *Gospodăriei de partid*, repartizată în fiecare casă de nomenclaturist de către mai sus-pomenita instituție, își făcea datoria de a deschide ușa și a vedea cine era de partea cealaltă. Am înțeles târziu că privirea femeii de serviciu era profesionist-vigilentă, iar faptul de a mă fi chemat să primesc persoana care sunase la ușă, era deja o primă vamă trecută pentru cel ce dorea să intre.

Pe vremea aceea se afla la noi în casă o anume Marghit, tânără și frumoasă, suferind însă de un handicap fizic vizibil, un picior mai scurt, care, în mod cu totul paradoxal, nu părea să-i producă complexe devastatoare. Diferența de lungime între membrele ei inferioare era serioasă, atât de serioasă încât nu doar că sărea în ochi, dar, văzând-o cum se deplasa, te temeai că la următorul pas trupul cu forme pline, rotunde și tari avea să se răstoarne. Și totuși, în locul amărăciunii, pe fața lui Marghit era mereu un zâmbet dulce și la fel de rotund ca sânii ce-i pocneau sub halatul alb, scrobit. Când râdea, și asta se întâmpla des, parcă nu-și folosea corzile vocale, ci un clopoțel cristalin. N-ai fi zis în ruptul capului că acea ființă solară putuse să participe la instructaje ale sectorului special, unde „fetele“ erau învățate să nu vorbească nimic despre ceea ce văzuseră prin locurile unde lucraseră între timp, după „racolare“. Mai erau învățate să-și spună întotdeauna altă vârstă decât cea reală, de la caz la caz, mai mare sau mai mică. Ele erau conștiente că membrii „nomenclaturii“ nu reușeau nicicând să știe nici cel mai mic lucru din biografia fetei, în afara a ceea ce șeful lor voia să se afle în casele „servite“. Exista deci o poveste pe care ele o învățau împreună cu șeful și pe care o repetau de câte ori era nevoie. E drept că nu trebuia prea multă vreme să-ți dai seama de făcătură. O biografie inventată sau corectată nu poate fi susținută în povestea ei neadevărată de cineva neșcolit. Ai nevoie pentru așa ceva de mult mai mult decât un liceu și o facultate, forme de învățământ la care ele nici nu visau, cu toate că promisiunile erau făcute de la primele vorbe.

Un singur detaliu legat de copilărie, adolescență sau părinți scăpat în discuțiile purtate în bucătărie, la spălatul vaselor, la făcutul gemului sau la întinsul rufelor, ne dădea prima informație despre această altă minciună banală, stupidă. Așa se făcea că Marghit avea un frate care nu se născuse niciodată și care fusese izgonit de acasă, iar ea venise în București să-l caute și în acest fel ajunsese, printr-o verișoară, să cunoască pe cineva de la sectorul special... Așa se făcea că Marghit nu mai avea mamă, ceea ce o obligase să pornească spre București în căutarea destinului propriu, deși, printr-o neatenție oarecare, una din scrisorile mamei sale ajunsese chiar acasă la noi... Și tot așa se făcea că Marghit fusese căsătorită cu un zidar bețiv care o snopise în bătăi, ba chiar pierduse și prima sarcină, ceea ce lăsase în sufletul ei o traumă cât o văgăună, deși la controlul periodic ginecologic la care erau obligate „fetele", se vădise a fi fecioară... De ce oare toate astea? Și de ce, mai ales, dacă tot se construia o poveste, apărea mereu „un altcineva" care ținea să aflăm că acea poveste nu era tocmai adevărată? De ce, chiar dacă pe noi nu ne interesau toate astea, văzând că ele sunt „croșetate" precum milieurile, eram alimentați forțat cu alte și mereu alte detalii? Ca până la urmă să știm precis că nici noi înșine nu avem propria noastră poveste adevărată? Sau că această „activitate creatoare" făcea parte din însuși metabolismul sistemului?

Marghit, legănându-se pe piciorul ei bolnav, s-a dus să deschidă ușa de la intrare. A venit să mă anunțe că o tovarășă care mă cunoștea de când eram mică, voia să stea de vorbă cu mine. I-am spus să o invite în birou, ea mi-a răspuns că trebuia să merg eu să o întâmpin încă de la ușă. Exista neîndoielnic un fel de ascultare a noastră în fața micilor sugestii ale femeilor din casă, ale șoferilor și grădinarilor, de parcă am fi simțit și admis o superioritate a acestora privind anumite subiecte ce le aparțineau în primul rând lor. În consecință, m-am dus la ușa de la intrare și am dat cu ochii de o femeie scundă, cu trăsături plăcute, un zâmbet blând și părul pieptănat după moda epocii, adică un permanent necoafat, personalizat doar prin poziția cărării pe

stânga sau pe dreapta scalpului. S-a recomandat, Tina, și mi-a spus că dorea să lase un memoriu care să ajungă direct în mâinile tatei, întrucât era ultima ei speranță în drama pe care o trăia de mai mulți ani. Dar că totuși ar fi preferat să stăm puțin de vorbă, dacă asta nu mă deranja prea mult de la învățat, având în vedere că simțea în mine pe cineva cu sufletul deschis și gata să ajute pe oamenii amărâți. Lacrimile îi însoțeau tirada, iar eu o conduceam spre fotoliul din biroul-bibliotecă. Ne prefăceam amândouă că nu ne cunoaștem, când, de fapt, ne știam de la atelierul de broderie din „Demetriade". Nu era nici o problemă pentru noi două să știm că jucăm o mică piesă de teatru. Eu admisesem această regulă ca pe un dat al vieții mele și nu mă revoltam, fiindcă simțeam că asta mă făcea să fiu mai „adultă" decât cei din jurul meu. Mai mult chiar, credeam că mai târziu, acest fapt ar putea să-mi folosească la ceva mai interesant decât relațiile mele cu „personalul casnic". Ea, Tina brodeuza, se supunea mecanic legilor impuse de locul ei de muncă, neîntrebându-se, cu siguranță, de ce ar fi trebuit să facă așa ceva față în față cu o adolescentă. Așa fusese învățată, așa știa, așa era bine. Să coși mii de „puncte" cu acul, să schimbi ața în flori, copaci și oameni, doar mânuind o croșetă, să aplici mătasea cea mai fină pe țesături rare, să transformi un cearceaf într-un tablou nu putea fi mai ușor decât să te faci că nu cunoști pe cineva cunoscut. Tovarășa Tina a intrat rapid în subiect și a vorbit mult, foarte mult. Erau dureri mari legate de fiul ei care le făcea probleme, de soțul ei care bea prea mult sau muncea prea mult, nu-mi aduc bine aminte, de cineva foarte grav bolnav în familie, erau prea multe personaje pentru un roman fluviu pe care nu reușisem să-l urmăresc foarte atent. În final, am înțeles, în sfârșit, că tot acest zbucium era adunat în jurul unei hârtii adresate ministrului comerțului, femeia care, prin bunăvoința tatălui meu, ar fi putut să aprobe familiei atât de lovite de soartă, cumpărarea unei mașini „Lada 1300". În fine, lucrurile deveniseră cu mult mai clare. Toate astea îmi sunau firesc, asemenea întâmplări erau zilnic în viața mea și a părinților mei sau a celor din stricta noastră apropiere. Cred ca am știut să-i spun mai multe vorbe de

îmbărbătare decât m-aș fi așteptat și eram mândră că fusesem aproape de sufletul ei lovit. Dar obosisem. Îmi mai rămăsese mirarea pentru plicul prea voluminos pe care tovarășa Tina îl lăsase pe biroul nostru și în care ar fi trebuit să se afle cererea de cumpărare a mașinii. Nu mai țin minte dacă problema a fost sau nu rezolvată. Amintirea ei însă este și astăzi vie în viața mea din pricina ... milieurilor.

Tovarășa Tina plecase, iar eu continuam să mă întreb ce naiba putea fi în plicul acela atât de gros, lăsat pentru tata în chip de memoriu. Un memoriu era o hârtie sau puteau fi câteva pagini de hârtie, nu-i așa? Nu putea fi un roman sau un album cu fotografii. Am fost totuși cuminte și nu am dat frâu curiozității, deși scuze aș fi găsit în fața oricui, având în vedere că eu o primisem, cu mine discutase și, de fapt, eu îi „acordasem audiența" pe care o solicitase. Ea știuse foarte precis că avea să vorbească cu Lukiana și nu cu tovarășa Pagu, cu atât mai puțin cu tovarășul Pagu. Îmi îndeplinisem misiunea până la un punct. Mai aveam doar să-i predau tatei plicul și să încerc să-l „sensibilizez", adică să fac trafic de influență în numele unei cauze nobile, aceea de a ajuta o familie amărâtă, chinuită, lovită de greutățile vieții. Așa am și făcut. Tata mi-a spus să trimit plicul la el la birou prin șofer, să fie înregistrat de Angela, șefa lui de cabinet, și că vom mai vorbi despre asta. Prin nu știu ce pornire, mâna mi s-a înfipt inconștientă în plic și în loc să mă duc să-l duc la mașina care-l aștepta pe tata, am rupt, în fața lui, „corespondența". Dinăuntru, au căzut pe jos, înghesuindu-se parcă să fie cât mai bine văzute fiecare dintre ele, o grămadă de forme geometrice moi, făcute din catifea pan sau ceva asemănător, rotunde, dreptunghiulare, triunghiulare, bordate cu șnur gros auriu sau aurit și cu franjuri la fel. Culorile erau roșu-vișiniu, verde-oliv și galben-spic de grâu. M-am uitat în pachet, deja nu-l mai puteam numi plic, și am mai găsit încă un asemenea obiect sub care se afla și hârtia-memoriu ce conținea povestea și cererea femeii. Tata s-a uitat la mine, eu la el și am spus printre buze:

— Milieuri.

— Asta-i nebună, Lukiana? Ce caută aici porcăriile astea? Cheam-o și dă-i-le imediat înapoi!

N-am insistat în a prelungi discuția, fiindcă știam care ar fi fost deznodământul. Am lăsat totul baltă. Aveam numărul lor de telefon. Am sunat după plecarea tatei. Nu răspundea nimeni. Firesc. Erau toți la treabă. Seara, am sunat iarăși. Mi-a răspuns Tina. I-am spus să treacă a doua zi pe la noi. A înțeles că motivul nu era legat de rezolvarea problemei. Dar a venit. Am poftit-o în casă și i-am pus în brațe milieurile. Atunci ea mi-a spus:

— Știți că eu lucrez la redecorarea Palatului Cotroceni după renovare. Adică eu mă ocup cu aceste obiecte. Sunt făcute cu ață ... și catifea de... Sunt obiecte scumpe. Tot Palatul va fi ornat cu ele. Și dacă erau la mine în mână, ce era să fac? Un fleac, nimeni nu a văzut, ce erau acolo, câțiva centimetri pătrați de material?

I-am spus că o voi suna când am un răspuns pentru ea. Ridicându-se, le-a așezat pe birou. Mi-a spus că dacă părinții mei nu doresc să le vadă, eu mă voi bucura cândva să le am la casa mea. Nu știu dacă acum mă bucur de ele ca obiecte de valoare, dar cu siguranță „mileurile prezidențiale" sunt și ele urme ale părinților mei în viața mea de-acum, când încerc să înțeleg mereu și mereu din alt unghi de vedere cine au fost ei. Aș vrea să mai știu cum au fost așezate ele în Palatul Cotroceni, al cui fusese gustul acela, al decoratorilor sau al Celeimari, pe unde, pe sub ce obiecte rare fuseseră plasate, cât apucaseră să stea acolo, dacă acum mai existau sau nu. Eu, urmându-i sfatul, le-am luat după mine peste tot, în toate casele în care am fost nevoită să mă mut și, îmi plac sau nu, asta nu pot să știu nici măcar acum, le pun la vedere. O bucățică din Palatul Cotroceni se află împrăștiat pe ici, pe colo, la mine în casă.

1 aprilie 2002

Te supui unui test de cultură generală? Hai să încercăm! Privește textul de mai jos:

„Cândva, demult, noi nu eram alcătuiți cum suntem acum, eram cu totul altfel. În primul rând, oamenii erau de trei feluri, nu de două ca acum, de fel bărbătesc și de fel femeiesc, ci și de un al treilea fel, care era părtaș la firea fiecăruia dintre cele două. Însă din acesta a rămas doar numele, ființa lui a pierit din lume. Făptura aceea omenească din vremurile acelea era un bărbat-femeie, un androgin, iar alcătuirea lui, ca și numele, ținea și de bărbat și de femeie. În al doilea rând, cele trei feluri de oameni de pe atunci se înfățișau, toate trei, ca un întreg deplin și rotund, cu spatele și laturile formând un cerc; aveau patru mâini și tot atâtea picioare; singurul lor cap, așezat pe un gât rotund, avea două fețe întru totul la fel, care priveau fiecare înspre partea ei; patru urechi, două părți rușinoase și toate celelalte pe măsură. Făpturile acestea mergeau, ținându-se drept și putând să se miște înainte și înapoi, ca și noi cei de acum, iar când doreau să alerge se foloseau de toate cele opt mădulare ale lor și se învârteau în cerc, dându-se de-a rostogolul, ca niște saltimbanci care fac roata aruncându-și picioarele în sus și apoi revenind cu ele pe pământ. Iar felurile acestea de oameni erau în număr de trei și alcătuiți cum am spus pentru că cel bărbătesc avea obârșia în soare, cel femeiesc în pământ, cel bărbătesc-femeiesc în lună, luna ținând și de soare și de pământ. Și tocmai de aceea erau rotunde și rotitoare aceste făpturi, atât ele însele, cât și felul lor de a merge, pentru că semănau cu astrele care le zămisliseră. Și erau înzestrate cu o putere uriașă, iar mândria lor era nemăsurată, astfel că s-au încumetat să-i înfrunte până și pe zei. (...) De aceea Zeus a hotărât să-i taie în două. (...) Așadar fiecare dintre noi este ca jumătatea unui semn de recunoaștere, fiecare ne căutăm mereu jumătatea, ca să ne întregim.

Lukiana, aș vrea să-mi spui al cui e textul pe care ți l-am reprodus. Sunt sigur că îți place. Aștept răspunsul tău.
Cu nerăbdare,
Boris.

Ia te uită, „domnu' doctor" a trecut la teste de cultură generală!... Dar asta chiar mi se pare deplasat. Ce vrea să afle? Dacă sunt la fel de instruită ca el, dacă am citit destul, dacă îi fac față? Ei, uite, nu vreau nici să-i răspund, nici să intru în jocul lui și, în ultimă instanță, nu vreau nici să aflu al cui e textul. Mă voi mărgini să-mi imaginez ce-ar face „domnu' doctor" cel cult cu niște pacienți ca aceia descriși în rândurile de mai sus. Mă gândesc cum ar anestezia el aceste făpturi, care n-ar putea fi întinse pe nici un pat, necum pe masa de operație, luând în calcul cele două fețe ale lor. Cum ar putea să le adoarmă fără să sufoce una din părți? Sau ar fi nevoit să alerge pe coridoarele spitalului după niște ființe care se dau de-a rostogolul în față și în spate, ca niște Hopa-Mitică uriași. Dar dacă ne-am fi născut cu toții așa? Ce ipoteză insuportabilă! Nimeni nu s-ar mai fi îndrăgostit de nimeni. Cum să iubești pe cineva rotund, cu patru mâini și patru picioare? Cum să-ți placă o făptură cu două figuri, una pe-o parte și una pe cealaltă? Și dacă ți-ar plăcea doar una dintre cele două, cum ai suporta-o pe cea „din spate"? Și ce te-ai face cu cele două „părți rușinoase"? Sau poate că asta ar fi totuși interesant? Și cum ar avea loc acuplarea? Sau nu s-ar mai pune problema nici de așa ceva și nici de iubire pentru că la mijloc se află androginul care n-are o pereche de căutat? Da, el este împlinit și trăiește fără dorul celuilalt. Are tot ce-i trebuie, trupul lui nu plânge după partea lipsă. Sufletul său are și soare și pământ și lună, ce să-și mai dorească? Dar dacă nu-și dorește nimic, de ce să trăiască? De ce să existe? E limpede ca bună-ziua că motorul vieții este dorința de a avea ceea ce lipsește. Frustrarea este cea care ascute mintea, întărește trupul, îl face pe om puternic și răzbătător. Să ai totul adunat în tine nu poate fi decât un joc trist care duce la moarte. Nu cred ca zeii au înjumătățit aceste ființe pentru că s-au supărat pe ele. Pesemne că au făcut-o fiindcă altfel s-ar fi pierdut sensul existenței și, în ultimă instanță, stirpea omenească. Din aceste cauze — poate — le ardea făpturilor să se rostogolească și admiteau să arate ca niște butoaie cu membre: nu trebuiau să cucerească pe nimeni, să dobândescă nimic. Și

totuși, nu cumva erau și ele chinuite de ceva? Oare neputința de a sta la orizontală nu era suficient de dramatică? Poate că erau, într-adevăr, un fel de aștri și problema nu se punea, dar iarăși mă întreb: mâinile, picioarele, sexele, urechile, femeia, bărbatul, femeia-bărbat...? Am să încerc să-mi aduc aminte dacă acel Hopa–Mitică pe care l-am avut acasă în copilărie suferea sau nu din cauza săriturii lui.

Nici un răspuns pentru doctor. Clar. Nici un cuvânt. N-ar fi exclus ca Boris să fi încercat „o altă tonalitate" văzând că nu am răspuns în nici un fel primei lui fraze despre iubirea pe care mi-o purtase. Un 8 martie oarecare de care se folosise, în sfârșit, ca să mă facă să știu că nu uitase. Ar fi fost groaznic să fi uitat. Probabil că eram destul de sigură că, așa cum pentru mine, toți anii noștri de „convieţuire" rămăseseră în fișierele minții mele sau în respirația sufletului meu, așa bântuiam și eu în spatele mișcărilor lui ceva mai curajoase decât ale mele. Considerasem că nu era cazul să-i răspund imediat la acel prim semnal. Încă mai aștept...

Nu știu câți ani aveam când întrebam întruna cât de mică am fost când am fost „cea mai mică". Eram încă la cămin, asta îmi este clar pentru că întrebarea mă obseda în nopțile petrecute în coloniile de vară, la Eforie și apoi la Voila. Vârsta preșcolară. Eram într-un fel ciudat conștientă parcă în permanență de propria mea dezvoltare. Nu știu dacă simțeam cum mă înalț sau cum mi se schimbă, fără să se vadă de la o zi la alta, greutatea și forma. Mă modificam. Din ceva mic, deveneam ceva mare. N-am spus nimănui asta, niciodată. Aproape în fiecare zi mă simțeam mai mare decât înaintea nopții. Și cred că nu fizic. Sau asta era secundar, fiindcă la controalele făcute periodic la Policlinica 10, eram atentă la câți centimetri mai luasem de data trecută și câte kilograme aveam. Eram printre fetele suple, ca să nu spun slabe și de înălțime medie. Nu-mi aduc aminte să fi dorit vreodată să fiu mai înaltă sau mai plină. Cred că eram mulțumită de mine, îmi păream normală, nu asta mă preocupa. Sau poate faptul că eram normală nu-mi dădea dureri de cap, nu-mi provoca com-

plexe. Și totuși... Ceva diferit simțeam în mine. Diferit de ceilalți copii sau diferit de mine, cea de ieri? Asta n-am știut să descifrez și nu știu nici acum. Senzația nu avea legătură nici cu inteligența, nici cu învățătura, nu mă făceam remarcată prin nimic special. Nici în plus, nici în minus. Dar eu știam că ceva anume se ascundea înăuntrul meu și că erau foarte puțini cei care și-ar fi putut da seama. M-am întrebat mereu dacă Boris a fost unul dintre aceia sau dacă nimic n-a avut legătură cu nimic.

Boris susține astăzi că acea „colonie" purta numele meu, ceea ce mi se pare extrem de amuzant. E un fel al lui de a-și păstra coconul confortabil al poveștilor. Viața, ca să devină suportabilă, trebuie învelită. O pătură pusă peste mărturi sau dulcețuri timp de câteva zile le face să „iasă bine".

Eforie Nord. Acolo eram duși, ca niște miei de rasă bună, să ni se fixeze calciul cu ajutorul razelor solare corect filtrate pe vremea aceea, când nu existau spray-uri deodorante sau produse de styling. Stratul de ozon de deasupra capetelor noastre mici și proaste era suficient de gros, stătea la locul lui, nu-l găurise încă nimeni și nimic. Asta se petrecea în anii 1954–1959. Un secol de atunci... sau mai mult?

Probabil că eram câteva zeci de copii ai celor care lucrau în „aparatul de partid și de stat" și care, deși nu făceau parte din aceeași generație, aveau urmași cam de aceeași vârstă, adică preșcolară. Cum s-ar explica acest lucru? Cred că cei care nu mai erau tineri își petrecuseră ceva vreme în mișcarea comunistă ilegală și implicit în pușcării, unde, mulți dintre ei, formaseră cupluri. Odată așezați la „casa lor politică", în chip de învingători, s-au pus pe făcut copii: câte unul, câte doi, nu mai mult. Unii dintre ei însă i-au înfiat. Era, cred, în egală măsură o soluție pentru cei mai „copți" și o modă proletară care a durat niște ani buni. Nici până în ziua de azi nu se știe cu exactitate despre câțiva dintre acești copii dacă erau născuți în familie sau dacă erau adoptați. Parcă nici trăsăturile fizice nu trădau neasemănările cu părinții adoptivi. Eram cu toții iubiți, îngrijiți și tratați la fel. Nici cea mai mică posibilitate de diferențiere nu se putea face. Eram

prieteni, chiar mai mult decât atât, exista între noi un soi de frățietate caldă care ne aduna în dorul nostru de părinții veșnic ocupați și plecați, ca și în mulțumirea inconștientă de a fi priviți cu interes de vecinii de acasă. M-am îmbătat ani de zile cu iluzia că eram un copil ca toți copiii și continuu să susțin că, din punctul meu de vedere, așa și era, numai că — în fine — a venit vremea să pot recunoaște că, cel puțin din punctul de vedere al celorlalți, nu puteam fi un copil ca oricare. Iar asta era suficient ca întreaga ecuație să stea sub alt semn decât cel pe care eu mă încăpățânam să-l văd în fața ochilor. Vecinii mei din București nu plecau în colonie la mare și la munte, ci mergeau într-o parte sau alta împreună cu părinții lor care primeau bilete prin sindicate, stăteau acasă pe tot timpul vacanțelor sau mergeau „la țară", la bunici. Eu n-am știut ce înseamnă o astfel de vacanță, cum ei n-au știut ce făceam eu, chiar dacă le povesteam, le cântam, le dansam întregul program artistic învățat la Eforie și la Voila. Părinții lor veneau acasă la ore „bune", ceea ce făcea să poată ieși la o plimbare în parc sau să se învârtă pe lângă mama în bucătărie asistând la nașterea bucatelor. Strigau din stradă: „mama" sau „tata" și cineva le răspundea. Erau îmbrăcați modest și curat, dar nu vorbeau niciodată despre haine sau pantofi. Nu aveau profesoară de franceză acasă și nici nu studiau vreun instrument. Știau și alte jocuri de stradă decât cele pe care eu le învățam la cămin. Le aduceau de la bunici și de la prieteni din alte cartiere. Ei nu prea mergeau la piață și la cumpărături pentru că părinții lor făceau asta în mod firesc, împreună. Pe noi, părinții ne trimiteau la băcănie și la sifoane singuri, iar la piață împreună cu „tovarășa de serviciu". Era una dintre metodele de a educa încrederea în sine, capacitatea de a lua decizii și de a sublinia apartenența la clasa muncitoare ai cărei copii trebuiau să se descurce singuri. Mă întreb de ce oare nu le-am spus niciodată părinților mei că prietenii noștri „normali" nu mergeau mai mult decât noi la cumpărături, ba chiar, dimpotrivă, că părinții lor nu păreau să aibă o problemă așa de gravă privind modestia pruncilor și că a merge la piață cu femeia de serviciu era ceva

foarte caraghios, care nu semăna cu nimic din ce făceau ceilalți în jurul nostru. Nu știu sigur cum era în alte case, dar noi, copiii de „provenienţă proletară sus-pusă", îi menajam pe părinții noștri, încercând să nu le arătăm toată realitatea pe care o vedeam mai bine decât ei, de parcă aveam inoculat de la naștere instinctul creării unei alte realități. Ceilalți copii știau să se bată și să alerge bine. Seara, aveau curaj să întârzie acasă, chiar dacă știau că îi așteaptă o mamă de bătaie. Știau să înjure. Mergeau peste tot pe jos, oricât ar fi fost de departe. Le plăcea. Fugeau până în casă în mijlocul jocului și își luau câte o gogoașă sau minciunică presărată cu zahăr pudră și arareori dădeau altora să guste. Păreau să știe că aveau nevoie de hrană suficientă pentru supraviețuire și că grija de celălalt nu era primul lucru care trebuia învățat. Erau puternici.

În colonia de la mare, semănam așa de mult unii cu alții, ne recunoșteam așa de ușor unul în celălalt, încât văd acum asta ca pe un „aranjament" de oglinzi care multiplică, strâmbându-l, același copil. Ne jucam „organizat", tovarășele educatoare erau veșnic printre noi ca niște prezențe plutitoare, orarul era fix. Un Pavlov să fi fost prin preajma noastră, n-ar mai fi avut nevoie de câini ca să-și lămurească problema reflexelor condiționate. Nu-mi aduc deloc aminte ce mâncam, ceea ce înseamnă că mâncarea era bună. Plaja se făcea „dirijat". Eram înșirați unii lângă alții pe nisip, două rânduri, niciodată mai mult. Cei de sus și cei de jos, pe ture care se schimbau zilnic. Rotația locurilor avea — se pare un sens pe care educatoarele nu se chinuiau să-l deslușească, deși îl respectau cu strictețe. O zi sus și o zi jos. Cinci minute pe spate, alte cinci pe burtă, cinci minute pe o parte, cu brațul ridicat, alte cinci pe cealaltă. Apoi, în apă, grupe de câte zece, ca să putem fi eficient supravegheați. Nimeni nu se ardea de supraexpunere. Nimeni nu se lovea, nu se julea, nu se învinețea. Nu durea capul pe nimeni. În fiecare după-amiază, aveam cursuri de pregătire a programului artistic. Cântece românești sau în limbile popoarelor vecine, poezii și dansuri. Repetam la infinit cuvinte pe care nu le înțelegeam, educatoarelor

noastre dragi, femei blânde și iubitoare, nu li se ceruse să ne destupe creierii. Problema comună a tuturor copiilor rămânea dorul de părinți. Dar gardul de zid înalt peste măsură care împrejmuia colonia ne făcea sa înțelegem că acolo trebuia să stăm până când aveam să fim duși în altă parte. Mai mult nu puteai să știi, nicidecum să înțelegi. De plâns, plângeam, în special fetele. Dar nu-mi aduc aminte să fi plâns vreodată de față cu toată lumea. Plângeam în grupuri mici, ca să putem păstra secretul. Râvneam la mama și la tata în ilegalitate. Ne strecuram pe lângă pereții halelor unde erau dormitoarele și vorbeam de orașul nostru natal. Bucureștiul era, în acele veri, un fel de palat imaginar de cleștar pe care n-aveai cum să-l atingi decât cu mintea. O poveste, un basm.

În acea dimineață de la Eforie am înțeles că doar boala mă poate întoarce la mama acasă, la jocurile și glumele tatei când venea seara, târziu, și ne făcea să ne culcăm cu zâmbetul pe buze. Infirmeria. Izolarea. Acolo trebuia să intru. Am reușit să vărs, să fac febră, să tremur din tot corpul și să-i sperii pe toți cu o boală contagioasă. Știu că m-am hotărât să mă îmbolnăvesc și am reușit. Spuneam lucruri pe care nu le învățasem nicăieri, dar care erau semnele precise ale bolii. M-au izolat repede. Febra m-a ajutat. Când am ajuns la „izolare", m-am simțit ușurată. Eram mai aproape de fuga mea la București. N-am înghițit nici o pastilă din câte mi-au fost date și nici n-am mâncat, așa că mi se făcea rău de-adevăratelea. Rămâneam multe ore singură, dar nici măcar asta nu m-a făcut să renunț, chiar dacă timpul trecea tare greu.

A treia zi de dimineață, auzisem că se vorbea despre transportarea mea acasă cu o salvare. Pe când nimeni nu mai era prin preajmă, ușa s-a deschis încet de tot și în cameră a pătruns capul blond al lui Boris. M-am speriat, dar, pe de altă parte, mi s-a părut destul de normal, fiindcă băiatul ăsta trăsnit îmi era ca un frate, ba nu, ca un înger păzitor. Nu pot spune că aveam de la el mângâieri, dar parcă mă păzea de „cele rele". A intrat în cameră. A închis ușa și s-a uitat lung la mine de la distanță:

— Nu-i așa că nu ești bolnavă?

— Nu sunt.

— Vrei acasă.

Am tăcut îngrijorată. Ce-o să mai spună?

— Bine, te înțeleg, dar tu știi că n-o să pleci neîncoronată.

— Ce să fac?

A repetat ce spusese. N-am înțeles nici a doua oară. Mi-a mai spus ca îi pare bine că sunt sănătoasă și că trebuia să merg de mână cu el până la groapă. Am înghețat. Ce naiba putea să însemne „până la groapă"? Nu aveam habar cum e la înmormântări, dar un fior pe care îl știam de undeva mi s-a înfipt la rădăcina părului. *Trebuia* să-mi fie frică de vorbele alea și mi-a fost. Nebun cum era, Boris a venit și m-a luat fără să întrebe nimic, fără să se gândească dacă și eu aveam chef. N-am vrut să mă las, dar m-a tras după el.

— Termină cu prosteala, doar ai recunoscut că nu ești bolnavă. Vii cu mine, că avem treabă.

— Măi, am țipat eu cât am putut de tare, tu nu vezi că mă doare? Îmi rupi mâna și lasă-mă-n pace!

În timp ce țipam și încercam să mă smulg din strânsoarea lui, îmi explica cum a gândit totul în amănunt, cum n-am nici un motiv să mă tem fiindcă toți copiii sunt la apă și educatoarele cu ei, asistenta medicală era plecată cu mașina după medicamente, portarul fusese trimis să supravegheze mașina și benzina. De unde putea copilul ăsta să știe tot ce se organizase în colonie?

— Lukiana, eu nu fac nimic fără să gândesc.

Mergeam greu prin nisip.

— Faci pe dracu'. Ești doar nebun și ai ce ai cu mine. De ce n-o bagi în groapă pe Maia sau pe Nataşa? Ce vrei de la mine?

S-a uitat în urmă cu o privire mustrătoare de care mi-a fost puțin frică. Nu mi-a răspuns de parcă ar fi tras după el o proastă cu care nu merita să-și strice gura. M-a târât mai departe cu încăpățânare. Asta mă liniștea. Era ceva ce-mi era foarte cunoscut și cu care mă obișnuisem. Am mers astfel mult timp. Eram nemâncată și nu aveam putere. Boris, ca și cum mi-ar fi citit gândurile sau mi-ar fi simțit foamea, a scos din buzunar o chiflă.

— O mănânci acum, fiindcă altfel mori.

Eu am ripostat prostește:

— N-o să mor când vrei tu.

— Tocmai. Nu vreau să mori. Tu vrei. Mănâncă, Luka, o să avem treabă și n-o să reziști.

Îmi adusese și o pălăriuță de soare, așa cum se purtau pe atunci: albă, din pânză groasă, mai multe straturi unul peste altul, cusute între ele, la vedere. Ața era de culoarea untului și dădea impresia că era murdară. Se putea purta cu borurile lăsate sau ridicate, deși erau destul de înguste. Avusese grijă să-și pună și el pantalonii scurți și o cămașă pentru că știa că nu mă putea lua de acolo decât îmbrăcată. Așa, nimeni nu putea să ne recunoască pentru că toți copiii din colonia noastră, la acea oră, erau în chiloți de plajă. După ce am ocolit drumurile periculoase, am privit în stânga și în dreapta, nu recunoșteam nimic. Vedeam la mare depărtare, și într-o parte și în alta, zeci de copii. Care ar fi putut fi „ai noștri", nu-mi dădeam seama. În fața ochilor mei au apărut deodată doi băieți mari, cam de zece-doisprezece ani, și o groapă săpată în nisip, ca acelea pe care le făceam cu toții ca să îngropăm pe cineva în ele. De data asta însă, groapa mi s-a părut mult mai adâncă. Iarăși fiorul.

— Ce-ai de gând, Boris?

Șopteam.

— Te fac prințesă.

— Ce vrei?

De data asta, țipasem. Eram chiar așa de îngrozită?

— Lukiana! Taci și ascultă. Ți-am spus că într-o zi trebuie să facem asta. Să te încoronez. Trebuie să devii prințesă. Nu-ți aduci aminte că ți-am mai spus că o să te încoronez? Dar nu poți să intri acolo îmbrăcată, că te duc după aia înapoi și ne prinde sora.

Era prea târziu. Am dezbrăcat rochița străvezie.

— Și chiloții, doar n-o să fii o prințesă în chiloți.

— Chiloții să ți-i scoți tu, nebunule!

Am dat s-o rup la fugă.

Boris a venit după mine și m-a luat în brațe ca un om mare, așa cum făcea tata. Era totuși o mângâiere de care nu-l crezusem în stare. M-a rugat să am încredere în el și mi-a spus că se dezbracă și el și că nu se putea întâmpla nimic rău. A rămas gol-goluț, puțin roșu pe spate, îl arsese soarele deși eram atât de bine supravegheați. Cine știe însă pe unde mai hălăduise? Bineînțeles că nu am acceptat să-mi dau jos chiloții și am sărit repede în groapă ca nu cumva să-i mai vină vreo idee.

Cei doi băieți mari mă priveau cu ochi de sticlă. La comanda lui Boris, care le venea până la umăr, au început să toarne nisipul peste mine. Ei „munceau", iar colegul meu de colonie stătea la căpătâiul meu și îmi aranja părul spunând întruna:

— Să nu pui mâna în păr că ești plină de nisip. Să vezi ce frumoasă o să fii.

Plângeam cu bărbia în piept. Habar n-aveam ce-i cu mine. Băiatul ăsta mă și speria, dar îmi și dădea impresia că m-am salvat din locul ăla îngrozitor ca o pușcărie și că cineva îmi înțelege chinul. Orice era mai bine decât colonia, chiar și nebunia ascunsă a lui Boris. Băieții cei mari au terminat repede treaba. M-au îngropat și au plecat. Aveau în mână prăjiturile pe care le primiserăm la gustarea de după amiază cu o zi în urmă. Rămăseserăm doar noi doi. Boris a fugit de lângă mine în fundul gol până la malul apei. Acolo, a luat de pe un prosop mic de tot, niște scoici. Mi le-a arătat fără să spună nimic. Unele albe, mici cât o unghie, de forma scoicii Shell, cu zimți delicați. Altele, puțin rozalii și transparente. Și, în sfârșit, melcișorii, ca niște spirale de pitici, obiecte din basm pentru Albă ca Zăpada. Boris le-a presărat una câte una pe creștet, habar n-am cum, nu mă puteam vedea. Mi se păreau prea multe. Aveam dreptate. Au început să-mi cadă de pe cap, nu mai încăpeau. Nu se încăpățâna să le ridice. Voia neapărat ca toate cele strânse în prosopul mic să-mi atingă creștetul. M-a și zgâriat de vreo câteva ori, căci degetele mici îl cam încurcau, dar asta nu putea să-l intereseze, pentru că trebuia să-și ducă neapărat la bun sfârșit planul. Deodată, m-am văzut ca într-o oglindă, cu o coroniță de scoici mici și atunci mi-am

adus aminte de coronițele din flori de câmp, pe care le împleteam împreună cu prietenele mele. Erau câteodată păpădii urâte, cu tulpina prea groasă, altă dată nu-mă-uita sau niște flori galbene și mici, cu patru petale ca mătasea, aproape strălucitoare, despre care am aflat că se numesc luminițe. Boris mă privea, cu capul aplecat când într-o parte, când în alta și, satisfăcut, mi-a spus:

— Acum ești prințesă. Te-am făcut.

Am început să mă mișc repede sub nisipul care mă apăsa, să mă neliniștesc, aducându-mi aminte de unde plecasem. Cu ajutorul lui Boris, am ieșit repede la suprafață, mi-am scuturat mai întâi părul, lăsând să cadă jos totul, fără să-mi pară rău, apoi am încercat să scap de nisipul de pe mine. Am făcut baie în mare. Cât de bine era fără educatoare! Am fost atentă și cuminte. Ne-am îmbrăcat amândoi și am făcut drumul înapoi. Din fericire, în camera de la „izolare" nu era încă nimeni. M-am așezat pe pat, Boris mi-a scuturat urmele de nisip din păr și, întorcându-se spre ușă, mi-a spus:

— Acum poți să pleci acasă. Dar să mănânci bine înainte.

Scrâșnetul clanței m-a înfiorat și am început să plâng. Mă chinuise prea tare, mă supărase sau îmi plăcuse?

A doua zi am fost transportată la București cu diagnosticul de oreion. Nu mai țin minte dacă acasă a fost confirmat sau nu.

2 iunie 2002

Draga mea prietenă,
Acum voiam să-ți scriu despre ruși/sovietici și am să te rog să te înarmezi cu ceva răbdare. Intru direct în subiect: hai să luăm ambele cuvinte: „ruși" și „sovietici" și să-i numim într-un singur cuvânt: „ruși" — pentru simplificare. Bine? Nu știu cât timp am (să stau în fața ecranului), așa că mă grăbesc să apuc cât mai mult.
Din punct de vedere cultural — și aici mă refer la cinematografie și literatură, la teatru și la balet, la muzică, muzicieni și orchestre, la comici și la circ... — am fost foarte filo-rus.

De când mă știu a fost „pompată“ în mine cultura rusă. Țin minte că la un moment dat am încercat să mă „revolt“. Cred că aveam zece sau doisprezece ani. Am spus că m-am săturat de tot ce e rus, inclusiv de armata rusă. Bunica s-a uitat lung la mine și mi-a spus: „dacă nu erau rușii, tu nu existai acum...“ Pot să-ți spun că în momentul ăla mi s-a făcut rușine. Cred că a fost ultima dată când am spus ceva de genul ăsta.

Aveam în casă cărțile clasicilor ruși. Cred că destul de devreme am început să-i citesc. Și așa, Dostoievski și Bulgakov au ajuns să fie printre scriitorii mei preferați. După ce am mai crescut un pic, am început să merg singur la filme. Periodic era câte un festival al „Filmului sovietic“. Nu am pierdut nici unul. [Erau întotdeauna la un cinematograf central — „Patria“ sau „Scala“ —pe atunci „Republica“ — și de obicei sălile erau aproape goale]. Culmea a fost în 1977 când se sărbătoreau 60 de ani de la „Marea Revoluție Socialistă din Octombrie“. Festivalul a durat opt zile, a avut șapte filme foarte bune și unul excepțional, cu care s-a și încheiat: „Piesă neterminată pentru pianină mecanică“ al lui Nikita Mihalkov, cu el și Alexandr Kaliaghin. Nici până în 1977 nu se întâmplase să pierd multe filme rusești, dar după, le-am văzut pe toate care veneau în România pentru a fi prezentate. Le vedeam înainte de a fi aprobate și traduse (dublate „la cască“). Până să plec în Israel pot să mă mândresc că le-am văzut pe toate.

Limba îmi plăcea la nebunie. Avea o muzicalitate, o eleganță, o finețe, aș spune „une douceur“ deosebite. Eram de-a dreptul cucerit de limba rusă și de tradiția rusă.

Dar probabil că nu asta vrei tu, acum, să auzi de la mine... Odată cu venirea mea în Israel aproape că am încetat să văd filme rusești sau să citesc cărți scrise de ei.

Pe la sfârșitul lui 1989, începutul lui 1990, a început marea „alia“ din fosta Uniune Sovietică. Au început să vină valuri de imigranți. Primul meu gând a fost: „bine că vin ăștia să mai crească nivelul cultural și să mai dilueze culoarea localnicilor“. Au venit oameni de toate vârstele, dimensiunile, culorile și de

toate profesiile. În mintea mea, rușii erau cei veniți din Moscova, Leningrad, Minsk, Kiev sau țările Baltice... Uitasem că și Gruzia, Armenia, Kazahstan, Uzbekistan, Tadjikistan, Turkmenistan, Kirkizia... făceau parte din fosta Uniune Sovietică. Și în loc să crească nivelul de cultură și comportament...

Într-un timp foarte scurt au venit un milion de „olim hadashim" (adică „noi imigranți"). Dintr-o dată se auzea limba rusă unde voiai și mai ales unde nu voiai. Au început să apară partide politice pur rusești, ziare, programe de radio și de TV exclusiv rusești. Ajunseseră să fie pe piață — și crede-mă că nu exagerez — de zece ori mai multe ziare în limba rusă decât în ivrit. Populația de origine română (care până la venirea valului ăsta de imigranți era cea mai numeroasă) de aici avea două ziare, nici un post de radio sau TV și nici un partid politic. Rușii au avut aproape de la început: trei partide politice, patru posturi TV și nu știu câte de radio. Au știut să se organizeze foarte bine. Pentru ce să învețe limba când aveau totul fără efort în limba maternă? Imaginează-ți că, odată, un pacient m-a întrebat de când sunt în Israel. I-am răspuns, după care el a continuat: „și cum, încă nu ai învățat rusește?"

90% dintre colegii mei de la spital sunt vorbitori de limba rusă. Dacă ar vorbi doar când sunt între ei, aș înțelege. Dar ei nu țin seama de nimeni din jur. Nu contează că sunt înțeleși sau nu. De fapt nici nu are importanță despre ce vorbesc între ei, mi se pare ceva de proastă creștere să nu ții seama de cei care nu înțeleg limba ta — când ai posibilitatea să te exprimi într-o limbă care să fie înțeleasă de toți cei din jur.

Încet-încet (sau dacă stau să mă gândesc bine, nici nu a fost așa de încet...) am început să dezvolt un soi de idiosincrazie pentru limba rusă și asta a atras după ea cea mai mare lipsă de toleranță pentru vorbitorii de rusă și de tot ce e rusesc. Până într-atâta încât, când sunt eu de față, nimeni nu îndrăznește (vorbesc de personalul medical) să vorbească rusește. Șeful meu e de origine din Letonia și, chiar și el, care a venit în Israel în 1974, începuse să vorbească rusește. Am făcut în așa fel încât,

când intru în camera în care sunt câțiva colegi, ori se tace, ori se vorbește ivrit. Asta o consider o mare realizare!
Adevărul e că eu înțeleg relativ bine, dacă nu ce, cel puțin despre ce se vorbește, când limba folosită e rusa. Dar așa cum eu nu aș vorbi cu un român în românește când sunt în jur oameni care nu știu limba, nu le dau voie să vorbească rusește când sunt de față oameni care nu știu limba rusă.
Continuă să-mi placă muzica, filmele și scriitorii de limbă rusă, cu toată intoleranța pe care am dezvoltat-o în ultima vreme.

...Luka, draga mea, am o întrebare grea pentru tine, pentru mine... Nu crezi că intoleranța de care ți-am pomenit mai sus și-ar putea avea rădăcinile în copilăria noastră? Ții minte cu câtă cruzime m-ai părăsit atunci când te-ai întors din excursia voastră în URSS? Deocamdată atât.
Trebuie să mă opresc. Datoria mă cheamă...
Boris

Primul gând care mi-a umplut mintea când tata a venit acasă și mi-a spus că vom pleca să facem împreună concediul în Uniunea Sovietică a fost că o să am lucruri noi de îmbrăcăminte. Așa cum Irena Călugăru venise de la Moscova în clasa a doua cu o cravată de pionier nemaivăzut de frumoasă, ca o flacără, așa aș fi putut și eu să vin cu vrute și nevrute. Nu mi-a trecut nici o secundă prin cap că modestia va merge cu noi de mână și în vacanță, că se va sui lângă noi în avion, că va călători prin atâtea locuri câte erau anunțate. Nimic din ce era viața mea de-acasă nu putea să mai aibă vreo legătură cu locurile pe unde aveam să ajungem. Mi-a fost oare frică de primul meu zbor? Deloc. Eram cu mama și cu tata. Ca în cele mai cunoscute și mai simple jocuri ale copilăriei — „de-a mama și de-a tata". Doar să rostești aceste cuvinte și totul intră într-o pace fără sfârșit. Plecam cu amândoi deodată. La noi în casă, o asemenea bucurie era cuvenită doar în concediile lor și, dacă eu încă nu dormeam, seara târziu, când ei se întorceau de la serviciu. Primeam, chiar

înainte de plecare, doar prin faptul că mă luau cu ei, cel mai mare cadou pe care mi l-aș fi putut imagina. Acasă, aveam totul ca să cresc bine, să mănânc bine, să fiu sănătoasă, supravegheată, educată, învățată. Dar trebuia să știu și să înțeleg că ei aveau o treabă foarte grea, care le lua aproape tot timpul și toată viața noastră împreună. O treabă care era, cu siguranță, mai importantă decât mine.

În seara când am plecat în această lungă călătorie, vremea era blândă. Știam din ceilalți ani cât de minunate erau zilele la mare și la munte, dar și în București, la 1 septembrie. Vara nu murise, iar toamna se strecura în capitală încet. O fustă gri de tergal, pulovărul cel nou, care era mai puțin decât un pulover și mai mult decât o bluză tricotată, ciorapi lungi și pantofi închiși, așa aveam să ies din casă către aeroport. Mama și tata nu erau îmbrăcați diferit față de ceea ce purtau în fiecare zi. Erau însă veseli și fără urma încruntării care le strângea adesea fața când plecau la serviciu. Urma să zburăm pe timp de noapte. Până la Moscova, prima noastră destinație, aveau să se scurgă cam patru ore. Am aflat destul de repede că avionul se numea „IL 18". Iliușin 18. Nu mi-a venit în minte atunci să întreb cine a fost Iliușin și ce făcuse el: dacă era omul care construise acel tip de avion sau dacă murise în vreun război luptând cu un avion ca ăsta. Știam că există o diferență între avioanele de pasageri și cele de luptă, fiindcă auzisem și văzusem câte ceva cu ocazia defilărilor de 23 August, când armata „desfășura forțe" timp de vreo oră. Dar nu făceam nici o legătură între avioanele care „tăiau" cerul în zilele de repetiție, făcându-ne pe noi, copiii din cartier, să ne astupăm urechile și să închidem ochii de frică, și avionul în care tocmai urcasem. Era frumos înăuntru. Primitor, lumină multă. Scaunele erau bine înțepenite și aveai mulți vecini. Oameni care făceau același lucru ca și tine: își aranjau bagajele, se uitau în stânga și-n dreapta, priveau la figurile celor din avion, cred că știau de cine le place și de cine nu, așa cum și eu am știut de la bun început cine mi-a fost simpatic. Se așezau, căutau o revistă sau un ziar, se uitau la ceas, vorbeau cu stewardesele și după

aceea se liniștea. Cât a durat decolarea, mama m-a ținut de vorbă, de teamă să nu-mi fie teamă. Știam ce făcea. Mă punea, cu grijă, să dau piept cu „lucruri grele" începând de la vârste fragede. Poate că pentru mama era mai important că eu zburam cu avionul de tânără, decât tot ce aveam să văd „acolo". Era mai important, fiindcă zborul te face să știi ce e frica de moarte, în timp ce excursia avea legătură doar cu viața. Urma, în această vacanță, să văd „mari obiective culturale", să „acumulez cunoștințe", să îmi deschid capul. Zborul rămânea însă o experiență a morții. Era ceva care putea să semene cu un război, cu o revoluție, cu o bătălie. Ca în jocurile băieților de-a lupta, când o bucată de lemn, o piatră sau un bulgăre de zăpadă erau suficiente ca să câștige o înfruntare, sa-i facă să se simtă adevărați soldați care cuceresc imperii, nimicesc dușmanul, își pun viața în pericol pentru „o cauză nobilă". Dar cum de existau lucruri care să-i facă pe oameni să nu mai știe de ei? Să nu se gândească la moartea lor și a celor dragi, de dragul unei lupte... Mama și tata erau și ei ca niște soldați în luptă. De multe ori mă uitam la ei și mă miram că nu aveau în mâini săbii sau că nu erau îmbrăcați în armuri, așa cum vedeam în cărțile de povești ilustrate. Numai că eu nu-l întâlnisem pe dușmanul pe care-l înfruntau. Nu știam cu cine se luptă. Dar dacă nici ei nu știau? Dacă doar credeau că știu, fără să știe de fapt? Poate că fusese ca o boală contagioasă, poate că se molipsiseră de lupta asta de la alții, cum erau vecinii noștri din bloc: familia Raloveanu sau familia Țugulea și familia Drofan. Toți erau la fel ca ai mei, dar mai în vârstă și „mânuiau arma în luptă" mai demult decât mama și tata. Aflasem și eu că trecuseră cu toții printr-un război îngrozitor și că vedeau în fața ochilor o dihanie ca un dinozaur, care mătura cu coada lui uriașă tot ce-i ieșea în cale. Câteodată îmi era frică pentru ei. Mi se părea că lor li se putea întâmpla orice lucru rău când plecau pe teren. Eu rămâneam bine păzită acasă, ei, în schimb, erau în pericol.

Singură în locuința noastră, plictisită de așteptare, m-am apucat într-o seară să scotocesc după lucruri de-ale mamei. Într-un

sertar cu mărgele și broșe am găsit un caiet scris de ea pe trei sferturi. Pe prima pagină am citit asta: „Psihoza unei lumi bătute de asemenea evenimente se transformă repede în altfel de psihoză, la fel de periculoasă. Anticorpii sunt făcuți din impurități. Lupți împotriva tuberculozei cu mucegai. Vaccinurile se creează din însăși boala pe care urmează să o distrugă. Asupra minților tinere, impulsul infectat a făcut ravagii. N-am stat să gândim, nici să întrebăm, nici să aflăm. Doar am pornit. Un fel de joc de-a viața și moartea în lumea mare, pe scară mare. O dată porniți, stație n-a mai existat. Până la ... victoria finală!".

N-am putut să-i spun despre asta. Am devenit însă și mai atentă la ce făceau. Nu înțelesesem ce voia mama să spună, dar era vorba de „viață și de moarte" și asta nu-mi sunase bine deloc. Deși era prima pagină din acel caiet, jos, în dreapta, scria „pag. 74". Se vede că mai erau în casă și alte caiete pe care nici măcar nu le-am mai căutat.

La primul meu zbor, n-am văzut decât o nesfârșită noapte. Negură și stele. Nu-mi aduc aminte de lună. Uneori, eram agitată din cauza ei, alteori, când stătea pe loc, o priveam ca pe un bec din casă, mult mai mare. M-aș fi așteptat ca în avion să o văd călătorind cu noi odată, doar eram mai aporape de cer. Mi-a rămas în minte o imagine ca o apă nesfârșită. Culoarea atât de închisă nu era totuși neagră. În ea, înfipți licurici. Nu simțeam că avionul se mișcă. Eram uimită de așa ceva. Parcă stăteam pe un scaun fixat de cer. Mă simțeam minunat. La un moment dat, ne-au adus sandviciuri. Chifle cu carne și castraveciori murați. Îmi era foame. M-am mirat. Până la acea vârstă, mie nu-mi fusese foame. Chiar așa de mult îmi pria zborul cu avionul încât să mi se schimbe metabolismul? Am băut ceai fără lămâie, foarte concentrat. Era cald și bun. Undeva, în fața mea, de la depărtare, s-a întors să mă privească o femeie mai în vârstă decât părinții mei, gros îmbrăcată, care într-o mână ținea bucățica de castravete murat și în cealaltă un ziar. Avea un guler înalt, croșetat, țeapăn, de un alb strălucitor. Gâtul ei trebuia să fie plin de zgârieturi din cauza modelului și al apretului. Ceva o interesa

în legătură cu mine. Mă auzise oare vorbind? Mă văzuse când am urcat sau când m-am așezat sau semănam cu cineva cunoscut din familia ei? După câteva minute m-a lăsat în pace. Dar am rămas cu impresia că oricând se va întoarce iar să mă fixeze cu privirea și să mă scormonească cu gândurile. Nu s-a mai întors până la aterizare când, strângându-și bagajele, a așteptat să ajung în dreptul ei și mi-a spus ceva în limba rusă. M-am uitat întrebător la tata, iar el mi-a tradus pe loc: „Aici o să te cheme Svetlana". Tata mi-a explicat că numele meu în limba rusă era Svetlana. Dar de unde știuse femeia cu guler croșetat și scorțos care era numele meu? Pe aeroportul din Moscova se arătau zorii zilei. Era răcoare. Pulovărul meu nici prea gros, nici prea subțire, de culoare petrol, îmi prindea foarte bine. Mă umflam în pene. Simțeam cum îmi crește pieptul de mândrie că mă aflam la Moscova. Eram mai înaltă, mai voinică, deveneam teribilă. Mă simțeam aproape la fel de importantă ca niște părinți. Îi priveam pe cei din grupul nostru plină de curiozitate. Se comportau ca părinții mei sau ei erau altfel? Toți erau liniștiți. Nu păreau să simtă ce simțeam eu. Parcă ar fi fost obosiți de drum, de zbor. Tăcuți, își așteptau bagajele. Am fost toți conduși la ambasadă. Până acolo am mers mult cu mașina. Dar ce mașină! Ceaika. O vedeam arareori la București, pe „bulevardul meu". Ne anunțam unii pe alții, noi, copiii, când un asemenea eveniment se petrecea. Trecea o Ceaika! Acum eram înăuntru. Negru și elegant. Nu puteam să mai fiu un simplu copil. Odată intrată într-o Ceaika neagră și mare, nu puteai să fii doar un copil. Se deschisese în fața mea poarta castelului din basm. Eram o prințesă. Nimeni nu avea voie să știe așa ceva, dar eram prințesă. Nu conta câte rochii aveam, nici ce pantofi, conta doar că ajunsesem la Moscova, că eram într-o mașină ca din povești și că, în afară de Irena, nici unul din colegii mei nu fuseseră și nici nu aveau cum să ajungă prea curând acolo. Știam că nimic nu se va schimba între mine și ei, că îi iubeam la fel de mult, că mă simțeam la fel de apropiată lor. Dar tocmai aflasem că avea să existe un secret al meu pe care trebuia să-l păstrez. Ei n-ar fi

avut cum să înțeleagă. Așa ceva nu prea se poate povesti. Se trăiește. Iar în jurul meu, erau puțini cei care trecuseră prin asta.

Mi-aduc aminte de Moscova ca de un oraș măreț: clădiri imense, greoaie, înfundate pentru totdeauna într-un sol care apasă întregul pământ. Era un loc care intra în concurență cu „legendele Olimpului". Ceva care avea puterea să împingă deodată și cerul și adâncul pământului. Mă simțeam încă și mai mică de statură acolo, fiindcă totul în jurul meu era mult mai mare decât oriunde. Voiam să cresc, să aflu, să știu. Traducător aveam, ghid aveam, toate „poveștile turistice" intrau în urechea mea. Dar eu aveam chef de cu totul altfel de povești. Înțelesesem că am întâlnit o lume „altfel" și că înainte de monumente și tablouri, eu trebuia să știu unde mă aflu. Nu prea mă interesa ce spunea Nicolae Plămădeală. Oamenii mari erau foarte atenți, mama, cu pofta ei pentru cultură, numai ochi și urechi. În plus, dacă ai fi pus-o peste zece ani să-ți repete vorbele lor de-atunci, ar fi făcut-o fără să clipească. Sigur era convinsă că fetița ei deșteaptă înregistrează, la rându-i, cât mai mult. Nu era așa. Un fel de „căldură solară" pe care nici acasă la noi n-o simțisem mă făcea să fiu foarte atentă la altceva decât se așteptau gazdele noastre. De ce-mi plăcea așa de mult să merg pe străzile largi ale Moscovei? Priveam în primul rând la oameni și-i ascultam cum vorbeau. Le urmăream fețele. Unii erau zâmbitori, alții înjurau, dar toți vorbeau tare, nu din gât, ci din restul trupului. Nu le ajungeau corzile vocale pentru tot ce aveau de spus, pentru a-i face pe ceilalți să înțeleagă despre ce era vorba. Limba pe care o auzeam era „moale" și melodioasă. Cuvintele erau însă greu de ținut minte, destul de lungi, complicate. Copiii erau vioi, se mișcau mult, gesticulau, se jucau. Cu toții erau plini de viață, neastâmpărați. Văd în fața ochilor până astăzi zidurile impresionante ale Kremlinului, Biserica Sfântul Vasile cel Mare, statul la coadă ca să putem pătrunde la mausoleul lui Lenin, pe Lenin însuși întins în acea „vitrină de faraon roșu". Nu m-am speriat, nu l-am plâns, nu m-a impresionat, priveam doar fața imobilă, bine cunoscută din poze și

statuete mici de care nimeni nu putea scăpa, oriunde s-ar fi dus. Ce-mi mai aduc aminte? O cină cu icre negre puse în castroane mari și elegante, porțelan pictat cu albastru, sardele sărate cu cartofi fierți și verdeață multă, papanași umflați, gata să pocnească, cu dulceață de vișine și smântână. Apoi, drumul cu trenul numit *săgeata albastră* între Moscova și Leningrad, actualul Sankt Petersburg. Ne luase o noapte întreagă pe care am petrecut-o cu mama în vagonul de dormit și „gustul" acelei nopți a năvălit peste mine când, câțiva ani mai târziu, am citit *Ana Karenina*. „Palatul de iarnă", asaltul, Neva și vapoarele, Ermitajul, Petrodvoreț — palatul lui Petru cel Mare cu fabuloasa lui grădină plină de surprize pe cât de uimitoare, pe atât de plăcute. Îmi aduc aminte de statuile din aur care te făceau să nu mai știi unde te afli și de copacii-fântână: dacă treceai pe sub coroanele lor, jeturi de apă țâșneau din fiecare ramură. Pe unde mai fusesem oare? Volgograd, fostul Stalingrad, unde am fost să vizităm cimitirul eroilor sovietici, dar și ecluzele de pe Volga, unde am văzut dimensiunile înspăimântătoare ale naturii. Am mai văzut cum omul, cu mâinile lui mici și răschirate, încearcă să micșoreze mările, să mute munții din loc, să schimbe cerul cu pământul și invers. Poate pentru că acolo totul pare nesfârșit, oamenii cred că și ei trebuie să facă numai lucruri și fapte mari. Orașele erau cât niște țări, construcțiile erau cât niște orașe, stațiile de metrou erau ca niște muzee, teatrele creșteau cu fiecare spectacol, filmele și cărțile acopereau o țară de suflete. De ce oare ei, oamenii de-acolo, nu vedeau că, orice ar face, rămân la fel de mici ca noi și că se pierd in iernile lor teribile? Troika înfruntând zăpezile fără margini sau Matrioșka, cea viu colorată, care ține în ea rânduri de femei și fete umflate de încă și încă o făptură gata să iasă la lumină, reușesc să-i facă veseli pe ruși.

Și totuși memoria nu mă ajută atâta cât ar trebui, atâta cât aș vrea, să pun cap la cap tot ce am văzut, tot ce am făcut, uimită mereu, în timpul acelei vacanțe. Mi-a trecut prin cap adesea că acest fel de uitare s-ar putea datora acelui eveniment de neuitat,

pe care subconștientul meu l-a pus bine în spatele mai multor uși ferecate, ca să-l scoată la lumină abia după zeci de ani, când am putut vorbi despre asta, față în față, cu tatăl meu.

Nu știu în care dintre orașele mari ale Uniunii Sovietice s-a întâmplat această poveste. Nu văd în fața ochilor decât o apă mare, mai precis un râu foarte lat, cu poduri traversându-l, o zi destul de „închisă", fără strălucire, și oameni, femei și bărbați, dar și copii, strecurându-se pe lângă niște ziduri de case mari și vechi sau pe lângă mine, dintr-o parte în alta. Stăteam, oare de ce și cum ajunsesem să fiu singură acolo?, așezată pe un stâlp scund din piatră. Piatra era caldă. Poate că îmi plăcea senzația aceea de „blândețe a obiectelor", pe care rar o întâlnim. De cele mai multe ori, obiectele nu ne iubesc. Se răzvrătesc împotriva noastră și ne chinuie. De data asta însă, a fost altfel. Pielea mea n-avea de ce să se ferească, se lăsa descoperită sub rochița largă și scurtă, plină de culori vii. Mă jucam cu tivul îngust care părea că se descoase într-o parte, când am simțit o mână moale care mă mângâia pe obraz. Desigur, m-am speriat. Ochii mi s-au împiedicat dureros de niște ochi străini, mari, uriași, ca niște farfurii întinse pictate. Nu m-am putut mișca, necum să mă ridic de unde ședeam, de parcă acei ochi m-ar fi ținut țintuită cu piroane prinse în piatra de sub mine. Mă apăsau pe creștet, mă trăgeau de mâini, ce-mi făceau? Neclintită. Speriată de ochii străini, nu-mi dădusem seama că cineva vorbea, că gura de sub ochi se căsca, că existau cele două buze care se mișcau. Abia când am vrut să înțeleg de ce erau așa de frumoase, să urmăresc desenul lor, am auzit și glasul. Un fel de tril, de pasăre cântătoare, ciripit, ce erau toate astea? O femeie. Ce voia de la mine? Se rătăcise, se speriase, își pierduse mama sau copilul, greșise țara, se îmbolnăvise pe drum, mă cunoștea de undeva, cine era? Din România! Doar asta ar fi putut să fie, de bună seamă. O româncă ce venise, ca și noi, în țara asta mare, în orașul ăsta al cărui nume nu-l mai știam. Și? Trebuia să vorbească cu noi. Și? Și nu-și găsea vorbele și spunea vrute și nevrute ca să nu ne piardă. Și? M-am ridicat în picioare și am vrut să fug. Unde erau ai mei? De ce

eu nu înțelegeam ce spunea femeia frumoasă? De ce era așa de tânără și mă mângâia pe față? De ce spunea mereu ceva cald și se uita în ochii mei și iar spunea „Grigorii, Grigorii"? Mă apucase deja de amândouă încheieturile mâinilor și mă trântise cu fundul înapoi pe piatră. Abia acum eram în cătușe și abia acum spaima a lucrat în favoarea mea. Doar era spaima mea! N-aveam nici o șansă să înțeleg ceva din ce rostea femeia. Mintea însă mi se limpezea. Am început și eu să vorbesc.

— Nu știu cine ești, nu știu ce vrei, unde sunt mama și tata, de ce nu vorbești românește, dă-mi drumul, mă doare, am să țip, mă doare, ia-ți ochii de-aici, țiiiip?!

— Niet, niet, Svetlanocika, tî ne panimaiești, devocika maia, gde Grigorii? Gde tvoi papocika?

„Svetlanocika" a sunat cam cum îmi spusese femeia din avion. Și nu fusese singura. Ba chiar și tata rostise de câteva ori acest nume, strigându-mă. În rest, nimic. Înțelegeam însă bine numele tatălui meu. Da, pe el îl chema Grigore. Și chiar dacă ea punea un fel de „i'-uri la sfârșit, tot numele tatei era. Când deja începusem să cred că fusesem părăsită de părinții mei în această țară pe care până atunci o iubisem foarte mult, a apărut lângă mine Nicolae Plămădeală, traducătorul grupului nostru.

— Lukiana! Stai liniștită, draga mea, am venit eu și te iau acum. Suntem aici, după colț.

Abia atunci am început să plâng cu sughițuri și m-am agățat de cămașa lui albă și țeapănă ca de unica mea salvare. Mă zgâlțâiam și-i înconjurasem burta slabă fără să mai admit ideea că i-aș putea da drumul. Femeia tânără vorbea întruna și încerca să mă tragă spre ea. Nicolae Plămădeală, lipit de mine, a împins-o așa de tare încât ea a fost gata-gata să cadă pe spate, dar s-a oprit în gardul care împrejmuia râul cel lat. Vorbeau amândoi, adică țipau unul la altul și eu nu înțelegeam decât când ea spunea „Grigorii". Eram totuși ceva mai bine, fiindcă înțelesesem că ai mei trebuiau să fie prin preajmă și că nu mă pierdusem, dar cum oare de nu veneau să mă ia, să mă vadă?

Deodată, mi-a venit o idee. Așa, fără să mă gândesc că trebuia să am idei. Am știut că va fi bine dacă voi face ce-mi venise în minte. M-am oprit din plâns și m-am întors cu fața către femeia tânără și frumoasă. Am apucat-o eu de mâini de data asta și am început să „vorbesc":

— Grigorii, Grigorii. Paidiom peșcom. Svetlanocika peșcom Grigorii... Nașa strana, ciornâie moria, vecernaia zaria, tavarisci...

Am repetat în neștire cele două nume și trei sau patru cuvinte pe care le învățasem de la Diadia Mișa, șoferul de pe Ceaika ce ne fusese pusă la dispoziție. Nu mai tăceam. Mi se părea că vorbeam la fel de cursiv ca și ea. Femeia, într-adevăr, amuțise. Mă privea, cu ochii ei ca două farfurii pictate și buzele nu se mai mișcau. Îi curgeau lacrimi pe față.

— De ce plânge femeia asta, Nicolae Plămădeală?

Aflasem în URSS că e corect să te adresezi oricui pe nume, fără să-l numești „tovarăș". Așteptam un răspuns de la el când femeia a scos dintr-o gentuță albastră o fotografie mică, dar nu foarte mică, în care erau ea și tata îmbrățișați. Mi-a pus-o sub ochi și a continuat să plângă. Dintr-o dată, în loc să o văd pe ea, în loc să văd poza cu ei doi, am început să văd jucăriile pe care tata mi le aducea când eram mică, după ce lipsea de acasă luni și luni de zile. Trei ani făcuse Școala de Partid la Moscova. Venea în țară în vacanțe, iar mama se ducea la el în concediul ei. Tata mă iubea foarte mult și îmi scria scrisori pe care mama mi le citea. Aveam încă o parte din acele jucării: un clovn agățat de o bară de gimnastică, pe care dacă îl învârteai cu cheița se dădea peste cap, un pian mic ale cărui clape chiar scoteau sunete cristaline, ceasuri de toate felurile, Zuzuki — o păpușă neagră, o mică negresă adică, pe care tare am mai iubit-o, ghiozdan mai mic și mai mare, panglici de toate culorile pe care le agățam cu Dușa de patul meu sau de clanța de la ușă, baloane fine, napolitane Mișka, albumul mare cu poze, unde erau el și mama, fotografiați la Leningrad și la Moscova și în multe alte părți. Doar el cu mama.

Nu mai țin minte ce s-a întâmplat, dar știu că i-am găsit pe ai mei la o masă, vorbind cu mulți oameni străini și cu ceilalți membri ai grupului.

Mama, când m-a văzut, m-a întrebat:

— Ți-a plăcut, Lukiana?

Mi-am dat seama imediat că nici mama nu înțelesese ce spusese femeia frumoasă și tânără, altfel nu m-ar fi întrebat așa ceva. Dar tata a venit încet lângă mine și s-a așezat pe vine. S-a uitat adânc în ochii mei. M-a strâns lângă el și eu tot îl mai iubeam.

— Tata, tu înțelegi ce spune ea?

El a dat din cap că da și mi-a spus că voi învăța și eu rusește și atunci voi ști tot ce se vorbește în jurul meu, așa cum îi înțeleg deja pe cei care vorbesc franțuzește.

— O să mai venim aici?

— Doar dacă vrei tu, Lukiana, altfel, niciodată, îți promit.

— Dar dacă o să știu rusește, o să venim?

— Doar dacă o să vrei tu.

Mama s-a apropiat de noi. L-am privit pe tata, care nu s-a clintit.

— Ce e cu tine, Grigore?

Tata a tăcut privind-o, cum privea el pe oricine, direct în ochi.

— Grigore!

Fusese doar o șoaptă care ieșise din gâtul mamei, dar am văzut-o că se forțează să mai spună încă ceva:

— Eaaa?!

— Nu știu cum a reușit. Plecăm în seara asta de-aici. Îți promit. Am aranjat tot.

— Plecăm. Da.

Undeva, pe obraji, mama tremura.

— Mama, vreau să învăț limba rusă!

Gruzia. Era altfel de pământ decât ce văzusem până atunci. Mi-a rămas de-acolo un fel de simț nou, așa cum rămâne în memoria câinilor mirosul după care se ghidează. Simțul cel nou

se declanșase atunci și avea să mă însoțească mereu. Nu mai țineam minte ce văzusem în ultima săptămână, după ce plecasem din orașul unde stătusem doar o zi, totul se ștersese din capul meu, ca de pe o tablă neagră de la școală. Nu am reușit niciodată să povestesc excursia simplu, înșirând localități, „obiective turistice" cunoscute sau la care accesul nostru era un privilegiu, întâmplări. Totuși, oamenii pe care i-am întâlnit sunt vii în capul meu, ca și muzica sau vorbirea lor. Noaptea, până adormeam, plângeam. Am surprins-o și pe mama făcând asta. Mai știu cum erau aerul și apele, culorile dimprejur, câțiva pereți ai Ermitajului și lemnul care căptușea vila în care am locuit. De ce nu-mi aduc aminte mai mult despre amănuntele construcției? Fără îndoială, creierul meu care învăța de unsprezece ani „să fie cuminte" avea ca primă manifestare lipsa curiozității. „Gura închisă". Cât mai puține întrebări, cât mai puțin de observat, ochii destul de închiși. Cu cât adormeam mai mult cele cinci simțuri atât de neliniștite, cu atât se dezvolta în interiorul meu o lume care nu putea deranja pe nimeni și, la rândul ei, nu prea putea fi deranjată. Sau poate că obosisem, că mă epuizase ceva care-mi luase și o parte din veselia cu care plecasem de-acasă? Ce-a mai rămas totuși în memoria mea după ce am „ciuntit" lumea dimprejur, „ciuntindu-mă" pe mine însămi ani de-a rândul? În jurul vilei era un fel de parc, de grădină imensă care avea în centru o plantație de copaci mediteraneeni, așezați pe un pat de iarbă rotund. În jurul lui ne plimbam multă, foarte multă vreme și, deși mie ar fi trebuit să mi se pară chinuitoare plimbările cu oamenii mari, atât de plicticoși când erau împreună, mă simțeam fericită. Sub ochii mei se aflau portocali, lămâi și măslini. Așa ceva, pentru un copil venit din clima noastră, era deja o poveste de neatins. Și povestea asta tăia în două realitatea, care cădea de o parte și de alta, neputincioasă. Grădina aceea mă făcuse să plâng mai rar noaptea. De ce în Gruzia creșteau și rodii, cu toate că marea în care ne scăldam era aceeași Mare Neagră pe care o aveam și noi la capătul Dunării, aveam să aflu mai târziu, la lecțiile de geografie.

Plecam în fiecare dimineață, după micul dejun servit într-o imensă sufragerie, la fel de îmbrăcată în lemn închis la culoare precum era întreaga casă, spre plajă. Aveam la dispoziție zece zile pentru o cură marină cu odihnă, hrană, bronz și înot. Terasa mare de deasupra apei avea pe ea nenumărate scaune-grătar din lemn. Puteai să te lungești pe ele ca să te ferești de solul pietros. Chioșcuri cu băuturi răcoritoare te îmbiau. Îmi plăcea să înot și pentru că *simțeam* că înot în altă parte a lumii și că deci, da, era adevărat tot ceea ce mi se întâmpla. Eram mândră de apa în care mă adânceam doar pentru că localnicii vorbeau o altă limbă, erau altfel decât noi, aveau alte mâncăruri tradiționale și suportau altfel soarele. Îmi mai aduc aminte de mulți ochi albaștri, negri și de figuri de păpușă. Femei „dulci" pe care le asemuiam cu vata pe băț. Albe, cu străluciri de mică prin piele, ca zahărul răsucit la căldură, gata să se topească. Dar eu mă temeam îngrozitor de tare de ele și încercam să înțeleg dacă și mama simțea același lucru. Cred că nu era la fel pentru ea. Mama și tata stăteau mult îmbrățișați și colegii lor vorbeau întruna despre asta. Era ceva nou. Iar mie nu-mi plăcea. Înainte să plecăm din orașul în care am stat doar o zi, nu se întâmplase asta. Înțelesesem că totul avea legătură cu femeia necunoscută care-l cunoștea doar pe tata. Mă uitam mai degrabă la chiparoșii uriași care spărgeau cerul cu înălțimea lor. Un sanatoriu de fizioterapie într-una din localitățile mari de pe malul mării. Măreț. Mozaicul de pe una din fațadele teatrului. Vizionarea ce urma să aibă loc la Balșoi Teatrî la reîntoarcerea în capitală. Tovarășul Plămădeală, care ne-a însoțit în chip de traducător, și care vorbea prea bine românește și prea bine rusește. Desigur, n-am întrebat nimic, nu mi s-a spus nimic despre asta. Totul pentru mai târziu, mult mai târziu. Nu mai voiam să mă despart de el. Îl rugasem pe tata ca la masă să mă lase să stau lângă Nicolae Plămădeală. Parcă-mi devenise frate, deși nu știam ce înseamnă să ai un frate. Spectacolul de circ ambulant văzut la Suhumi cu acrobații și numere „tari" m-a uluit. Tata vorbea bine rusa, mama se descurca și ea. Când aveau secrete față de mine, vorbeau rusește între ei. Asta mi se părea

urât din partea lor. Trebuia neapărat să învăț această limbă. Colegii mei de clasă începuseră deja școala. Am realizat acest lucru într-o dimineață, dar eu n-aș mai fi vrut să plec de-acolo. Au fost și magazinele și cravatele de pionier de culoare aprinsă, confecționate din cea mai fină mătase naturală, a fost și primul meu ceas de mână, dar și bomboanele Mișka — ciocolată cu napolitane și alune „împachetate" de micul urs rus. Am înțeles că ceva important trecea iarăși pe lângă mine când, fără voia mea, am surprins o convorbire între părinții mei și ceilalți români. Ne aflam în cel mai mare dormitor al casei din Gruzia, cameră în care, până atunci, nu avusese nimeni voie să intre. Eram lângă geamul pe care văzusem o plantă firavă. Părea un fel de brăduț mic, cu frunze minuscule în loc de ace. Când am atins-o, ca electrocutată, s-a strâns toată. O ființă atentă la cel mai mic pericol. Degete de copil care ar fi putut-o răni? Vorbele celor din cameră, o altă limbă, alt parfum? *Mimosa pudica*. Era stingheră acolo, pe fereastra elegantă din lemn de trandafir. Și ghiveciul în care se afla era mic și sărac. Iar ea, sechestrată, dincoace de suratele ei, plantele din parc. Priveam floarea nevenindu-mi să cred, în timp ce la câțiva metri de mine se spunea că noi tocmai locuiam în fosta vilă personală a lui Iosif Visarionovici Stalin. Mi-au venit în minte, așa, trecător, femeia din avion care îmi spusese că la ei în țară avea să mă cheme Svetlana și gura care strigase, nici nu mai știam când și unde, „Svetlanocika, gde Grigorii". Și atât.

Am ieșit din casă alergând pe scări. Ca de obicei, eram în întârziere. Am rămas până în ziua de azi nepunctuală, lucru pe care, pe de o parte îl detest, iar pe de alta îl cocoloșesc și am grijă ca nu cumva să-l pierd, el făcând parte din panoplia mea de instrumente ale răsfățului. Afară era plăcut. Luna octombrie în București este un fel de miere bătrână, veche, atât de veche încât parcă te umpli de gustul ei fără să simți materia, cam cum se desface seraficul angelic de trupul pe care l-a pierdut. Totul e lumină și culoare, iar muzica naturii nu lipsește. Am pornit

pe jos cu pas iute către Piața Aviatorilor, ca să intru cât mai repede pe Calea Dorobanților, care mă conducea spre școală. Am urmărit bucla mare dintre bulevard și „cale", m-am înscris pe Dorobanți și am grăbit încă și mai mult ritmul. Ceea ce ocoleam eu în fiecare zi făcând această buclă era un părculeț neîngrijit căruia i se spunea „maidan". Era ca o găleată de gunoi bine ascunsă într-o casă boierească. Copiii de pe „strada" noastră, vecinii mei, veneau câteodată să se joace în acest loc destul de întins, mic doar prin comparație cu Parcul Herăstrău, aflat chiar vis-à-vis. Și totuși, restul lumii îl ocolea ca pe un bolnav de o boală contagioasă.

Mă îndreptam deci spre stația autobuzului 31, doar așa, să trec pe lângă ea, fiindcă nu mergeam niciodată cu autobuzul la școală. Se întâmpla să mă întorc în acest fel și chiar îmi făcea mare plăcere drumul puțin hurducănit, dar și unduios, cu mulți oameni care vorbeau între ei fără să se cunoască. Îmi plăcea de asemenea să îmi cumpăr bilet de la taxatoare, să dau bani și să mi se dea restul, să umblu cu monezi mai mari și mai mici, să fiu stăpână pe mărunțișul care suna frumos în buzunarele uniformei. Îmi plăcea când suia arareori controlorul și, mândră, îi întindeam biletul la taxat și mă simțeam ca un om mare, în timp ce îmi făceam, printre călători, prieteni de cele mai diverse vârste. Mă duceam câteodată să mă sprijin de spatele mașinii, ca să pot vedea tot ce era în fața mea și eram atentă la fel de fel de întâmplări. Reușeam să ajut câte un om bătrân care nu putea urca pe treptele prea înalte. Când coboram, de fiecare dată mi se părea că făcusem o excursie nouă și eram bucuroasă. Către școală însă mergeam mereu pe jos.

Abia trecusem de stație când am simțit foarte aproape de mine o răsuflare de om pe care o cunoșteam. Imediat a apărut în fața ochilor mei Boris, colegul meu de clasă, care, nici prea des, nici prea rar, venea să se joace cu noi pe bulevard. Ieșise din părculețul bolnav. Dar ce să fi căutat el la ora asta în calea mea? De altfel, mirarea tot creștea, având în vedere că era prima zi de școală pentru mine, ziua în care începeam clasa a cincea, cu o întârziere de două săptămâni pe care le petrecusem cu părinții

în excursia din URSS. Colegii mei știau de-acum ce însemna să ai câte un profesor la fiecare materie, în timp ce eu nu o vedeam în fața ochilor decât pe învățătoarea noastră de care nu-mi imaginam cum mă voi despărți vreodată. De unde știuse Boris că în acea zi eu veneam, în sfârșit, la școală? Îi spusese cineva din clasă? Dar nimeni nu știuse data sosirii mele, în afara directorului școlii, pe care părinții mei îl anunțaseră. În fine, ce mai conta, el era acolo, așezat în fața mea, cu mâinile înfundate în buzunarele uniformei, nedându-mi voie să trec mai departe. Mi-am adus aminte în acea clipă de felul lui de-a fi, rău și bun, care nu de puține ori îmi făcea frică. Era foarte serios. Mă dureau ochii de la privirea lui. Mut, parcă mă certa.

— Ce ai, mă?

M-am speriat de ce-mi ieșise pe gură și m-am tras un pas înapoi.

— Tu ce crezi că am?

— Nu știu.

De data asta, i-am răspuns cu blândețe.

Voia să stăm de vorbă. Cum voia el să stăm de vorbă când trebuia să ajungem la școală? Uite-așa, voia să stăm de vorbă fiindcă trebuia să aranjăm niște „chestii". Și nu avea nici ghiozdan. Mi-a spus că nu avea ghiozdan ca să poată să-l care pe-al meu.

— Lukiana, unde-ai fost pân'-acum?

Ei, întrebarea asta m-a făcut praf. Mie mi se păruse că toată școala, ba mai mult, tot Bucureștiul știa ce călătorie minunată făcusem eu în timp ce ei începuseră orele. Mi-a spus că el venise să punem la punct ceva între noi doi. Eram numai ochi și urechi.

— Am făcut cerere pentru tine pentru franceză.

M-am oprit de parcă ar fi frânat brusc o mașină. Ce spusese? Nu înțelegeam nici ce fel de cerere făcuse, nici către cine, nici despre ce franceză vorbea, nu pricepeam nimic. Boris mergea mai departe vorbind. Am alergat după el să nu-mi scape nimic:

— Anul ăsta începem limbile străine.

— Da, și?

— Păi, cum și?! Trebuie să-ți alegi una din trei: franceza, engleza sau rusa.

— Rusa.

— Nu, nu, franceză o să faci, Lukiana. Stai să-ți explic.

— Boris, am țipat în mijlocul străzii, eu franceză fac acasă de trei ani și vreau, vreau, vreau să fac rusa. Și-am să fac rusa, ai înțeles?

În mare viteză a trecut pe lângă noi, tăindu-ne răsuflarea, autobuzul 31, destul de gol, gata să-și ia zborul.

— Trebuie să-ți explic ceva, Luka. Taci. Noi nu mai suntem în aceeași clasă. Nu mai suntem colegi de clasă. Tu nu ai de unde să știi asta.

Boris se pregătea să continue și cred că a și continuat, numai că eu nu l-am mai auzit. Cum adică nu mai eram în aceeași clasă? Când se întâmplase asta și cine făcuse așa ceva? De ce l-a luat pe el cineva să-l ducă în altă parte? Sau poate că pe mine mă luaseră? Unde o să stau eu în bancă? Cu cine? Și cum să învăț dacă Boris nu era și el acolo? Întrebările veneau peste mine. Totul mă durea. De ce nu-mi spunea unde plecase și de ce?

— Singurul lucru pe care-l mai putem face ca să stăm iarăși în aceeași bancă este să învățăm aceeași limbă străină. Acum ai înțeles. Deci o să facem amândoi franceza. De aceea am venit să-ți spun că am scris cererea și pentru tine. Trebuia să predăm o cerere. Și am predat-o ca să nu se ocupe locul până vii. E bine, nu-i așa, Luka?

Înțelesesem. Ca să mai fim împreună eu și Boris, aveam dreptul la trei ore pe săptămână. Atunci, copiii din fiecare clasă se adunau la grupele de limbi străine și acolo se aranjau în bănci după bunul lor plac. Și chiar dacă era nevoie de aprobarea profesorului, nu existau motive ca cineva să ne despartă. Eram cuminți și învățam bine. Numai că pentru mine trei ore pe săptămână sau nimic era același lucru. Am știut asta imediat. N-am avut nevoie să mă gândesc. Ori eram cu el în clasă, ori nu mai conta. Și am ales în mai puțin de un minut:

— Nu, Boris, n-am să fac franceza, am să fac rusa, așa cum ți-am spus de la început. Habar n-ai ce-am văzut eu acolo și cât de tare vreau să știu limba asta. Nu vreau nici la engleză, nici la nimic. Rusa și numai rusa.

Mergea iarăși cu o mână vârâtă până la cot în buzunarul pantalonilor. În cealaltă ținea ghiozdanul meu. Mă uitam cu coada ochiului la el. Nu știu dacă era supărat, fiindcă el aproape tot timpul era așa de serios, încât puteai să crezi că e supărat. Dar n-a mai vorbit. Ajunseserăm la parcul „Lupoaica". Câțiva pași, și intram pe poarta școlii. Nici eu n-am mai spus nici un cuvânt. Când am ajuns pe coridorul de la parter, m-am întâlnit cu câțiva din colegii mei care m-au condus la clasa cea nouă. Boris nu mai era. Nu știu cât a trecut până să vorbească prima dată cu mine după această întâmplare. Trei ani poate? Mai mult? Încerc să-mi amintesc. Am fost de multe ori tristă în acei ani.

12 iunie 2002

Ce-ar fi să te distrez puțin, Lukiana? Am pentru tine o noutate. În plus, mi se pare mie că e amuzantă. Nu prea te-am făcut să zâmbești până acum din câte îmi aduc aminte, nu-i așa? Draga mea prietenă... Hai să-ți spun!

Ieri am primit la spital o delegație din Papua-Noua Guinee. De fapt erau invitații primăriei din Jerusalem și au fost aduși la noi să vadă vitraliile lui Chagall din holul spitalului. Nu e vorba de o delegație medicală și nu știu din ce motiv au fost aduși la unitatea de terapie intensivă.

Să-ți spun drept, de Papua am auzit, ca oricare altul, dar fiind ceva așa de îndepărtat, nu o legam de o populație, de oameni propriu zis. Pentru mine era doar un soi de „expresie", și nimic mai mult. Surpriză! Oameni interesanți, cu trăsături frumoase, mici de statură, simpatici și foarte plăcuți. Vorbeau o engleză cu accent de „din trecut", superb. Eu fiind „in charge" în momentul ăla, le-am arătat cam ce credeam că i-ar fi putut

interesa. Seara am fost invitat de ei (cu o parte din echipă) la restaurantul hotelului unde erau cazați.
Poți să-ți imaginezi că mie nu prea îmi stă capul, acum, la ceva de genul ăsta, dar direcția m-a convins că e „politically correct" să merg. Nu se programase nimic formal, ci doar un sfârșit de vizită. Repet: erau foarte simpatici, volubili și plăcuți. Și din vorbă în vorbă, l-am întrebat pe cel care stătea în stânga mea dacă se mai referă la noi (oamenii albi) ca „long pig". A râs și a răspuns că da. Și pe același ton l-am întrebat dacă la ei mai există canibali. Mi-a răspuns ca în vechea glumă: „Nu, ieri l-am mâncat pe ultimul". M-am simțit cam jenat. Aveam impresia că am cam sărit peste cal, pentru că după ce a râs puțin, s-a scuzat, s-a sculat de la masă și a ieșit din sală. Am avut câteva momente... Se pare că nu s-a supărat, pentru că după câteva minute s-a întors cu un zâmbet uriaș și cuceritor. S-a așezat și mi-a pus în brațe o carte (album) cu poze și mi-a spus să o răsfoiesc. Evident, m-am liniștit (mi-au scăzut tahicardia și tensiunea arterială) și am înțeles că, într-adevar, are humor. Explicațiile erau într-o limbă care nu-mi spunea nimic, deci m-am uitat doar la poze. Spre a doua jumătate a cărții, peisajele s-au schimbat. La fel și fizionomia celor pozați. Mi-a atras atenția să mă uit la ce aveau atârnat la gât. Pot să-ți mărturisesc că am simțit un fior. Aveau atârnate în jurul gâtului mâini sau degete (uscate) care, după cunoștințele mele de anatomie, păreau să fie de om. Ce să-ți spun? Iar am avut senzația că am exagerat, dar nu aveam încotro. L-am întrebat dacă sunt, într-adevăr, de om. Mi-a răspuns că da, și probabil văzând că mai aveam o întrebare, mi-a explicat. Dacă ți-ai iubit și respectat bunicul, de exemplu, și el a murit, nu păstrezi o amintire de la el? Ceasul, un stilou, un briceag, o poză de-a lui? Oamenii din pozele pe care voia să le văd sunt de undeva din sud, dintr-o regiune mai primitivă. Iar „colierele" erau ca amintire de la cei dragi... Ce mai pot adăuga?... Am să încerc să ți-i descriu:
Papuașii „mei" aduc puțin la înfățișare cu negrii australieni. Sunt mici de înălțime. Nu cred că exagerez dacă spun că cel mai

*pricopsit dintre ei avea sub 1.50 m. M-am simțit de-a dreptul uriaș. Ca fizionomie, în afară de un nas larg, etalat pe obraji, ochi mari și rotunzi, cu „albul-ochilor" de culoare gălbuie, n-am remarcat altceva. Dacă stau să mă gândesc, fiecare din elementele faciale erau nu tocmai frumoase. Dar erau îmbinate bine, în armonie, se potriveau una cu cealaltă; nu m-a frapat nimic. În general, mi-au dat impresia că s-ar simți bine în pielea lor. Nu păreau deloc a fi complexați de statura lor măruntă. Părul, tuns scurt, negru și mat, nu lucios. Fruntea lată, cu crețuri adânci. Vârsta, nu le-aș fi putut-o ghici (mi-au spus că sunt cam de vârsta mea). Femeile (erau două)... nu sunt frumoase, dar sunt interesante (în sensul exotic al cuvântului). După părerea celui care a stat lângă mine (numele lui nu se poate pronunța și deci, nici scrie, dar el își spunea John), una dintre ele era de-a dreptul frumoasă... (...*de gustibus*...) Erau îmbrăcați ca europenii, corect și nimic mai mult. Condiția lor socială e, evident, foarte* upper class. *Ce e remarcabil e că majoritatea aveau mai mult de o universitate în* curriculum vitae. *În general, tehnice sau de management, dar oricum... Școala au făcut-o în Australia și facultățile la Londra sau Camberra. Nu-mi aduc aminte dacă ți-am spus deja că aveau în vorbire un accent minunat, superb și un ritm al frazei cu totul deosebit.*

Pe curând,

Boris

P.S. Nu mi-ai făcut nici cel mai mic comentariu despre ce ți-am scris în finalul scrisorii precedente. Am făcut cumva o gafă? Te-a deranjat sau vrei pur și simplu să trecem peste subiect? E cam târziu, nu-i asa? Probabil că ai dreptate. Am să tac. Dar n-ai să știi niciodată ce a însemnat asta pentru mine. M-ai părăsit atunci pentru prima dată. Iar câțiva ani mai târziu, pentru totdeauna.

Este târziu, într-adevăr, și am nevoie de timp. Timp și elasticitate, ca să pot să pun la cale și să execut tumbe înapoi, prea grele pentru mine. Să ajung acolo și atunci, ca să-i pot

explica ce nu a vrut să audă când trebuia să audă, în copilărie. Să-l fac să înțeleagă că, atunci, nu l-am părăsit . Că a ales să facă un lucru inutil și distructiv: să anuleze comunicarea dintre noi, să omoare cuvintele noastre, întâmplările noastre, înțelegerea noastră. A simțit nevoia să devină surdo-mut și să nu mă mai știe. Într-adevăr, și eu am făcut ceva rău mulți ani mai târziu, când am intrat pentru o fracțiune de secundă în turbionul iubirii lui, după care, îngrozită din prea multe motive, m-am retras. Am plătit însă cu suferința mea, fiindcă și eu continuam să-l iubesc. La ce oare ne-a folosit să greșim amândoi? La ce?

Dar dacă, într-adevar, ne-a folosit? Dacă viața fiecăruia dintre noi e mai bună acum decât ar fi putut să fie, doar pentru că, pe rând, am greșit unul față de altul? Am să cred asta. Îmi voi impune să cred asta. Așa e bine. Subiect bifat. Închis, pentru totdeauna închis.

Ce-a fost mai departe? Brașovul. După „Antipa" a fost Brașovul și, după Brașov, iarăși Bucureștiul. Casa. Și mărirea cea mare, ca să spun așa. Apoi, începutul sfârșitului. Da...

Tata învățase să fie șef, așa cum îi proorocise tanti Mândița de la Snagov. Nu știu dacă se întâmplase la zece sau la cincisprezece ani de la numirea lui în acele înalte funcții. Nu știu dacă nu cumva fusese șef dintotdeauna, iar nemulțumirea Mândiței în ce-l privea avusese legătură doar cu propria ei biografie. Oricum ar fi stat lucrurile, tata „crescuse" în poziția lui chiar și în perioadele de dizgrație politică. Începuse, continuase și, iată, acum se vedea la orizont declinul. Era obosit de atâția ani de „apărător" al sistemului. Ajunsese ca un mecanism care respecta un program: dormitul pe unde scurte noaptea, plecatul devreme de-acasă, turul lacului Herăstrău și inspir — expirul învățat de la nu știu ce medic, saltul în Mercedesul negru care-l aștepta la intrarea din Piața Aviatorilor, fuga la *sediu*. Așa se chema locul unde își aveau birourile „tovarășii". După cum dictează din veci legea mutației sensurilor, pentru noi, acest cuvânt însemna „locul de muncă al activiștilor de partid". Tatăl meu nu era niciodată la serviciu sau la birou, ci la *sediu* sau pe

teren. Ajuns acolo, telefoanele de toate felurile se puneau în vibrație: chemat la..., chemând pe..., ședințele, scandalurile, ordinele de sus în jos și de jos în și mai jos, „critica constructivă", „atitudinea distructivă" a unora dintre „membri", deciziile normale ca și cele demente, consultarea cu „colegi de arme", turnătoriile „colegilor de arme", dar și solidaritatea în teama care îi cuprindea pe aproape toți. Apariția câtorva politicieni-intelectuali bine informați începuse să spargă nucleul dur al convingerilor fără echivoc. Primele fraze, judecăți, comentarii îndoite și îndoielnice la adresa liniei generale își făceau loc în programul nostru de viață. Tata însă alerga mai departe: lupta cu timpul, mereu timpul cel mai mare dușman, prânzul luat pe fugă acasă, baterii încărcate, după-amiezele cu ședințe la Șefu' mare sau la „Ea", bateriile slăbeau vertiginos, audiențe, cele rămase neîmplinite, celelalte ce abia trebuiau să pornească, seara la Club, partidele de șah cu Celmare, certurile cu Ea, cheia în ușa de la intrare răsucită cu o mână moale. Plimbarea de două ore în parc cu mama? Doar o amintire. Glumele și tonusul lui făcându-ne pe toți mai iuți, mai tari? Nu. De-acum, la cină în jurul tatei — hazul pierdut, capul în farfurie, asteptând, cu toate fibrele musculare și nervoase întinse ca un arc, sunetul „scurtului". Mama cu urechea acolo, cu grija ca ușa de la dormitor să fie deschisă, să fim siguri că auzim. Era un telefon negru de ebonită, cu aer de vechitură, fără disc și numere. I se mai spunea TO. Un telefon „handicapat", căruia îi lipsea esențialul, tot așa cum ar lipsi ochii sau urechile unui om. Era evident că lipsa discului era înlocuită, la o altă adresă, de o prezență obscură. Se spunea că „fetele", cum erau numite operatoarele, cunoșteau eticheta pusă pe părinții nostri: „devotat", „de încredere", „clănțău", „nebun", „periculos", „trădător", aplicate după evaluări repetate. Prin intermediul acestui telefon aflam despre poziția politică a tatei în sistem. „Te-au chemat?, L-au chemat?, A fost chemat?" — cam asta era leitmotivul zilelor noastre.

În '69 am făcut cunoștință cu „telefonul scurt", dar și cu vila de la Snagov. Fiecare membru al Comitetului Executiv avea la

dispoziție o casă de care putea beneficia la sfârșitul săptămânii, în concediu sau de sărbători. Teoretic, așa stăteau lucrurile. Practic, titularul „beneficiului" mergea la locul cu pricina numai când era „mobilizat" de la „Obiectiv". Altminteri, trebuia să se afle negreșit în aria geografică unde se găsea Celmare. Din momentul în care era anunțat prin TO că avea să aibă loc una din întruniri, nu era bine să treacă prea multă vreme până ce respectivul ajungea la destinație. De aceea, dacă duminica dimineața tata „fugea" până la pădure, locul lui favorit de recreere, sau dacă aranja în secret o partidă de tenis, familia făcea pe rând de gardă la telefon, ca nu cumva să fie ratat apelul. În aceste condiții, Caesar consemnat, mașina în fața porții pe poziție de start, viteză până la locul de întâlnire cu tata, viteză la înapoiere, apa pregătită pentru un simulacru de duș, hainele de schimb. Totuși, nimeni nu interzicea vizitele la vila de la Snagov ale membrilor familiei. Așa încât, eu, Caesar, Al și Miv am avut parte mai mult decât părinții mei de aerul și apa Snagovului, ca și de confortul conferit de poziția tatei.

Eram elevă de liceu, încă nedesprinsă de „poalele mamei". Cu toate astea, m-am dus pentru prima oară în vizită la Snagov singură. Întâlnirea cu construcția de acolo m-a pus pe gânduri și m-a făcut să mă simt mai mare. Poate că acea casă și curtea înconjurătoare puseseră punctul final în povestea revenirii mele la București. Pătrunsesem într-o altă lume, unde totul era la o altă scară. Ieșeam din viața obișnuită, care nu fusese nici ea chiar așa de obișnuită. Euforia era doar o parte a reacțiilor mele. Mai exista și nodul în gât, dumicatul pe care nu-l puteam înghiți fiindcă era prea mare. O presiune necunoscută îmi apăsa trupul, ceva ca o greutate, pe care de-atunci încolo eram obligată să o car peste tot cu mine. Existau motive serioase să știu că prea puțini tineri de vârsta mea aveau acces la o lume care nu era pentru copii. Eu însă îi cunoșteam periferiile de mică și urma să pătrund, fără voia nimănui, din ce în ce mai adânc spre nucleul ei. Nu-mi făceam griji, știam, de parcă cineva m-ar fi învățat vreodată această lecție, că aveam să mă obișnuiesc cu toate cele

ce-mi păreau încă din lumea visului. Dimineața, când mă trezeam, circula în mine și altceva în afara sângelui pe care, evident, îl știam doar cu mintea: otravă, emoție, bucurie, spaimă, nu știu. Trecea odată cu spălatul cu apa cât mai rece. Îmi imaginasem că la Snagov, unde fusesem de mai multe ori în copilărie, aveam să cobor pe pământ, lângă vreo căsuță de pădure cochetă și bine dimensionată. N-a fost așa. Disproporția de scară în care mă plasasem odată cu ridicarea în rang a părintelui meu continua. Concomitent cu vizitarea vilei, capul îmi era bombardat de întrebări incomode. Nici măcar nu așteptam răspunsuri. Îmi continuam exercițiile de adaptare la „situație". Dar, spre surprinderea mea, n-a durat mult până să mă simt bine în „dormitorul meu", până să recunosc bucătăria ca pe o încăpere prietenoasă sau până să cad într-o lungă reverie pe imensa terasă de la parter.

S-a întâmplat într-o zi de sfârșit de vară încântătoare, făcută parcă anume pentru o răscruce de viață. Lumina filtrată printre crengile lungi ale câtorva brazi înalți, veveriițele alergând peste dalele care pavau drumul până la ponton, straturi enorme cu trandafiri, pansele, gura-leului, aluni pitici răzlețiți ici și colo, iarba sănătoasă și cerul senin făceau un tablou iluzoriu. Lacul se vedea la distanță. În dreapta peisajului, cele două sălcii siameze, despărțite abia de la jumătățile de trunchi în sus, se chinuiau trăind simultan uniunea și izolarea. Debarcaderul ținea ascunsă o barcă cu două vâsle. Era barca ce ne-a purtat, începând cu acea vară, ani de-a rândul, în lungi plimbări pe lacul curat și bine îngrijit. Acolo eram întotdeauna conștientă de ruptura dintre mine și ceilalți. În viața de fiecare zi, accesul meu la relații înalte și la conținutul tainic al vieții politice, dar și buna-stare materială primeau numele de „privilegiu". Tratam acest privilegiu în primul rând ca pe un concept. Asta mă făcea să fiu preocupată de micșorarea lui în raport cu cei din preajma mea. Era bine să-l am, dar era rău să mă aflu doar eu înăuntrul lui. Căutam soluții care să-mi ia de pe umeri senzația de culpă. Pe unele le-am aflat de la cei care deja se aflau în lumea privilegiilor, pe altele mi le-am construit singură. Se practica frecvent „împărțirea consumabi-

lelor" cu cei foarte apropiați. Mâncarea, medicamentele și uneori chiar pantofii făcuți la Voicu ajungeau, într-o oarecare măsură, și în alte case. Pe lângă faptul concret de a ajuta pe cineva, se vede că noi cumpăram indulgențe pentru o nedreptate strigătoare la cer, în care ne complăceam sau cu care ne îmbătam ca într-o baie de șampanie. Faptul că te simțeai un mic erou pentru că *făceai rost* de câte ceva, chipurile printr-un act ilicit, pentru cei din afara „privilegiului" era suprema perversiune la care puteai ajunge. Ce nu se putea împărți însă cu nimeni era substanța însăși a acestei vieți: ceea ce tata trăia și făcea și ceea ce noi, cei din familie, știam, trăiam și făceam ca urmare a activității lui. Oricât de atenți ar fi fost părinții la comportamentul lor, erau altfel decât ceilalți părinți. Vorbeau cu mine despre lucruri pe care alți copii nu le auzeau de nicăieri, după cum, fără a se feri întotdeauna de mine, făceau politică la cel mai înalt nivel. La o vârstă fragedă știam deja că eu aparțin unei lumi din care nu trebuie să iasă anumite secrete. Simțeam că oricâtă prietenie am pentru cei mai buni prieteni ai mei, eu am în mine ceva ce ei nu vor avea niciodată: „mirosul palatului", chiar dacă era unul cu steagul roșu înfipt pe frontispiciu. Nu de puține ori mi se întâmpla să nu pot participa la o discuție cu colegii mei pentru că nu le puteam destăinui adevăruri pe care le deținеam. Tăceam vinovată și, privindu-i, „pipăiam" cu mintea cheia judecății în care se încurcaseră, fără să le-o pot arăta. Îi minteam „prin omisiune". Știam din instinct că am o altă carcasă decât a lor și că, vrând-nevrând, comportamentul adult îmi era mai la îndemână decât cel al vârstei mele. Tot așa, la Snagov nu mai puteam să mint pe nimeni. În mediul exclusiv natural în care picior de om n-avea acces, unde lacul, flora și fauna, mobilierul și decorațiunile scumpe ale vilei deveneau ale mele, ale noastre, noi, cei din familie, nu mai încăpea mistificare. Nu puteam duce prietenilor mei o unduire trecătoare a apei și nici măcar un vârf de barcă. Nu i-aș fi putut face să trăiască cu cerul de-acolo, cu fântâna din curte, alături de cușcile cu iepuri sau culegând roșii, ardei umflați, prune, mere și caise din curtea fără margini în care se

găsea vila nr. cinci. Cu siguranță, îmi plăcea mult acolo. Nu știu dacă amplitudinea spațiului sau solitudinea construcției mă puneau într-o legătură cu natura pe care n-o simțeam în nici un alt loc. Nu știu dacă îmi era bine pentru că eram în altfel de legătură cu natura sau în altfel de legătură cu mine însămi. Îmi era totul aproape de suflet, ceea ce nu se întâmpla în locuința de la București, la fel de ieșită din scara vieții românești. O simțeam oare ca pe ceva al meu? Da și nu. Totuși, instinctul de proprietate abolit nu era doar o glumă sau o poveste și nici măcar pură teorie. Pentru mine, „avutul obștesc" nu era o lozincă neînțeleasă. Era un adevăr. Faptul că între lucrurile care ne aparțineau existau „obiectele din dotare" care se integrau pe timp limitat în viața noastră era cel mai firesc lucru. Când „inventarul" material se schimba, încercam un regret suportabil, nimic mai mult: nici mirarea că el nu mai există, nici suferința acută a unei pierderi autentice, nici porniri revanșarde. În funcție de traiectoria politică treceam la ceva mai substanțial sau dimpotrivă. Până și asta era și părea firesc: ce venea ca un cadou dispărea ca o poză voalată.

Am întâlnit-o pe tanti Mândița șezând pe bordura terasei din spatele casei. Fuma țigări proaste care scoteau un fum gros și puturos. După cum ședea ghemuită acolo mi-am dat seama că era mică de statură. Părul era de un negru nefiresc, cănit. Fața brăzdată de riduri adânci lăsa să iasă în evidență o privire înțelegătoare. Buzele subțiri, îmbătrânite înainte de vreme, erau date cu un ruj prost. Sprâncenele erau înnegrite cu cărbune de parcă se gândise cum să-și compună mai bine o mască de clovn. Nu auzise mașina, așa, cufundată în gânduri cum era? Am intrat în câmpul ei vizual. S-a ridicat și ne-am cunoscut. A zâmbit larg. Mi-a pus o mână pe spate și m-a mângâiat până jos, la șale. M-a descumpănit gestul cu care mângâi un animal — pe toată șira spinării. Era tare mică și strânsă toată așa cum se strâng stafidele din boaba de strugure. Părea că și oasele îi sunt încrețite. Din șolduri, picioarele fragile plecau prea distanțate. Pașii erau mărunți ca ai femeilor japoneze, fără a da însă acea senzație de

plutire la un centimetru deasupra pământului. Tanti Măndița străpungea cu talpa ei drumul pe care-l parcurgea. Avea o rochie destul de scurtă, din care ieșeau, nemulțumiți, genunchii hârșiți. Pielea coatelor era și ea chinuită și urâtă. Mergea înaintea mea și mă conducea spre intrarea principală. L-a strigat fără să-l privească pe tov. Tănase, șoferul, într-un fel amical. Indiferent dacă se știau sau nu, ei se tratau reciproc ca rude sau cunoștințe. Vorbeau aceeași limbă — a celor care trăiau lipiți de demnitari, știau totul despre ei, dar un loc la masa șefului era o onoare, nu un fapt firesc. Am crezut că îmi arată interiorul vilei. Mă pripeam. M-a invitat să mă așez la masa lungă, de douăsprezece persoane. Nu văzusem încă niciodată un spațiu atât de deschis, o sufragerie așa de mare, un mobilier care, deși era făcut pentru întâlniri oficiale, avea și ceva familial în el. Tanti Măndița a dispărut într-o altă încăpere, am bănuit că trebuia să fie bucătăria. A venit de-acolo cu o cană cu compot de pere rece și bun. Scosese din bufetul din lemn de culoarea mierii o garnitură elegantă dintr-un serviciu pe care aveam să-l folosesc ani de-a rândul. Fără să-l întrebe nimic, i-a pus și lui tov. Tănase compot într-o altfel de cană și l-a chemat la bucătărie. Mi-a fost rușine, m-am ridicat de unde eram și m-am dus lângă ei cu tot cu compotul. Dar am simțit că trebuia să învăț ca din când în când să rămân pe loc, acolo unde mă așezau ei. Eu și tanti Măndița ne-am împrietenit repede. Am văzut și tristețea de dincolo de fața ei. N-am vorbit însă niciodată despre asta.

— Unde locuiești, tanti Măndița?

— Când n-am oaspeți, la mine, la Ghermănești.

— Oaspeții suntem noi?

— Sigur. Tovarășul cu familia.

— Nouă ne spui dumneata „oaspeți"? Adică nu vine și altcineva pe-aici?

— Doamne ferește! Cum să vină altcineva?

— Dar de ce ne spui „oaspeți"? Doar suntem ca la noi acasă și dumneata la fel.

— Păi așa se spune. Dacă dom' director vrea să știe când veniți, mă întreabă: „ai oaspeți, Mândițo?"

— Cum adică „dom'director"? Lui Rândulea îi spui „domn"? Te lasă?

— Da.

Mi-am propus să înțeleg ceva ce pe moment îmi scăpa. „Domn"? Nu-i nimic, timp aveam. Au trecut câteva luni bune până să reușesc să ajung acasă la tanti Mândița, unde mă invitase să o cunosc pe mama ei bătrână. Ajungeam la Snagov numai când mergeau ai mei. A trebuit să inventez ceva ca să mă duc singură pe-acolo, fiindcă ea mă rugase să nu le spun părinților despre secretul nostru. M-am gândit atunci să mă folosesc de obiceiul mamei de a da oamenilor mereu câte ceva: fructe din pomii din grădină, mâncare din ce ne prisosea, îmbrăcăminte pentru mici și mari, obiecte din casă pe care nu le mai dorea. Îmi spusese de mai multe ori că, pe când era copil, le fusese salvată viața de către oameni care „au dat din casă". Am strâns câteva lucrușoare: un batic de mătase naturală adus de tata din China, două pulovere, unul verde intens și altul roșu cu dungi negre, două perechi de pantofi, unii de toamnă, maron închis, alții negri. Am găsit și o bundiță veche a bunicii Aneta, pe care putea să i-o dea mamei bătrâne. M-am dus cu „bocceluța" să arăt ce-am „agonisit" și pentru cine. Planul meu a funcționat perfect. Mamei mele i-au sticlit ochii:

— Vrei să mergi acum? Îl chem pe Tănase să te ducă, eu am treabă.

În jumătate de oră eram în drum spre Snagov. Era primăvară, trecuseră vreo opt-nouă luni de când văzusem întâia dată vila. Mândița îmi spunea pe nume cu ușurință și cred că ținea într-un fel la mine. Și mie îmi era dragă. Era isteață, tristă și bună gospodină. Calmă cum nu mai văzusem pe nimeni altcineva. Am găsit-o pe ponton, făcând curățenie în bazin. Lemnul din care fusese construit debarcaderul putrezise și, deși exista „un om" care se ocupa cu curățirea apei, ea venea să dea mătasea broaștei la o parte, atât cât se putea, „că aia făcea rău". Am urcat împreună

spre vilă și apoi spre mașină. Între timp și-a mai aprins o țigară din cele pe care ea le numea mahorcă. Am luat din mers niște caise verzi și mi-am înfipt dinții în ele, ca în copilărie, în curtea profesorului Ivașcu.

Casa de la Ghermănești era de lemn, lunguiață, avea o scară proptită de unul din pereții exteriori și o curte plină cu acareturi sărace. Un câine învățat cu lumea lătra ca să ne-aducă aminte că nu-l putem neglija. I-am vorbit de la distanță. Crengi și lemne peste tot. Despre asta auzeam cel mai mult din gura lui tanti Mândița. Dacă făceau rost de lemne pentru iarnă, totul devenea posibil. Mama ei cărase până de curând cu spatele vreascuri din pădure. Ștafeta îi fusese predată unicei fiice. I-am fost prezentată bătrânei și ea a spus o mică rugăciune. Am stat neclintită, am încercat să înțeleg, dar n-am reușit. Vocea îmi era însă suficientă ca să știu ce face. S-a închinat și m-a chemat lângă ea, pe marginea patului.

— Ce copilă ești!

— ...

— N-ai frați, n-ai surori.

— N-am.

— Să faci doi copii când ți-o veni sorocul.

— ...

— Uite, fata mea n-are pe nimeni. Cui o las?

— O să avem grijă de ea.

— Voi să aveți grijă de voi, nu de ea. Nici un străin n-are grijă de alt străin.

Am vrut să-i spun că noi suntem altfel, dar mi-a fost teamă că o supăr. Mi-a luat mâna și s-a uitat îndelung la ea. Cred că se gândea la tinerețe sau la bătrânețe.

— Ai venit să mă vezi? Așa mi-a spus fata mea.

I-am cercetat figura încercând să descopăr vreo trăsătură care să o apropie de Mândița și am răspuns în același timp, ca un automat, fără efort:

— Am venit să vă văd, tanti Mândița vorbește mult de dumneavoastră, de cum duceați lemnele și alte povești.

— N-ai crezut-o, nu-i așa?

— Am încredere în ea și știu că nu poate minți, dar voiam să văd și eu cum e asta.

— Bravo ție, fato, bravo ție! Hai, duceți-vă și mâncați dulceață. Eu mi-am făcut pofta.

Nu înțelesesem dacă pofta și-o făcuse cu dulceața sau cu mine. Nu era cazul să aflu. Prea puțin important. De altfel, tanti Mândița a luat-o înaintea mea și mi-a șoptit să vin după ea, că vrea să-mi arate ceva de care nu știe nimeni. Nu mi-a spus să nu spun, să tăinuiesc. Nu m-a dus să-mi dea dulceață, ci m-a pus să urc în spatele ei pe o scară fragilă. Am ajuns într-un pod. O încăpere destul de mare care mi se păruse ca o corabie de lemn, plină de stâlpi ca de catarge și de vechituri ca de oameni sfârșiți trăgând la galere. Am ajuns lângă un fel de nișă a acestui pod și atunci ea s-a întors spre mine și mi-a spus să nu mă sperii, că ei îi face foarte bine să știe că e pregătită pentru orice-ar fi. A întins mâna ei scurtă și m-a mângâiat iarăși pe spate, așa cum o făcuse în prima zi, lung pe coloană, până la șale. Ca pe un animal.

— Uite aici, vezi asta? Știi ce e?

Am tresărit. Mi s-a răcit pielea. Am privit încă o dată cu atenție încercând să mă stăpânesc și să nu arăt că mă speriasem. Credeam că știu ce văd, dar nu eram sigură, era un obiect din lemn prea mic pentru așa o întrebuințare. În plus, era ciudat faptul că avea „un perete“ încrustat și altul ca o simplă scândură. Mi-a venit să mă așez, n-aveam unde și atunci m-am sprijinit de stâlpul de lângă nișă.

— E pe măsură. Mi l-a făcut Tică, tâmplaru', pe măsură. Dar n-am avut toți banii ca să-mi sclupteze și partea cealaltă și mi l-a lăsat ciung, nenorocitu'. N-am vrut să-l las la el pân'-oi avea restu' de bani și mi-a promis că vine și mi-l face când îi dau diferența. Când sunt supărată mă urc aici și îmi trece. Câteodată îmi pun și așternut. Uit de toate.

Într-un fel de șoaptă am reușit să articulez:

— Asta e un sicriu, tanti Mândița.

— Nu, fata mea, e coșciugul meu. Făcut pe măsură. E pentru mine. Când s-o duce mama, iau altul pentru ea. Ăsta e al meu.

S-a apropiat încet, de parcă împlinea un ritual religios. Era senină și blândă. Parcă și aerul era îmbibat cu pace. A ridicat un picior și a pășit înăuntru. L-a ridicat și pe celălalt și a intrat cu totul. Mi-a părut mai întâi că trece un prag, apoi că intră într-un lighean cu apă. S-a așezat și părea un copil care face baie într-o copaie prea mare. Și după asta a dispărut.

— Tanti Măndițooo!

Mi-am auzit vocea ca și cum ar fi ieșit din altcineva. Podul schimba sunetele, iar eu, pe dinăuntru, mă simțeam căptușită cu lemne. Tanti Măndița murise. Murise în fața mea, ușor, simplu, fără nici o complicație, fără nici un regret. Pășise peste prag și murise. Unde avea să se ducă? Cine avea s-o primească și să aibă grijă de ea? Cum de lăsase o lume așa de mare în urmă? Disperarea mă înghițea hulpav. Oare oricine putea muri așa, fără să se uite înapoi măcar o secundă? Nici nu-și luase la revedere de la mine, nu-mi spusese nimic, poate că și eu urma să mor acolo, poate că era un pod făcut pentru moarte, poate că...

Nu eram sigură că mai știu ce anotimp era afară. Se auzea vântul sau mi se părea? Scârțâia casa sau se pregăteau întâmplări cu mult mai rele? Am văzut lumină. O bucată mică din acoperișul casei, tăiată în formă de pătrat, avea rol de fereastră. Era ca o ușiță dată peste cap, întoarsă peste balamale. Cred că nimeni n-o închidea niciodată. Pe-acolo intrau și zilele și nopțile. În jurul sicriului erau mai multe nopți decât zile, iar eu începeam să plâng din ce în ce mai tare.

— Lukiana, tu n-auzi că te strig? Ce faci acolo? Liniștește-te dacă-ți spun, n-are de ce să-ți fie frică!

Tanti Măndița stătea culcată pe spate, cu mâinile pe piept și cu ochii închiși și spunea că se simte foarte bine. Fără să-și miște nimic în afara buzelor, m-a trimis într-un loc unde se găsea un taburet minuscul. Mi-a spus să-l iau și să vin înapoi. Ochii mi s-au împăiănjenit, capul stătea să explodeze, n-am mai știut. M-am „trezit" că trăgeam de ea urlând nebunește: „ieși afară,

ieși afară, nu vreau să mori, Mândițo, ieși afară!". Mâna ei mică era ca un arbore secular cu care nu te poți lupta nici măcar în gând. Nu se clintea. Am apucat-o de umeri să o zgâlțâi și atunci mi s-a înfipt în creier, ca o pală ușoară de vânt, șoapta ei. „Șșșșșit, sssss, cu-minte, cu-minte, fetițo, sunt vie și sănătoasă, n-ai de ce să te temi, plecăm acum." M-am liniștit, m-am liniștit, n-am mai simțit lemnul pe dinăuntru, eram iarăși, împreună cu Mândița, printre cei vii, într-un pod de casă amărâtă unde n-ar fi trebuit să urc.

— Hai să mergem, nu-mi place aici, te superi pe mine?

Mândița deschisese ochii și se așezase în fund, cu genunchii la gură. Cu mâinile își îmbrățișa picioarele. Și-a tras rochia în părți, ca să fie decentă. Eu stăteam incomod pe taburetul liliputan și o priveam ca pe o halucinație.

— Vezi-ți de treabă, Lukiana, cum să mă supăr? Dă-mi mâna să te descânt un strop, să-ți treacă de sperietură.

Îngâna ceva acolo, frecându-mi încheietura și eu nu înțelegeam nimic. Printre bombăneli, s-a apucat să vorbească despre noi: eu și ai mei.

— Știi ce vreau să-ți spun? Că nici tu, nici tovarășa, nici tovarășu' nu știți să comandați. Voi nu știți să comandați.

— Ce să comandăm, tanti Mândița?

— De unde să știu eu ce? Voi trebuie să știți ce. Să ne comandați nouă, aștia micii. Păi tu ce crezi, că ăilalți așa erau? Când veneau tovarășa și tovarășu' Someșan, simțeai că veneau boierii.

— Cine erau ei?

— Ditamai ministrul și mai mare decât miniștrii și tu nu știi cine erau ei. Șefii de pe vremea lui Gheorghiu-Dej erau adevărați boieri. Și copiii — domnișori. Ce, tu nu-i știi pe Neli și pe Victor? Așa e, n-aveai de unde. Sunt mai mari ca tine. Boieria nu se-nvață, fato. Asta ori o ai, ori nu. Ai lui Dej o aveau, și încă cum... Voi parcă sunteți la școală, vreți să învățați și buchisiți acolo, cu nasu'-n ceaslov. Când am vrut s-o iau pe Neli s-o vadă pe mama, mi-a spus s-o aduc pe mama la vilă. Dar mama n-a vrut

și nu s-au mai văzut. Fetii îi era urât să vină la noi. Cred și eu. Avea dreptate. Sărăcia pute când vrei s-o plimbi în case mari. Să stea la ea, acolo, cu găinile și cu florile din strat și cu ardeii iuți, atunci nu-i bai. Merge. Domnișorii aveau prieteni mulți, se adunau ei între ei adică și petreceau și cu le făceam rost și de fete, băieții erau după mine ca puii după cloșcă. Ca omul... deh, aveau și ei nevoie de distracție. Tineri, ce să-i faci? Câteodată aveau și apă minerală adusă de la Paris. Tovarașu' era prieten cu ăl mai mare, stătuseră împreună pe-acolo pe la pușcăriile lor, la Doftana, nu mai știu pe unde, că nu era să-mi povestească mie, cum faceți voi. Cum ar veni că au mâncat din același blid. Înțelegi? Altfel era pe-atunci. Ai tăi sunt tineri, fetițo. Ei or să-nvețe să fie șefi peste vreo zece — douăzeci de ani.

În timp ce vorbea așa de înfierbântată, am tras-o ușor de mână și am scos-o din sicriu. Și-a vârât picioarele în papuci și a luat-o automat spre scara abruptă. Atunci am observat că lucrătura de pe coșciug avea niște ascuțișuri și „rupturi" care mi-au adus aminte de păpușile de lemn, de marionete. Parcă era o horă de mulți Pinocchio cu nasurile încâlcite unul într-altul. Mi-a venit să râd. Am pornit repede pe scară în jos. Mândița n-a mai trecut pe la mama ei bătrână. Eu îmi luasem oare la revedere? În mașină, i-am arătat lucrurile pe care i le adusesem. S-a uitat la mine neîncrezătoare. Nu-i plăceau, se mira, nu era de acord cu gestul meu? N-am vorbit despre asta nici un singur cuvânt. Se vede că încă era cu gândul la familia Someșan. Mi-a povestit despre ei tot drumul. Am înțeles că ei erau ca niște statui: mari și grei. Că noi eram ca niște oameni care încercau să fie statui. Am lăsat-o pe Mândița la vilă, tov. Tănase a întors mașina pe două roți și am plecat. Se grăbea. Întârziasem mult. Pe drum a oprit și mi-a spus să vin în față. A deschis radioul și a început să vorbească cu mine. Părea că știe tot ce se întâmplase în podul Mândiței. Știa casa ei. „Lucraseră" împreună în mai multe locuri, pe la mai mulți tovarăși. Așa era. Totul se schimbase: și oamenii, și ideile, și orele de muncă, alte limbi străine prin școli, alt imn, alte tabieturi. Îl ascultam, dar simțeam nevoia să-mi clătesc ochii.

Eram nefericită și nu știam dacă din cauza poveștii cu sicriul Mândiței sau pentru că tata avea să fie șef abia peste zece-douăzeci de ani. Câmpul era umed, verde, tânăr. Totul proaspăt. Mi s-a părut, pentru o secundă-două, că pământul respira: sus-jos, sus-jos. Și eu respiram, și eu eram tânără. Aveam să-i povestesc mamei tot.

A doua zi, l-a trimis pe tov. Tănase la tanti Mândița cu banii pentru „scluptura" de pe celălalt perete al coșciugului. Asta s-a întâmplat în anul 1970.

Locuința noastră părea să fie din ce în ce mai umbroasă. Întunericul cobora insidios peste noi, venind din zona care altădată ne orbise cu lumina unei perspective astrale. Totul era din ce în ce mai trist și mai înfricoșător. Tata ne scotea pe mine și pe Caesar în curte și, fie că făceam câțiva pași împreună, fie că stăteam pe bancheta din foișorul de lemn construit de el, ne pregătea pentru vremuri periculoase. Vorbea de linșaj și de grija ca noi, cei tineri din familie, să nu riscăm același tratament la care aveau să fie supuși ei, cei care participau la politica internă a României anilor '80. Euforia primordială trecuse și maturizarea politică se făcea pe o experiență dezastroasă. Din sunet de colind, aducător de bucurie și împlinire, apelul TO devenise scrijelitor. Ca o ghilotină căzută pe un geam. În fiecare seară, odată cu „chemarea la obiectiv", cădea, e drept, doar cortina. Părea să fie finalul pentru care se tot făceau, inconștient, repetiții. Înșeși invitațiile atât de consecvente erau semnul unei agitații nesănătoase. Celmare nu mai avea răbdare pentru nimic: nici pentru bine, nici pentru rău. Era prins în năvod și se zbătea agățându-se de propriile proiecții fantasmagorice, dar și de montarea mincinoasă în care îl plasaseră Ea și acoliții ei personali. Jocul de șah nu se mai sfârșea. Dar tata venea acasă, dincolo de miezul nopții, sfârșit. Era unul dintre partenerii Lui de joc. Isteria falsei confruntări, incapacitatea de a pierde fie și un singur pion, se transformase în isterie politică. Fiecare figură de pe tabla împărțită în pătrate bicolore devenea un posibil dușman real,

precum X,Y sau Z care, în mod cert, „erau trădători". Nici piesele Lui nu-l mai ajutau. Nu mai serveau la nimic, chiar dacă El era cel care câștiga partida. Tabla cu șaizeci și patru de careuri era câmpul de luptă care-i fugea de sub picioare precum „pământul patriei". Boala în care intrase tata, strivit de felul de viață pe care nu-l putea părăsi, era oglinda perfectă, fără urmă de distorsiune, a bolii de la cel mai înalt nivel. Somnul se scurta, deciziile se precipitau, țâșneau oricând și de oriunde fără să le mai fie acordat un timp de gândire— de orice tip ar fi fost ea. Între Ceimari, deși la nivel de cuplu totul părea a se păstra intact, idilic, la nivel politic, balansul devenise periculos. Breșa fatală fusese săpată până la fund. Ceamare era din ce în ce mai în față, deschidea porțile unei noi epoci, căreia îi mai trebuia asociat doar numele. Pentru El, după „epoca de aur", se apropia eșafodul, ca și pentru cei care-l înconjurau. Schimbările de membri ai înaltelor comitete, de miniștri, de agenți de pază, de șoferi și femei de serviciu erau același semn. Destituiri și numiri, numiri și forțări de demisie căpătaseră o frecvență rizibilă, dar și îngrijorătoare. Lucrurile nu mergeau bine deloc. Tata fusese „numit" în vreo trei locuri de muncă diferite într-un răstimp extrem de scurt. Nu se mai putea vorbi nici despre „rotația cadrelor", nici despre sacul cu șoareci din celebrul banc. Totul se mișca atât de dezordonat, încât probabilitatea salvării era din ce în ce mai mică. Până și vertijul are o ordine a lui. Chiar dacă există mai multe feluri de amețeală, ele pot fi descrise, asociate cu boli anume, tratate în consecință. Ce se întâmpla pe atunci era atipic de la început și până la sfârșit. Nu mai semăna cu nimic în afara unei agonii spasmodice. Tata intra încet-încet în resemnare, păstrând vag speranța unei retrageri nepericuloase. Era tot ce-și mai putea dori. Totul se strângea în jurul fiecăruia dintre ei, al familiior lor. Zidurile fostei cetăți erau deja în seism. Cărămizile ca și plăcile enorme de marmură nu rezistaseră mișcărilor dezordonate la care fuseseră supuse. Speranța în țelul utopic al unora dintre ei rămăsese de mult în copilăria acestei perioade. Acum se spulberau

și speranțele unor posibile viraje scurte care să corecteze traiectoria, s-o mute spre altceva, salvator. Orizontul nostru murea.

15 septembrie 2002

Sunt la spital și sper să fiu lăsat să termin ce vreau să-ți scriu. ... După ce am făcut cererea să plec din România, am fost „mutat" la spitalul din Moldova despre care ți-am spus deja. Spre norocul meu, nu am așteptat prea mult și în patru luni am avut pașaportul în buzunar. Între timp și sora mea primise aprobarea. Se cunoscuse deja cu actualul meu cumnat; ar fi vrut să se căsătorească, dar asta însemna să înceapă de la zero toată procedura. Au hotărât să plece așa și să-și legalizeze legătura aici. A trebuit să „depunem" tot soiul de acte (fiecare la un anumit birou) și să primim pentru fiecare câte o semnătură. Asta a însemnat: cozi, vino mâine, nu ai adus tot ce-ar fi trebuit, mai vino o dată, tot nu e bine, iar vino mâine, ciubuc ... ș.a.m.d. Și fiecare trebuia să se prezinte personal pentru actele sale. Am trecut pe la Comisariatul Militar și am depus livretul militar, la Sfatul Popular și am lăsat certificatul de naștere (care era, se pare, un secret de stat) și buletinul, și încă, și încă, și încă... Nu-mi mai rămăsese nici un act de identitate. Aproape că îmi era și frică să ies din casă. Am trecut pe la Patrimoniu să declar că nu iau cu mine opere de artă și obiecte de valoare. În total voiam să ies cu o singură valiză (câteva haine și două cărți). După ce am terminat cu toate „micile acareturi" și „formalități" am stabilit data plecării pe 3 noiembrie, și aveam chiar și biletul de avion. În anul acela, spre sfârșitul lui octombrie, începuse să se strice vremea. Înnorat, întunecos, ploua, frig (mai frig decât în celelalte luni octombrie pe care mi le aminteam) și pe întâi noiembrie începuse să ningă. Nu s-a așternut nimic, dar era neașteptat de frig. Aveam niște emoții cumplite. Mi-e tare greu să le descriu (... dar știi bine că am să încerc). Mi-era frică să nu se întâmple ceva în „ultimul moment" și să nu fiu lăsat să plec. Mi-era frică de ce urma să se întâmple la vamă, pe aero-

port, în avion... Mai departe de asta nici nu eram în stare să gândesc. Totul era: înainte de zbor și zborul în sine. Dincolo de asta încă nu exista. Până atunci zburasem de trei ori (de la Bacău la București) când munceam în Moldova. Și nu numai că am groază de înălțime, să fiu în avion pentru jumătatea aia de oră era un chin. Acum mă așteptau trei ore întregi; șase jumătăți de oră, douăsprezece sferturi de oră...; și fiecare minut părea să fie cât... A trebuit să ajungem la aeroport cu șase ore înaintea zborului. Ne-am despărțit de cei care ne-au condus și am fost duși într-o sală de așteptare (după ce ni s-au răscolit bine bagajele). Eram bine îmbrăcați, dar am tras un frig pe cinste în orele astea de așteptare. Zborul a fost îngrozitor. Nu eram în stare să-mi descleștez mâinile de pe mânerele scaunului. Degetele erau albe de efort. Ochii mai mult închiși decât deschiși. Ni s-a dat câte o bomboană (noroc că nu avea nici un gust...) să ne desfunde urechile, și ceva neidentificat de băut (să fi fost ceva răcoritor? Și mai greu de spus!). Asta-i tot ce-mi amintesc despre zbor.

Am aterizat (aproape că nici n-am simțit când a atins pământul) pe aeroportul Ben Gurion, în jur de ora 18:00. Prima imagine a fost: soldați cu armele în mână în apropierea avionului, lumini galbene care dădeau impresia că nu suntem în aer liber, ci într-un hangar (mai târziu am aflat că așa sunt luminate aici toate intersecțiile mari) și o căldură cumplită. Senzația era că am intrat, nu că am ieșit. Tocmai era un „hamsin" (vânt din deșert) și temperatura era de 35 de grade. Adică în trei ore am făcut un salt de peste 30 de grade celsius. Eram îmbrăcat de iarnă (în jur toți erau în pantaloni scurți și tricouri, eu cu pulover și haină cu blană... îngrozitor!!!). Parcă am simțit un ciocan în cap. Niciodată nu am transpirat atâtea lichide într-un timp așa de scurt, ca în momentele alea. Ieșisem din casă pe la 7 dimineața și după 6 seara ajunsesem în „țările calde". Tot timpul ăsta nu mâncasem nimic, și abia dacă înghițisem ceva lichide. Simțeam că îmi plesnește capul și că în burtă am nisip care se freacă de pereții mațelor. Am fost duși într-o sală și ni s-a spus

să așteptăm. Am împărțit sarcinile. Soră-mea rămânea pe loc să aștepte... nu înțelesesem ce sau pe cine. Eu m-am dus să recunosc bagajele (pe care urma să le primim a doua zi... Tot nu am înțeles de ce) și Angi (ăsta e cumnatul meu) s-a dus să găsească ceva de mâncare și de băut. Când am fost adus înapoi, i-am găsit cu câteva sticle de apă și niște biscuiți, pe care i-a „cules" dintr-una din sălile de așteptare.

Trecuse de miezul nopții când, în sfârșit, a venit cineva să vorbească cu noi.

[Acum trebuie să fac o mare paranteză: cu vreo două săptămâni înainte să plecăm, am primit o scrisoare de la o verișoară de-a noastră de aici, care locuiește în Raanana, și care ne dădea câteva „sfaturi utile". Acum trebuie să înțelegi că ea plecase din România când era copilă și scria foarte aproximativ. Mai băga din când în când câte un cuvânt în ivrit, scris cu litere latine, fiind convinsă că așa se spune și în românește. Mie mi-a scris că doctor fiind, nu ar fi nici o problemă cu locul de muncă. Aș putea lucra în spital (în ivrit, și în textul ei „beit-holim") sau în policlinică (în ivrit: „cupat-holim"). Numai că în scrisoarea ei era scris doar ce ți-am scris eu între ghilimele. Revin ca să-ți fie mai clar. Scria așa: <Ca doctor poți lucra în beit-holim sau în cupat-holim, nu avea grijă>... Apucă-te de înțelege ceva! În plus ne-a spus că „ulpan" (școala de învățat primele noțiuni în ivrit) bun e la Kfar-Saba. Și că probabil nu va fi ușor să putem ajunge acolo, dar că trebuie să nu ne lăsăm și să batem cu pumnul în masă și să cerem la Kfar-Saba. Poți să-ți imaginezi ce ghiveci aveam eu în cap cu toate noțiunile astea noi?... Mi-a fost frică să iau cu mine scrisoarea sau o hârtie cu termenii ăștia, așa că am încercat să-i rețin.]

Revin unde rămăsesem. Cel care urma să vorbească cu noi știa românește, dar vorbea cu cuvinte prea frumoase ca să le fi învățat „pe stradă". Parcă studiase limba, și asta nu în copilărie. Accentul era aproape insuportabil. Trebuia să intrăm pe rând. Și eu am intrat primul. A început să mă întrebe: nume, meserie... și încet-încet a trecut la lucruri mai serioase. Mult mai târziu

mi-am dat seama ce tehnică superbă avea să-ți intre sub piele și să afle ce-l interesa. După un timp, m-a întrebat câte limbi străine înțeleg. Am vrut să știu dacă se referă la vorbit/citit/scris, dar a insistat: „înțelegi". Am spus că vreo opt. După care m-a întrebat unde am făcut armata, și i-am răspuns că „la securitate". Aproape că a căzut de pe scaun. M-a mai întrebat încă o dată și i-am confirmat. În timp ce vorbeam, conversația era înregistrată pe un aparat care era pe masă între noi și el lua notițe din când în când... Ultimul lucru: dacă am vreo preferință pentru „ulpan" (te rog să te uiți mai sus pentru traducerea termenilor). Am răspuns că da. Unde? Am spus: la „cupat-holim" (totuși îți traduc, asta înseamnă policlinică). Mi-a spus că asta nu se poate, dar pentru că mi se spusese să nu mă las, am spus iar: la „cupat-holim". A început să râdă, a spus că asta mai târziu, dar unde vreau să merg la „ulpan" și am zis iar la „cupat-holim". Când l-am văzut că râde, am simțit că tot sângele mi se urcă in cap. Nu destul că eram flămând, încălzit, dezhidratat și obosit, ăsta mai și râdea de mine...

Mi-a zis să aștept puțin. A ieșit și a revenit cu încă doi oameni. Au vorbit ceva între ei și m-a întrebat iar unde vreau „ulpan", am spus iar „cupat-holim" și râdeau toți trei...

A văzut el că nu iese cu mine la capăt, m-a întrebat unde am rude. Am spus că la Raanana și m-a întrebat dacă nu aș vrea să merg la Kfar-Saba. Am spus că ăsta e cuvântul... și m-am simțit îngrozitor... Se pare că pereții erau destul de subțiri și soră-mea și Angi au auzit și ei discuția (sau vorbisem eu ceva mai tare...?!?!?!). Când am ieșit, i-am văzut râzând în hohote. Când au intrat, amândoi au spus că sunt cu mine și toți am ajuns la Kfar-Saba. Era deja 4 noiembrie și, în ce mai rămăsese din noaptea aia, am dormit la Raanana, la verișoara noastră, iar a doua zi ne-am prezentat la „ulpan" la Kfar-Saba.

Povestea poate continua și acolo, dar nu azi și, evident, dacă vrei tu.

Sper că am reușit să-ți spun ce am vrut.

Boris

De fapt, prima mea despărțire de Boris s-a petrecut în vara când n-a vrut să-mi răspundă la telefon. Nici măcar să-i spun „mulțumesc" nu mi se permitea? Asta m-a durut peste măsură. Deși atât de tânăr, prietenul meu era dur. Era rău. Mă lăsa să sufăr, chiar dacă ceea ce făcea arăta că îi păsa de mine.

În vacanța din clasa a șaptea spre a opta intrasem într-o „nebunie" a lecturii de care mama se bucura foarte mult. Ea citise de mică cu o poftă extraordinară, eu nu eram încă bolnavă de citit. În acea vară am început să petrec ore întregi trântită pe burtă în patul meu tapisat cu mătase rece, înconjurată de cărți. Nu-mi trebuiau nici ștrand, nici plimbări, nu-mi mai trebuia colecția de timbre de care nu mă despărțisem câțiva ani, nici joaca de pe stradă, nici măcar întâlnirile cu fetele puse pe trăncănit. Beam ceai, mâncam pâine cu unt și măsline, intram câteva minute la bunicul meu în cameră, îl iubeam ca să nu creadă că l-am uitat de tot și fugeam înapoi la paginile mele, la litere, la nume, la poveste și mai ales la cum se înșirau cuvintele unul după altul. N-am citit niciodată repede, fiindcă mi se părea că dacă nu înțeleg bine fiecare cuvânt în parte, restul va fi pierdut. De cele mai multe ori eram mai atentă la propoziții decât la poveste.

Într-una din diminețile când am fost trimisă la băcănia de la Statuia Aviatorilor pentru mici cumpărături, acasă mă aștepta o surpriză. N-am pierdut multă vreme la „prăvălia mea", unde în mod obișnuit mergeam împreună cu gașca de pe stradă și unde ne uita Dumnezeu dând târcoale recipientelor sau lighenașelor pline cu măsline, ulei, zahăr, orez, făină, mălai sau trăgând zgomotos pe nas mirosul din putina cu brânză telemea, cea cu murături sau cu zeamă de varză. Gustam din marmeladă, pofteam la calupurile de unt și primeam în dar bomboane și eugenii. La înapoiere însă, m-am jucat de una singură „de-a lenea, mergând" și am început să-mi număr pașii între două coșuri de gunoi, apoi între doi stâlpi și, în fine, între doi copaci. Voiam cu orice preț să-mi iasă același număr. Desigur, n-am reușit. „Totul e o harababură pe lumea asta, nici o ordine, nimic". Am trecut, ca

de obicei, pe lângă casa din caramidă aparentă în care locuia „tovarașa Ghizela, fostă ilegalistă" și șefă la externe, o construcție mare, ca un fel de piramidă ieșită dintre căsuțele lui Hansel și Gretel. Și farmacia. Și curtea cu bălării. Și atelierele de ceramică. Și maidanul de lângă blocul meu. Domnul Steinbach, unul din prietenii bunicului, stătea pe o bancă. L-am salutat și m-am îndepărtat promițându-i că-i voi spune prietenului său că este așteptat. Am ajuns acasă. Tristețea în care căzuse bunicul meu după ce am pierdut-o pe Klara — așa o chema pe mama mamei mele — nu dispărea niciodată. Acum, trăia doar pentru mine, așa spunea. Îmi condusese primii pași în viața școlară la propriu și la figurat. Dar acum nu-și mai găsea rostul pentru că eu eram suficient de mare ca să mă descurc singură în tot ce făceam. Începuse să se lase ajutat de mine din ce în ce mai mult. În acest fel, putea să mă vadă și să mă audă.

Bunicul mi-a deschis ușa. Mă așteptam să-l văd abătut, așa cum era în ultimii doi ani.

Dimpotrivă, zâmbea șmecherește, dar eu nu eram obișnuită să-l văd așa. Bunicu' era un bărbat înalt, uscățiv și mergea drept, deși avea peste optzeci de ani. Era cochet: se spăla atent și asta dura din cale-afară de mult. Parcă și-ar fi reparat fața în fiecare dimineață. Se pieptăna cu o perie făcută anume din nu știu ce păr de animal și apoi o ascundea bine de toată lumea din casă, se uita în oglindă minute în șir din față și din profil, se bărbierea numai cu briciul, își dădea cu apă de colonie și cu briantină pe păr. Toate astea se întâmplau chiar dacă ieșea sau nu din casă. Dacă totuși mergea să-și întâlnească prietenii cu care se certa mereu, fiindcă voia să arate că el era cel mai deștept, își lua bastonul fără să aibă nevoie de el. Citea ziarul „Scânteia" pe toate părțile, cu toate că îi spunea bunicii în șoaptă că nu era nimic interesant „înăuntru". Se ținea la curent cu tot ce putea și era fericit când vorbea politică cu tata. Spunea glume care nu mă făceau să râd, dar mă prefăceam, ca să-i fac plăcere. Dar bunicul era un om serios, prea rar râdea sau era vesel. De aceea m-am mirat când am văzut cum își mișca ochii în cap, întâmpinân-

du-mă. În loc să-mi ia plasa din mână, așa cum făcea întotdeauna, m-a întrebat dacă am suficient timp în vacanța asta mare să citesc o carte groasă de tot. Și a dispărut pentru câteva minute. S-a întors cu un obiect imens, o carte mare cum nu mai văzusem până atunci, frumoasă, cu o copertă din hârtie lucioasă care învelea scoarțele roșii de dedesubt. Am luat-o cu greu din mâna lui, aproape că mă dărâma greutatea acelui volum și am văzut scris mare pe el *Nouveau Petit Larousse*. Am deschis repede la primele pagini și am citit: „75 500 articles", dedesubt: „5 535 illustrations en noir", dedesubt: „215 cartes noires", dedesubt: „56 pages en couleurs", dedesubt: „dont 26 hors-texte cartographiques" și, în fine, dedesubt: „et un atlas en couleurs à la fin de l'ouvrage". M-am uitat îndelung pe copertă la propoziția despre care îmi povestise Madame Frunzeanu, profesoara cu care învățam franceza acasă și am citit-o, mândră de cunoștințele mele: „Je sème à tout vent".

— Mi-a adus-o mama, nu-i așa? Ce-a făcut, a plecat de la serviciu?

Biblioteca noastră era din ce în ce mai mare. Mama și tata îmi cumpărau cărți multe, iar pe altele le aduceau de la serviciu, unde editurile, prin secția de propagandă a CC, dădeau șefilor tot ce tipăreau nou: beletristică, albume de pictură, dicționare, cărți pentru copii, colecții pentru elevi.

— Lukiana, imediat după ce ai plecat azi-dimineață, a sunat cineva la ușă. Cine crezi că era? Boris Blum, colegul tau...

Nu-mi venea să cred. Noi nu ne vorbeam de doi ani și Boris venise la mine acasă să-mi aducă o asemenea carte? Ce era cu chestia asta? Voise să ne împăcăm sau știuse că eram plecată?

— Ce-a zis, ce-a zis, spune mai repede, bunicule?!

Am țipat la bunicu', ceea ce cred că nu se mai întâmplase.

— L-am invitat înăuntru și a spus că era cu bicicleta pe care o lăsase în stradă și îi era frică să nu i-o fure cineva. Dar a mulțumit foarte frumos pentru invitație.

— Și?

— Și te-a rugat să citești cartea.

— Ce? Ce-a zis? Să citesc *Larousse*-ul într-o vară? Ăsta-și bate joc de mine! Cum să spună așa ceva?! Ce obrăznicie, bunicule!

— Boris l-a citit.

— Ce-a citit? Ce vrei să spui? Tu poți să te iei după un nebun ca ăsta? Ți-a spus el că l-a citit și tu ai timp să-l crezi?

— Știi, bunica lui a fost bolnavă mai multe luni, a stat la pat și el i-a citit ceaslovul ăsta ca să-i treacă timpul mai ușor.

Trebuie să mă fi uitat la bunicul meu ca la un om fără creier.

— Lukiana, ai primit un cadou așa de scump și de frumos și tu spui niște prostii teribile.

Bunicul meu voia să mai discutăm despre Boris:

— L-am întrebat pe băiat când tebuia să-i restitui dicționarul și mi-a spus că nu trebuie să i-l înapoiezi, că e un cadou pentru tine, dar că ține neapărat să-l citești în vara asta.

— Am să-l omor pe Boris când îl văd, am să-l omor.

Începusem să țip prin casă. Nu înțelegeam nimic. Mi se părea că fostul meu prieten făcuse ceva rău ca să se răzbune pe mine.

A durat vreo câteva zile până am început să răsfoiesc „ceaslovul". Abia atunci am putut să observ că alte mâini întorseseră deja paginile cărții. Am așezat-o la căpătâiul meu și seara, înainte de culcare, mă uitam la cuvinte și imagini din *Larousse*.

La insistențele bunicului, am sunat într-o dimineață acasă la Boris să-i mulțumesc pentru cadou. Mi-a răspuns bunicul lui, care l-a cheamt la telefon.

— Cine e?

Îi auzisem vocea în schimbare, care sărea în sus și în jos, la dreapta și la stînga.

— Lukiana.

— Spune-i că nu sunt acasă.

Când mi-am dat seama ce s-a întâmplat, m-a pufnit plânsul. Am închis telefonul fără să-mi iau la revedere de la bunicul lui Boris. Nu știu de ce în clipa aceea mi-am adus aminte că nu-i spusesem bunicului meu, când m-am întors de la băcănie, despre domnul Steinbach care îl aștepta afară, pe bancă.

Am avut nevoie de acest dicționar, pe lângă altele, ani de-a rândul. L-am folosit mult în timpul facultății și nu mă grăbesc nici azi să consult neapărat ediții noi, dacă el îmi este la îndemână.

Septembrie 2002

Nu m-am gândit că am să-ți scriu așa de repede, dar am ceva să-ți povestesc.
Azi e joi, sunt la spital și mi-am găsit câteve momente să fiu cu tine.
Acum două zile (marți seara, în jur de ora 21) a fost în Jerusalem un atentat terorist. A fost aruncat în aer un autobuz care venea de la «Zidul Plângerii» și mergea într-unul din cartierele religioase ale orașului. Rezultatul a fost: douăzeci de morți pe loc și peste o sută de răniți de toate categoriile (de la extrem de grav răniți, dintre care au mai murit câțiva, până la răniți foarte ușor). În autobuz erau aproape numai ultra-religioși (care — tot în paranteză fie spus — au cu totul alt mod de a gândi și de «a se împăca cu soarta» decât noi, restul populației), iar printre ei erau cam 30% copii (de la câteva luni până la paisprezece ani). Eu am fost chemat la spital și când am ajuns acolo fuseseră primiți în jur de cincizeci de răniți.
Unul dintre cei de care m-am ocupat era un copil de treisprezece ani, în stare foarte-foarte gravă. Era rănit din cap până în picioare și, din păcate, creierul lui încetase să funcționeze încă înainte să ajungă la spital. Fapt este că era o plantă *(o vegetală). Nu avea absolut nici o șansă să supraviețuiască și după câteva ore i-a murit și restul corpului. Tatăl lui (și el rănit, dar foarte ușor) a venit lângă patul lui, să-i facă* ultima rugăciune. *Ce m-a uimit era că tatăl, cu toate că avea lacrimi în ochi, mi se părea neașteptat de* liniștit.
M-aș fi așteptat la cu totul altă reacție, la plânsete, țipete... în fața unei asemenea tragedii.
După ce a terminat rugăciunea, a venit să mă întrebe dacă fiul lui nu ar fi avut vreo șansă să fie salvat. I-am spus care e părerea

mea și a acceptat. Câteva ore mai târziu, spre dimineață, când băiatul trebuia să fie luat pentru înmormântare, m-am întâlnit încă o dată cu tatăl lui. I-am spus că îmi pare foarte rău că nu am putut face mai mult și el mi-a mulțumit pentru tot ce am făcut... Nu-mi aduc aminte cum a început discuția. Eu am spus că spre deosebire de populația ne-religioasă, ei (ultra-religioșii) se comportă altfel la aceeași durere. Parcă ei sunt mai împăcați cu soarta, mai resemnați.
El mi-a zis că nu sunt departe de adevăr și înainte să plece mi-a spus ceva care m-a dat peste cap și m-a cam pus pe gânduri. Am să încerc să-ți redau cât pot de exact ce mi-a spus tatăl. Mi-a spus că după ce s-a mai calmat durerea și neputința, neajutorarea sa în fața soartei (în ivrit termenul e: hasar onim *și e mult mai tare și mai exact decât traducerea pe care am încercat-o eu), și-a imaginat că Dumnezeu i-a* vorbit *și i-a spus cam așa: «Știu că ți-e greu că ai pierdut copilul, dar gândește-te că acum treisprezece ani aș fi venit la tine și ți-aș fi propus să-ți* împrumut *pe timp limitat un copil. Ai fi acceptat?» Că ar fi răspuns DA cu toată gura!... Că acum se împliniseră cei treisprezece ani și venise scadența. I-a înapoiat lui Dumnezeu copilul pe care EL i-l împrumutase... Că asta îl făcea să treacă mai ușor peste clipele de despărțire și de jale...*
Dacă mai am câte o poveste pentru tine, am să o scriu. Sper să fie ceva mai vesele.
Boris

M-am gândit dacă mama ar fi admis să obțină „un împrumut" de la Dumnezeu doar pentru treisprezece ani sau pentru orice alt timp limitat cu precizie. De ce m-am gândit la ea? De ce am vrut să o pun pe ea în situația asta de negândit, de nesuportat? Ca să aflu dacă m-a iubit destul, dacă m-a vrut din toată ființa ei, dacă ar fi putut trăi fără mine? M-am grăbit să mă gândesc dacă ea, mama adică, ar fi acceptat împrumutul. De ce nu m-am gândit cum de l-am acceptat eu față de ea? Cum de eu am fost de acord să iau de la Dumnezeu o mamă doar până

la treizeci și cinci de ani? Cum? Iată că asemenea contracte ți se pun în buzunar fără semnătură, iar tu te cari apoi cu ele de colo — colo, dintr-o casă în alta, dintr-o țară în alta, ba chiar și până la colțul străzii, fără să le mai lași deoparte, dar și fără să știi că ele te însoțesc în chip de stigmat dincolo de timp, dincolo de uzură. Mama, absentă din lumea mea, a fost luată într-un fel pe care nu am voie să-l înțeleg, și lăsată mie într-o formă inatacabilă, eternă. N-o mai am pe ea lângă mine, dar am certitudinea că acolo fiind, nu știu unde, nu mi-o mai poate nimeni și nimic smulge niciodată.

La patru ani după operația ei de cancer de sân au apărut metastazele. Boala se derula într-o formă neîntâlnită încă, cel puțin în spitalele românești, după cum îmi mărturisise profesorul A.T. Fenomenele pe care le dezlănțuia organismul mamei nu aveau nici o legătură cu simptomatologia atât de fără noimă, dar totuși cunoscută și cât de cât previzibilă a unei asemenea boli. Dintr-un motiv sau altul, am pierdut-o. Iar pierderea a fost cu atât mai categorică cu cât tatăl meu a pus în funcțiune toate motoarele pe care nu le atinsese vreodată până atunci. A smuls, cu disperare, de la Ceamare, aprobarea unui tratament la o clinică de specialitate din Paris. A pus la punct pas cu pas, folosindu-și puterea, fiecare amănunt al deplasării, legăturile cu cei mai reputați medici francezi, cazarea și finanțele necesare unei asemenea deplasări, pe care mama avea să o facă însoțită de mine. Pe când ne pregăteam de plecare, mama extrem de bolnavă și fără urmă de putere, iar eu abia imaginându-mi cum de aș fi putut să fac față fizic acestei încercări, Grigore Pagu, tatăl meu, ne pava drumul cu tot ce îi stătea atunci la dispoziție. Aveam să simțim și să vedem toate astea la fața locului.

În timp ce eu am suportat cu greu zborul și nu din cauza răului de înălțime, mama, pe care o văd acum trecând prin ani cu moartea-n buzunar, nu mai avea altceva mai important de făcut decât să-și „salveze" fiica. Era cu ochii pe mine fără să mă privească, îmi auzea inima luând-o razna, deși ne despărțeau câteva

scaune, mă trăgea cu uriașă forță afară din negura spaimei, deși abia de mai avea puterea să respire. Aterizam.

Am simțit-o pe mama adunându-și încă și mai mult puterile. Avea ceva de militar în ea, de bărbat mic de stat care, nu se știe când, ajunsese să comande armate și să câștige bătălii. Călcătura ei apăsată ar fi pătruns prin asfalt dacă n-ar fi fost contracarată de doza de feminitate care îi traversa ființa și arcurile trupului. Chiar și coafura ei putea fi asemănată cu un soi de cască: părul negru, cândva lung până la șale, împletit în două cozi groase cât mâna, rămăsese la fel de puternic, de sănătos și plin de personalitate, dar tăiat la baza urechii și pieptănat peste cap. Cupa căpătase o rotunjime aproape perfectă care îi îmbrăca cutia craniană elegant și ciudat. Poate ca o perucă? Nu, se vedea naturalețea lui. Privirea era un iatagan la nevoie sau calmă pe timp de pace. Nu mi-o amintesc pe mama cu uitătura blândă sau „dulceagă". Nu avea așa ceva în „repertoriu". Se purta în lume de parcă ar fi avut în mijlocul burții o veșnică balanță care îi asigura mersul pe sârmă fără plasă dedesubt. Nu admitea excesul vizibil, dar se juca lesne cu excesul mental. Mintea îi cerea hrană. Era hulpavă, iar ea o hrănea. Nu se simțea însă „mirosul voluptății" împrejur. Nimic nu ardea, nu clocotea, nu sărea de o anumită temperatură. Mama era cu mâna pe termostat. Ce-a fost cu inima ei, cu sufletul? Cât și când a iubit?

N-am să știu niciodată. Căsnicia ei cu tata a fost un model despre care abia acum aflu că nu e bine să existe. Că modelele impecabile lasă urme rele în succesori, fiindcă viața nu presară în aceeași familie povești identice. Și că obsesia perfecțiunii existentă undeva în preajmă, dar de neatins, jupoaie pielea tânără și neputincioasă. Să cred că n-a fost niciodată atacată de fantomele simțirilor ? Mi-e greu să cred așa ceva. Ea recita în șoaptă din Lermontov și Eminescu. Ea știa pe dinafară citate întregi din Marin Preda și Caragiale, din Dostoievski. Mai târziu, după patruzeci de ani, când a învățat cu încrâncenare, ca un devorator, limba franceză, aveam s-o aud bucurându-se cu voce tare de Stendhal sau Hervé Bazin. Un asemenea spirit nu putea să fi

trecut pe lângă încercările sufletului, cărora cu toții le suntem supuși. Pesemne că balanța ei interioară îi zgâria intestinele nelăsând-o să-și facă de râs propriul personaj și nicidecum legenda descendenței ei de femeie căreia nu i se cuvine răsfățul.

Operația mamei fusese drastică. Căsăpitoare. Au rămas doar oasele, pielea și asimetria. Lizica reușea să-i ridice moralul în timp ce făcea cu ea exercițiile de recuperare. O dată ea plecată, prabușirea psihică se reinstala. Lupta mamei între instinctul care o împingea să vrea să trăiască și rațiunea care îi comanda autodistrugerea era la scară mare. Se simțea mobilizarea ei interioară de parcă ar fi fost împrejur trupe gata de înfruntare. Cu toate astea, nu vorbea despre boala ei. Încerca să trăiască la fel ca și până atunci. Reușea în mare parte să-și joace rolul cu succes. Mergea la orele de seminar de la Academia Ștefan Gheorghiu pentru care conspecta ore întregi pe zi și citea la fel de mult ca de când o știam. Învățase franceza la maturitate doar ca să aibă acces la informația „din exterior" și reușise să spargă zidul închistării. Mergea la Thea cu plăcere și minutele de probă când vorbea cu croitoreasa vrute și nevrute o înveseleau. O însoțeam adesea, fiindcă o pândeam. Simțeam monstrul negru și acaparator cum creștea în ea. În fața mea nu se putea ascunde. Nu știu dacă-și dădea seama de asta. Jucam bine. Tata era prea ocupat și în felul ăsta scăpa ore multe — credea ea — de sub ochiul său vigilent. Dar și el știa ce știam și eu. Nu era nevoie să ne mărturisim unul altuia ceva, „textul" îngrijorării, al presimțirii nefericite circula între noi cu pelerina lui de umbră densă. Și iată-ne pe toți, ea — ineluctabil singură în lumea bolii și a incertitudinii și noi — tata, eu și Caesar, mergând grupați sub suflul scurt, spasmodic al organizării unei noi vieți în casa noastră, pe drumul către moarte al mamei. Muream în feluri diferite: ea invadată de aberația care mototolea celulele vitale înlocuindu-le sau acoperindu-le cu tumori, dureri, lichid prost, iar noi — măcinați de spaimă, de milă, de altfel de durere. Singurul dintre noi care mai putea să se ia de piept cu speranța era tata. A trecut la fapte. Fapte serioase. S-a apropiat prietenește de înalți lucrători

în securitatea statului, persoane care-l știau bine și pe care el nu-i lăsase să treacă de o anumită barieră până atunci. A înțeles sau i s-a sugerat, nu mi-a spus niciodată, că de-acolo avea să poată primi un ajutor substanțial în toate sensurile. Cred acum, fără a avea vreo confirmare, că generalul de securitate de care se arpopiase îi pusese la dispoziție fondurile materiale cu care tata credea că avea să salveze și viața și echilibrul psihic al mamei. După cum se desfășurau lucrurile acolo, în orașul-lumină pe care noi îl întunecam cu necazul nostru, nici măcar nu sunt sigură că tata știa despre suma exactă pe care „salvatorul nostru" o ținea la dispoziția lui și implicit a noastră.

Cam la zece-douăsprezece zile după ce am ajuns la Paris, timp în care mama începuse deja tratamentul pe care-l suporta cu greu, într-o bună dimineață, un bărbat destul de tânăr, cu o înfățișare sobră, dar plăcută în același timp, a bătut la ușa camerei noastre. Am deschis, ne-am salutat fugar și a cerut permisiunea să intre. Ne-a dat scrisori din partea tatei. Un emisar cu vorbe scrise de la ruda noastră cea mai apropiată nu putea să fie decât binevenit. N-am desfăcut plicurile, ni s-a părut nepoliticos să o facem în fața lui. Puteam lesne presupune că cineva care a pătruns într-o ambasadă n-avea cum să reprezinte vreun pericol pentru nimeni. Omul era înalt, bine făcut. Mai degrabă blond, cu ochi căprui și o privire intensă. Genul acela de privire care trece prin craniu fără să îți dea senzația că te investighează, ci doar că înțelege, cu bună-voință, totul de la bun început. Cu siguranță avea o expresie de om bun. Cred și acum că se străduia să treacă neobservat. Probabil că nu avea încă patruzeci de ani, dar părea să fie ceea ce se numește un om „așezat", de parcă o experiență cu mult mai lungă decât întreaga lui viață stătea ca o căptușeală între ființa lui și lumea în care își risca viața. Se supraveghea cu discreție și vorbea calm, cu un timbru al vocii care nu ieșea din comun. Totuși, apăreau inflexiuni interesante atunci când povestea ceva mai lung și avea vreme să-și folosească corzile vocale ca pe corzile unui instrument pe care-l acorda. Ne-a spus în câteva cuvinte că el avea o treabă prin acele locuri, dar că în

restul timpului o să ne ajute să trecem mai ușor peste acea perioadă. Nu ne-a dat amănunte și, în conformitate cu legea cunoscută de mama și de mine în egală măsură, nu i-am pus nici o întrebare.

Înțeleseserăm că am primit un semn substanțial de la tata, dar că nu era nevoie să știm în ce anume consta ajutorul. Aveam să ne dăm seama pe parcurs. Mama încerca să-și disimuleze mirarea și reușea mai puțin decât mine. Ea știa că soțul ei nu făcuse nicicând asemenea lucruri. Dar mai știa și că, pentru ea, ar fi făcut oricând, orice, cu orice preț. Doctorul care intrase la noi în cameră adusese cu el un strop de viață. Acel bărbat misterios era medic radiolog. Nu știu dacă numele sub care s-a recomdandat era cel real sau unul de misiune. Am știut că făcuserăm cunoștință cu doctorul Coduma. S-a ridicat de pe scaun și ne-a spus că vine la orele nouăsprezece sa ne ia la masă în oraș. Mama s-a schimbat la față și i-a vorbit pe scurt despre neputința ei. În fiecare după-amiază avea de făcut câte o ședință de cobalto-terapie. Amețeala și răul fizic abia de o lăsau să ajungă până la ambasadă. Și-a permis să-i facă doctorului un semn discret către mine, care însemna că mie mi-ar fi fost necesară o asemenea șansă. Doctorul-ofițer înțelesese bine despre ce era vorba, dar nu s-a lăsat:

— Sigur că da, vin aici și vedem cum stau lucrurile.

Atunci, la Paris, față în față cu doctorul Coduma, un semn de punctuație mi s-a înfipt în creier. Nu cumva acel om servea de fapt o cu totul altă cauză decât pe cea a „regimului"? Nu simțeam eu oare acum pentru întâia oară prezența învelită în măști a unei structuri total necunoscută mie și mamei? Exista în imediata noastră apropiere și altceva decât partidul, statul și poporul, iar deasupra lor „conducătorul mult iubit"? I-am privit pe el și pe mama. În timp ce discutau despre programul de seară, ca și despre stările mamei sau despre familia lui, eu apucasem să citesc cele două scrisori trimise de tata prin intermediul doctorului-ofițer. Faptul m-a liniștit întru totul, deși n-am fost niciodată o ființă bănuitoare sau grijulie cu situații care ar fi

meritat ceva prudență din partea mea. În fond, cred că mă simțeam, fără să fiu conștientă de asta, *i-na-ta-cabilă*. Eram atentă să nu mă calce mașina la traversatul străzii, să nu cad de la balcon, să nu mă muște câinii sau să nu înghit detergent în loc de apă. Dar a fi plecat noaptea pe drum, oricât de mică eram, a fi trebuit să mă întâlnesc cu persoane necunoscute cărora să le dau ceva sau de la care să iau ceva, a mă fi urcat într-o mașină oarecare gata să mă lase la o adresă anume, a fi deschis ușa casei fără să întreb cine era de partea cealaltă și altele de felul acesta erau acțiuni care nu admiteau nici cea mai mică urmă de teamă, de grijă, de gând secundar. Știam, în schimb, că anumite lucruri, „acele lucruri" auzite în casă sau la serviciul părinților mei nu aveau voie să iasă din gura mea în fața nimănui, doar, poate, acolo unde și părinții erau de față și le vorbeau la rândul lor. Cheia „safe"-ului meu politic era pe mâini bune, deși mâinile mele erau încă atât de tinere și fragile... Eram deci o combinație de inconștiență și prudență, cu toate că cele două caracteristici aparțineau unor lumi teoretic ireconciliabile. Trăiam într-o formulă schizoidă căreia îi făceam față bine, dar nu era simplu. Se putea, se făcea, dar nu era ușor. „Gustul păcatului" — așa aș numi senzația care ne umplea mințile și trupurile. Ceva euforic, ca un spasm scurt al împlinirii vinovate, alături de rușinea satisfacției secrete că lucruri necunoscute celorlalți oameni stăteau în stăpânirea noastră. Teoria vorbea despre egalitatea absolută a indivizilor în societatea pentru care părinții mei și colegii lor își dădeau sufletul, iar noi, pe tăcute, pe sub ochi, intrând în propria noastră cochilie precum melcii, vedeam că egalitatea nu era absolută și că pe măsură ce trecea vremea, diferențele de un anume fel se instaurau tot mai limpede.

Așa încât, privindu-l mai atentă pe doctorul Coduma, după lectura scrisorilor, am simțit o ușurare teribilă, o putință de a respira mai simplu, fără să-mi crape inima, crezând chiar, într-un anume fel inexplicabil, că razele de cobalt care trebuiau să bombardeze trupul bolnav al mamei aveau să fie mult mai blânde, că grețurile și amețelile ei aveau să fie luate cu mâna fantomatică

a ocrotitorului nostru, că răul meu de necontrolat avea să se transforme într-o forță fără limite care ar fi putut să o treacă pe mama peste prăpastia cea mare. Tocmai aflam că nu trebuia să mai avem nici o grijă de ordin bănesc, ceea ce nu fusese valabil până în acel moment, că orice ne-am fi dorit trebuia rostit cu curaj, că ne transformam într-un duo care, în șoaptă, primea cadou uneltele de luptă împotriva spaimei de moarte.

Primul pas îmi era dedicat, fiindcă mama, cu toate ofertele la picioare, nu putea merge și nu putea înțelege că o vitrină frumoasă îți schimbă starea de spirit. Ce parfum îmi plăcea cel mai mult? N-am dat un răspuns pe loc, nu se alege ușor un parfum preferat la Paris. Și atunci, a urmat un drum până la cea mai apropiată parfumerie din zona Tour Eiffel, unde am luat un flacon de 50 ml de *Quartz* al lui Molineux, pe care-l țin minte, amețită de plăcere, până în ziua de azi. Înainte să ieșim pe ușă, doctorul Coduma s-a întors către mama și, pe fugă, ca să nu fie suficient timp de discuție, ca dintr-o trăsătură de penel, a spus:

— Undeva, aproape de Concorde, locuiește o tipă simpatică, merită cunoscută, are o casă grozavă, vinde proteze mamare, fostă păpușăreasă, știe teatru și literatură, o să vă dau adresa sau mergem împreună, cum doriți.

Bang! Al doilea gong sunase. Spectacolul putea să înceapă. Ochii mamei au devenit de un căprui intens, ca atunci când se speria și nu voia să arate. Sau când era foarte interesată de ceva anume. L-a privit pe doctorul-ofițer fără să scoată un cuvânt, dându-i să înțeleagă că reținuse toate amănuntele înșiruite în paragraful rostit de el. Ca să tai coarda prea întinsă a situației, m-am repezit să spun:

— Pot să merg și eu?

Și l-am privit doar pe el, mama nu avea voie să disece momentul. Mormăind un „oricine poate merge", doctorul a apăsat pe clanța ușii și m-a invitat să ies. Mi-a fost și mai clar din ce zonă venea omul acela. Avea în cap fișa amănunțită a mamei mele, detaliile unui portret complex al soției „tovarășului Pagu". Știa că această femeie bolnavă iubea teatrul și literatura și apăsase

pedala complicității ca să poată asigura intrarea în infernul complexelor irecuperabile: proteza mamară împreună cu arta și cu banii la care doar el avea acces. Atunci mi-am dat seama că slăbiciunea omenească poate fi relativ ușor scoasă la suprafață chiar și din străfunduri declarate intangibile. Poți să crezi, mai rău, să știi sigur despre tine o grămadă de lucruri: că nu ești curvar, că nu ești bețiv, că nu te interesează derizoriul avuției, că ți-e silă de putere, ș.a.m.d., și tot vine momentul când te trezești că te-ai prăbușit din vârful propriului tău Olimp. Erai atât de mândru de el și de tine! Păcat. Începi să te rostogolești și te tot duci și te tot împrăștii pierzându-te bucățică cu bucățică, până ce ajungi în rândul oamenilor, cot la cot, umăr la umăr cu bețivul, curvarul, avidul de putere, avidul de bani. O să constați că nu sunt chiar așa de diferiți de tine sau tu de ei, că mirosul băuturii te scârbește la fel de tare, dar că poți înțelege nevoia acelui om de a bea chiar cu riscul autodistrugerii sau, de ce nu, al morții. O să vezi că fiecare „avid" de ceva nu e altceva decât victima unui fel de boală căreia nu i te poți împotrivi și pe care nu o poți trata, cam așa cum se întâmplase cu mama, că acești oameni lângă care ai ajuns și tu mai repede sau mai târziu au ceva în plus sau în minus, gene, cromozomi, cine mai știe ce, care le face viața mai grea și mai urâtă decât este ea oricum. Dar că, spre deosebire de cei „cuminți", au senzația că trăiesc niște clipe, fulguratii de fericire, pentru care consideră ei că merită tot chinul intermediar. Cam așa au fost pentru mine „gustul" acelui parfum la care n-aș fi putut măcar visa, bețiia minutelor petrecute în magazinul de încălțăminte pentru copii, de unde am cumpărat două perechi de snow-boots scumpi pentru Al și Miv, o combinație minunată de roșu și negru, dejunul cu *cailles aux raisins* de pe malul Senei și husele pentru mașina noastră, Lada 1300, pe care Caesar o iubea atât de mult. Toată povestea cu modestia pe care o învățasem de la ai mei în copilărie și pe care o simțisem împietrită în ființa mea pentru totdeauna a explodat cu zgomot interior și m-am văzut invadată de o plăcere nefirească și

blamabilă, care însă m-a făcut să pot sta pe picioarele mele acolo unde mama își continua drumul spre moarte.

Luni, după tratament, am coborât din autobuz împreună cu mama în Place de la Concorde. Mergea greu, amețeala o chinuia și nu voia să spună. O susțineam cât puteam de strâns, în timp ce mintea îmi umbla aiurea, încercând probabil să se apere, să-și adune resurse.

— Lukiana, simți nevoia să vorbim despre ceva anume? Să știi că eu sunt în stare.

Nu mă așteptasem la o asemenea intervenție a mamei, de aceea mi-a părut a fi fost un strigăt de alarmă căruia trebuia să-i dau curs, tot așa cum, cu inima strânsă, e bine să fii atent când un bătrân al familiei îți cere să vorbești cu el despre testamentul său. Și am început:

— Tu îți aduci aminte de Boris Blum, mama?

— ....

— M-ai auzit, nu-i așa?

— Da, te-am auzit, Lukiana. Lasă-mi puțin timp.

Când mama îmi spunea „Lukiana", nu era de glumă. Faptul avea o semnificație precisă: nevoie de concentrare, analiză rapidă. Eram convinsă că mama știa exact despre cine vorbeam, dar într-un procent oarecare puneam totuși la socoteală stresul sub care se afla, posibilitatea ca boala și disperarea să-i fi scos din minte chiar și cele mai clare lucruri. Așa că i-am lăsat cu toată bunăvoința timpul pe care mi-l ceruse. Mi-am surprins un gând străin, care nu mă vizitase niciodată până atunci. Impulsul lui Boris de a fi venit la noi acasă pentru o convorbire cu mama îmi părea acum destul de straniu. Un băiat de optsprezece ani, crescut așa cum fuseserăm noi crescuți, nu prea avea curajul, în acele timpuri, să facă așa ceva. Oricât credit aș fi acordat pasiunii juvenile, acțiunea lui mi se arăta acum ca fiind întru totul ieșită din coordonatele de comportament în care, cel puțin noi doi, ne mișcam. În fine, ce rost mai avea să prelungesc timpul deducțiilor fără rezultat, de vreme ce mama se afla lângă mine, cu siguranță, pregătită să fie sinceră până la capăt. Nu evita să

se implice în momentele limită ce priveau viața altcuiva, a oricui altcuiva, nici în cele mai îngrozitoare clipe prin care ea însăși trecea. Așa se face că am forțat subiectul împotriva oricărei atitudini obișnuite din partea mea.

— Îmi spui ceva, mama?

— Îți spun, Lukiana. Întreabă-mă ce vrei să știi. Mi-e mai ușor așa.

— De ce a venit Boris să vorbească cu tine atunci?

— Pentru că l-am chemat.

Prima confirmare. Mama îmi spunea adevărul pe care am ajuns să-l bănuiesc abia când aveam și eu copii preșcolari.

— Tu știi ce-am știut eu despre asta?

— Noi două n-am vorbit despre ce-ai știut tu, Luka dragă, dar știu ce trebuia să știi. Am bănuit că nu te-ai îndoit de ceea ce te-am lăsat atunci să crezi.

— De ce ai fost așa de sigură, mama?

— Sigură n-am fost, Lukiana, dar am sesizat că asta nu te-a preocupat. Dacă te-ai fi îndoit un singur moment de pornirea lui Boris, ai fi investigat până la sânge totul. Te cunosc bine.

— Așa e.

Capul mi se lăsa greu în față de parcă aș fi fost gata să adorm, așa cum văzusem că păteau bunicii mei, când vârsta devenise mai grea decât somnul.

— A fost ideea ta să-l chemi?

— Din câte știi acum, Lukiana, ce părere ai, a fost ideea mea?

— Nu. Sigur că nu. Dar ce ți s-ar fi întâmplat sau vi s-ar fi întâmplat dacă nu dădeai curs „ideii"?

— N-am de unde să știu. Pot doar să-ți spun cum sunau amenințările. Și ele se refereau mai puțin la noi, te priveau în primul rând pe tine. Ecuația, ca de obicei, fusese bine alcătuită.

Mama se uita în stânga și-n dreapta, deși era absolut sigură izolarea noastră de acolo, pierdute între oameni fără număr și fără probleme de ideologie. Nu știu unde în altă parte am mai fi putut vorbi atât de liber. Am văzut însă că mamei nu-i era bine. Amețise poate când întorsese capul brusc, fără să se mai gân-

dească la tratamentul care îi dădea acele stări sau discuția în sine îi făcea rău.

— Dacă vrei să nu mai vorbim despre asta, renunț, mamă. Pot să o fac.

— Cred că poți. Știu că poți. Dar dacă n-ai să afli tot ce vrei să știi, cândva îți vei pune iarăși întrebări. Le dăm acum răspunsul.

Nu mă interesa deloc ce aș fi putut eu să pățesc, ce conțineau adică acele amenințări. Nu știu de ce nu voiam să știu asta. Ar fi fost atât de necesar! N-am întrebat.

— Ce i-ai spus, mamă, lui Boris?

Mama a fost extrem de promptă:

— Că dacă te iubește cu adevărat, să renunțe la tine, fiindcă există „cineva" care nu dorește ca voi doi să fiți împreună.

— Și ce a înțeles el prin „cineva"?

— A înțeles, Lukiana, exact ce trebuia să înțeleagă. Era tare deștept băiatul ăla. După ce i-am confirmat că nu mă referisem la Ian, și-a pus singur ghilimelele peste tot. Dar mi-a spus că nu-mi promite nimic, că nu e deloc sigur că va putea să răspundă rugăminții mele decât dacă îi spun care e pericolul pentru tine. I-am spus sincer că era unul, dar că nu-l știam. Știi că a plâns? Vrei să știi asta?

— Tu ce-ai simțit, mama?

Nu mi-a răspuns imediat. Obosise. Mi-am pus în minte ca atunci când ajungem la adresa căutată, să ne așezăm puțin pe scări. Aș fi putut explica oricui că mama era bolnavă și m-ar fi înțeles.

— Lukiana, dar tu îl iubeai pe Ian atunci. Ai uitat asta? Și nu era o iubire oarecare... Venea la noi în casă, vă știa toată lumea, cred că și Boris îl cunoștea. Greșesc?

— Îi iubeam pe amândoi. Habar n-am cum, nu mă întreba, crede-mă că nu înțeleg cum se putea așa ceva. Mă mai întreb câteodată și acum.

— Fusese tata chemat la Hamatoiu și i s-a spus că nu e cazul ca tu să intri în dragoste cu un fiu de evrei. Că să ne rezolvăm singuri problema în familie, altfel vei fi chemată la Cabinetul 2.

— Adică șeful Securității române nu știa că tu ești evreică? Cum putea să-i deranjeze un alt evreu, dacă tot aveam sângele în familie? Și poate că eu voiam să fiu evreică și nu creștină. Pe mine m-a întrebat cineva, mamă dragă?

Totul era mult mai complicat de-atât. Eu nu voiam de fapt să fiu nici evreică și nici creștină, voiam să fiu eu singură cu dumnezeul care mă admitea și pe mine pe undeva, în lumea asta mare, pe care o făcuse înainte ca ea să se împartă în atâtea religii, tradiții și ritualuri. Nu eram sigură însă că mama era împăcată cu faptul că nu era și ea creștină. Era prea mult să cred că toate aceste meandre aveau să intre pe un drum drept doar în urma discuției noastre de la Paris. Dar mai era puțin de aflat:

— Cum a reacționat Boris la ce i-ai spus?

— Ți-am răspuns deja la asta. Prost. Suferea. Te-a iubit mult.

— Poate că nu chiar așa de mult cât am crezut, nici chiar atât de mult cât a crezut el...

— De ce spui asta? Te așteptai la ceva anume?

— Nu știu de ce spun asta, mama. Poate că am așteptat ceva anume, ceva nebunesc, care să mă facă să văd că există și limite pe care nu le respecți, orice s-ar întâmpla. Dar e așa de târziu acum să vorbim despre asta! Cred că am ajuns, mama. Suntem la adresa noastră.

— Lukiana, înainte să intrăm, mai spune-mi o dată că-l iubești pe Caesar. Vreau să fiu liniștită.

— Pot să-ți spun asta oricând. E mai mult decât atât. Caesar e una cu mine. Poți să fii foarte liniștită, mamă. Dar eu nu sunt o femeie oarecare. Caut în mintea și-n sufletul meu și trecutul și prezentul, precum fac tipii ăștia pe-aici — *„les vide-greniers“*. Senzațională chestie!

Am urcat cu liftul la etajul patru al unui imobil cu insemnele timpului încrustate în culoare și formă, așa ca întreaga zonă

construită în aceeași perioadă. Am sunat. Ne-a deschis o femeie de statură medie, solidă, impunătoare. Părul foarte negru, strălucitor, bine îngrijit, deși mai degrabă rar, tunsoarea franțuzească clasică, cele câteva fire de breton care contrastau puternic cu rujul de buze carmin și culoarea foarte deschisă a tenului. Dădea senzația că „poartă" un machiaj de scenă în care se simte bine. Gâtul era prea scurt, continuat de un bust masiv, o talie prea plină, bazinul îngust și picioare suple cu glezne fragile. Încălțase niște balerini „trecuți" care, mai mult ca sigur, erau comozi și ea făcea un mic rabat de la eleganța întregii ei personalități. După ce ne-am salutat pe grabă, ne-a invitat în casă, dându-ne să înțelegem că știa despre cine era vorba. Că ne aștepta, cu alte cuvinte. Că nu veneam ca niște cumpărători oarecare, ci ca „trimiși de suflet" ai doctorului Coduma, cum a ținut ea să precizeze la un moment dat. Ciudat a fost că nici eu și nici mama n-am realizat din primul moment că franțuzoaica vorbea cu noi românește. Mama s-a simțit brusc reconfortată de atitudinea ei și a devenit foarte prietenoasă:

— E o atmosferă bună în casa dumneavoastră, doamnă Languedoc. Vă mulțumesc de așa o primire. Ea e fiica mea, Lukiana. Vorbește franceza.

— Haideți să v-arăt casa mai bine, doctorul Coduma mi-a spus că sunteți iubitoare de cultură. O să vedeți ce mult o să vă placă.

Eu mă țineam după mama ca un cățeluș, mă bucuram că nu mai realiza unde anume venisem, că în mintea ei destinația se schimbase cu totul și că o urmă de veselie, pe care nu i-o mai văzusem de ani de zile, îi licărea în ochi și îi mișca mușchii obrajilor.

Două camere mari, chiar foarte mari, erau decomandate printr-un coridor obscur, dar larg și căptușit cu dulapuri în perete, ceea ce făcea ca pereții acestui spațiu lung să fie din lemn roșiatic, greu și parfumat. În prima dintre ele mobilierul părea mai puțin „gândit", mai degrabă alcătuit din piese „de suflet", valoroase

de altfel în majoritatea lor, la care doamna Languedoc n-ar fi renunțat în ruptul capului. Printre piese de mobilier stil, epoci diferite ale istoriei culturii, o canapea modernă de un albastru electric, picioare și mânere de metal ieftin, cam ca cele din camerele de așteptare ale cabinetelor stomatologice, te făcea să-ți aduci aminte că gazda vorbește românește. În cea de-a doua cameră, dormitorul ei, pe lângă patul matrimonial impozant și abundent decorat, un fel de baldachin făcut după inspirație proprie, pe pereți, așezate aparent dezordonat, de jur împrejurul oglinzii, pe dulapul imens, strivitor, se afla un muzeu de *marionettes à fils*, care mai de care mai colorată, mai amuzantă, mai expresivă. Probabil că nu lipsea nici o dimensiune, nici un model din câte fuseseră create vreodată, nici un personaj cunoscut. Nu era la îndemână să vezi așa ceva în casa unei persoane care vindea proteze mamare, dar neliniștea mea inițială a dispărut în momentul când ea s-a întors cu fața spre noi și când am realizat că acea femeie făcea parte, fără cea mai mică îndoială, din propriul muzeu al marionetelor.

— Desigur, Coduma v-a spus că sunt păpușăreasă de când mă știu.

I-am cerut permisiunea să pun mâna pe câțiva Pinocchio, care mai de care mai diferit: unul foarte mare și greoi, care, după părerea mea, nu putea fi mânuit, alți trei din ce în ce mai mici, cu membre de forme diferite, drepte sau arcuite, colorate în galben și roșu. Nasul lung și ascuțit al lui Pinocchio numărul doi mi s-a agățat de bluză și m-a făcut să-i vorbesc.

— Nu e un Pinocchio, domnișoară. E Burattino. Sper că știi diferența.

Pentru o fracțiune de secundă, mi-am adus aminte de „Domno", cel pe lângă care, copil fiind, ucenicise Boris, undeva, în zona Lizeanu a unui București revolut.

Ne-am întors în prima cameră. Mama a dat să vorbească despre vizitarea casei și impresiile cu care ne îmbălsămaserăm. Dar gazda noastră ciudată n-a lăsat-o să se desfășoare și a tăiat scurt:

— Doamnă Pagu, aș vrea să rezolvăm mai întâi problema pentru care ați venit aici. Avem timp pentru tot.

S-a ridicat și a răsucit în jurul unui ax, până l-a întors cu cealaltă față spre noi, un panou pe care erau expuse obiecte de artă de tot felul, de la țesături până la argintărie și bijuterii. Cea de-a doua față a panoului din catifea de culoarea mușatarului avea expuse protezele pe care doamna le vindea. N-a interesat-o să diminueze din șocul imaginii, ba chiar păruse că se juca cu gestul acela brusc pe care-l mai făcuse probabil de sute de ori. Ni s-a tăiat respirația. A continuat:

— Aici nu merge cu jumătăți de măsură, doamnă Pagu. Deja o știți bine. Trebuie să înfruntăm. Eu am fost operată în urmă cu multă vreme, fără șanse, iată-mă vie, cu un bust cu care dărâm totul în cale, așa că... vedeți, Dumnezeu deasupra, noi aici. Vă fac și sutienele, ajustăm tot ce e de ajustat, nu se va vedea nimic.

Au urmat măsurători, încercări, multă, foarte multă răbdare din partea doamnei Languedoc. Am simțit-o pe mama că ar fi dat orice la un moment dat să fi putut să fugă, dar autocontrolul ei era mai presus de tot. La sfârșit, madame Languedoc i-a comunicat mamei că nu avea de încasat de la ea nici un ban, așa îi spusese doctorul Coduma. Până să se îmbrace mama, până să-mi pot număra bătăile inimii care stătea să pocnească, a apărut și tava cu dulcețuri românești. A mai durat ceva vizita care pierdea de la un minut la altul din protocol și câștiga în căldură. A avut vreme să povestească ceva despre biografia ei: Silvian, de fapt Silvain Languedoc, ofițer francez aflat la București în timpul războiului, în casa căruia mama ei făcea menajul, se îndrăgostise de Mimi. I-a promis că o va duce undeva unde patima ei pentru marionete avea să devină un vis realizat. A urmat o viață plină cu de toate: bogăție, umilință, spaime, voiajuri fără sfârșit. L-a ajutat în tot ce-a făcut fără să crâcnească. Păpușile ei deveniseră o biată amintire. După operația de sân pe care a suportat-o, viața ei s-a construit în jurul „cusătoriei", care a admis existența comună a marionetelor și a protezelor de sân.

Tata nu își atingea scopul. Ceea ce încercase el mobilizând forțe eficiente era să o salveze pe mama, să se salveze astfel pe el. Apelase la metoda teoretic blamată, care îi era însă la îndemână, și anume la beneficiul de putere, ca să se bată cu ceea ce nici Dumnezeu nu poate stăpâni întotdeauna. Nu el ar fi fost acela care să aducă o minune în viața biologică a soției lui, a femeii pe care o iubea, a mamei mele. Asta înțelesese. Dar nu putuse să înțeleagă, nu voia să poată, că și statul, și armata, și securitatea, oricât de dotate ar fi fost, stăteau și ele sub limitele neputinței omenești, mai mult chiar decât fiecare individ în parte. N-ar fi trebuit să spere că instituțiile unui stat au cea mai mică legătură cu erezia unei maladii. Abaterea celulei vitale de la structura sănătoasă, devierea ei spre aberație nu erau „acte" pe care cineva să le poată influența sau pedepsi așa cum se face cu omul care nu și-a plătit impozitul, cu un delincvent sau cu un trădător de patrie. Așa ceva nu era posibil, iar tata nu era un prost care să nu știe toate astea, ba dimpotrivă, dar disperarea dă halucinații, așa încât prietenia pe care i-a dovedit-o generalul de securitate cu care „se împrietenise" de relativ puțină vreme i-a făcut cadou o iluzie, măcar pentru timpul cât noi am fost plecate, aceea că el, tatăl meu, putea stăpâni situația. Eu și mama știam deja că toate aceste paleative nu fac decât să alimenteze speranța lui, să-i dea voie să respire mai lesne încă un timp. De fapt, acțiunea pe care a întreprins-o îi ținea organismul branșat la „carburantul" cu care „ei" erau obișnuiți — veșnica activitate, continua căutare de soluții: pentru orice, pentru ce se poate și mai ales pentru ce nu se poate, în viteză, împotriva timpului, mai repede decât timpul: să crească blocul de locuințe într-o săptămână în loc să fie construit în opt luni, să iasă bobul de grâu în conformitate cu calendarul cincinalului, să fie întotdeauna un „*DA*" categoric care să ilumineze perspectiva existenței lor. Așa încât până ce aveam să ne întoarcem în fața ochilor tatei, motorul pe care-l pornise avea să-i susure în urechi propoziția pe care încerca să o transforme în adevăr: „O vei salva pe Tona și Tona va trăi".

Într-o anumită perioadă și numai atunci, de câteva ori, la noi în casă intraseră generali de securitate cu care am petrecut câteva zeci de minute „la o vorbă", cu un pahar de whisky în fața lor și câte o dulceață în fața mea și a mamei. Erau volubili, iuți la minte, cu simț al umorului. Tata, cu o mobilitate mentală bună, spontan ca o electrocutare, zâmbind, știa să-i facă pe invitați să se amuze, să se simtă în largul lor, ba chiar să se considere prieteni. Nu aveam habar ce relații existau între ei pe „alte fronturi", dar îmi închipuiam încă de atunci, în adolescența mea, că se cunoșteau bine de vreme ce ajungeau să ne viziteze acasă, fie și la intervale de timp foarte mari. Oricât de rar au avut loc acele întrevederi, ele m-au lăsat să întrezăresc existența unei alte surse de putere în afara celei care „se vedea cu ochiul liber". În mod evident, tata se purta, în prezența acestor bărbați, altfel decât alături de subalternii sau colegii lui de muncă „pe linie de partid și de stat". Lipsea acel scenariu pe care-l simțeam în spatele faptelor mici și mari care aveau legătură cu „directivele". Dar, deși n-aveam capacitatea să înțeleg mai mult, n-aveam nici o îndoială că un alt fel de scenariu trebuia să existe la această altă adresă a puterii. Îmi priveam părinții, îi urmăream de fapt, și desluşeam mersul unui mecanism: trebuiau puse în funcțiune două feluri de minți, două feluri de reacții, două tipuri de personalitate. Cele două „puteri" nu păreau să fie surori, poate doar rude la distanță. Rânjeau una la alta.

Prinsesem între colții tineri, care n-aveau să-mi folosească la mare lucru, capătul de fir al Ariadnei, de care aveam să trag, vrând și nevrând, după 1989.

Într-una din zilele când, înaintea tratamentului de la orele după-amiezii, ofițerul ne scosese cu forța la plimbare, dar o rugase insistent pe mama să decidă traseul, a apucat să ne spună că ceea ce iubește cel mai mult pe lume este familia lui, respectiv soția și fetița lor, dar că în orice secundă și-ar da viața pentru patrie și mai precis pentru superiorul său, generalul care-l trimisese în preajma noastră. Nici o urmă de patetism în această

declarație cutremurătoare, ceea ce ne-a făcut și pe mine și pe mama să înghețăm și să uităm pentru un timp de motivele noastre personale patetice. Era o frază oarecare, așa cum tot el povestea despre vremea când soția lui făcuse o specializare în orașul-lumină sau așa cum vorbea despre faptul că avea momente de regret față de meseria de medic neîmplinită. Ce m-a speriat la auzul acelor vorbe a fost starea din spatele sunetelor. Pe lângă acele cuvinte apăsătoare, nelalocul lor, s-a propagat, înfundată ca un ecou, certitudinea că ceea ce spusese era adevărat și scutit de orice urmă de frică. O seninătate nefirească îi modificase glasul și-l făcuse mai curat și mai așezat decât în orice altă rostire. Poate că revoluționara din mama digerase declarația făcută de doctorul Coduma, dar eu, care, vrând-nevrând mă construiam altfel decât părinții mei, aveam să-l privesc de-acum încolo ca pe un exemplar de studiu. Prânzul a fost unul la care chiar și mama a putut să mănânce câte ceva. Orele, nu puține, pe care le petrecea cu noi, confortul pe care ni-l asigura și lejeritatea cu care mânuia unelte nevăzute mă făceau să caut în creierul meu alte căi. Nu mai văzusem niciodată așa ceva. Nu se punea problema vreunei asemănări pe care aș fi putu-o face cu viața de acasă. Nici vorbă. Ce ni se punea la dispoziție acolo, la Paris, într-o situație atât de complicată și care presupunea cheltuieli mari, depășea cea mai confortabilă perioadă pe care o petrecusem vreodată în casa părinților. Am avut o vagă bănuială că nici măcar tata nu știa exact despre ce și cât era vorba. Avusesem dreptate. La întoarcerea mea acasă — se întâmplase asta înainte ca mama să termine tratamentul — am vrut să știu. Nu i-am spus tatei nimic până când nu i-am aplicat testele la care gândisem îndelung și care nu erau stupide. Îl cunoșteam prea bine, nu era un tip sofisticat, nici abil, dimpotrivă — prea direct și cu reacții prompte ca pocnetul unui bici. Avusese liniștea că aveam să fim asistate și ajutate, dar amănuntele îi lipsiseră. Când i-am spus cam cum se desfășuraseră lucrurile, am citit pe figura lui o urmă de îngrijorare, o alta de mirare, iar ochii i se mișcau în orbite fără încetare,

lovindu-se parcă de marginile osoase ale scheletului feței. Încerca să înțeleagă? Mi-a fost destul de clar în acel moment că instituția care-i oferise tatălui meu prietenia și susținerea în necazul său personal trăia **și** pe „barba" ei fără ca partidul și statul să știe câte fire de păr conținea această barbă.

Au trecut cincisprezece ani de când doctorul Coduma a murit, în toiul revoluției din decembrie '89 în preajma Ministerului Apărării Naționale. Dintr-o „eroare umană", dintr-o încrâncenare de interese politice care decapitează întotdeauna pe alții decât pe actorii neînțelegerii, dintr-o bătaie de aripă a tragediei care a memorat cuvintele doctorului-ofițer rostite cine știe de câte ori: o fi murit pentru patrie sau pentru generalul pe care-l venerase? Nimeni n-a știut să ne spună unde se afla mormântul lui. Sau al lor. Nu era singur. Am pus lumânări și flori pe câteva locuri unde ar fi putut să fie **el.** Un destin împlinit!

Lukiana,
N-am să mă refer la ceea ce am aflat despre săptămânile grele prin care ați trecut tu și mama ta la acea vreme. Poate vom „vorbi" altădată despre asta. Nici nu cred că tu ți-ai dorit așa ceva când mi-ai povestit prin ce ai trecut. Știu că e mai bine să-ți mut gândurile, să pun în fața ochilor tăi un alt ecran. La propriu vorbind, am să-ți „arăt" un alt spital, unde măcar ești scutită de orice implicare. Ai să vezi, e interesant.
Am să-ți povestesc ce e Hadassah. Dar de data asta introducerea va fi mai scurtă.
După ce m-am hotărât să renunț la chirurgie (și dacă motivul pentru care am hotărât să fac această schimbare are importanță, am să ți-l spun într-o altă scrisoare), am căutat cel mai bun spital pentru specializare în anestezie și ulterior în terapie intensivă. Ăsta e spitalul Hadassah!
Încă nu știu cum să încep. Cu amplasament, cu construcție, istorie sau cu amintirile mele de aici... Vedem pe parcurs.

Spitalul funcționează în două „localuri". Unul se numește „Ein-Karem" (pentru că se află în regiunea din Jerusalem cu același nume), iar celălalt „Har-Hatzofim" (s-ar traduce „Mount Scopus" — muntele privitorilor); primul se află în extremitatea de sud-vest și al doilea în cea de nord-est a Jerusalemului.

[O paranteză: Jerusalemul (la fel ca Roma și ca Iașul) e construit pe șapte coline. „Mount Scopus" e una dintre ele și aici se află și „Universitatea Ivrit".]

„Ein-Karem" e sediul de bază, cel „vechi", unde este și direcția. E de departe cel mai bine utilat din Israel, și dintre cele mai moderne din lume (e considerat dintre primele douăzeci din lume). Este sub „tutelă" americană, iar ei pompează aici bani, materiale și tot ce e mai nou. Din punct de vedere academic și ca acces la informații medicale, nu are egal în Israel. Facultatea de medicină (una din cele patru din Israel) ține de Hadassah. La fel și cea de stomatologie și de farmacie (ele fiind singurele din țară).

Regimul de muncă e similar cu cel din spitalele americane. La „Ein-Karem" (cel vechi, și care e uriaș în toate direcțiile — și înalt și întins în câteva pavilioane pe o suprafață mare) sunt toate secțiile la care te-ai putea gândi, plus încă câteva. Tot ce se numește specialitate sau sub-specialitate medicală, are aici reprezentanța ei. De exemplu: sunt șase secții de interne (fiecare specializată în alt domeniu al medicinei interne), trei de chirurgie generală, două de ginecologie, și restul câte una din fiecare... efectiv tot ce există în domeniul medical. Toate secțiile sunt academice și activitatea universitară e obligatorie pentru fiecare dintre doctorii din secție. La fel și cercetarea, și la sfârșitul fiecărui an se „numără" la câte lucrări, articole sau congrese a participat fiecare.

„Har-Hatzofim" e ceva mai mic (fizic) și e mult mai nou. Ca secții are doar: chirurgie, ortopedie, interne, pediatrie, obstetrică-ginecologie, anestezie și laboratoare.

Secțiile sunt în general comune în cele două spitale (cu mici excepții) și rotațiile se fac după cum hotărăsc șefii de secție. Anestezia e un singur departament, cu un șef de secție care stă în „Ein-Karem" și doi adjuncți (unul în „Ein-Karem" și al doilea în „Har-Hatzofim"). În timpul specializării se trece de la un spital la celălalt în funcție de programul de studiu și în primul rând de dorința șefului. Fiecare e obligat să respecte silabus-ul intern, cu rotațiile aranjate în așa fel, încât din primul an de specializare, fiecare știe când și unde va fi în orice moment din toată perioada asta de patru ani și jumătate — cinci. După ce se termină specializarea și se primește certificatul de absolvent, doctorul părăsește spitalul și își caută de lucru în domeniul în care s-a specializat (de obicei absolvenții de la Hadassah sunt foarte căutați). Puțini rămân în continuare să facă încă o sub-specializare aici, și încă și mai puțini cei care rămân și după perioada asta în spital.

Eu, după ce am terminat specializarea la anestezie, am făcut terapie intensivă și am plecat de acolo după zece ani. Continuu să lucrez în Hadassah la terapie intensivă. În plus continuu să folosesc laboratorul și aproape toate lucrările mele scrise provin de aici.

Organizarea blocului operator (OT=operator theatre) la „Ein-Karem" e (după părerea mea) perfectă. E vorba despre o construcție separată, lipită de pavilionul central al spitalului. Are formă de potcoavă cu partea rotunjită în exterior. Cu toate că e la nivelul doi, totul e aranjat în așa fel încât nici una din camerele care au un perete spre exterior să nu aibă legătură cu sălile de operație (OR=operator room), iar ferestrele sunt mici și se află pe undeva între partea de sus a peretelui unde se îmbucă cu tavanul. Toate camerele astea țin de secția de anestezie și sunt birouri și camere de odihnă (fiecare cu sala ei de baie) și săli de ședințe. Aici sunt și vestiarele (care sunt separate — femei/bărbați). Sunt (sau mai corect spus, când eu lucram acolo, erau) douăzeci și opt de OR la nivelul ăsta și încă vreo zece împrăștiate prin spital (la oftalmologie, plastică,

camera de naștere, stomatologie, gastro...). Se circulă într-o singură direcție și nu se pot crea dopuri de circulație pe culoarele OT (se intră printr-o singură intrare și se înaintează doar spre ieșire).
E perfect !!!
„Har-Hatzofim" e altceva. În primul rând, e mult mai nou. E elegant, cu holurile de la intrare din marmură bej-fumurie, cu coloane mari și groase, ferestre uriașe... Fiind mai mic, e mai „familiar", adică fiecare cunoaște pe fiecare, relațiile sunt mai destinse, mai apropiate, mai prietenoase. Concurența nu e așa de mare. Colegii se mai și ajută între ei (câteodată) și se poate avea mai multă încredere că nu ți se pun bețe în roate. [La „Ein-Karem" e exact invers — nu poți avea încredere în aproape nimeni. Într-atâta, încât dacă eu am ieșit din OR și am lăsat pe masă seringile pline cu substanțe, când m-am întors, le-am aruncat și am umplut altele... Crede-mă! Chiar așa e!]. Deci atmosfera e mult mai destinsă. Din când în când vezi că se și zâmbește pe culoarele spitalului... și cel puțin de două ori pe an se făcea câte un bar-b-q *(într-o pădure de lângă Jerusalem) unde participa toată secția de la „Har-Hatzofim".*
OR sunt construite și aranjate după toate regulile moderne de confort. Sunt mari, iar organizarea e după model american (minimum de consum și efort cu maximum de randament; timpul costă bani... și încă tot felul de slogane de genul ăsta...)
OT aici e la etajul trei și are ferestre mari cât un perete, de unde se vede din OR (în timpul operațiilor) peisajul. Și când cazul permite, mulți dintre noi se „pierd" cu privirea în el... Priveliștea e fascinantă. Spitalul fiind pe o înălțime, toată valea dinspre nord-est e în fața ochilor. E arid (e deșertul Iehuda), dar și aici poți găsi câte ceva care e frumos. În mijlocul verii e complet uscat și aproape ca nu vezi nici o mișcare. Iarna și în anotimpurile de trecere e verde și înflorit. Nu greșesc; deșertul e verde, cu iarbă și plante care dau flori (nu știu ce culoare, dar sunt flori). Tot iarna, când e senin și nu e prea mare umezeală în aer, se vede în depărtare Marea Moartă. Peisajul e superb (dar

asta e limitat în timp și durează doar până încep căldurile sau eventual ploile). Marea Moartă e la 450 m sub nivelul mării și Jerusalemul la 800-900 m deasupra. Toată diferența asta de nivel e în fața ochilor.
Sunt doar șase OR aici (toate cu aceeași priveliște), plus încă trei la subsol (pentru day-care-surgery) și încă una lângă sala de naștere, pentru operații cezariene ultra-urgente.
Munca e mult mai relaxată, cazurile nu chiar așa de complicate (comparativ cu „fratele cel mare"), programul de operații elective se termină în jur de ora 15:00 și gărzile (exceptând sala de naștere) sunt relativ puțin aglomerate.
Cu toate că am plecat de acolo de vreo zece ani, am păstrat relațiile cu aproape toată echipa. Nu pot să spun că ne vizităm reciproc, dar când avem nevoie (eu de ei sau ei de mine) ne ajutăm pe cât se poate.
Ai întrebări? Aștept.
Boris

N-am mai putut să-i scriu nimic lui Boris. Obosisem. Nu găseam ceea ce căutasem. Nici un personaj, nici un subiect de carte între atâtea personaje și atât de multe subiecte posibile. De ce? Mi-am oprit gândurile. Am oprit corespondența. Nici măcar nu așteptam să se mai întâmple ceva. Poate că se întâmplaseră prea multe până atunci? Dar nu e la fel cu toți oamenii? Și nu toți se opresc din ce au de făcut. Mi-am cumpărat un ghiveci mic cu o floare roșie.

Din nou septembrie 2002

Lukiana,
Mi se pare mie sau ești supărată pe mine? Nu-mi răspunzi de zile întregi. Poate că ești ocupată. Și eu muncesc din greu. Cred că nici n-aș putea să redau în scris ce am de făcut într-o singură zi, nemaivorbind de gărzi. Dar nu despre mine e vorba. Am să încerc să-ți iau supărarea, dacă cumva despre asta este vorba.

Cândva mi-ai spus că vrei o poveste de dragoste din Evul Mediu. Primul lucru care mi-a venit în minte a fost povestea lui Abélard și Eloise (sau Héloise). Nu pot să-ți spun de ce tocmai asta, dar pentru că tot am adus vorba de ea, am să ți-o spun... (Probabil că la facultate ați învățat despre Abélard și, dacă da, ați citit și din versurile sale).

Pierre d'Abélard (1079-1142) s-a născut în Bretagne (aproape de Nantes) într-un sat care se chema Pallet. Tatăl lui, Beranger, fiind proprietar de pământuri, și-a putut permite să le dea celor trei fii și fiicei sale o educație ceva mai deosebită.

Pierre era fiul cel mare. Nu se știe care e rădăcina sau sursa numelui pe care și l-a luat — d'Abélard. Ar fi putut să-și ceară dreptul „primului născut" și să moștenească totul. Totuși, el era atras de studiu, de filozofie și de poezie, drept care a lăsat toate „bunurile" fraților și surorii sale și s-a dedicat bucuriilor sufletului (poezie, filozofie, studiu). Unul dintre primii lui profesori a fost Jean Roscelin (~1050-1120). Acesta, fiind unul dintre „rebelii" vremii, a intrat în conflict cu Biserica Catolică. I s-a dat posibilitatea să retragă tot ce afirmase (pentru a nu fi excomunicat). Roscelin s-a conformat, dar a fost exilat în Anglia. De la el a învățat Abélard poezia (...cât se poate învăța talentul de la cineva ?!?!) și tot de la el a deprins libertatea de gândire. A ajuns destul de rapid în cariera sa să predea poezie, filozofie și retorică. Printre altele, a intrat în conflict ideologic cu Anselme și St.Augustin (cred că despre asta ți-am scris în urmă cu câtva timp. Adevărat?). Încă foarte tânăr, ajunge să fie „chanoine" la Notre Dame.

Eloise era orfană și nu se știe nimic despre părinții ei. Fiind, la rândul ei, nepoata unui „chanoine" de la catedrală (nu știu cum s-ar traduce așa ceva în românește) pe nume Fulbert, și-a putut permite să învețe. Unchiul o „internează" într-o mânăstire-colegiu din Argenteuil pentru câțiva ani. Ajunsese să fie eleva cea mai bună din școală și se pare că avea un talent deosebit la limbi „vechi" (printre care latina, greaca, ivrit). Când unchiul Fulbert a aflat asta, a adus-o înapoi acasă și a folosit-o

ca ajutor în cele ce avea el de făcut. Avea 16 ani când Abélard a apărut în viața ei. După puțin timp, ajunsese să fie mentorul și profesorul ei, dându-i în particular lecții. Ceea ce începuse ca o simplă atracție fizică s-a transformat încet-încet într-o dragoste adâncă și Abélard a început să-i compună sonete și să-i cânte cântece de dragoste. La puțin timp după asta, Eloise îl anunță că va deveni mamă. Într-o noapte, Abélard o „răpește" în secret din casa unchiului ei și o trimite la sora lui în Bretagne. Îi propune unchiului ei să fie de acord cu căsnicia lor, dar cu condiția ca asta să rămână în secret, el fiind catolic, dedicat bisericii și credinței și cu jurământul de celibat în spatele său. Cu toate astea, Eloise ar vrea să rămână amanți și un timp chiar au trăit așa. La un moment dat, s-au căsătorit, după ce Fulbert le-a dat binecuvântarea și a acceptat „condiția" lui Abélard. Eloise revine să locuiască în casa unchiului ei, iar Abélard în chilia lui monahală. După o vreme, Fulbert își calcă promisiunea, divulgă secretul și Abélard o răpește din nou pe Eloise din casa unchiului. Toată povestea asta l-a compromis și l-a oprit (se pare) pe Abélard de la o carieră ecleziastică eminentă.

Într-o noapte (de fapt în primele ore ale dimineții) de duminică (septembrie — 1118), trei asasini angajați de Fulbert îl atacă pe Abélard în drumul său spre missa de dimineață, îl castrează și îl lasă să moară de pe urma rănilor. Dar el a supraviețuit. Temându-se de alte represalii din partea unchiului, fuge la mânăstirea Saint Denis de lângă Paris. Acolo își vindecă rănile și tot acolo scrie și cele mai frumoase din versurile sale pentru Eloise. Aflând că Fulbert organizează încă un atentat, fuge la Quincey (lângă Nogent), unde găsește un „safe house" pe care el o numește „le Paraclet". Și, în sfârșit, aici și-a găsit adăpostul (sanctuary ???) până la sfârșitul vieții.

El la mânăstire, ea la mânăstire, au continuat să se iubească. Abélard i-a scris în permanență (și astea sunt poemele care l-au făcut celebru), iar Eloise i-a rămas fidelă până la sfârșit.

Boris

Cât de greu îmi e să pun cap la cap cele două timpuri ale legăturii mele cu Boris! Nu știu cum să fac să ies din copilărie ca să intru pe teritoriul mult mai fragil al vârstei de-acum. Nu știu nici cum să fac să-l întorc pe doctor la anii „plămadei", să reușesc până la urmă să-i pun împreună pe cei doi. Destul de preocupată și gânditoare, mi-am apăsat, fără să mă concentrez, butoanele computerului, ca în fiecare zi. Aveam din nou un mesaj. De data asta, prea scurt.

Dragă Lukiana,
Din ce în ce mai ocupat. Am senzația că nu mă mai descurc. Gărzi peste gărzi, în plus, îmi dublez orele de consultații la Clinica de care știi. Nici nu-mi imaginez cum voi continua totul. Dacă n-am să mai pot să scriu așa de des ca până acum, te rog să știi că munca e cea care mă ține... Urează-mi măcar în gând „succes". Asta îți urez și eu ție.
Cu mult drag,
Boris

Asta a fost ultimul mesaj pe care l-am primit de la Boris. Au trecut săptămâni și săptămâni, dar computerul meu amuțise. La un moment dat, am crezut că am înțeles. M-a lăsat singură să-mi descopăr textul. M-a lăsat singură cu bucata de lut. Să o văd mai întâi și apoi să îmi vâr mâinile în ea. Încă nu știam cum. Într-o zi, întorcându-mă acasă, am trecut de poartă cu senzația că nu privisem suficient de atent la cutia poștală. M-am întors, am scos cheița din geantă și am deschis-o. Înăuntru se afla o scrisoare de la Boris. I-am recunoscut scrisul, identic cu cel pe care-l văzusem pe primul plic expediat în urmă cu atât de multă vreme. M-am mirat, nu m-am mirat? Am desfăcut în grabă „capacul" din hârtie bine lipit și am scos scrisoarea:

Bună, prințeso!
Îți mai aduci aminte de prima scrisoare pe care ți-am scris-o și care începea la fel ca și asta? Îți dai seama de ce? Sunt sigur

că da. Cum te știu, s-ar putea ca tu să fi avut „scenariul" în minte înaintea mea — să mi-l fi sugerat telepatic. Îți scriu să-ți spun că ... e gata. Cartea ta e gata! Știai și tu sau totuși eu îți dau vestea cea bună? Pentru că nu pot avea pe loc răspunsul tău, pentru că — de fapt — nu vreau să am pe loc răspunsul tău, am să te rog să recitești întreaga noastră corespondență. Pas cu pas, gând cu gând, poveste cu poveste. Am să te rog de asemenea să fii atentă și la lucrurile peste care ai trecut fără să-mi dai vreun semn că ai fi reacționat în vreun fel, citindu-le. Poate, cine știe, acolo s-ar ivi un subiect frumos? Cu alte cuvinte, adu-ți aminte de mine, așa cum m-ai găsit când te-ai întors de la Brașov. Dacă încă nu ai în buzunar ideea cărții, ea ți se va arăta. Cu siguranță e alta decât a mea. Nu știu dacă asta mă bucură sau mă întristează, fiindcă îmi doresc să fiu surprins, dar îmi doresc și altele... Nu știu cât de repede vei putea să ajungi la forma finală a cărții tale. Nu e treaba mea asta. Îți doresc să reușești să-ți mobilizezi toate calitățile de care ai nevoie pentru un demers atât de important. Îți doresc „să vezi" cea mai bună soluție. Spor la treabă! Îmi dai și mie de veste când va fi lansarea?
Cu drag,
Boris

Mi-am spus că trebuia totuși să încep să scriu o carte, cartea pe care mi-o doream, al cărei subiect însă avea să vină din mine, nu din poveștile lui Boris, și nici măcar din povestea noastră de iubire. Pentru că, trebuie să mi-o spun măcar mie, între noi a fost o lungă poveste de iubire. M-am hotărât să schițez, ca într-un crochiu trasat pe o bancă în parc sau la geamul unei cafenele, pagini fără pretenții, renunțând la ideea fixă a unei „arhitecturi" prestabilite. „Să scriu și apoi voi mai vedea!" Am început prin a încerca să-mi „prind" gândurile și să le dau o altă formă decât cea obișnuită. Gândul primar, gândul nedirijat, neinvestigat, pornește și străbate liber ce are de străbătut. Dar ce aveam eu de făcut era, cu evidență, altceva. Am înțeles că eram nevoită

să mă împac cu o muncă de drumar, de om care pune jaloane, măsoară distanțe, fabrică materiale, combinându-le pe cele naturale cu altele artificiale, inhalează aburi toxici, se arde, îngheață, se supune circulației de pe lături, de neîntrerupt, se trezește că ce-a făcut e prost, foarte prost sau, dimpotrivă, își toarnă pe gât, gâlgâind, tăria care-l ajută să se bucure încă și mai tare când vede așternută calea. Apăsată de așa o corvoadă, mi-am spus că n-ar fi avut rost să mă duc prea departe în timp, că ar fi fost suficient să privesc spre trecutul mai recent, spre începuturile celei de-a doua vieți care-mi fusese dată. M-am așezat în fața computerului și, în loc să-i trimit lui Boris un e-mail, în loc să navighez pe Internet sau să rămân ore întregi, fascinată, pe situl „Literne"-ului, am început să aștern litere, cuvinte, fraze, pe o primă pagină. Una și încă una, apoi s-au strâns. Erau fragmente răzlețe, care încă nu se legau între ele, dar n-am vrut să mă opresc atâta vreme cât simțeam că am combustibil nears. Când am recitit pentru prima oară „documentul" intitulat „Carte L.", arăta cam așa:

*

* *

«2004. Am fost azi la tata. În loc de opt zile, cât trec de obicei între o vizită și alta, trecuseră unsprezece. Am stat ca pe ace până ce am rezolvat problema cu mașina, ca să ne putem duce la Balotești. Tata nu și-a dat seama că am întârziat. Nu-și mai dă seama de nimic ce ține de timp. Cu spațiul stă mai bine, dar nu reușesc să știu cât de bine. Am impresia că știe unde se află, cu toate că niciodată nu mi-a spus nimic despre asta. Din „balconul lui" se văd două lacuri, câmpuri întinse și, în depărtare, pădure. Foarte aproape de blocul în care stă acum, trece șoseaua București-Ploiești. Privirea lui însă nu urmărește betonul, ci natura, și traversează șesul până la Gherghița, satul lui natal aflat în apropiere. Se uită la tot ce are împrejur, așa cum îmi povestea că se uita la natura copilăriei sale. Cred că reușește să-și alcătuiască în minte un fel de puzzle incomplet, în care plasează

bucăți din memoria lui spartă și colțuroasă. Spațiile rămase goale se umplu cu afecte pe care noi, cei din jurul lui, le dibuim cu greu. Lumina care îi stă însă pe figură când vede flori desfăcute sau fructe adunate direct din copac, maxilarele care se pornesc într-o mișcare tânără și vioaie când muncesc să sfârtece carnea de porc abia sacrificat sau oul „de curte", îmi asigură câteva minute de bucurie. Privește cu atenție apusul și răsăritul și când îl întreb despre asta tace. Tăcerile lui înseamnă mai multe lucruri, iar el nu ne lasă să știm despre ce fel de tăcere este vorba. Credem, eu și Caesar, Al și Miv, că cele mai multe înțelesuri încearcă să ni le transmită prin tăcere și un anume fel de-a ne privi în mijlocul pupilei. Nici măcar nu mai pot spune atunci că tata se uită în ochii mei. Nu. Reușește să pătrundă în mijlocul lor și încă mai departe, dibuind prin acest efort de focalizare un canal care ajunge simultan în inimă și în creier. Mă înfior de fiecare dată și aștept ca vorbele să înceapă să curgă din ochii lui sau din creștetul meu. Se află acolo, aglomerate, unele peste altele, încărcate ca niște saci mari cu o viață, mai multe vieți, foarte multe vieți și foarte multe întâmplări. Sunt cuvinte pe care știe că ni le-a mai spus și e sigur că vom reuși să le sortăm corect din noianul cel mare pe care-l intuim. Ce nu reușesc încă să știu este dacă tata îmi spune și altceva, ceva ce n-am auzit niciodată de la el și ar trebui să aud acum. Dar sunt aproape convinsă că atunci când va fi absolut necesar, voi înțelege într-un fel sau altul tot ce trebuie să aflu. Tot despre timp este vorba, cel cu care tata, de mai bine de un an, nu mai are o relație ca a noastră, a celorlalți. Deși stă în pat, numai în pat vreau să spun, fiindcă picioarele, până la urmă, fidele prognosticului medicilor, l-au trădat ireversibil, nu se plictisește. Zilele lui par să fie o singură zi și nu una lungă, fără capăt, lăbărțată și apăsătoare, ci o singură zi normală. Întreruptă totuși de multe nopți în care somnul lui chinuit de pe vremuri, de neraparat chiar și cu cele mai sofisticate medicamente aduse „din vest", este acum lung, tihnit și răbdător. Tata adoarme și se trezește ca să-și întâlnească ziua, unica zi care i-a mai rămas și în care are timp să privească de jur-împrejur

fără ca cineva să-l mai scoată brutal din lumea care leagă viața de ceruri. Și mai are timp să se bucure de ce mâncare vrea el, fără să se supună drasticului regim. Și mai are vreme să se uite la televizor fără să fie obligat să și înțeleagă, dar se întâmplă câteodată ca creierul lui să arunce câte un foc de artificii. Atunci sunt clipele cele mai grele: dar dacă tata știe tot ce e cu el? Dar dacă e la fel de lucid pe cât a fost în această rostire și știe încotro se îndreaptă? Dar dacă îi e dor de tinerețe și de noi și de nepoți și de mama? Vin apoi momentele când boala din spatele lui ne face cu mâna și ne aduce aminte că ne ducem cu gândul prea departe. Și zâmbetul lui se lățește într-o lumină a fericirii când intră Doina, infirmiera, pe care a îndrăgit-o și pe care o crede a fi soția lui.

Doina e ceea ce se cheamă o femeie aprigă. Mi-a fost greu, până ce am întâlnit-o, să îmi imaginez o ființă ce pare să nu aibă habar de oscilațiile sufletului, deși a dat naștere la trei copii, pe care i-a crescut cu grijă de leoaică. Sunt sigură că e doar o aparență. Cineva care ia în grijă trupuri omenești, chiar dacă asta devine ocupația prin care își câștigă banul, nu poate fi o mașinărie. Este însă ceva straniu în alcătuirea Doinei: mi se pare, de câte ori asist la manevrele delicate ale îngrijirii fizice a tatei, că această femeie are de-a face doar cu un trup, nicidecum cu un om.

— Mâna asta o să mă bage în mormânt, domnu' Pagu. Ce naiba nu s-o mai fi mișcând decât când vrea ea? Cum mă-sa mare să facem să-și vadă de treaba ei? Am să-i ard un făcăleț într-o zi, să vezi cum se rezolvă tot!

Privesc înlemnită fără să știu încă dacă trebuie să intervin sau nu. Tac. Încă tac. Pândesc situația.

— Ei, ce să spun... Și doamna Lukiana crede că eu nu știu ce-are-n cap. Păi dânsa nu vede că domnu' Pagu stă pe un cur care nu vrea să se răsucească? Când erai tânăr, dragă curule, făceai pe șefu", hai? Te pomeni că nu scăpai nici o muiere care-ți trecea pragul pe la birou, pe-acolo, ce zici?

Și în timp ce tot dă din gură fără oprire, cremele sunt luate la rând, masajul specific pentru fiecare parte a corpului face

minuni, veșmintele sunt bine apreciate nu numai în funcție de anotimp, dar și frumos asortate. Tata să fie în deplină armonie: curat, bărbierit, îmbăiat, tuns, unghii impecabile, elegant.

— Adică ce, noi, aici, nu putem să te pregătim de plenară sau de conferință sau de ce-aveați dumneavoastră pe-atunci? Îți place să povestești despre când erai șef, domnu' Pagu. Ei, și mie-mi place să-ți fac capul șef pe ziua de azi. Îl tund.

Nu mai auzisem așa ceva. Negreșit, Doina își alcătuia lumea din bucăți de trupuri. Erau mâini, picioare, capete și alte părți anatomice care participaseră la tot felul de evenimente, pe care ea le respecta și le făcea să trăiască cât mai bine. Tata o iubește și o admiră. Se uită la ea, dar și la ce și cum face, fascinat. Are dreptate. Când se enervează Doina, toată familia stă drepți. Soțul ei, pe care tatăl meu cu greu l-a admis în preajmă, domnul Nicu, e șofer pe buldozer. Lucrează cu materiale de construcție. Nu are forța fizică a Doinei, deși e un om voinic. Dar se poartă cu tata ca un frate mai mic. Există însă două capitole serioase asupra cărora nu se înțeleg: fotbalul și Ceaușescu. Familia Doinei nu l-a iubit pe Ceaușescu și nici pe acoliții săi, dar asta nu înseamnă că o parte din picioarele, mâinile, creierele, metrii pătrați de piele, ochii și altele, care i-au stat în preajmă lui Ceaușescu, nu pot fi luate în grijă și tratate omenește. Sunt convinsă că Doina ține la tata și că vrea, dincolo de beneficiul material implicit prezenței lui în casa lor, să-i prelungească existența.

Între noi două e un fel de luptă mută, dar și un alt soi de înțelegere. Doina mă respectă, dar ține la locul ei privilegiat alături de tata. Eu îi dăruiesc tatei acum ceea ce își dorește cel mai mult: pe Doina.

În camera tatei e cald. Soba cea nouă are o putere calorică nefirească. Tata stă iarna dezvelit, ceea ce la el acasă nu se întâmpla. De când s-a mutat la Doina, familia ei a reușit să schimbe fața apartamentului care, chiar și până atunci era bine gospodărit. Dar acum au apărut geamurile termopan, parchetul nou, „lambriuri", mobilierul elegant de bucătărie, mobila nouă din camera de zi și din „dormitorul matrimonial". Doar camera

lui Marius, băiatul lor de douăzeci și doi de ani, mai trebuie aranjată. Locuința are patru camere și dependințe bune. Spațiul este cam de o sută de metri pătrați. Nu e rău. Lumină e multă, nicăieri înghesuială. Pe din afară, blocul arată ca majoritatea blocurilor construite „pe vremea lui Ceaușescu " — pe măsura trecerii timpului, din ce în ce mai urâte, mai coșcovite, mai greu de privit. Scara care duce la cele două etaje și cele unsprezece apartamente e proastă și rece. Chiar și vara ai senzația că străbați pe verticală interiorul unui ghețar, nu că urci o scară într-o casă. O dată ce treci pragul apartamentului însă, totul se schimbă. Mă uit mereu cu admirație la această familie care face din fiecare zi un țel concret: încă ceva care să schimbe înfățișarea vieții lor. Încă ceva muncă în plus ca să asigure alți și alți pași pentru cei trei copii și trei nepoți. Fără pauză, fără tihnă, un perpetuum mobile desăvârșit.

Pacienții de la Otopeni o vor pe Doina în preajmă pentru că ea își ia în serios treaba: „e afurisită, dar te face din neom om". Găsesc că această propoziție o caracterizează corect și că spune despre ea ceva ce merită răsplătit. Așa se face că tata se simte bine în casa ei, independent de sentimentele pe care le nutrește pentru această femeie. Totul, împrejur, este pregătit să reflecte razele soarelui. Orice spațiu rămas liber a devenit o mică seră. Plantele plasate ici și colo, răzlețite în toată casa, se simt împreună chiar dacă se află în camere diferite. Unele înfloresc când altele își strâng energia. Deși, din punct de vedere al arhitecturii, diferențele sunt clare, ceva din aerul casei în care tata locuiește acum amintește de casa părintească de la Gherghița. Felul în care cei doi soți, Doina și Nicu, înțeleg să facă gospodărie în casă, mâncărurile gătite de ei, mirosul aerului și al apei, felul plantelor pe care le îngrijesc, muzica pe care o ascultă, rudele și vecinii care le calcă pragul, îi aduc tatei aproape familia lui de origine, de care nu s-a despărțit cu adevărat niciodată: pe bunica mea — un înger fără aripi și pe toți frații lui — oameni cu râsul ușor, iuți la mânie și muncitori. Tata a întrebat o dată de Puiu, calul pe care l-a iubit cel mai mult.

Nu la multă vreme după ce a ieșit din pușcărie, tata a devenit, pentru prima oară în viața lui, proprietar. Eram extrem de curioasă cum tratează acest subiect care făcuse ocolul vieții noastre în toate felurile: practic și teoretic, pedagogic, vehement sau timid nostalgic. Pe de o parte, marxism-leninismul le ținea părinților mei coloana vertebrală țeapănă, amintindu-le clipă de clipă că avutul obștesc este unicul fel de proprietate pe care „societatea viitoare, perfectă" îl poate lua în calcul și în grijă. Pe de altă parte, poveștile de copilărie ale tatei erau topite în iubirea pe care a avut-o pentru gospodăria de-acasă și pentru ceea ce fusese avutul lor: curtea cu câțiva pomi fructiferi, grădina de legume, păsările de curte, câinele de pază și de suflet, vaca, vițelul și porcul, laptele muls și dat pe gât înainte să ajungă pe plită, calul care-l ducea pe bunicu' Alecu la târg să vândă grâul, casa din chirpici în care dormeau toți la grămadă, dar se și jucau până la nebunie, mașina de cusut a bunicii care „croitorea" pentru somitățile satului — nevasta preotului, a primarului și a învățătorului, ca și pentru copiii ei, pe care-i scotea pe înserate în uliță îmbrăcați în alb, căruța și cele trei pogoane de pământ. Exaltarea cu care tata îmi vorbea despre toate astea mă făcuse să simt că vremea când avuseseră ceva numai al lor, fără să împartă cu obștea, fusese povestea lui cea mai fericită. De aceea îl pândeam. Așteptam reacții față de hârtia care-i consfințea statutul de proprietar al apartamentului din Floreasca, unde se stipula clar că cei patruzeci și doi de metri pătrați în care se aflau două camere plus dependințe și balcon erau ai lui și numai ai lui. Până să se mute la noua adresă, Caesar încercase, pe cât i-a stat în putință, să recompună, în acest spațiu, ambientul tatei. Evident, n-au încăput decât dormitorul, o mică parte din bibliotecă și garnitura de canapea cu fotolii și măsuță comandate de mama, în urmă cu zeci de ani, la *Heliade*, un fel de echivalent al lui *Demetriade*, în materie de decorațiuni interioare. Televizorul, aparatul video pe care nu se pricepea să-l mânuiască, bucătăria și micile obiecte din baie completau atmosfera care îi era proprie tatei. Își degusta cu mare plăcere noul statut de proprietar. Ar fi reușit poate să

își vândă apartamentul și să pornească vreo mică afacere, deși sănătatea lui era demult precară. Sau ar fi putut să-și închirieze spațiul și să obțină un venit care să-i permită să scape de obsesia ajutorului pe care trebuia să-l primească de la noi. Și totuși, nimic nu-i făcea mai mare plăcere decât să scoată din buzunarul pantalonului cheia de la ușă, să o răsucească lent în broasca sofisticată, o dată și încă o dată, ascultându-i parcă sunetele diferite de la un unghi la altul, de la o zi la alta, de la o temperatură la alta. Își potrivea pe chei și respectiv pe clanță mâinile cândva puternice, cu micul tremor care deja se instalase și părea că lungește la nesfârșit manevra atât de simplă, complicând-o, până avea să-și simtă împlinită plăcerea atingând punctul paroxistic. În acel moment dădea ușa de perete și pășea pe „teritoriul" care-i aparținea cu toate drepturile înscrise în lege. Își percepea locuința ca pe un alt organ de care fusese lipsit un răstimp imens și care, cine știe prin ce minune, se apucase să crească acum, la bătrânețe, întregindu-i individualitatea. Fiecare taxă, fiecare factură sau mică plată datorată oricărei instituții sau persoane trebuia achitată în primul minut, dacă nu se putea chiar în prima secundă, înaintea tuturor. Cel mai mic semn de disfuncțiune îi era anunțat cu grijă lui Caesar, poate se putea interveni înainte de a se deteriora ceva în casă. Deși intram la el de parcă ar fi locuit cu noi în casă, pe mine mă primea nu ca pe cea mai apropiată rudă, ci ca pe un oaspete căruia ții să-i arăți cât de chibzuit îți trăiești viața și ce frumos știi să te organizezi. Era mândru. Mă întrebam adesea dacă nu cumva era mai mândru decât de fostele lui funcții și vile. Nu era o întrebare bună, mi-am dat seama, tata trecuse și el dintr-o lume în alta și se comporta acum ca un cetățean oarecare al României, lăsându-și mintea din ce în ce mai rar și mai superficial să se întoarcă într-un trecut care nu se mai supunea nici unei analize coerente.

— De ce te duci, tată, la vot?

— Cum de ce mă duc la vot, Lukiana? Pentru că, în sfârșit, mi-am recăpătat dreptul ăsta și am, față de țară, obligația asta.

— Ce țară, ce obligație, despre ce prostii vorbim, tată? Ai uitat pușcăria? Ai pierdut frumusețea ta de stigmat? Te-ai trezit acum cu datorii față de țară?

— De vreme ce am drepturi în țara asta, am și datorii, fato. Sunt cetățean al României, ce altceva sunt? Tu nu faci la fel?

— Bineînțeles că nu.

— Nu votezi?

— Nu.

— Cum așa? De ce?

— Pentru că nu cred în asta.

— Votează în așa fel încât să crezi și, mai cu seamă, să speri.

— Nu știu cum se face asta, tata. Deocamdată, pentru mine, nu există decât prezentul.

— Asta nici nu e chiar așa de rău. Du-te și comportă-te ca un cetățean adevărat. Am să te aștept mâine pe la mine când te întorci de la vot, Luka.

— Of, tata, ce vorbe îți ies încă din gură!

— Știu, m-am auzit. Nu mi-e rușine. Asta am vrut să spun. Chiar asta.

Tata devenise un cetățean model. Boala și iminența morții, doar ele, au reușit să-l scoată totuși din proprietatea lui și să-l apropie din nou mai mult de cineva decât de ceva. În acest fel, în câteva zile, dacă nu cumva doar în câteva ore, Doina a înlocuit în sufletul tatei toate celelalte prezențe necesare. Poate că atunci viața lui a făcut ultimul viraj.

— Ți-am adus căpșunică, tata.

— Ce mai face mamă-ta? De ce nu-mi spui nimic de ea?

M-am speriat. Mama murise de șaisprezece ani. Nu știu dacă memoria este vinovată de starea de confuzie sau dacă presiunea „morală" îl tulbură. Cred că se simte vinovat. Faptul că o iubește pe Doina, că această femeie i-a devenit indispensabilă, îl apasă și încearcă să navigheze între ultima lui fugă sentimentală și familie. Adesea e mirat că îl mângâi, că încerc să-i simt pielea cât mai multă vreme. Dar eu îmi fac calcule: știu că trebuie să profit de fiecare moment în care îi sunt fizic aproape. Să îi țin

minte mâinile și temperatura pielii, ochii, expresivitatea, fulguațiile minții, bunătatea și răutatea, poftele sau puținul cu care se mulțumește.

— Ce să-ți spun, tata? Știu eu oare ce face mama pe-acolo pe unde-o fi acum?

Se uită la mine înlemnit. Înțelege.

— A murit și ea? Și Tona a murit?

— Nu ții minte, tata, că a murit demult de tot? Operația aia grea, boala ei lungă... ți-aduci aminte?

— Da.

Liniște.

— Tata, vreau să nu fii trist.

— Nu sunt trist, Lukiana.

— Mi-ai promis că niciodată n-o să-ți trădezi optimismul.

— ...

— Am nevoie de asta, tata. Vreau să fii vesel.

Îmi fac socoteala în cap fulgerător. Picioarele lui nu se mai mișcă de șapte sau opt luni. E țintuit la pat cu tot ce derivă din asta. Viața intră înapoi în el, așa cum iluzionistul strânge în mâna magică o batistă până ce ea dispare, nu se știe unde. Viața tatei se strânge, se adună, se face din ce în ce mai mică și își caută carcasa în care să se ascundă de lume.

— Sunt optimist.

Tata vorbește altfel. Încearcă să ascundă ceva și nu reușește decât să se strâmbe într-un fel infantil care îmi provoacă spaimă. Nu e prima dată în ultimele luni. Nu realizează că formula cea nouă sare peste realitate ca un copil peste coardă. Trece dincolo de ceea ce caută el și se transformă în joc bolnav. Se uită disperat în ochii mei să vadă dacă greșeala lui n-a provocat cumva un dezastru. Tata a renunțat definitiv la instrumentele prea fine cu care privim înăuntrul nostru. Dar simte că eu pot să văd dincolo de dimia groasă, bine bătută, cu care i s-a acoperit existența.

Îl sărut, îmi iau la revedere până la următoarea vizită. Zâmbește, pare vesel, e bine, doar mi-a promis. Îi caut lacrimile din ochi. I le găsesc.

*

* *

Aveam nevoie de bani ca să putem face față mai multor lucruri importante: încă se desfășurau procesele nomenclaturii comuniste, tata se afla în pușcăria de la Jilava, iar costurile unei asemenea experiențe erau mari. Nu era ușor nici să găsim, după mai bine de patruzeci și cinci de ani, o altă locuință pentru socrii mei care trebuiau să elibereze spațiul ce aparținuse cândva altcuiva. În plus, eu țineam cu orice preț să-mi școlesc copiii bine: cu meditatori, cu școli plătite, dacă altfel nu se putea. Fără să speculăm șansele noastre trecute, nu ne puteam descurca. Balanța socială ne dădea mesaje: „ați avut de toate, aveți urmele fostei voastre poziții, soluția există". Balanța avea dreptate.

Ne-am mutat la mansarda imobilului de pe Bulevardul Aviatorilor, în care locuiam de vreo zece ani. Închiriasem unei familii străine apartamentul de la parter, după ce Caesar îl renovase. O parte din mobilă încăpuse în pivniță și în pod, o altă parte o făcusem cadou unor oameni oarecare sau unor prieteni, dar sub nici o formă n-am reușit să salvăm biblioteca — motiv de tristețe care ne urmărește până în ziua de azi. Încă suntem în tranzit, încă bântuim către un loc despre care știm că se va arăta la un moment dat. În apartamentul de la parter intrasem pe urmele unuia dintre istoricii literari de renume. Toți pereții fuseseră tapetați cu rafturi până în tavan, iar noi avuseserăm șansa, prin bună-voința Voichiței, fiica literatului, care desfăcuse casa după moartea tatălui său, să putem păstra o parte din acele intersecții de scândură sfințită. Acolo am depozitat, la rândul nostru, cărțile, deloc puține, pe care ajunseserăm să le avem de la părinți, din librării și anticariate, de la prietenii care emigraseră în cele patru vânturi.

Mansarda era abordabilă de pe scara de serviciu a imobilului. La acest al doilea etaj se aflau camerele de serviciu ale fiecărui apartament din blocul-vilă, cum era numită această construcție de agenții imobiliari. Spațiul de sus era și el interesant. Un „L" pe a cărui latură scurtă se deschidea podul casei — uriaș de-a

dreptul, apoi unghiul de nouăzeci de grade și, în fine, latura lungă sub forma unui coridor lat. Pe partea lui dreaptă se aflau, una lângă alta, trei din cele patru camere. Pe stânga, singură și sfidătoare, mult mai mare decât suratele ei, dar și dotată cu o logie proprie spectaculoasă, se găsea a patra cameră. Era aproape pătrată, largă, luminoasă, având două uși care se deschideau spre logia cu tavan din ciment zugrăvit într-un bej colorat, cu balustradă și pilaștri la fel de puternici, parcă translucizi din pricina culorii ca o coajă de caisă. Această logie-terasă era și ea mare cât o cameră. În fața ochilor, întregul bulevard și parcul Herăstrău. Perete în perete cu ea se afla un alt spațiu deschis, terasa comună a mansardei, unde aveau acces toți cei ce ar fi locuit la acest etaj. Vreo optsprezece metri pătrați de gresie dezmembrată de vreme, parapeți destul de înalți din ciment, supraînălțați cu grilaj de lemn vopsit și învelit în viță sălbatecă. Totul era, de la „brâu" în sus, de un verde aproape usturător pe timp de vară, roșu-galben-ruginiu la căderea toamnei, pentru a pierde în iarnă orice urmă de pigment, urma vieții, într-un alb desăvârșit, înghețat și definitiv. Deasupra, nesfârșit ca nicăieri în altă parte, cerul. Nici în stradă, nici în mijlocul câmpului, cerul nu mi-a părut vreodată mai larg decât privit de pe acea terasă. Acolo am văzut cele mai multe stele, cel mai orbitor soare acolo a murit în ziua celebrei eclipse totale de soare din anul 1999. Când, din motive diverse, mă trezeam noaptea și nu reușeam să readorm, aruncam un halat pe mine, atentă să nu întâlnesc totuși pe cineva străin în spațiul comun, și ieșeam pe terasă. Toate gândurile și stările mele neclare se chirceau într-un ghem inform, ca de plastilină. Eram părăsită de mine însămi și în felul acesta purificată, un nou-născut cu un trecut fără memorie, fără conștiința viitorului, înghițind din prezent ce i se dădea: o cupolă de lume neacoperită, semnul derizoriu al unui infinit dincolo de litere, cifre și vieți. Câteva minute petrecute pe această terasă, mai deschisă decât cel mai deschis spațiu pe care l-am văzut vreodată, topeau pământul și grijile lui în somnul ce se insinua sigur de sine, conducându-mă înapoi, în bucata mea de pat, largă și plăcută.

A doua zi, totul reîncepea: ce mă fac cu cărțile? Unde găsesc un spațiu pentru bibliotecă? Dispariția bibliotecii din viața mea mă urmărea cu cruzime. La mansardă, aveam la dispoziție două camere pentru a ne aranja o nouă viață: camera de serviciu aferentă apartamentului nostru și camera cea mare, pe care o închiriasem, pentru o perioadă de un an, cu promisiuni de prelungire a contractului, de la vecinii noștri ce o dețineau. Ele se aflau „peste drum" una față de cealaltă, trebuia adică să traversezi coridorul ca să treci dintr-una în cealaltă, dar ce mare lucru putea să însemne acest fapt? Ceva mai neplăcute erau inexistența unei bucătării, ca și accesul comun la o baie pe care nimeni nu avea interesul să o mențină în parametrii generali ai imobilului de pe bulevard. Ar fi trebuit ca noi să ne ocupăm de o renovare costisitoare, de care însă nu eram capabili la acea oră. Un cuptor cu microunde ne-a pus în contact cu un alt model al culturii culinare: cartofi copți la microunde — de necrezut! Excelenți. File de cod înghețat preparat la microunde. Un prânz nou. Ciuperci cu puțin unt, sare și piper, coapte „modern" — delicioase. Legume de orice alt fel, asemenea. Fructe coapte, sandvișuri calde, cafea la micro-unde. Am părăsit pentru o vreme friptura, cartofii prajiți, supele, ciorbele, încântați de noile descoperiri. Și totuși, la un moment dat, dorul de mâncarea tradițională ne-a mai condus la un compromis estetic și funcțional. Am instalat într-o nișă a spațiului comun de pe coridor, cu acordul vecinilor, o mică plită cu două ochiuri, branșată la butelie. Obiecte vechi, procurate de pe ici-colo, cu care însă ne-am întors, din când în când, către gustul bucatelor „de acasă". Dar cum se împăcau, în sufletul meu, vaporii ciorbei de văcuță cu acele cutii de carton, de câte un metru cub fiecare, în care zăceau cărțile noastre triste, sub capace superficial închise, aflate la maximun doi metri de bucățica de bucătărie improvizată? Ce era asta? Ce făceam? Cum de admiteam o asemenea blasfemie? După un alt colț al aceluiași coridor, se înălțau două turnuri paralele, compuse din mult râvnita colecție de reviste *Petite Illustration*, cumpărată de Caesar, în urmă cu niște ani, de la un coleg artist din televiziune. Începutul secolului. Grafică suplă, delicată, linie umoristică sau idilică,

informație amplă, oferită cu răbdare și grație. Bijuterii ale epocii. Când veneam „acasă", treceam printre enormele cutii cu cărți. Când plecam de-„acasă", treceam, evident în sens invers, pe lângă biblioteca noastră răsturnată, pusă la orizontală de necesități imperioase, peste care n-am fi avut cum să trecem. Mă durea această imagine undeva între coaste, poate ca un cuțit vârât până la prăsele de un dușman iluzoriu sau poate ca o criză atipică de ulcer. Mă durea „obiectiv". O făcusem cu mâinile noastre, biblioteca nu fusese răsturnată nici de hoți, nici de cutremur, nici de un alt fel de cataclism natural. Am intrat în ea ca într-un organism viu, rănindu-l. I-am scos viscerele fără anestezie, i le-am controlat, i le-am mângâiat, ca și cum viscerele ar avea voie să fie mângâiate, și am mers mai departe. Le-am sortat, le-am recunoscut, am retrăit viața mea în familie cu părinții, apoi viața mea de studentă la filologie și tânără căsătorită, mai târziu, de lucrător în teatru și, în fine, viața mea de cititor. Am trecut prin volumele pe care tatăl meu le primise de-a lungul carierei sale politice de la autori de renume. Nume grele care stăteau, scrise cu cerneală, în grafică proprie, sub rânduri în general patetice, pe prima pagină a cărților care trecuseră de cenzură. Eram mândră de asta și-mi spuneam că, indiferent de mersul istoriei, și încă mai mult, indiferent de cât erau de adevărate sau de false gândurile așternute pe acele cărți, mă aflam în posesia unor obiecte aparținând istoriei literaturii împletită cu istoria societății, cu istoria, pur și simplu. Am aruncat priviri fugare asupra cursurilor mele de la facultate, m-am mirat cum de putusem să învăț niște lucruri atât de grele și încâlcite, dar am fost mândră de generația mea luată cu asalt de fascinanta „mașinărie structuralistă". Emigrarea în SUA a Irenei Călugăru, obligată prin această împrejurare la „desfacerea casei" și implicit a bibliotecii sale, m-a făcut să dețin volume din rafturile unei familii cu blazon, și nu în primul rând cel comunist. Teatrul mi-a populat biblioteca cu dramaturgie, ceea ce înainte de a lucra acolo, nu cumpăram în mod special. Aveam cărți valoroase primite în dar de la familia Borgeanu, mentorii mei consecvenți, în fața cărora țineam încă din prima tinerețe să-mi pun mintea în ordine înainte de-a le păși

pragul. Cărțile cumpărate de mine — beletristică și teorie literară, celelalte, ale lui Caesar — arhitectură, artă, fotografie, grafică, pierduseră noima înșiruirii lor și oricât de organizată am încercat să fiu în împachetarea cărților, n-am obținut un rezultat satisfăcător. Desfăceam, din când în când, sus, pe coridorul de la mansardă, cutiile cele mari și încercam să înțeleg cum stăteau acolo ele, cărțile, așa, înghesuite, una peste alta, de atâta vreme. Mă gândeam în fel și chip unde aș fi putut să le pun, să le așez la aer, la lumină, la vedere. Nici o soluție. Tristețe și, câteodată, resemnare.

Copiii plecaseră de lângă noi, fiecare în câte un colțișor modest. După atâția ani de meserie cu sârg desfășurată, aceea de părinți, era tare ciudat să ne trezim fără urmașii noștri în preajmă. Cu siguranță, pentru ei erau experiențe palpitante, înainte de a fi grele, necesare, înainte de a fi nostalgice. În ce ne privește, plecarea lui Al și a lui Miv au fost o piatră de încercare pentru cuplul nostru și o nouă universitate. Era important să devenim părinți la distanță, apoi să diminuăm din manifestările părintești până la „starea de părinte", care nu se mai împărtășește cu descendenții. Așadar, odată cu desprinderea noastră de structura familiei, pe care, ca și alții, am crezut-o fixă precum o formulă algebrică, am ieșit și dintre pereții care ne ținuseră, pe toți patru, împreună. Când am încheiat transferul obiectelor, care încăpeau în cele două camere la acest al doilea etaj, am deschis un nou capitol al vieții noastre. Singuri, fără obligații concrete față de cineva prezent, eu și el, atât. Spre marea mea mirare, au urmat câteva luni de euforie afectivă. Ne iubeam ca doi studenți care-și găsiseră, în sfârșit, o garsonieră, spațiul unde să-și consume traiul împreună, bucuroși să regăsească, la venirea acasă, mirosul cuplului lor, gustul acțiunilor în doi, sensul unei libertăți neștiute. Râdeam mult, încropeam mobilier „multifuncțional", mâncam în manieră turistică. Caesar stătea ore întregi pe terasă, logia camerei închiriate, privind încântat intrarea principală în Parcul Herăstrău și bucurându-se de spațiul întins care i se desfășura sub ochi în stânga și în dreapta casei. Eu

vorbeam la telefon sau citeam sau scriam până ce ne întâlneam din nou, fie în cameră, fie pe terasă. Ca să ne putem uita la televizor, dar și ca să evităm frigul nocturn din camera noastră, unde instalasem dormitorul, Caesar inventase un pat cu iz la fel de turistic ca și hrana: seara, punea pe jos, una lângă alta, cele două saltele „Relaxa", pe care le aveam de la paturile „Bonanza" ale copiilor, realizând în acest fel un pat dublu confortabil. Dimineața, cele două saltele erau ridicate una peste cealaltă, acoperite cu cerga roșie și, astfel, se obținea în acea cameră de împrumut o canapea veselă. Odată cu venirea iernii, vântul care pătrundea pe sub ușile de la terasă ne-a împins „peste drum", spre cealaltă cameră, unde ne-am făcut culcușul pentru următorii trei ani, ca pe vremuri, în pat. Trezită din somn, dacă mă duceam la baie, întunericul coridorului îmi părea spart de culoarea deschisă, luminoasă, a cartonului în care erau depuse cărțile.

Nu știu dacă aceeași impresie o aveau și vecinii noștri în cazul în care, dintr-un motiv sau altul, se rătăceau câte o noapte prin camerele de la mansardă. Înclin să cred că nu erau așa de încântați de îngustarea culoarului principal. Spațiul de trecere care mai rămânea disponobil, pe măsură ce noi mai aduceam câte ceva „de jos" sau după ce mie îmi venea ideea să cobor cutiile suprapuse, ca să nu apese pe cărțile de dedesubt, se strâmtora văzând cu ochii. Și totuși, niciodată nu ne-au reproșat nimic. Acum, mai mult decât atunci, le sunt recunoscătoare. Bănuiesc, cu mintea ceva mai limpede decât în „epoca podului", că vecinii noștri încercau să-și exprime un fel de solidaritate cu perioada aceea ciudată și deloc ușoară prin care treceam. Știau povestea familiei noastre și, deși erau cu toții intrați deja pe câte o cale bună, dătătoare de speranțe, cred că păstrau un ochi atent către traiectoria noastră ceva mai spinoasă. Mai aveam încă de parcurs ceva distanțe pe drumul „de tranziție inversă", până să înțelegem ce aveam de înțeles, până să ne integrăm în ceva ce nu era încă integru, până să fim acceptați în mediile care abia trebuiau descoperite și cucerite. Eu știam, de parcă cineva mi-ar fi dat un buletin de știri zilnic, că șansele noastre de a ieși întregi din

istoria noastră pentru istoria copiilor noștri, stăteau în răbdarea cu care descifram întâmplări, fapte, evenimente, care ne cuprindeau sau nu. Răbdare aveam, nici nu aveam încotro. Caesar însă se zbătea a neputință și revoltă, căzând destul de des în tristețe. Ca să împac obsesia mea pentru soarta bibliotecii noastre, dar și disperarea lui Caesar pentru coridorul care devenise deja un depozit, mi-a venit ideea să încropesc „un spațiu literar" în podul uriaș. M-am dus să-l vizitez, pentru a câta oară?, și m-am lăsat entuziasmată de ce descoperisem. Podul comun al casei era, cum îmi păruse și altădată, o suprafață mai mult decât generoasă. Una din caracteristicile acestei încăperi era felul în care fuseseră concepute „ascunzișurile". Așa numisem eu retragerile necesare sau rezultate din proiectare. O mulțime de stâlpi groși, paralelipipedici, susțineau învelitoarea de țiglă a imobilului. Acolo se mai aflau: clești de scândură, contravântuiri din același lemn de rășinoase, scoabe metalice, astereală de scândură, șipcile de sub țigla așezată ca niște solzi roșii uriași, de animal preistoric. Am privit de jur-împrejur cu mare atenție, concentrată ca nu cumva să pierd din vedere vreun amănunt care, tocmai el, să fi fost cheia problemei mele. În afara rufelor puse la uscat pe sforile paralele care traversau încăperea și care erau un fel de carte de vizită a familiilor ce locuiau în casă, o mulțime de alte obiecte ieșite demult din uz zăceau uitate prin diferite colțuri. Mi-am adus aminte de ceea ce numim „spatele scenei", locul unde se depozitează decorurile unui spectacol în derulare sau culoarele mari cât un câmp ale televiziunii naționale, pe care le-am traversat împreună cu Caesar, pe când el era scenograf în acea instituție. „Decorurile" din podul nostru spuneau și ele ceva, nu chiar ca într-o piesă de teatru și în nici un caz ca într-o producție de televiziune, ci ca într-o imagine furată printr-o gaură a cheii, în spatele căreia familia, oricare ar fi fost ea, cu viața ei de fiecare zi, își spăla rufele, își număra banii ca să plătească facturile prea mari, spărgea o sticlă de șampanie cu ocazia unei aniversări, îngrijea pe bătrânul familiei ce părea să „pregătească" o escară, o catastrofă. M-am uitat îndelung la toate rufele, la toate sârmele

și sforile și mi-am dat seama că în capul meu umblau povești alăturea cu drumul, că nu mă interesa de fapt să aflu nimic despre oamenii ale căror veșminte se aflau acolo. Mi-am dat seama mai apoi că majoritatea lucrurilor părăsite în unghere întunecoase fuseseră ale familiei mele și că, o dată desfăcută casa organizată în foarte mulți ani, acele obiecte deveniseră niște schije ale existenței noastre, pe care, cu siguranță, nimeni, niciodată, nu avea să mai reușească să le adune laolaltă. N-am depistat nici o urmă de nostalgie, așa încât m-am dus mai departe și am dat de o nișă superbă, mare, cu acoperiș prăbușit în pantă. Mi-am spus că acolo aveam să instalez biblioteca și că, vai!, ce bună idee avusesem când venisem să vizitez podul pe îndelete. Am luat-o la fugă, așa cum fugeam pe stradă când eram mică, fără să mă gândesc la nimic, nici la vecinii care m-ar fi putut vedea sau auzi, nici la piedicile care ar fi putut să-mi agațe pantofii și să mă trântească pe podeaua din ciment, nici la ridicolul pornirii mele. Știam exact unde își ținea Caesar ruleta de rezervă: o scrumieră nefolosită, nici unul dintre noi nu fuma, așa că obiectele mici și necesare erau adesea frumos rânduite în scrumiera de cristal sau în aceea de ceramică marocană, cu aplicații de argint, pe care o primisem în dar de la prieteni sosiți din călătorii. Am dat năvală în camera cu logie și am smuls instrumentul de la locul său pașnic. Tot în fugă am pătruns iarăși în pod și am început, febril, să măsor pereții nișei. Găsisem o comoară și o cântăream. Adâncime: cinci metri, mai precis doi pereți a câte cinci metri lungime, pe care să pot ridica scânduri pentru cărțile mele. Lățime: doi metri și jumătate. Nimic mai frumos. Dar cum aveam să rezolv problema înălțimii „tavanului" care venea ca un tobogan deasupra capului meu? De la aproape trei metri înălțime la intrarea în nișă, el cobora până la optzeci de centimetri la streașină, cum l-am auzit pe Caesar spunând. „Ei, mare lucru! Cum să rezolv așa ceva? Acolo, în capăt, o să fac un raft scund, iar în fața lui am să așez un fotoliu, alături de el un lampadar și voi întinde mâna după cărți, fără să mă ridic în picioare, deci fără să mă lovesc la cap. Nu-i rău ce spun. Am să-l aduc

după-amiază pe arhitectul meu aici, să-mi confirme ideea și să-mi deseneze o schiță pentru Doru Boțoi, care va fi fericit să facă așa o <lucrare de artă>". Dar vecinii?

Prietenii noștri deveniseră puțin preocupați de ceea se întâmpla cu noi. Simțeam la ei un amestec de devotament, curiozitate pentru ineditul poveștii noastre, dorința de-a ne fi aproape, dar și bucuria de-a fi liberi să evoce, în fața noastră, episoade aparținând unor membri ai familiior lor, pedepsiți sau chinuiți cândva de comuniști, lucruri despre care nu pomeniseră nici un cuvânt pe parcursul multor ani de caldă apropiere. Pe de-o parte, i-am înțeles, pe de alta, am deplâns ingenuitatea mea impardonabilă, care nu-mi permisese să-mi pun mai multe întrebări despre ce și cine eram fiecare dintre noi. Eram, în sfârșit, împinsă să fac diferența între prietenii de aceeași provenienţă cu mine și ceilalți. Ce îmi imaginasem eu până atunci? Că toată generația mea se născuse în București, la bloc sau la vilă, și că, mai departe, toți părinții prietenilor mei fuseseră, precum părinții mei, fii de țărani sau târgoveți mai mult sau mai puțin săraci? Ce fusese în mintea mea atâta amar de vreme? Iată că venise vremea să mi se pună și mie în mână o sită, să aflu și eu cum e să privești la ce rămâne în ciur și la ce cade. De ambele părți, întotdeauna, sunt lucruri interesante și de luat în seamă. Ajunsesem destul de repede să văd și să cred că nimic nu trebuie dat la o parte din principiu, ci doar după o îndelungă testare. Am aflat deci că avusesem ani de zile prieteni care proveneau din familii de sorginte politică țărănistă sau liberală, cu bunici sau unchi care fuseseră la Canal, oameni care știau adevărata istorie a României direct de la rudele lor și care, în mod evident și firesc, crescuseră cu totul altfel decât mine și cei ca mine. Vârsta pe care deja o aveam și „mica diplomație" pe care o stăpâneam m-au făcut să nu par nici mirată, nici încurcată de ceea ce aflam. Aveam aerul — cred — că mi se vorbește despre o nouă carte apărută în librării sau despre un loc de muncă ocupat recent, cu mult mai bun decât precedentul. De fapt, îmi lăsam timpul de a gândi la toate astea, de a mă muta eu, de data asta, în alt unghi al existenței sociale.

Trebuia să fac o rotație, poate nu numai una, ca să pot panorama un fel de stadion pe care se înghesuise o populație nouă, ce pierduse unitatea, dar câștigase adevărul și din care, cine știe cum, să pot face și eu parte. Încet-încet, am început să am curajul și liniștea interioară să întreb. Să întreb orice: despre rudele lor, despre anii în care se născuseră bunici, mătuși, veri, despre încrengăturile neamului, despre cât de legați fuseseră și ce-i legase, despre simpatiile politice în familie, despre fericire și nefericire, despre pușcării vechi sau mai noi, despre torționari și turnători, locuri de muncă sau funcții, pierderea de averi, locașurile în care se vârâseră ca să poată supraviețui cu „dosare bolnave", despre blocurile în care locuiau, procurarea de alimente, ascunderea adevăratelor biografii, înșurubarea în „societatea socialistă multilateral dezvoltată" și, în fine, despre senzația mea că unii dintre ei uitaseră unde le începuse povestea, vârându-se sub creasta valului, astfel încât el să nu se spargă în creștetul lor înfricoșat.

Din partea opusă, acești prieteni „cu istorie" aveau senzația că fuseseră suficiente cele câteva zile în care se operase răsturnarea, sau cele câteva luni de când auzeam noul discurs politic, pentru ca eu să ajung să înțeleg tot ce nu știusem vreodată. Din ambele direcții erau turbulențe ca cele anunțate de stewarzi în avion, dar cu toții știam că aveam să aterizăm în bune condiții la sol.

Și totuși, începuse să-mi fie rușine să-mi chem prietenii în vizită acolo, la mansardă. Nu mă deranja atâta încropeala celor două camere, cât mă deranja intrarea dosnică, ușa metalică aflată la nu mai mult de trei metri de pubelele de gunoi și faptul că, dacă totuși îmi serveam oaspeții cu ceva, farfuria și tacâmul trebuiau să fie spălate în chiuveta din baia comună, după ce defilam cu vasele în brațe pe coridoul plin cu ambalaje. Vara, stânjeneala se amesteca cu râsul și plăcerea de a sta împreună pe terasa minunată care răsfăța pe toată lumea. Iarna însă, totul tindea spre un aer de promiscuitate greu de ascuns. Din ce în ce mai puțin suportam gândul să ne intre cineva în camere. Pe

măsură ce trecea vremea, ne transformam doar în oaspeți, renunțând la statutul de gazde.

Într-o noapte, mi-a venit o idee care m-a făcut să zâmbesc în întuneric, dar care s-a fixat bine în creierul meu, prezentându-mi într-un timp scurt o listă de argumente irezistibile, pe care, evident, nu mi le-am putut aminti a doua zi dimineață. Am ținut minte, în schimb, ideea principală. Trebuia neapărat să schimb fața spațiului în care trăiam, încă înainte de a fi fost gata biblioteca mea din pod. Trebuia să găsesc o soluție pentru a continua să accept locul ce devenea din ce în ce mai greu de suportat. Primul pas în această acțiune avea să fie mutatul frigiderului de pe coridor în altă parte. Mă interesa prea puțin în ce altă parte, fiindcă preocupările mele privind necesitățile culinare rămăseseră în zona derizoriului. Am considerat, prin urmare, că drumul frigiderului avea să fie unul de care doar Caesar trebuia să se intereseze, iar mie îmi rămânea să întrevăd ce aș fi putut să fac odată scăpată de acel obiect. Avusesem, într-o stare de semitrezie, senzația că amestecul de mâncare rece și cărți îmi făcea greață. Realizasem brusc, așa cum se întâmplă noaptea, când funcțiunea creierului e diferită de aceea pe care credem noi că o cunoaștem, că nu suportam să îmi vâr capul în frigider, întrebându-mă despre conținutul meselor noastre, că suportam cu greu să scot legumele de curățat, mezelul, brânza și iaurtul, ori cine mai știe ce pachet sau cratiță, în timp ce mâna mi se opintea în vraful cu cărți așezate dezordonat într-una din cutiile de carton. Era cu adevărat promiscuă alăturarea acelor obiecte. Dar, de fapt, ce speram eu să rezolv mutând frigiderul de la locul lui? Nu rămânea întreaga promiscuitate a statului nostru în acele condiții? Mă deranja cu adevărat mai mult decât orice alăturarea echipamentului de bucătărie cu fosta noastră bibliotecă? Aveam cumva impresia că îmi vor mirosi cărțile a mâncare? Mă strivea impietatea gestului de a lăsa în preajma lor orice altceva decât ce li se cuvenea — adică cinstirea prin sacrificiu? Dar ce mare sacrificiu avea să fie urnitul fierului ăluia înghețat? Și nu cumva o luasem razna? Puteam, în fond, să văd totul din unghiul opus:

indiferent de felul constrângerii, important și frumos era faptul că aveam grijă de cărțile mele ca de o altă piele a mea. Intram cumva într-un dezechilibru tardiv?

Știam că înaintea somnului conștiința alunecării în tărâmul la fel de ascuns nouă ca și moartea îmi procura un soi de interes și de beție concomitente. Aș fi dorit să pot păstra pentru mai multă vreme starea de alunecare, de cădere chiar, fără însă să fi ajuns la capătul ei, unde avea să se petreacă dispariția conștienței mele, pentru a reuși, fie și în cea mai mică proporție, să decodific ceva din secretul acestei „manevre cenușii". Îmi plăcea felul acela de amețeală altfel decât amețeala despre care îi vorbești doctorului. Eram teribil de interesată de „formula călătoare" a acestui organ omenesc, de putința lui fără limite de a fi, dincolo de starea de veghe, mereu și mereu altceva. Creierul meu devenea înaintea somnului un vehicol care transporta informații, altfel inaccesibile, către lumea senzorială, pământească. Dacă așa stăteau lucrurile, atunci trebuia să-l iau în serios și să dau curs imboldului pe care mi l-a stârnit în legătură cu schimbarea de pe coridor.

Caesar a acceptat cu neplăcere ideea că trebuia să dizlocăm un lucru care își câștigase dreptul la spațiul, și așa destul de mic, pe care îl ocupa de ceva vreme, privindu-mă în același timp cu ochi cercetători, care voiau să înțeleagă mai mult din cele nespuse decât din cuvinte, dar și cu oarecare încredere în „pornirile" mele post-nocturne, care, nu de puține ori, găsiseră soluțiile unor probleme nu lipsite de dificultate. Frigiderul a fost alungat dintre cărți, schița pentru „camera literară" a fost desenată, mai urma să ne facem socotelile din punct de vedere financiar și să declanșăm lucrarea din pod.

Jilava. Iarnă grea. Merseserăm peste câmpul deschis, în plin viscol. Mă văitam că mașina nu avea să pătrundă suficient de aproape de poarta închisorii, când cineva aflat în preajma noastră ne-a spus că drumul până acolo era blocat și că cel mai bun lucru ar fi fost să găsim o posibilitate de *parcare*. Cuvântul folosit de

omul acela nu se mai potrivea cu ceea ce Caesar avea de făcut. Nu poți parca un automobil pe imaterialitatea norilor și nici pe solul selenar. La fel de străin părea spațiul care ne înconjura, așa cum era, învelit în zăpadă fără capăt și zgâlțâit de viscol sub cerul înghețat. Un fel de pustiu citadin, fiindcă totuși, într-un fel greu de explicat, nu ne simțeam singuri. Fie că intuiam prezența celor de după gard, fie pe a celor, puțini de data asta, care ținuseră să vină cu orice preț la „vorbitor" și să aducă alimente rudelor izolate. Sau poate că, pur și simplu, capitala împrăștia ritmul vieții sale în cele patru zări, făcând să ne simțim protejați de o forță nevăzută, dar pământeană și concretă. În fața ochilor se înălța un gard destul de puțin impresionant, dar cu adevărat urât și o poartă metalică foarte mare, dincolo de care se afla clădirea închisorii. Aveam, și eu și Caesar, nevoie de putere să cărăm bagajele cu care speram să fim admiși la intrare. Întrevederile erau fie programate riguros, fie respectând zile fixe în care aveai voie să aduci „pachet" celui pe care îl așteptai, de fapt, de fiecare dată, plin de speranță, dincoace de zidul pușcăriei. De data asta fusese mai dificil să obținem o întâlnire cu tata pentru că nu trecuse suficientă vreme de la precedenta vizită la el. Insistasem totuși pe lângă avocatul lui să ne ajute, având în vedere problemele de sănătate ale tatei și faptul că reușisem să găsim un medicament de care avea mare nevoie. Pe de altă parte, medicul nostru de-o viață, doctorul Vlad David, în care credeam cu toții, ca habotnicii în forța bisericii, mă rugase să fac tot posibilul să-i descriu starea tatei cu cât mai multe amănunte. Pentru asta trebuia să-l văd neapărat. Aveam să-mi dau seama de fiecare detaliu care făcea diferența între tatăl cunoscut și „tatăl necunoscut". Erau lucruri pe care știam deja să le „citesc" destul de corect: schimbări datorate regimului de detenție — cum se spunea mereu la tribunal, la Jilava, la Institutul Medico-Legal și în spitalele pe unde ajungea să fie internat — și schimbări datorate bolii care, probabil, ar fi avansat în orice condiții. Mă temeam că cei de la pușcărie aveau să fie de acord cu pachetul, dar nu și cu întâlnirea dintre noi. Nu de puține ori plecasem de

acolo chinuită de frustrarea de a nu-l fi putut vedea și auzi, cu atât mai mult cu cât încă reușeam să-mi iau putere din ființa lui. Programul, desigur, conținea doza lui de imprevizibil.

De fiecare dată trebuia să ajungem în jurul orei 8:30 la poarta Jilavei, unde se desfășura prima etapă obligatorie a „vizitei". Așteptam până ce eram primiți într-o încăpere nici prea mare, nici mică, cu două sau chiar trei ghișee, unde ni se cercetau pachetele cu alimente și medicamente. Nu reușeam să-mi dau seama cine sau ce îl făcea pe militarul din post să ne cheme la un anumit moment în interiorul primei camere „de evaluare". Orele la care se întâmpla acest lucru erau de fieacre dată altele. Se întâmpla să așteptăm în fața închisorii două-trei ore, după cum s-a întâmplat să fim chemați după doar patruzeci-cincizeci de minute. Mi-am imaginat de cele mai multe ori că acest „prim pas", ca și alții pe care îi aveam de parcurs, erau un fel de exerciții de disciplinare, de impact cu un comportament specific, care avea legătură cu locul unde veneam. Asta mi s-a părut cea mai logică explicație pentru câteva din acțiunile pe care eram obligați să le facem cu acele ocazii. Îmi pare și acum, dacă așa stăteau lucrurile, a fi fost o manevră inspirată și necesară. Nu am curajul să atribui în totalitate celor de la Jilava acest merit, întrucât întreaga desfășurare a unei asemenea vizite, avea, pentru noi, cei care veneam de pe cealaltă parte a baricadei, aparența unui sistem închegat, cu variabile impecabil gândite, și care îmi inspira, mai degrabă, o tradiție veche în materie, preluată, poate, din alte culturi. Trebuie să fi fost vorba și de o pregătire psihică a noastră: trecerea bruscă din lumea realității cotidiene într-un spațiu de recluziune nu este ceva firesc. Probabil că și în acest caz, precum în alte situații de traumă, s-a găsit o formulă de anesteziere. Drept este că simțeam de fiecare dată ca pe ceva nou, oricât de bine aș fi știut ce urma să mi se întâmple, felul în care pătrundeam în lumea de-acolo, acceptând-o fie ca pe o grădină zoologică unde trebuia să riști recuperarea cuiva, fie ca pe un câmp de luptă, unde încercai să ghicești regulile supraviețuirii. Așteptările prelungite, timpii diferiți pe care nu-i puteai

controla de la o etapă la alta, umilința care făcea parte din tot acest „joc" al luptei, erau — se vede — reguli *sine qua non* pentru o desfășurare previzibilă a întâlnirii dintre două lumi ireconciliabile.

Sala unde ni se desfăceau „bagajele" era al doilea punct de așteptare, de cele mai multe ori, mai lungă chiar decât aceea din afara porților. Faptul că ne aflam deja „înăuntru" lucra asupra noastră în două sensuri: pe de o parte trecuserăm deja una dintre probe și mai avansaserăm cu un pas către ținta noastră, iar pe de altă parte, frica ce nu ne părăsea nici o secundă mai adâncise încă un tur de spirală în intestinele noastre. Da, ne era frică. De nimeni anume, nici măcar de ce aveam să găsim față în față cu cel pe care-l așteptam. Reacționam, în fond, corect. Pătrundeam într-un loc unde ***trebuie*** să-ți fie frică, unde dacă nu ți-e frică riști să mori acolo: frica de încarcerare, de pierderea spațiului, de pierderea timpului, de pierderea vieții, frica de cei care anchetează, de cei care te păzesc, de cei cu care stai, de cei cu care ai fi putut să stai, frica de a nu-ți mai recunoaște rudele de-afară, de a nu mai ști cum se trăiește afară, frica de Dumnezeu, de ce ai făcut și de ce n-ai făcut, frica de boală, de moarte, de viață, frica de noapte și de zi, de șobolani și febră, de infarct, accident vascular sau urticarie, frica de trecut și de viitor, de propriul creier care ar putea gândi prea mult sau prea puțin, frica de frig, de cald, de foame și de vorbe, frica de tine însuți. Cele două banchete vechi și decojite aflate în preajma ghișeelor erau pline de oameni mari și mici, familii întregi care însoțeau o singură persoană care primea dreptul să treacă următorul prag. Cu greu găseam un loc pe care să mă așez, de teamă să nu fac o cădere de calciu, de zahăr sau cine știe ce altfel de cădere. Pregăteam buletinele de identitate și mi se părea pentru încă o dată cumplit și stupid să fiu reprezentată de un carton și niște cifre. O lume în care oamenii se descurcă mai bine codificând la infinit coduri. Fiecare nou cod mai intră o dată și poate încă de mai multe ori într-un alt și alt sistem de coduri, pentru ca totul să devină mai ușor în relația dintre individ și stat, dintre individ

și lumea largă. Când eram chemați să predăm cartonul pe care îl disprețuiam, mă invada un strop de bucurie. Cineva mi se adresa. Cineva își folosea glasul, își lăsa corzile vocale să vibreze așa cum era dat de la Dumnezeu, ca să îmi spună mie ceva. Orice. În plus, nu era *orice*, eram chemați să predăm pachetul pentru control. Veneam cu un fel de geantă de voiaj, destul de încăpătoare, în care intrau conserve, veșnicul pui fript, prăjituri uscate, ca să țină, cafea și ceaiuri, pâine proaspătă pentru două zile, fructe, legume curățate care puteau fi ronțăite, brânză telemea veche, biscuiți, chibrite, paste făinoase, o carte sau două și o pungă mare cu medicamente. De cele mai multe ori ne-au fost admise toate „articolele" înscrise pe lista atașată coletului respectiv. De două sau trei ori au fost scoase din sacoșă lucruri pe care nu mi le mai amintesc. După un timp, au început să admită să aducem pixuri, hârtie și rar, câte un ziar, ceea ce, la început, fusese absolut interzis, tot așa cum exclusă fusese, timp de trei luni, plimbarea în aer liber. Acum, erau deja scoși „la plimbare" și se puteau roti în curtea interioară, privind, după cum îmi povestea tata, cerul, între mai multe fraze pe care și le spuneau unii altora, cu ton din ce în ce mai iritat. Era vorba în fond despre o condamnare politică, deși procesul fusese judecat ca unul penal, în tradiția bine cunoscută a răsturnărilor de regim politic.

Când, în sfârșit, venea vremea „vorbitorului", eram preluați de militari tineri care ne conduceau într-un loc sau în altul, funcție de date pe care nici măcar nu mă străduiam să le înțeleg. Ar fi fost inutil, atâta vreme cât și noi eram tratați ca toleraţi. „Clubul", în afară de closetul bărbaților ca loc de întâlnire cu familia, a fost cea mai șocantă „locație" pentru întrevederea dintre noi și tata, dintre noi și întregul lot condamnat.

Am parcurs în cadență, sau așa mi s-a părut, drumul de la poartă la încăperea foarte mare în care am fost introduși. Oricum, eram unul în spatele celuilalt, Caesar, eu, iar în fața și în spatele nostru soții, soți și fii sau fiice ai foștilor membri ai „Comitetului Politic Executiv". Am intrat într-o incintă gri, cum gri era totul în jurul nostru. Am urcat scări, nu mi le mai aduc aminte, de

parcă aș fi ajuns acolo, sus, pe acel culoar la fel de gri ca tot restul pușcăriei, printr-o manevră paranormală. Știu că eram la etaj pentru că „mă simțeam" la etaj, chit că nu vedeam nimic prin geamurile laterale plasate prea sus pe pereții înconjurători. Sigur e că urcasem scări, că parcurseserăm apoi niște metri, nu puțini, între ziduri groase, apăsătoare. Când ni s-a dat semnalul că putem pătrunde în sală unde avea să se desfășoare „vorbitorul", am înțeles că ne grupaseră pe toți nu ca să ne despartă mai apoi pe familii, ci ca să avem un fel de ședință comună, un fel de „comitet politic" extins, în cadrul căruia problemele personale ale fiecăruia deveneau problemele comune ale tuturor. Nu că n-am fi putut să ne izolăm într-o discuție privată, nici vorbă. Eram însă strivită de un sentiment de jenă, mai mult, de vinovăție față de fiecare coleg al tatei în parte, față de fiecare familie care trecea prin ce treceam și noi. Cu acele familii eram deja într-o relație strânsă prin forța împrejurărilor: informații pe care le pasam de la unii la alții, noutăți pe care unii ajungeau să le știe înaintea altora și, în deplină solidaritate, le împrăștiau în rândul părtașilor la aceeași soartă — comunistă și post-comunistă — vești despre avocați, complete de judecată, program de vizită, preluare de mici comisioane, recomandări către medici etc. Fiecare dintre noi eram atenți parcă mai mult la „celălalt tată", la „celălalt soț" sau copil, încercând probabil să deslușim după ce fel de legi se desfășura o asemenea revedere. Aplicam pe noi înșine — se vede — un sistem de măsură prin „raportare la tagmă". Poate că voiam să văd dacă sunt suficient de iubitoare cu tata, dacă adusesem suficient de multă mâncare, dacă mă ridicam la înălțimea celorlalți membri de familie ai celorlalți „foști tovarăși", dacă fiecare dintre „ei" era mai tare sau mai slab decât părintele meu, dacă starea sănătății altora era mai bună sau mai rea decât a tatei. Cu siguranță, țineam să-mi dau seama de relațiile dintre componenții grupului de condamnați. Erau persoane pe care le cunoșteam de foarte multă vreme, pe unii dintre ei chiar din copilărie, iar pe alții din adolescență. Nu-i văzusem însă împreună în număr atât de mare niciodată, nici măcar când

erau șefi, în afara transmisiilor televizate. Asta era cu totul altceva. Cu acele ocazii, eu nu puteam decât, în cel mai bun caz și doar câteodată, să zăresc imagini fulgurante pe micul ecran, unde nu făceam decât o estimare grăbită a ierarhiilor. Mai erau „zilele omagiale" care-i strângeau mănunchi într-un loc sau altul, o recepție la Palatul Primăverii sau un meci de volei urmat de discuții la vila prezidențială de la Snagov, dacă nu cumva un spectacol festiv la care cu toții erau prezenți în afara noastră, a copiilor. Acum era pentru prima dată când eu îi vedeam adunați în carne și oase fie la tribunal, în boxa acuzaților, fie, iată, în acea zi de „ședință lărgită", unde mai importantă devenise pânda. Tata și toți foștii șefi din jurul lui Ceaușescu erau cu adevărat împreună, înfruntând exact aceeași situație de viață, lipsiți de funcții, drepturi și obligații, preluând din viața de până atunci doar fizionomiile, caracterele și amintirile. Amintirile? Oare? Sunt din ce în ce mai sigură că nu declanșaseră încă butonul timpului lor trecut atâta vreme cât, cea mai mare parte dintre ei păstrau aerul de „luptător", în orice caz de om cu multă treabă. Părea că noi, cei de-acasă, eram cu mult mai „atinși" de situația lor decât ei înșiși. Vedeam acum, mai mult decât oricând, ce înseamnă structura cuiva care face politică, se confruntă cu secrete de stat, are în mâini, spre diriguire, hălci întregi din economia națională sau ia decizii înfricoșătoare. Era clar că erau oameni care voiau și puteau să poarte în ei puterea, să se ia de piept cu ea. Pe cât eram noi de prăbușiți, de emoționați, de bolnavi într-un fel, pe atâta erau ei de dornici să ne-arate fața lor curajoasă și rezistentă. Nu se plângeau, aflam despre suferințele lor mai repede de la colegii de celulă sau de la medicul închisorii. Printre povești de toate felurile, cereau cu voce rătăcită medicamente, încercând să mascheze slăbiciunile firești. Cereau însă mâncare fără să mai fie capabili să mascheze nimic. Foamea funcționa mai bine decât orice altceva, mai bine chiar decât „rezistența" și în orice caz mai bine decât frica lor. Dorul de-acasă era mai lesne de suportat decât absența de la „dezbateri". Aflasem de la tata că în ultima vreme se cam certaseră, izbucniseră

divergențe de opinie politică privind noul regim ce era pe cale să se instaleze: o aripă „tânără", indiferent de vârstă, care trecuse rapid la acordul cu economia de piață și o altă aripă, conservatoare, la fel de lipsită de vârstă, care susținea în continuare ideologia socialismului. Acum, că erau scoși la plimbare în curte, aveau cum să se vadă și să-și vorbească. Erau prieteni și dușmani în același timp, se ajutau reciproc cu alimente, medicamente, mesaje transmise familiilor de-acasă, dar se confruntau gălăgios și răutăcios pe teme ideologice. Solidari în fața anchetatorilor, a procurorilor sau a judecătorilor, „ei" se delimitau când se aflau între ei, în veșnice dispute care vizau perspectiva țării, în mult mai mare măsură decât propriul viitor. Asta se discuta mai degrabă cu cei de-acasă.

Tata. Un acces de tuse neașteptat. Am aflat atunci, nu de la el, că fusese foarte bolnav, că avusese febră mare, că avusese nevoie de medicamente anume, în afara celor despre care știam deja. Îl mușcase un șobolan. Ei și ce mare lucru? — întrebase el. Pentru mine era un foarte mare lucru. N-am mai putut să fiu atentă la restul „teatrului" pe care încerca să-l facă cu mine. Nu era în regulă. Ce voia să-mi transmită: că făcea față chiar la tot, la orice, la absolut orice, chiar și la conviețuirea cu șobolanii? M-am înfuriat pe el și pe toți colegii lui, dar tot n-am reușit să mi-i imaginez pe părinții mei făcând altceva în viață decât politică. Doar de stânga? Da, doar de stânga.

Am aflat abia după două săptămâni ce minunată primire ne fusese oferită atunci, la „club". Următorul „vorbitor" cu tata se desfășurase într-un closet al bărbaților, cu pisoare vechi și cabine încuiate pe din afară, cu miros persistent, dar suportabil, de urină, clor și fum.

Cantemir Pârvulescu l-a invitat pe Caesar să continue discuția deja începută, tot așa, la un pahar de „Excelsus". Avea să fie cea de-a doua vizită a lui Caesar în casa destul de prețioasă a cunoștinței noastre mai vechi. Caesar nu s-a sfiit să-mi spună că, cel puțin pentru început, principalul motiv care l-a țintuit pe

scaunul elegant a fost acel vin de care nici nu auzise până atunci, servit în pahare speciale și decantor, toate așezate pe o masă rotundă, nu foarte mare, în fața căreia cei doi bărbați șezuseră, în urmă cu circa trei săptămâni, pentru o primă luare de contact. Nu fusese o întâlnire simplă pentru nici unul dintre ei. Cantemir Pârvulescu voia să-și construiască o vilă pe terenul de o mie șase sute de metri pătrați pe care îl dobândise în zona lacurilor Floreasca, mai precis, chiar pe malul lacului, lângă podul Băneasa. Era unul dintre „nouveaux riches", corect înregimentat în moda high-life-ului românesc actual. Și cu el lucrurile stăteau la fel ca și cu ceilalți... Pe cât de mult își doreau cu toții să fie unicate, pe atât de consecvenți erau în a se imita reciproc în ce privea mașinile, firmele de la care se îmbrăcau, nevorbind de pantofi, trabucele și femeile, restaurantele și cluburile, insulele din Pacific, băuturile, băncile din țară, dar și din afara ei, sălile de fitness, saloanele de frumusețe ale soțiilor și amantelor, specialiștii în dietă care îi asistau ș.a.m.d. Păreau mulțumiți, fiecare dintre ei, de un statut sigur și evident de star al capitalei, în care imaginea unei vieți opulente mergea mână în mână cu o cantitate de muncă deloc neglijabilă. Dimpotrivă. Munceau mult. Cina la restaurant, de exemplu, nu era un moment de destindere, ci unul în care se declanșau noi planuri de afaceri, se lărgea sfera relațiilor, se lansau speculații. Dar, deși fiecare asemenea bărbat era un fel de zmeu pe șapte cai, ei alcătuiau un fel de „populație nouă", apărută ca o generație spontanee, cu aspect și caracteristici necunoscute, cu capacitate proprie de susținere a micro-sistemului în funcție de care, în mod surprinzător, se redefinea macro-sistemul însuși. Purtătorii acestui fel de „uniforme" păreau să se înțeleagă de minune, chiar dacă ei se întâlneau pe câmpul de luptă în conflicte de interese. Se respectau reciproc, împărțeau zâmbete și strângeri de mâini, își împrieteneau nevestele, își școleau copiii împreună, își deveneau, încetul cu încetul, indispensabili în a se pândi, admira, invidia sau chiar urî.

Cantemir Pârvulescu era bine plasat în micro-sistemul la nașterea căruia contribuise. Grija lui era să nu fie nici prea în față, la vedere, nici undeva unde să-și riște mobilitatea social-financiară. Luând în considerație provenienta lui profesională, ani buni el a trebuit să dea dovadă de o discreție aparte, de diplomație și răbdare. Deși educația și pregătirea lui îi făceau cinste, avea nevoie de ceva timp ca să poată șterge măcar o parte din umbrele care îi stăteau în față. Nu foarte târziu, și-a dat seama că, pe măsură ce făcea tot mai mulți bani, spaimele lui își pierdeau din justificare, până când s-a trezit că, înainte de vreme, a ajuns să poată „scoate capul", purtându-și-l sus și privind drept în ochii tuturor. Nici nu erau chiar așa de mulți cei care știuseră că el fusese, înainte de '89, unul dintre cei doi aghiotanți ai tatei. Așa că, odată această problemă rezolvată, a mai rămas să-și șteargă din minte partea asta de biografie, care nu-i făcea nici o plăcere. Era evident cât de tare îl stânjenise poziția lui chiar în timp ce desfășurase acea activitate. Oricine ar fi putut crede că tuturor celor care au făcut o asemenea muncă le-a făcut plăcere să însoțească, să vadă, să asculte, să scrie în fiecare seară raportul unde se vărsa tot. Pârvulescu era diferit. Nu i se părea deloc o cinste să stea după fundul unui șef și să miroasă cam ce se întâmpla, de bine și de rău, în viața omului respectiv. Își cunoștea valoarea și era clar că ar fi dorit să facă ceva util și creativ, nu să păzească și să toarne. În același timp însă, contactul cu familia noastră i-a deschis poftele și l-au lansat către un țel pe care și-l stabilise deja cu mulți ani în urmă, fără să bâjbâie. Am înțeles, din ce mi-a spus Caesar, că n-a durat prea mult să-și demareze planul cel mai de preț și anume să „copieze" pentru el vila în care locuiserăm pe strada G. Cât aveau să fie de fericiți într-un asemnea spațiu soția și cei doi fii ai săi și, cine știe, nu peste mult timp, poate chiar nepoții! Visul de neîmplinit din urmă cu atâta vreme, avea să devină realitate. Primul pas fusese făcut — cumpărarea lotului de pământ de lângă lac. Al doilea pas era construcția propriu-zisă. Și atunci, Cantemir Pârvulescu a realizat că nimeni nu putea să-i dea informații mai exacte despre felul

în care fusese concepută, construită, finisată acea casă, decât ginerele lui Grigore Pagu, care locuise acolo timp de zece ani. În fond, ce, banii lui aveau alt miros? De ce nu le-ar fi convenit Lukianei și lui Caesar să se bucure de un ban bun, indiferent de unde ar fi venit? Știa precis că Caesar era arhitect de meserie și că se ocupa cu decorațiuni interioare și construcții, așa că îl putea convoca, iar cu puțină diplomație, avea să reușească să-l facă să depășească cine știe ce blocaj...

Caesar privea interesat culoarea vinului care se neliniștea în cele două pahare cam prea elegante pentru ora mică a dimineții. Ce vedea era dens și puetrnic. Era roșu. Și totuși nu. Poate un roșu-rubiniu. Nici asta sută la sută. Erau acolo tonuri maronii, iar ăsta era cel mai rar lucru pe care-l întâlnise în materie de vin roșu. I-a cercetat buchetul: opulent. Prune? Coacăze? Da, asta era, dar încă ceva în plus. Nu știa ce. Cantemir Pârvulescu îl scruta și știa că a reușit să-și impresioneze oaspetele.

— Este un vin cu producție limitată. E făcut din 60% struguri Cabernet Sauvignon și 40% Merlot. Fiecare fel de strugure este macerat și fermentat timp de douăzeci-douăzeci și cinci de zile, apoi îmbătrânit separat în butoaie din stejar franțuzesc. Sunt amestecate și, mai departe, maturate în sticlă pentru încă doi ani. Vă imaginați, domnu' Caesar, ce minune?

Caesar nu i-a răspuns, s-a mirat doar de felul în care domnul Cant, cum auzise că-i spuneau cei care-i stăteau în preajmă, debitase lecția viticolă.

— Așadar, să trecem la subiect! Te-am lăsat încă de data trecută să înțelegi la ce mă refer. Vreau o casă ca cea din G. Sunt sigur că ai știut de ce te chem. Dar exact, exact ca aia. Am oftat după ea douăzeci de ani.

Era pentru prima dată când Pârvulescu îl tutuia. Erau de aceeași vârstă. Caesar a avut un prim impuls să facă la fel, dar i-a fost silă. Avea să vadă pe parcurs căror imbolduri urma să le răspundă.

— Așa, și?

— Păi cum „și"?

— Adică de ce-mi spuneți mie asta?

— Ca să mi-o faci dumneata.

La asta, Caesar nu se așteptase: „dumneata". Era felul socrului său și, în general, al celor din același mediu social, de-a se adresa oamenilor. Chiar dacă era vorba de cineva necunoscut, îl tutuiau, ca la momentul cel mai neașteptat să-i spună „dumneata", nu „tu", ceea ce era de neînțeles. O combinație între exersarea superiorității și ivirea complexului de superioritate? Poate și asta.

— Eu nu sunt trust de construcții, domnule Pârvulescu, știți asta.

— Spune-mi „Cant", ca toată lumea.

— Cant...?! Vă sună bine? Știți ce faceți?

— Îmi sună foarte bine și nu pot fi acuzat de nimic, că e cu „C" din „c", nu cu „K", ai înțeles?

Râsul era la fel ca atunci. Subțire, pițigăiat. Nu se putea opri. Într-un târziu, a reluat.

— Nu vreau s-o faci pe trustul de construcții.

— Nici eu, tocmai asta spuneam.

Cantemir Pârvulescu a simțit că pierde teren. A făcut *marche-arrière*.

— Eu te-am chemat să-ți propun ceva elegant. Aș vrea să-mi fii consilier.

Când Caesar îmi povestea scena asta, sărea de la râs la seriozitate și spunea des: „poți să-ți imaginezi, poți să crezi așa ceva?" Și eu îi spuneam mereu că pot să cred și că pot să-mi imaginez, iar el continua să-și holbeze ochii mari și albaștri la mine ca la o nebună și mă numea „inconștientă".

Caesar nu voia în ruptul capului să intre în povestea asta, dar, pe de altă parte, amândoi înțeleseserăm între timp că banii încep să nu mai aibă culoare și că ne afundăm cu toții din ce în ce mai tare în lumea compromisurilor morale. Și a acceptat să fie „consilierul" lui Cant pentru construcția casei de pe malul lacului. Înainte de asta însă, Caesar a vrut să știe, așa, dintr-o pură

curiozitate, dacă fosta noastră cunoștință destul de apropiată nu se simțea bătrân, cam bătrân pentru a începe un astfel de proiect.

— Eu mă simt bătrân, domnule Cant, am mereu discuții cu Lukiana pe tema asta.

— Și ea ce spune?

— Că sunt frumos. Vă puteți imagina așa ceva? Doar o știți pe Lukiana, ea face proiecții, nici nu știu dacă vede exact cum arăt.

— O știu, da. Eu zic că doamna Lukiana știe foarte bine ce spune. Ea face proiecții când își propune să le facă și știe că le face. Așa că... Nu m-am gândit la asta. Dar știi ce? Mă simt puternic. Asta, da. Puternic.

— Adică tânăr.

— Nu neapărat. Nu cred, Caesare. Nu cred că la tinerețe poți simți felul ăsta de putere. Doar dacă ești nebun. Dar știi ce? Poate că dumneata n-ai îmbătrânit destul și poate că eu sunt și mai bătrân.

Râsul cel pițigăiat, ca și săriturile de la „tu" la „dumneata", de la „domnule" la „Caesare" i-au străpuns iarăși urechile lui Caesar. În compensație, o altă îmbiere la o nouă degustare a adus un pic de liniște. Vinul era cu adevărat extraordinar. „Excelsus". Scump. Măreț. Vin de masă boierească, nu, vin de masă nobilă. Oricât și-a pus în funcțiune simțurile, Caesar n-a reușit să dezlege întregul mister al vinului din casa lui Cant.

— Auzi, domnule Cant, dar cum aveți de gând să rezolvați problema ambientului?

Pârvulescu a ciulit urechile ca un iepure. Care ambient? Nu era destul ambient? Lacul Floreasca, Băneasa, celebrul pod, compania grozavă de peste drum, bogații cei noi veniți în mare viteză în zonă... ce ambient?

— Eu zic că o bună parte din farmecul casei din G. venea din poziția ei. Știți bine — gard în gard cu Palatul Primăverii. Cred că asta avea un fel de rol de adrenalină. Încingea totul. Nu v-ați gândit niciodată? Giscard d'Estaing, Șahinșahul Pahlavi, Arafat, Dolores Ibaruri, Gadhafi și atâția „mari" ai lumii dincolo

de acel gard destul de subțire, fie vorba între noi, helicopterul Celuimare aterizând sub geamul de la dormitorul copiilor... Ia mutați dumneavoastră în gând aceeași casă pe malul lacului, aici, la Băneasa și spuneți-mi dacă nu simțiți că o să lipsească fitilul de la grenadă.

Cantemir Pârvulescu a pus picior peste picior, a luat în mână paharul cu vin, s-a așezat bine și a tăcut îndelung. Fusese o drastică lovitură ce-i spusese arhitectul. Într-adevăr, întreaga zonă de „acolo" era încărcată cu „ceva". Se simțea „Palatul". Și aerul avea pretenții. Și semnele de circulație te împungeau. Erai pândit din toate părțile, dar și surescitat în permanență. Erai în vârful piramidei numai ce călcai pe străzile alea. Cant încă nu știa ce simțea. Avea să vadă pe parcurs. O să se mai gândească.

De bine ce Caesar începuse să obosească de prea multă întoarcere în timp, de prea mult vin băut de dimineață, ceea ce nu i se întâmpla niciodată, Cantemir Pârvulescu abia se așeza la treabă. Nu reușise să smulgă încă proiectul casei, dar aflase totuși câte ceva.

— Îmi povestești proiectul casei voastre?

— Casei noastre? Doar noi îi spuneam așa... Să povestesc proiectul casei din strada „G"? Asta chiar sună într-un fel! În viața mea n-am povestit un proiect, venise vremea și pentru asta, nu-i așa? Am schițat, am desenat, am proiectat, am comentat, am discutat un proiect, dar să-l povestesc, nu m-am gândit să ajung. Și nici n-am s-o fac.

— Stai, măi, omule, că doar nu-ți închipui că vreau să fur proiectul!

— Nu-mi închipui nimic. Doar spun că nu pot să povestesc un proiect și nici n-aș vrea, chiar dacă aș putea. E neprofesional și idiot.

— Vrei să te plătesc separat pentru asta? O fac, nici o problemă.

— O să te coste al naibii de tare chestia asta. Dar nu acum și nu așa cum crezi. La sfârșit. Bine?

— Mergem undeva să mâncăm, arhitecte? Nu mi-ai spus nimic despre copii.

Se speriase din nou. Caesar a schimbat brusc tonul:

— Dar știi ce pot să fac? Să-ți povestesc niște secrete pe care nu le știi, domnule Cant, cu toată meseria dumitale.

— ...

— Știi despre brazii sădiți în curtea cea mare de socru'-meu? Cei care ajunseseră să obtureze posturile voastre de observație. Despre pomii fructiferi știi ceva? Ei, și cu ăștia am ceva povești. Știi că sauna din subsol nu era a casei, ci fusese comandată de el undeva, în nordul țării, și „implantată" la noi? Nu știu dacă era doar saună, crede-mă, chiar nu știu. Știi că zmeura din curte fusese ideea soacrei mele, doar ca să-i facă dulceață „adevărată" lui Al? Știi că în jurul piscinei erau mure și că Miv se rătăcea întruna printre vrejuri? Și se juca cu nu știu ce obiecte pe care le „smulgea" de pe-acolo, dar pe care nu le-am identificat din prima clipă?

— Și ești de părere să plantez și eu mure?

— Da. Așa sunt de părere. Să plantezi mure. Dar vă aduceți aminte, domnule Pârvulescu când socrul meu vă trimitea acasă, încerca să vă facă ziua mai scurtă și raportul mai ...

— Stai, stai, ce legătură are asta?

— Vorbim și noi... așa, într-o doară...

— Și spui că o spălătorie așa de mare nu-și mai are rostul în ziua de azi? Dar eu vreau la fel, la fel, la fel. Totul la fel.

— Am înțeles, domnule, am înțeles. Dar îmi spui și mie cum a fost atunci, la Brașov, parcă pe 21 decembrie, când l-ați lăsat pe tatăl Lukianei pe jos și-ați fugit cu mașina la București? Să-l linșeze doar pe el, nu-i așa?

— Greșit, domnule arhitect, greșit. Știi foarte bine că de fugit a fugit doar șoferul și știi la fel de bine că nu eu plecasem în acea deplasare istorică, ci colegul meu. Știu sigur că Pagu v-a povestit exact cum a escaladat „Tâmpa" în crucea nopții ca să nu fie ciuruit, și cum a fost prins la Râșnov. Deșteaptă mișcare, ce să-ți spun! Cum a ieșit din sistem, cum s-a tâmpit. A crezut

că dacă se grăbește spre capitală face rahatul praf. Că dacă ajunge să vorbească cu nu știu cine din noua conducere, totul avea să intre pe calea cea bună. *Wrong*. Oriunde ar fi fost, aici sau acolo, îl aștepta același lucru.

— Oare să ne mai întrebăm de ce pe voi nu v-a așteptat același lucru? Care a fost diferența?

— Caesar, ce tot spui acolo? Te știam om în toată firea. Am făcut eu vreodată politică? Am luat eu vreodată decizii pentru țară, m-am ocupat de economie, de sănătate, de oameni?

— Poate că de oameni da? Un pic, un pic? Ce zici? De oameni chiar deloc nu v-ați ocupat? Poate știi mai bine ca mine de câte ori mă culcam cu nevastă-mea? Poate știi și ce scandaluri au fost în casă când s-a însurat socru'-meu după moartea Tonei, sau de ce plângea Al dimineața și seara? Cred că știi și cu cine „lucram" eu mai bine la televiziune?

— Poate că știu mai bine cu cine era prea bună prietenă Lukiana la teatru! Era cam imprudentă, de ce să nu recunosc? O trăgea ața tot la dizidenți, ce zici?

— O trăgea ața la oameni deștepți. Scurt.

— Știu că asta nu-ți prea plăcea. Acum o ridici în slăvi?

— Vreau doar să îți aduc aminte că nu-ți era străină viața oamenilor. Și cu asta basta.

Pârvulescu s-a ridicat și a ieșit. A durat destul de mult până să se întoarcă. Ieșise pe terasă și trăgea aer în piept. În nici un caz Caesar nu și-a imaginat că el îi provocase omului vreun disconfort. „Omul" fusese învățat cu situații limită, nu glumă. Ce făceau ei doi acum era un fleac pentru Cant. Cu siguranță, gândul îi zbura la terasele din G. sau la băile de-acolo, la dormitoarele despre care îi spusese lui Caesar că-i declanșaseră un fel de psihoză, pentru că nu reușise niciodată să le viziteze și nu știa dacă imaginile pe care și le crease în minte aveau sau nu vreo legătură cu realitatea. Sau îl apucase iarăși obsesia mozaicului cu care voia să-și placheze băile, chiar dacă mozaicul nu era la acest moment cel mai modern finisaj pentru grupurile sanitare. El voia o casă exact ca „aia", cu exact același mozaic

pe pereți și aceeași marmură pe pardoseala băilor, cu exact aceleași plăci de travertin care placau terasele, cu aceeași bibliotecă multi-funcțională făcută de comandă în biroul de la parter, cu dulapurile în perete, cu zugrăvelile de aceleași culori, cu o cămară uriașă la subsol, pe care să se înșire conserve făcute în casă, dulcețurile extraordinare ale Tonei Pagu și murăturile puse de Virginica, vederea de sus de la balcon către grupul de brazi din fundul curții, mica grădină de zarzavat pe care și-o făcuse Grigore Pagu, scara interioară cu platforma pentru plante, robinete americane etc.

— Așa este, mă pricep la oameni. În fond, ce atâta tevatură, asta mi-a fost meseria. Așa este, ai dreptate. Și apropo de asta, știi de ce noi am făcut bani și voi nu? Pentru ca voi ați avut de toate fără să aveți bani. N-ați știut ce-i pofta. Pofta aia mare care îți dă idei și te face să simți riscul nu ca pe o rudă a fricii, ci ca pe un pahar cu vin ca ăsta din fața noastră. Sau ca pe o femeie înnebunitoare. Vouă vi s-a stricat mintea. N-ați înțeles că pentru a avea ceva cu adevărat, trebuie să ai bani. În mod normal, ori n-ai bani și n-ai nici altceva, ori ai bani și ai tot ce poți cumpăra cu ei. Dar să n-ai bani și să ai de toate, recunoaște că e ceva ce ține de demență. Ei, ți-e clar acum? Noi am vrut să avem ce-ați avut voi. Și asta nu se mai putea face decât cu bani. Voi nu v-ați prins nici azi de chestia asta. Ați rămas cu creierul stricat. Ați crezut că „repartiția de bunuri" e suficientă. Nu e suficientă, stimabile! E ca o simplă repartiție de locuință dată de ICRAL, mă înțelegi? Rămâi fără ea oricând. După cum s-a și văzut. Așa că, dacă vrei să știi, m-am gândit bine și cred că eu aș avea motive să te plătesc sau să vă plătesc, pe tine și pe Lukiana, doar pentru ce am aflat stând atâția ani pe lângă familia voastră. Voi ați fost cobaii mei, laboratorul meu. Voi mi-ați dat orientarea. Vă sunt dator!

Tirada lui Cant fusese, ce-i drept, impresionantă. Coerentă, logică, cu forță de expresie. I se schimbase, povestește Caesar, fizionomia feței. Devenise mai uman, deși era răvășit și pornit împotriva a ceva sau doar plin de combustie, concentrat să-și

ducă cu bine la capăt ideea. Se lupta oare cu el, avea ceva procese de conștiință, își făcea probleme legate de o parte sau de alta a vieții lui? Șoferul a intrat fără să bată la ușă întinzându-i cheile de la mașină:

— Ce vrei, Paul? Te-am chemat eu, ce dai buzna?

— Florica mi-a spus să intru.

— Și ce ți-a mai spus Florica? Nu vrei s-o întrebi? Poate îți dă lămuriri și despre programul meu și vii să-mi spui ce să fac. Hai, gata, ne vedem afară. Nu plec singur, mergem împreună cu domnul arhitect până în Băneasa. Du-te și mănâncă ceva. Cafea ai băut azi?

Caesar urmărise cu toată atenția scena dintre Cant și șofer. Încerca să-și dea seama ce parte din comportamentul bogatului se datora „studiului din laborator" și care altă parte era compatibilă cu noile vremuri, pentru că, fără nici o îndoială, omul acționa după un model hibird cam în tot ceea ce făcea. Era și el rezultatul a două lumi contradictorii. Și totuși, își găsise drumul și încă unul deloc rău.

— Încă un pahar?

— Dacă v-ați fi pregătit și cu o friptură sau o brânză de la mama ei de-acasă, da, dar așa...

— Ei, uite că nu mai avem timp. Cred că am ceva prin casă, dar acum plecăm. Și-apoi, ce, n-a meritat să cunoști vinul ăsta? Eu zic că-i bun și-așa. Îți dau o sticlă acasă, să te fălești cu ea la Lukiana.

— Exclus, domnule, exclus. E mult prea scump, m-am documentat și eu între timp, și n-am chef să-mi ciuntesc din banii cuveniți pe ziua de azi. Un consilier e un consilier, ce mama mă-sii? Mai ales că îmi pusesem în cap, că tot pomenisești de Lukiana, să-i iau ei un parfum clasa întâi, așa cum folosește ea de când se știe. Mă înțelegi?

— Hai, că-ncepi să-nveți mai repede decât credeam, Caesare! Nu-i rău pentru prima zi de lucru.

Împreună au plecat să bată cu piciorul terenul lui Pârvulescu. A durat ceva vreme până când Caesar și-a luat reperele necesare

și până ce au fixat primii țăruși fictivi. Cant începuse să alunece în fantasma lui, dar era deja prea târziu, așa că, înainte să părăsească locul, Caesar a aruncat ultima piatră a zilei:

— De când n-ați mai fost pe la Tribunalul Militar, domnule Pârvulescu?

— La Tribunalul Militar? Ce să caut la Tribunalul Militar?

— Credeam că sunteți fidel prietenilor sau prieteniilor. Când eu și nevastă-mea am fost acolo în urmă cu ceva vreme, l-am întâlnit pe Sorbu. Știți cine! Dublura dvs. Erați schimbul lui sau era schimbul dvs.? Câți ani ați trăit împreună pe lângă casa noastră? În acest tandem, vreau să spun. Stați așa, nu mă întrerupeți. Știți ce făcea „schimbul" acolo? Era procuror.

— Cum, procuror?

— Urma să-l judece pe socrul meu într-un proces. Știi și dumneata care? Știi? Hai, spune, știi despre ce vorbesc? Unul maaare, mare și lung. Ți-a plăcut? A făcut povestea mea de final cât sticla dumitale de „Excelsus"? Acum suntem chit, poți să-mi dai acasă vinul, mi-am plătit datoria. Pe mâine?

Restaurantul se chema „Belciugul de Aur" și făcea de ceva vreme, în capitala țării, deliciul unei părți din snobimea orașului. Veneau aici și oameni oarecare, dar mușteriii notorii erau cei care începuseră să prindă un cheag atât de bun, încât nici chiar lor nu le venea să creadă. Ideea de bază era aceea a unui restaurant cu specific românesc, unde „să se consume mâncare ca la mama acasă", stropită cu vinurile cunoscute de orice bun român. Arhitectura acestui edificiu al plăcerii era preponderent din lemn natur ornamentat cu șervete cusute de mână în culori tradiționale, cu vase de lut originale de prin părțile Horezului sau cu borangic. Eram în plină vară când Caesar m-a anunțat că fuseserăm invitați de către domnul Armenescu la o cină unde avea să fie prezent și domnul Radu Cuzache, fost subaltern al tatălui meu. Nu-l cunoscusem niciodată, dar simplul fapt că acum lucra unde lucra îmi producea îngrijorare. Avusesem dreptate să simt asta. Iată prin ce mi-a fost dat să trec în acea seară de

neuitat, pentru care nu voi reuși, probabil, orice aș face, să-mi primesc izbăvirea.

Domnul Cuzache, așezat comod în fața mea, tocmai deschisese gura să povestească ceva despre vânătorile pe care...

Am tresărit speriată. Telefonul mobil, cu soneria lui muzicală mai ciudată decât o orgă dezafectată, m-a scos brutal din bântuirea mea printre gânduri și imagini proiectate, peste care aruncam, țăcănind, zgomotul tastelor nervoase.

— Bună ziua, Lukiana.

— Bună ziua.

— Sunt în București. Am venit să te văd.

Deși n-ar fi fost normal să cred asta, era totuși vocea lui Boris, pe care cred că o mai auzisem la telefon de trei sau patru ori în ultimele douăzeci de luni. Nu pot spune că respirația mea și-a păstrat ritmul. Nu știam ce să cred: o glumă proastă, o surpriză în nici un caz dorită, o provocare a vieții — nici una dintre variante nu purta în ea *inspirația*. Dar n-aveam timp de filozofări, trebuia să reacționez în orice fel. Mi-am „aprins" mintea ca să pot stăpâni în primul rând glasul. După asta, pas cu pas, era de văzut.

— Și când ți-ai pus în gând să vii să mă vezi?

— Demult.

Deși tentația era mare, nu m-am lăsat prinsă în capcana reproșurilor. În loc să-mi pregătesc „pumnul ucigaș", am încercat să alcătuiesc deja în minte un plan minimal de acțiune. Asta avea, poate, să-l surprindă la fel de mult pe cât o făcuse el cu mine.

— Ieșim la plimbare, mergem la librării, cum facem?

Punct ochit, punct lovit. De ce oare „băieții" n-au deloc încredere în mințile cel puțin năstrușnice ale „fetelor", deși spun întruna că inteligența feminină este diabolică? Se gândise voluptuos doar la momentul când eu aveam să fiu trăsnită în moalele capului de vestea aterizării lui la București. Luată prin surprindere. Pusă la podea. Pregătită, printr-un KO pentru o

fericire ulterioară. Dar nu era chiar așa simplu să fiu fericită. Poate că nu voisem să-l văd deloc, poate că nu concepeam o întâlnire între noi nici acum și nici altădată, poate că virtualitatea computerului îmi dădea exact atâta cât aveam nevoie. Pe de altă parte, mai probabilă încă decât prima variantă, era ideea că venise pentru el și nu pentru mine. Nu ca să-mi aducă mie bucurie, ci ca să dea pur și simplu curs unei porniri ce-i aparținea în exclusivitate. Nu mai avea nici un rost să continuu loviturile, mici sau mari, răsucind logica feminină până la exasperare. Suficient, deocamdată. Avea să urmeze.

— Boris, în afară de faptul că nici măcar „bună ziua" nu ne-am dat, te avertizez că mă voi gândi foarte serios să te pedepsesc pentru ce mi-ai făcut.

— O să mă doară?

— Exact atâta cât mă doare pe mine venirea ta.

— Și dacă ești, de fapt, bucuroasă de ea?

— Rămâne să capeți un răspuns, nu-i așa?

Am prelungit cu încă câteva minute discuția fără noimă care începea, încet-încet, să scape de înghețul nimicitor de la început. Am înțeles că ziua îmi era dedicată în măsura în care și eu aș fi fost liberă. Culmea era că, deși nu știusem nimic, se nimerise chiar să nu am ceva anume de făcut. Am lăsat naibii și scrisul și „construcțiile mentale" și mi-am luat la rând garderoba. Nu, nu era bine așa. Trebuia să mă îmbrac „obișnuit". Trebuia să renunț la orice artificiu, deși eram mai degrabă artificială în felul meu de-a mă prezenta lumii. „Cât mai la prima mână"– mi-am spus și mi-am tras pe mine fusta albastră strâmtă, puțin deasupra genunchilor, un tricou elastic de culoare bleu-petrol și pe deasupra bleizerul albastru „cu cădere grea", pe care mi-l cumpărase Caesar din Grecia, extrem de frumos, ca tot ceea ce-mi cumpăra el. În picioare, evident, cizmele negre mulate, cu tocuri înalte, prea înalte. Era oare „la prima mână"? Nu știu. Eram eu. Și am plecat la întâlnire.

L-am zărit pe Boris așteptându-mă, cu un trandafir în mână, la locul fixat. Părea liniștit. Blond și albastru. Un costum de blugi,

adică pantalon și cămașă cu mânecă lungă. Probabil că-i stăteau mai bine decât i-ar fi stat cu orice altceva. La fel de mult mi-a plăcut că avea barbă. Ne-am îmbrățișat colegial, am primit de la el bobocul roz, gracil, și am plecat. Am presupus că i-a plăcut de mine, întrucât mi-a spus că, de fapt, voise să-și atingă două obiective: să-și vadă prietenii și să vadă dacă eu sunt frumoasă.

— Exact în ordinea asta?

— Nu te lași. Veșnic cu sabia scoasă.

— Tac.

— Ești frumoasă.

Începuse cu sfârșitul.

Aș fi vrut să-l duc mai întâi și-ntâi la librăria „Cărturești". Nu se putea să nu-i placă. I se potrivea. N-am vrut însă să-mi încalc promisiunea. Era important. Îl amenințasem cu o pedeapsă. Am alcătuit ad-hoc un program de „ghid turistic", hotărâtă să-mi răscumpăr cruzimea ceva mai târziu. I-am propus să începem prin a vizita împreună „Palatul Parlamentului" și „Palatul Cotroceni". Pe drum, în mașina care ne ducea spre centrul orașului, Boris mă privea pieziș, încercând, pesemne, să vadă despre ce era vorba. Despre ce era vorba oare?

Întâia oară ne despărțisem copii, a doua oară trecusem printr-o suferință crudă și unul și altul, iar acum eram în plină maturitate. Mi-am dat seama repede că odată cu această punere față în față se prăbușise, încă din prima secundă, povestea noastră din copilărie. Vrând-nevrând, o făceam cadou altcuiva, poate că altor copii, poate că timpului, pur și simplu. Apăruseră în fața ochilor alte personaje, mai proaspete, deși pornite către bătrânețe: noi doi. Ultimul capitol al poveștii dintre mine și el se afla acum în mâinile mele. Nu mai existau părinți care să se teamă pentru mine, nu mai existau „organe" care să se teamă pentru integritatea și sănătatea sistemului social-politic, iar Boris nu mai era obligat să se supună nici unei imixtiuni. Trecuseră atâția ani peste noi, încât ne puteam permite acum să privim relaxați la toate vârstele noastre dinapoi, să vorbim despre ele, să ne răsfoim viețile ca pe cărțile cu povești, fiindcă încetasem să mai fim „eroii", eram

doar personaje, ca atâtea altele, ce călcau cuminți pe drumul pe care o apucaseră dintr-un motiv sau altul.

— Ai vorbit vreodată cu mama ta despre discuția noastră?

M-a luat prin surprindere, pentru că tocmai deschisesem gura să-l întreb despre același lucru, poate în alți termeni. Am ezitat dacă să fiu la fel de sinceră ca și el. Nu exista o altă cale:

— Da.

— Și ce-ai aflat?

— Că n-aveam voie să fim împreună.

— Pot să te-ntreb când ai aflat asta?

— Prin anii '80.

— Dacă n-ar fi existat acest impediment, ai fi vrut să rămânem împreună?

L-am privit uluită. Era o întrebare de copil. Ce întreba el de fapt? Nu găseam nici un sens, minor sau major, acestei formulări. Nu știu ce-ar fi trebuit să mă întrebe ca să mi se fi părut suficient de matur și de îndrituit. Era, totuși, prea târziu. Ne jucam în zadar. N-am răspuns nimic. Mi s-a părut însă că eu chiar aveam ceva serios de aflat:

— Ce ți-a spus mama atunci?

— Că nu mai am voie să fiu în preajma ta. Că nu am voie să te iubesc. Că ești în pericol din cauza mea. Că nu ei, părinții tăi adică, spuneau asta, ci „altcineva" și că având în vedere casa din care proveneam, era sigură că eu înțelegeam de unde venea această „dispoziție".

— Ai crezut-o? Nu ți s-a părut nici o secundă ceva imposibil?

— Da, am crezut-o. De altfel, m-a întrebat încă ceva, care chiar că m-a speriat. A întrebat când plecăm în Israel. Era insuportabil să aud asta fiindcă la noi în casă nu se vorbise niciodată despre așa ceva.

— Adică vrei să spui că mama v-a sugerat să părăsiți țara? Nu ți se pare prea mult?

— Nu cred ca mama ta ne-a sugerat asta. Poate alții, prin glasul ei.

Am încercat să-mi imaginez cum de credea că familia lor reprezentase un pericol atât de mare pentru siguranța României sau că familia noastră ar fi însemnat atât de mult pentru Securitate sau pentru Cabinetele 1 și 2. Dar, în fond, văzusem și eu, orice fusese posibil.

M-a luat de mână și mi-a fost greu să-l las să o facă, dar am acceptat. Cu voce scăzută, m-a rugat să-l privesc. Am făcut și asta:

— Tu ce crezi, Luka, te-am uitat vreodată?

Câteva zeci de secunde scurse. Poate mai bine de un minut?

— Asta-i întrebare de doctor, doctore? M-așteptam să mă-ntrebi dacă am născut normal sau prin cezariană, dacă s-a confirmat prolapsul meu de valvă mitrală sau dacă s-a instalat ori nu menopauza. Ce naiba faci?

Alte cîteva zeci de secunde scurse. Liniște absolută. Boris însă a reluat de unde rămăsesem:

— Tu ce crezi, Luka, te-am uitat vreodată?

— Da.

Fără să las loc pentru nici o silabă în plus, m-am adresat șoferului de taxi încercând să aflu unde ne aflam. Din fericire pentru mine, la un pas de destinație. Nu mai voiam să continuu.

Am coborât din mașină. Din când în când, cu două sau trei degete, Boris îmi atingea locul unde se măsoară pulsul. Eram mirată, dar el asta făcea: îmi lua pulsul.

Am ajuns la „Fântâni". Așa se cheamă deschiderea asta. Se lucrase mult la ea, iar pentru mozaicuri fuseseră aduși studenți. Agitația din zona fostului magazin „Unirea" era înnebunitoare. Ca de obicei. Greu suportam să vin în zona asta, în primul rând din cauza senzației de „lume dezlănțuită". Mi se părea că aici întâlneam oameni care nu se opresc niciodată din ce fac. Că acești indivizi ating zona lui *perpetuum mobile* cel adevărat, nu cel filozofic, „de laborator" sau de bibliotecă. În Piața Unirii totul se mișca bezmetic și fără pauză. Nici măcar o secundă de pauză. De parcă acea secundă ar fi putut fi punctul final al existenței,

mai grav, al deconectării de la sursa de alimentare a umanității. Alergătură, valuri peste valuri de omenire, culori care nu se suportă între ele și totuși se încalecă cu disperare, claxoane peste voci și sonerii de telefoane mobile, scări rulante în sus, în jos, oprite sau stricate, oricum asaltate de mii de picioare fără tihnă. Femei și bărbați în egală măsură, tineri care par să fi ajuns aici din greșeală, alții care, în locul plimbării în parc, al cinematografului sau Café-internet-ului, au „ieșit" să se bucure de viață în „Unirea Shopping Center". De jur împrejur, parcaje noi și vechi scuipă mașinile care nu mai încap pe nicăieri, dar ele o iau iarăși și iarăși de la capăt, învârtindu-se cu sârg, până ce un loc se eliberează pe undeva. Un carusel al adulților obosiți de muncă și monotonie, gata să piardă ziua, casa, familia în jurul mesei la sfârșit de săptămână, doar ca să puncteze „acțiunea din centrul Bucureștiului". Un fel de nevroză „centrală", „de buric al capitalei" alimentează ca un generator nebunia asta colorată.

Îndată ce te pui cu spatele către această parte a Pieței, ai de întâmpinat amintirea fostului oraș vechi, concentrată în special în Dealul Mitropoliei, al cărui suiș anunță încă de la cel mai modest unghi al său o pace tainică, definitivă, pe care nici o manifestare a modernității nu o poate atinge. Drumul spiritului își ține forța în lipsa de forfotă, în ritmurile ample ale universului care respiră cu plămâni greu de urnit. Nesfârșirea nu se poate agita. E așezată peste tot ce a fost și va fi, cunoaște tot ce-a fost și ce n-a fost încă. Trăiește înăuntrul ei, neavând nevoie să iasă nicăieri, ca un animal mai mare decât pământul, mai mare decât spațiul pe care șade, mulțumit de neclintire, la o pândă calmă, totală, înțelegătoare, dar conținând în ea neștiutul, acela care poate să tacă pentru totdeauna sau poate răbufni în orice fracțiune de secundă într-un fel, în unicul fel care să anihileze trecut, prezent și viitor. Sau să nască un alt timp, înghițindu-l pe cel ce se desfășoară. Această liniște neliniștitoare, această modestie a imensității, care n-are nevoie să se arate pe sine, mângâie pe creștetul bolnav nebunia de peste drum. În fața ochilor mirați ai lui Boris, alături de amintirea vechiului

București, cel dărâmat, dar și în locul lui, se întinde bulevardul care duce la actualul „Palat al Parlamentului", fosta „Casă a Poporului", așa cum o știam eu de la tatăl meu, încă înainte de a se fi aflat despre construcția deja proiectată.

Am urcat pe trotoarul din dreapta ca să o luăm la pas privind atent în toate părțile, pe orizontală și verticală. Mi-am adus aminte despre discuțiile din casă, cu mai bine de douăzeci de ani în urmă, când aflasem că aveam să ne mutăm în centrul orașului, împreună cu toți cei care lucrau în preajma lui Ceaușescu. Pe lângă marea clădire administrativă, pe lângă alte clădiri ale minsiterelor și marilor instituții ale statului, urma să fie ridicat un cartier de blocuri masive, în care aveau să fie așezați demnitarii și familiile lor. Se proiecta o corabie concretă, palpabilă, de atins cu mâna, din care cei ce lucraseră împreună cu Ceaușescu să nu mai poată coborî vreodată. De altfel, primele semne ale acestui sindrom apăruseră mai demult, când nu mai treceau sâmbete și duminici în care vreunul dintre „ei" să mai poată rămâne acasă. Totul se petrecea fie la servici pe parcursul zilelor din săptămână, fie la „Club", seară de seară, după ce, sosiți de la treabă, abia apucau să intre în casă sau la Snagov, Scroviște, Predeal, Neptun. Era ca un fel de smulgere disperată a fiecărei ființe în parte pentru a fi adusă, alături de celelalte creaturi similare și de propria lui ființă, într-o formulă de care nu auzisem să mai fi existat vreodată. Trăiam cu senzația că Ceaușescu folosea un forceps invizibil cu care trăgea de „ei" chiar și când nu era nevoie, că oricât de aproape i-ar fi adus, tot nu era mulțumit, că dacă ar fi ajuns să doarmă împreună cu ei, tot nu și-ar fi rezolvat problema. Era, cred, o nevoie din ce în ce mai imperioasă de a crea un *prototip existențial* alcătuit din mai multe ființe amestecate haotic într-una singură, pe care EL să o țină sub neîncetată observație, într-un laborator-marsupiu, unde să-și poată vârî mâinile, privirea, celelalte simțiri, ca să vadă, în fiecare moment, ce se întâmplă cu creatura astfel obținută. Părea că devenise pentru EL mai importantă această preocupare decât restul atribuțiilor pe care, cu atâta răbdare, și le arogase de-a lungul anilor. Construcția

acelui „cartier-navă“ ar fi rezolvat, în limitele a ceea ce îi era LUI permis să inventeze, „ținerea aproape“ a acestor oameni pe care încerca să-i transforme în celulele unui organism.

Am încercat, pășind alături de Boris, să identific locul unde ar fi fost „repartizată“ familia mea, ferestrele apartamentului în care m-aș fi putut, la un moment dat, afla. Am încercat cu partea stângă a bulevardului, asupra căreia aveam o perspectivă mai bună. Primul bloc, ba nu, nu chiar primul, al patrulea, să zicem, dar ce etaj?, poate că tot patru sună destul de bine, și de ce patru în fond și nu mult mai sus, ca să am și perspectivă? Am privit apoi în dreapta noastră, deasupra capetelor, nu era rău nici aici, cine știe ce se vedea de sus, nevorbind de cât valorează acum un asemenea apartament, care ar fi devenit, cumpărat dupa '90, o avere reală. Să fi apucat să se întâmple „marea mutare“, ne-am fi ales cu toții cu mai mult decât educația primită de la părinți sau amintirile de familie și de aparținători, „prin ricoșeu“, la tagma făcătorilor de politică, de trăitori ai evenimentelor din spatele cortinei, de cele mai multe ori infinit mai copleșitoare decât ceea ce ieșea la lumină.

— Ți-ar fi plăcut să locuiești aici?

— Da. Mi-ar fi plăcut să locuiesc aici, dar nu adusă de cineva în cadrul unui program obligatoriu. Știi cu ce asemui eu ideea asta? Cu ideea coloniilor noastre de vară. Tot adunare cu forța, tot program impus, tot „noi între noi“, dincoace de garduri, aceeași viață paralelă.

— Și despre „Casa“ din față ce părere ai?

M-a enervat întebarea. Consideram că nu eu trebuia să-mi spun prima părerea. Mi se păruse ca un fel de trișare, o atenție falsă pentru a evita ceva neplăcut. Ce se putea întâmpla cel mai rău? Lui să-i placă și mie nu sau invers, lui să nu-i placă și mie da. Și ce? Era adevărat că acea colină, pe când era un teren viran, fusese călcată de tata, primar al Bucureștilor la acea oră, alături de Ceaușescu, care mergea să vadă amplasamentul viitoarei construcții. Era adevărat că auzisem în casă mii de povești legate de perioada în care se pornise șantierul și mai era adevărat că,

crescută în preajma „Casei Scânteii", dezvoltasem un gust special pentru mastodonții de inspirație sovietică. Mie îmi plăcea mamutul din fața ochilor, corespundea nevoii mele de a vedea clădiri care apăsau cu o greutate ce părea mai mare decât a pământului spații totuși limitate.

Eram de-a dreptul emoționată la ideea că voi vedea cu ochii mei lucruri despre care crezusem atâta vreme că vor fi interzise cunoașterii mele. Și-așa trecuseră prea mulți ani în care funcționasem după structura inoculată la naștere, convinsă că cele mai multe lucruri sunt interzise, drept pentru care atinsesem un soi de dezinteres inconștient, declanșat de legea de bază a existenței mele, care părea să fie *opreliștea*. Inconștientul meu luase forma vasului în care fusese crescut. M-am trezit după zeci de ani că nu-mi trecuse prin cap să doresc sau să tânjesc la lucruri și fapte pe care toți oamenii le vor. Cum de nu-mi dorisem să văd „Casa Poporului" din primul moment în care ea fusese deschisă pentru public?

În fine, venise momentul să văd și eu ce voiau oameni străini de România să vadă o dată ajunși aici. Reputația acelei clădiri devenise atât de mare, contestarea ei atât de evidentă, în timp ce funcțiunile acestui *palat al nebuniei* puteau fi atât de folositoare proiectelor supranaționale care, și ele, se umflau în dimensiuni de necontrolat, încât ne-am trezit că monstrul arhitectural hulit, respins, blamat, se cățărase pe un promontoriu văzut liber, fără suferință și obidă, de dincolo de granițe, spre o folosință mai largă decât îi fusese ursit. În fond, Ceaușescu își construise o piramidă a vieții, altfel decât toți faraonii, care, deși trimiși de Soare pe Pământ, admiteau că sunt muritori. Piramida, o piatră în formă precisă geometrică, încărcată de virtuți astrale, chiar dacă mare cât un oraș, rămânea totuși un dialog umil între întuneric și lumină, între adâncuri și ascensiune, între palatul îngropat și freamătul celulei vii. Ceaușescu, în loc de palat mortuar subteran, și-a construit „piatra sepulcrală a vieții veșnice". În acel loc avea el să **nu** moară niciodată. Acea construcție făcută să ucidă dimensiunile umane avea menirea să ucidă chiar și

moartea lui. Numai că istoria curge altfel decât nebunia, iar palatul ridicat de Ceaușescu s-a transformat în doar câteva zile în mormântul unui regim politic prăbușit după principiul dominoului.

Ne-am oprit, eu și Boris, pe platoul din fața „Palatului", privindu-l tăcuți. El se temea să mă întrebe ceva, mă lăsa pe mine să am inițiativa acestei vizite. Mi-a venit o idee.

— Boris, ești de acord să-mi faci cu adevărat o surpriză? Să-mi împlinești o dorință, mai bine spus? Poți, poți, te asigur.

I-am explicat doctorului, care încă se mai juca din când în când cu cuțitul în lemn, că aș vrea să-mi scrie pe o plăcuță din stejar sau alt lemn masiv, mare cam cât o cahlă de sobă obișnuită, cu litere sculptate, următorul text:

„AICI ZACE COMUNISMUL
DIN SUD-ESTUL
EUROPEI
1917–1990"

Voiam să mă lămuresc acum, împreună cu Boris, pe unde aș fi putut lăsa „placa comemorativă", în așa fel încât să nu se piardă. Îmi era destul de clar că n-aveam cum s-o bat în ziduri sau s-o expun. Dar îmi propusesem să fiu mulțumită chiar dacă avea să ajungă doar aruncată pe undeva. Important era ca acele cuvinte să pătrundă înăuntrul edificiului, al „contra-piramidei". Important era ca Ceaușescu să afle ce făcuse: pe lângă proiectele sale vitale de tinerețe, construise marele mormânt al comunismului european. Între noi fie vorba, nu era puțin lucru. Boris, fără ezitare, mi-a promis că o să-mi facă acea plăcuță. Și am intrat în „Palatul Parlamentului".

În drum spre casă. Tăcere. Prea lungă tăcere.

— Vrei să vorbim despre ce-am văzut, Lukiana?

— Nu. Nu pot.

— Vrei să vorbim despre altceva? Ți-ar face bine?

— Nu. Deloc.

Pași lungi, mers pe jos nesfârșit. Bulevarde, bulevarde întregi, zgomotoase, normale. Cu grabă, cu plăcinte, cu boutiques-uri scumpe și cafenele, cu case vechi și prețioase de curând renovate. Librăria n-a mai încăput în programul nostru. Cum așa? Să nu-l duc pe Boris în librărie? Și încă la „Cărturești"? Părea aproape un non-sens. Îmi făcusem, de fapt, un cadou. Văzusem ceea ce Boris ar fi putut foarte bine să nu vadă, în timp ce el ratase ceea ce cu adevărat ar fi contat. Amânare? Răzbunare?

— Ți-ai uitat trandafirul, Lukiana!

Am tresărit. Unde îl uitasem? Pe drum spre centru îl aveam, pe bulevardul „Libertății" îl aveam...

— Îl aveai și când am intrat în „Palat". Acolo l-ai uitat.

— Îmi cumperi altul?

Ne-am abătut puțin din drum ca să primesc altă floare, care s-o înlocuiască pe prima, floarea mea rămasă „la Palat". Nu reușeam nicicum să curm poveștile cu iz de poveste din viața mea.

Apoi, aproape de casă.

— Când te văd, Lukiana?

— Mă duc să-i cumpăr jucării lui Marc.

— Te sun mâine?

Clarvăzătoarea mi-a spus că Marc va avea meseria bunicului lui matern. Caesar.

— Pot să te văd și mâine?

Marc, la nici cinci ani, desenează ciudat și bine.

— Lukiana, te sun mâine.

Arhitect.

Iarăși palate?

Sfârșit

iulie 2003 — martie 2005

ÎN ATENȚIA
librarilor și a vânzătorilor cu amănuntul!
Contravaloarea timbrului literar se depune
în contul Uniunii Scriitorilor din România
nr. 2511.1-171.1/ROL, BCR,
Filiala Sector 1, București

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

VARLAM, CELA

Să nu-mi luați temnița / Cela Varlam. - București : Albatros, 2005

ISBN 973-24-1075-2

821.135.1-31

Tehnoredactor: DOINA NANU
Bun de tipar: 29.07.2005. Apărut: 2005

De acelaşi autor:

Lumea dintre lumi, Editura Viito
Românesc, 2001

„...În recenta carte de povest
Lumea dintre lumi (Editura Viito
Românesc, 2001, 158 pag.) prec
mină abordarea parabolică s
psihanalitică, precum şi perspecti
postmodernă a reinscripţiei un
texte de autoritate în textul origin
...Personajele sunt modelate
texte şi idei ale altora, scrier
devenind un fel de compulsare
unor autobiografii, iar cititorul
fel de interpret al unui text poliedr
derutant, eseistic, amalgam
specii şi dicţiuni ce se substitu
experienţei reale."

Geo Vasi
în *Contemporanul*, 20

e-mail:
cela.varlam@hotmail.com
lumi10@idilis.ro

ISBN 973-24-1075-2

Cela Varlam (Luminiţa Varlam) s-a născut în 1952, la Bucureşti. După ce a absolvit Liceul „I.L. Caragiale", urmează cursurile Facultăţii de limbi romanice ale Universităţii din Bucureşti. Predă limba şi literatura franceză în două licee din Capitală. În perioada 1982-1993, este secretar literar la Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra". Traducător, interpret şi jurnalist cultural, publică în ziare, reviste literare şi de specialitate.

„În fond, Ceauşescu îşi construise o piramidă a vieţii, altfel decât toţi faraonii, care, deşi trimişi de Soare pe Pământ, admiteau că sunt muritori. Piramida, o piatră în formă geometrică, încărcată de virtuţi astrale, chiar dacă e mare cât un oraş, rămânea totuşi un dialog umil între întuneric şi lumină, între adâncuri şi ascensiune, între palatul îngropat şi freamătul celulei vii. Ceauşescu, în loc de palat mortuar subteran, şi-a construit «piatra sepulcrală a vieţii veşnice». În acel loc avea el să **nu** moară niciodată. Acea construcţie făcută să ucidă dimensiunile umane avea menirea să ucidă chiar şi moartea lui. Numai că istoria curge altfel decât nebunia, iar palatul ridicat de Ceauşescu s-a transformat în doar câteva zile în mormântul unui regim politic prăbuşit după principiul dominoului.

Ne-am oprit, eu şi Boris, pe platoul din faţa *Palatului,* privindu-l tăcuţi. El se temea să mă întrebe ceva, mă lăsa pe mine să am iniţiativa acestei vizite. (...) Şi am intrat în Palatul Parlamentului."